COPERTA DE PETRE HAGIU

GRAMATICĂ ROMÂNEASCĂ

de

Ion Heliade Rădulescu

Ediție și studiu
de
VALERIA GUȚU ROMALO

1980
EDITURA EMINESCU
BUCUREȘTI, PIAȚA SCÎNTEII, 1

ГРАММАТИКѢ

РОМѦНЕАСКѢ.

дє

D. І. ЕЛІАДѢ.

Датъ ла тѵпарѣ кѫ келтѫіалѣ

D. Коконѫлѫї Скарлатѣ Росєтѣ.

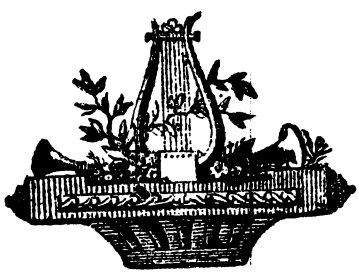

1828.

GRAMMATICĂ

ROMÂNEASCĂ

de

D. I. ELIAD'.

Dată la typar' cu cheltuial'a

D. COCONULUĬ SCARLAT' ROSET'.

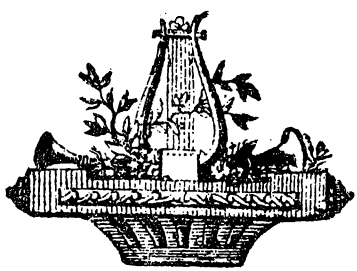

1828

Имате нѣ вор' аѣеа а́чедстъ сѣбтжисемна-
ре4, ѥжнг фъръ вога мса.

I. Elias

Cîte nu vor' avea această subtînsemnare, sînt fără voea mea.

I. ELIAD.

Кътре Дѹмнеалѹї мареле Борнік

Георгіе Голеск8

ші кътре Дѹмнеалор' Домні Професорі аі шкоалелор' націонале дін Бѹкѹреш

Домніlор', ачѣстъ Грамматікъ дела жнчепѹт ам'-авѹт чінсте съ о жнкін' чістітеі Соціетъцї літерале Рѹмжнещї че с'а жнчепѹт жн васеле дѹмнеалѹї Мареле Логофът' Константін' Голеск8. Акѹма жнсъ крез. лін прічін'а времілор' челор' пліне де неодіхнъ, къ ва-фі жнчетат дін ненорочіре, дарѹіареа че се-фъчеа пентрѹ жндрептареа лімбі; ва-фі жнчетат' кѹ адевърат, дар мъдълъріле еї сънт' жн фііндъ ші кѹ ачелъшї сентіментврї, къдаръ, доріре ші сілінцъ, ші аша норочіт'а мea Грѹммatікъ тот' жнаінтea лор' есте адаосъ ші акѹм кжнa жндръснеще a се-фаче кѹноскѹтъ ші a інтра жн жѹдікат'a тѹтѹлор' Рѹмжнілор' челор' літерацї. Персоанele челe маї алесе але ачестїї соціетъцї, фъръ a вѣ o спѹне еѹ, цінцї Домні'a воастръ біне къ нѹ сънт' алтеле, де кът жншівъ Жншівъ сънтецї карі ші лѹкрацї ші вървацї сѹдорї ші сімцінцї a десea орї маѫнірї амаре але сѹфлетѹлѹї пентрѹ літератѹр'a Рѹмжнеаскъ; боі компѹнецї ші традѹцецї, Геоґрафії Історіі, Філософіе, Математікъ, ші Легі; остенеліле челе непрецетътоаре але Дѹмнеалѹї Мареле Борнік'

Гєор-

Către Dumnealuĭ marele Vornic'

GHEORGHIE GOLESCU

și către Dumnealor' Domni Profesorĭ ai școalelor' naționale din Bucureștĭ.*

Domnilor', această Grammatică dela început' am' -avut' cinste să o închin' cinstiteĭ [1] Soțietățĭ literale Rumînești ce s'a început' în casele dumnealuĭ Mareluĭ Logofăt' Constandin' Golescu. Acuma însă crez' din pricin'a vremilor' celor' pline de neodihnă, că va-fi încetat din nenorocire, adunarea ce se-făcea pentru îndreptarea limb'i; va-fi încetat' cu adevărat', dar mădulările eĭ sînt' în ființă și cu aceleași sentimenturĭ, căldură, dorire și silință, și așa norocit'a mea Grămmatică tot' înaintea lor' este addusă și acum cînd îndrăsnește a se-face cunoscută și a intra în judicat'a tutulor' Rumînilor' celor' literațĭ. Persoanele cele maĭ alese ale aceștiĭ soțietățĭ, fără a vă o spune eŭ, știțĭ Domni'a voastră bine că nu sînt' altele, de cît înșivă. Înșivă sînteți cari și lucrați și vărsați sudorĭ și simțițĭ a desea orĭ mîhnirĭ amare ale sufletuluĭ pentru literatur'a Rumînească; voĭ compuneți și traduceți, Geografiĭ Istoriĭ, Filosofie, Matematică, și Legĭ; ostenelile cele nepregetătoare ale Dumnealuĭ Mareluĭ Vornic' Gheor-

---

Notă. Textul gramaticii este însoțit de n o t e de subsol: cele care aparțin lui Heliade sînt introduse, ca și în textul original, prin asterisc * sau cifră arabă între paranteze: (1); cele ale ediției sînt precedate de cifre arabe *fără paranteze*: 1.

[1] cistiteĭ.

Георгіе Голескѹ ка-маї десъвършї шї лѹмїна лїмвѣ шї маї кїне жи Грѣмматікѣ шї дїксїонервл' съѫ, прїн черчетареа кѹ де амъръвитвл' че фаче пърцілор' кѹвжнтвлѹї; Ал вострѹ вот' трѣчеа шї маї мѹлт' жи норочїтеле адѹнърї че се-фъчеа; вої аџї шї кѹрѣџїт'о кжнд а їнтрат' жи дреапт'а вѹ стрѫ черчетаре; вої дар акѹма прііміџї о кжнд віне жнаїнтеа вострѫ шї фъчеџї о кѹносквтъ ла тоџї чеї че вор'-вої съ о жвдіче. Сімџіџї пентрѹ дѹнса ачѣста къ есте фіѹ ал' дѹсвшї школ'ї вине вої сѫнтеџї алџ'ї Ефорї шї алџ'ї Професорї. Ѣа ачї с'а-нъскѹт'; ачеастъ школлъ ва фост' лѣкрѣнвл' съѫ, ачї а крескѹт', ачї с'а-пѹс' жи лѹкраре, ачї с'а черчетат' де вої, вине мї аџї фост' товарѣшї, жндрептъторї шї кѹрѣџїторї гѫндврілор' шї жвдікъџілор' меле. Сімџіџї къ де сѫнт' астъзї рѹмѫнї кар'ї аѹ жмвѣџат' кіар Грѣмматікъ рѹмѫнеаскъ маї жнтжїѹ, шї акѹма жмвацъ шї еї пе алџ'ї; ачеастъ Грѣмматікъ аѹ жмвѣџат' шї аѹ кѹносквт' маї жнтжїѹ: жи Крайов'а, жи Слатїн'а шї школ'а вострѫ, ѣа есте ле шасе анї а кѹма жнтре мѫїнїле школарілор. Ѣѹ акѹма спѹѹ ачеа че есте шї орї чїне веде къ еѹ мъ кам лавд', дар фіе, къ пентрѹ скімб' шї ръсплътіре въ лавд' шї не вої. Шї въ спѹѹ пъ сімплѹ адевър, къ де ціам' жи Кѹкврещї алте персоане маї вредніче шї маї жмфокате декжт' вої, атѹнчї негрешіт' ла дѹнселе жнкінам' Грѣмматіка меа.

Ал Дѹмнѣвоастрѫ
конлѹкрѣтор' шї
фрате
І. Е.

Gheorghie Golescu va-maĭ desăvîrși și lumina limb'a și maĭ bine în Grămmatic'a și dicsionerul' săŭ, prin cercetarea cu de amăruntul' ce face părților' cuvîntuluĭ; Al vostru vot' trăgea și maĭ mult' în norocitele adunărĭ ce se-făcea; voĭ aț̆ĭ și curăț̆it'o cînd a intrat' în dreapt'a voastră cercetare; voĭ dar acuma priimiț̆i o cînd vine înaintea voastră și făceț̆i o cunoscută la toț̆ĭ ceĭ ce vor'-voi să o judice. Simț̆iț̆ĭ pentru dînsa aceasta că este fiŭ al' însuși școl'i unde voĭ sînteț̆ĭ alț̆'i Eforĭ și alț̆'i Profesorĭ. Ea aci s'a-născut'; această școală ța fost' leagănul' săŭ, aci a crescut', aci s'a-pus' în lucrare, aci s'a cercetat' de voĭ, unde mi aț̆ĭ fost' tovarășĭ, îndreptătorĭ și curățitorĭ gîndurilor' și judicăț̆ilor' mele. Simț̆iț̆ĭ că de sînt' astăzĭ Rumînĭ car'i aŭ învățat' chiar Grămmatică Rumînească maĭ întîiu, și acuma învață și eĭ pe alț̆'i; această Grămmatică aŭ învățat' și aŭ cunoscut' maĭ întîiŭ: în Craiov'a, în Slatin'a și școl'a voastră, ea este de șase anĭ acuma între mîînile școlarilor'. Eŭ acuma spuiŭ aceea ce este și orĭ cine vede că eŭ mă cam laud', dar fie, că pentru schimb' și răsplătire vă laud' și pe voĭ. Și vă spuiŭ pă simplul' adevăr', că de știam' în Bucureșt̆ĭ alte persoane maĭ vrednice și maĭ îmfocate decît' voĭ, atuncĭ negreșit' la dînsele închinam' Grămmatica mea.

Al Dumneavoastră
conlucrător' și
frate
I. E.

Префацъ.

Еї! дар че фел де карте е аста? ! ! ! вїтеце мінвне! ! ! ачі ліпсеск о грѣмадъ де слове! а цїа вор съ не ласе сърачї! ачі фълосвл шї пвртъторвл де Ортографіе н, ліпсеще; мърецвл шї жнгжмфатвл ѡ, асѣменеа: оу чел богат жн лок нѫ се-маї веде! жн лок де ѫ, внде шї внде се-веде еа; жн лок де ю, іѫ! Баї де міне че гросіме шї можжчіе! ! ! ш те вїтъ къ цїа шї не делікатвл шї плінвл де двлчѣцъ Θ лаѫ скос! нѫ зъѫ цїа сжнт рѫмжї грошї бъдърані дела царъ, нѫ вор съ аїбъ кжт де пвцінъ Вугеніе пъ джнші! дар че бъз'! еї жн лок де ѯ, пвї кс; жн лок де ѱ, пс! Сжнтѫ вреднічї де ръс жнтрѫ адевър! Ведецї лѫкрврї копілерещї! ведецї ересврї! ведецї несокотінцї! тодтъ лѫмеа се-сілеще дін че маї аре съ маї адаоце шї съ се-маї жнкорцеаскъ, дар еї! ш вїтацівъ къ шї дін че маї авем кор съ маї лепеде! . . . . Аїт'! с'а стрікат'! ! с'ааа-лѫѫс' акѫм шї лімб'а! ! еї аѫ лепъдат шї оксіїле! шї псілї! шї! шї дасіа! ! ! о дръгвцеле, ка де еле де німік нѫ 'мї паре аша де рѫѫ, къ пар къ ера нїпе флорічеле! оаменілор фъръ гвст, фъръ лѣк де Ортографіе! дар, ?чіне в'а-пвс' не вої съ въ дръцаці маї іскѫсіцї де кжт атацеа жнцелепцї въгржнї; ?вої в'ацї гъсіт съ стрікацї ачеа че аѫ гъсіт кѫ кале атацеа інші, шї нѫ ка вої, чі алт фел де жнкъцацї! шї апої, ?нѫ цїцї вої къ обічеівл есте бъгржн, шї къ требве съ пвр-

PREFAŢĂ.

Eĭ! dar ce fel' de carte e asta?!!! uĭtete minune!!! aci lipsesc' o grămadă de slove! ă-[1] ştia vor' să ne lase săracĭ! Aci fălosul' şi purtătorul' de Ortografie и, lipseşte; măreţul' şi îngîmfatul' ѡ, asemenea; оу cel' bogat' de[2] loc' nu se maĭ vede! în loc' de ѣ, unde şi unde se-vede ѣа; în loc' de ю, іѫ! Vaĭ de mine ce grosime şi mojîcie!!! ia te uĭtă că ăştia şi pe delicatul' şi plinul' de dulceaţă Θ 'laŭ scos'! nu zăŭ ăştia sînt' Rumânĭ groşĭ bădăranĭ dela ţară, nu vor' să aĭbă cît' de puţină Ev-[3] ghenie pă dînşi! dar ce văz'! eĭ în loc' de ξ, pun' кс; în loc' de ѱ, пс! Sîntŭ vrednicĭ de rîs'[4] întru adevăr'! Vedeţĭ lucrurĭ copilereştĭ! vedeţĭ eresurĭ! vedeţĭ nesocotinţĭ! toată lumea se-sileşte din ce maĭ are să maĭ adaoge şi să se-maĭ înbogăţească, dar eĭ! ia uitativă că şi din ce maĭ avem' vor' să maĭ lepede!... Aĭt'! s'a stricat'!! s'aaa-duuus' acum şi limb'a!! eĭ aŭ lepădat' şi ocsiile! şi psili! şi! şi dasia!!! o drăguţele, ca de ele de nimic' nu mi pare aşa de răŭ, că par' că era nişte floricele! oamenilor' fără gust', fără leac' de Ortografie! dar,? cine v'a-pus' pe voĭ să vă arătaţĭ maĭ iscusiţĭ de cît' atîţea înţelepţĭ bătrînĭ;? voĭ v'aţĭ găsit' să stricaţĭ aceea ce aŭ găsit cu cale atîţea inşĭ, şi nu ca voĭ, ci alt' fel' de învăţaţĭ! şi apoĭ,? nu ştiţĭ voĭ că obiceiul' este bătrîn', şi că trebue să pur-

[1] a.
[2] în.
[3] Ey—
[4] răs.

мъртацї чістє шї сфіалъ кътре дънсъл' Пъкат' ле Дъмнезеў съ се-дъкъ атъта слове!!!

Аша Домнъле с'аў дъс', шї акъма дъмнеата съ фїї скъпътос': еле с'аў дъс' шї нў се-вор' маї жнтоарне, кънї ле а-гоніт' о соціетате жнтрегъ, ле а-гоніт' жнсъшї дрептъл къвънт'. Шї Дъмнеата, Домнъле, маї стъмпъръцї фъріа цъцї шї гъндеще маї бїне че ва съ зікъ о соціетате шї че аў фъкът' соціетъціле жн лъме, ка съ нії кътре чіне жцї жндрептезї квънтъл, шї дъпъ че вей жнчепе акъноаще че ва съ зікъ вінє, шї че ва съ зікъ о соціетате, аскълтъ гласъл' еї чел' серіос' лініщіт' шї фъръ атъта стрігърї шї мірърї лъцї; жнвацъ къ гласъл' соціетъцї есте гласъл' нородълъї, шї къ ea поартъ шї жмфъцошазъ персоана обцї.

Невоea a-фъкът' пре оамені съ 'шї афле челе-че ле ера де требінцъ: кънд оамен'і аў афлат' маї жнтжіў словеле, аў бъгат' ле семн' кът сънете шї кът гласърї сънт' жн лімба лор', шї аша аў хотърът' пентрў фіеще каре сънет' шї пентрў фіеще каре глас' кът вн' семн', адікъ кът о словъ. Аша аў фъкът тоате нъмърїле кънд аў врът', съ скапе де семнеле Іероглїфіче, шї аша аў фъкът', пе врмъ дъпъ дънселе шї Греч'і: еї аў адаос' маї жнтжіў дін Фенічі'а 17 слове, пе врмъ аў-възът' къ жн лімба лор' нў ле ера лесътоа ачестеа шї аша аў маї адъогат' треї, шї жн сфършіт' патрў: адікъ аў възът' къ жн лімба лор', де мълте орї пе о, ал' ръспънд' маї лънг' шї аша възънд' кь прецъеще маї ка дої о, аў хотърът' съ 'л маї

purtați cinste [1] și sfială către dînsul'. Păcat' de Dumnezeŭ să se-ducă atîtea slove!!!

Așa Domnule s'aŭ dus', și acuma dumneata să fiĭ sănătos': ele s'aŭ dus' și nu se-vor' maĭ întoarce, căcĭ le a-gonit' o soțietate întreagă, le a-gonit' însuși dreptul cuvînt'. Și Dumneata, Domnule, maĭ stîmpără'ți furi'a puțin' și gîndește maĭ bine ce va să zică o soțietate și ce aŭ făcut' soțietățile în lume, ca să știĭ către cine îți îndreptezĭ cuvîntul', și după ce veĭ începe acunoaște ce va să zică unu, și ce va să zică o soțietate, ascultă glasul' eĭ cel' serios' liniștit' și fără atîtea strigărĭ și mirărĭ lungĭ; învață că glasul' soțietăț'i este glasul' norodului, și că ea poartă și îmfățoșază persoan'a obșt'i.

Nevoea a-făcut' pre oamenĭ să 'șĭ afle cele ce le era de trebuință: cînd oamen'i aŭ aflat' maĭ întîiŭ slovele, aŭ băgat' de seamă cîte sunete și cîte glasurĭ sînt' în limb'a lor', și așa aŭ hotărît' pentru fiește care sunet' și pentru fiește care glas' cîte un' semn', adică cîte o slovă. Așa aŭ făcut toate neamurile cînd aŭ vrut', să scape de semnele Ieroglifice, și așa aŭ făcut', pe urmă după dînsele și Grec'i: eĭ aŭ addus' maĭ întîiu din Fenici'a 17 slove, pe urmă aŭ-văzut' că în limb'a lor' nu le era destule acestea și așa aŭ maĭ adăogat' treĭ, și în sfîrșit' patru: adică aŭ văzut' că în limb'a lor', de multe orĭ pe o, îl' răspund' maĭ lung' și așa văzînd' că prețuește maĭ ca doĭ o, aŭ hotărît' să 'l

maĭ

[1] ciste.

маї лъмцеаскъ, шї жнцелепцѣре л аў скріс' аша ѡ, адікъ ка дої о вокл лъмгъ алтъл. аў-къзът' пръ къ пре е де мълте орї ла чітеск' маї лъмг', шї шї пе дінсъл' кънд л-фост' лъмг' аў хотърът' съ л скріе аша ез адікъ ка доі е фацъ жн фацъ (*), пе врмъ дін креме жн креме жнчепънд' а се-піерде пронвнціа а вѣке а Грічілор', чеї маї ной аў сокотіт' къ ачещї доі ѣ сънт' доі і, шї л аў скріс' аша Н, нвмінадл' Іта, саў і лъмг'. Съ венім' пръшї ла векіміе: Грічі чеї векі пънъ нў афласеръ пе ѕ, скріа жн локл' лъї пе υ; лар маї пе врмъ възънд' къ пот' съ лъмгъ ла мълте регулї дін причінл' жнкъкътврї, къчї вне-орї требвіа съ л чітеаскъ ка ѕ, пре квм βούλομαι, жн лок' де βέλομαι; алте орї ка β, прекум εὐλογῶ (**); алте орї ка Φ, прекум εὔθυμος, шї алте орї ка і, прекум ὑπερφανος; аў хотърът', ка кънд се-ва-ръспвнде ка ѕ, съ л скріе ка доі υ, адікъ внл престе алтл' а ша ѵ, шї пе врмъ асфел ѕ, каре апої а дат' причінъ челор' ноі съ гъндеаскъ къ есте о шї υ, шї аша л нвмеск' пънъ астъзї.

Кънд аў врът' еї, пънъ нў афласе пе ζ, съ скріе ζωή, скріа σδωή, каре аў сіліт' съ афле алтъ словъ пе каре о аў нвміт' ζητα шчл. пънъ кънд 'шї аў жмплініт' нвмърл' кў каре скріа шї жшї фъчеа требінцл: шї пънъ кънд лімба

лоз

(*) Асфел се-гъсеще и скріс' жн інскріпціїле ле векі прін піатръ шї жн алтеле, шї шї Латінї Ѳта л пронвнціаз', ар нў Іта, акърор' лімбъ, есте о Дорікъ скімбатъ.

(**) Бзї пе β латінеск' къ се-скріе аша v.

maĭ lungească, şi înţelepţeşte 'l aŭ scris' aşa ω, adică ca doĭ o unul lîngă altul', aŭ-văzut' ĭară că pre ε de multe orĭ îl citesc' maĭ lung', şi şi pe dînsul' cînd a-fost' lung' aŭ hotărît' să 'l scrie aşa εɜ adică ca doĭ ε faţă în faţă [1] (*), pe urmă din vreme în vreme începînd' a se-pierde pronunţi'a a veche a Grecilor', ceĭ maĭ noĭ aŭ socotit' că aceştĭ doi ε sînt' doi i, şi 'l aŭ scris' aşa ʜ, numindul' Ita, saŭ i lung'. Să venim' ĭarăşĭ la vechimie: Grec'i ceĭ vechĭ pînă nu aflaseră pe ϑ, scria în locul' luĭ pe υ; dar maĭ pe urmă văzînd' că pot' să ajungă la multe reguli din pricin'a încurcătur'i, căcĭ une-orĭ trebuia să 'l citească ca ϑ, pre cum βύλομαι, în loc' de βϑέλομαι; alte orĭ ca β, precum ἐυλογῶ (**); alte orĭ ca φ, precum ἐύθυμος, şi alte orĭ ca ί, precum ὑπερίφανος; aŭ hotărît', ca cînd se-va-răspunde cu ϑ, să 'l scrie ca doĭ υ, adică unul preste altul' a şa $\overset{\upsilon}{\upsilon}$, şi pe urmă asfel ϑ, care apoĭ a dat' pricină celor' noĭ să gîndească că este o şi *v*, şi aşa îl numesc' pînă astăzĭ.

Cînd aŭ vrut' eĭ, pînă nu aflase pe ζ, să scrie ζωή, scria σδωή, care ĭaŭ silit' să afle altă slovă pe care o aŭ numit' ζήτα şcl. pînă cînd 'şĭ aŭ împlinit' numărul' cu care scria şi îşĭ făcea trebuinţ'a: şi pînă cînd limb'a lor'

(*) Asfel se-găseşte η scris' în inscripţiile ale vechĭ prin piatră şi în altele, şi şi Latin'i Eta îl pronunţiază, ĭar nu Ita, acăror' limbă, este o Dorică schimbată.

(**) Vezĭ pe β latinesc' că se-scrie aşa *v*.

[1] faţa.

лор' ера віе, ші о амбъца фіі дела пъріщі, и' авеа требуінцъ нічі де оксії, нічі де варії, нічі де періспомені, нічі де псілі, нічі де дасії, нічі де нимік' че нъ ле требуіа; Ир дупъ че маі пе урмъ аў анчепут' а-вені алте лімбі преste амші, ші еї а се-аместека кў амселе, а-анчепут' а се-піерде ші пронунціа лімбі лор', не каре маі антжіў, канд інтра чінева ын Атена, і се-пъреа къ о дуде кантандсе. Ачеаста къзандо чеї маі амбъцаці, ка съ нў се-піарзъ ачеа армоніе плъкутъ а лімбі, аў анчепут а се-гънді пентрў міжлочеле ка съ о пъстрезе, ші аша аў афлат προσωδία, семнеле ачестеа: (') ψυλη, (') δασεῖα, (') ὀξεῖα, (~) περισπομένη, адікъ аў възут къ вокалеле саў гласнічіле ла анчепут' сечітеск вне-орі маі свъцірі ші алте орі маі гроасе, ші спре деосебіре ле аў пус' кате ўн' семн' а-спра; прекум οἶκος д'аспра аре алт' семн' ші οἶνος алтў: пентрў къ негрешіт' чел де дедоілea oi с'а-чітіт маі грос' каре не о арат' ансъші лімба латінеаскъ, че ачеастъ зічере о аре ампримутатъ дела Гречі, прекум ші алтеле мулте, ші ан каре се-чітеще аша vinum ші ной пе урмъ віноў. антр' ачест' кіп' (') δασεῖα саў гроас'а кате о датъ се-асемъна кў Ϝ, кате о датъ кў h саў кў χ, прекум ла ἥρως ὑποκριτὴς, пе каре латінії ші Европенії ле пронунціазъ herous, hypocrita, адікъ хероў, хупокріт'; ші алте орі ка Φ, прекум ла ὗος пе каре ной ал пронунціем фіос ші дупъ патрў'а лімбі фіў. Ші фііна' къ ачесте доъ семне се-чітеск' саў съ ръсуфлъ каре кум дін гат', кў дрептул' еї ле аў нумит' πεύμαΓα, адікъ духурі.

lor' era vie, şi o învăţa fii dela părinţi, n'avea trebuinţă nicĭ de ocsiĭ, nicĭ de variĭ, nicĭ de perispomenĭ, nicĭ de psili, nicĭ de dasiĭ, nicĭ de nimic' ce nu le trebuia; ţar după ce maĭ pe urmă aŭ început' a-veni alte limbĭ preste dînşi, şi eĭ a se-amesteca cu dînsele, a-început' a se-pierde şi pronunţi'a limb'i lor', pe care maĭ întîiŭ, cînd intra cineva în Aten'a, i se-părea că o aude cîntînduse. Aceasta văzînduo ceĭ maĭ învăţaţĭ, ca să nu se-piarză acea armonie plăcută a limb'i, aŭ început' a se-gîndi pentru mijloacele ca să o păstreze, şi aşa aŭ aflat' προσωδία, semnele acestea: (᾽) ψυλη, (῾) δασεῖα, (᾽) ὀξεῖα, (᾽) βαρεῖα, (~) περισπομένη, adică aŭ văzut' că vocalele saŭ glasnicile la început' secitesc une-orĭ maĭ subţirĭ şi alte orĭ maĭ groase, şi spre deosebire le aŭ pus' cîte un' semn' d'a-supra; precum οἶχος d'asupra are alt' semn' şi οἶνος altu: pentru că negreşit' cel de adoilea οι s'a-citit maĭ gros' care ne o arată însuşĭ limb'a latinească, ce această zicere o are împrumutată dela Grecĭ, precum şi altele multe, şi în care se-citeşte aşa *vinum*[1] şi noĭ pe urmă v i n ŭ. Într' acest' chip' (῾) δασεῖα saŭ groas'a cîte o dată se-asemăna cu β, cîte o dată cu *h* saŭ cu χ, precum la ἥρως ὑποπριτής, pe care latin'i şi Europen'i le pronunţiază *herous*[2], *hypocrita*[3], adică heroŭ, hypocrit'; şi alte orĭ ca φ, precum la ὀὸς pe care noĭ îl pronunţiem' fios şi după natur'a limb'i fiŭ. Şi fiind' că aceste doă semne se-citesc' saŭ să răsuflă oare cum din gît', cu dreptul' eĭ le aŭ numit' πνεύματα[4], adică d u h u rĭ.

---

[1], [2], [3] Cu caractere latine în text.

[4] πεῦματα.

Аѫ кѫзѫт' ѣарѫ пре ла мѣлокѫл' зічерілор' кѫ, вокалеле се-чітескѫ ѫне-орі маї асквціте, алте орі маї апѫсате, ші пела сфършіт' де мѫлте орі маї греле; ші спре деосебіре аѫ афлат' пре асте лалте трей семне, пе каре ле аѫ нѫміт' ὀξεῖα (асквцітѫ), βαρεῖα (греа), ші περισπομένη (апѫсатѫ), нѫ маї ка съ се-пестрезе просодіа адікѫ кѫнтареа зічерілор', пе каре кѫ тоатѫ остенѣла лор' чеа вреднікѫ де чінсте, бремеа тот' о а-піердѫт', ші семнеле ачестеа акѫм рѫмасерѫ нѫмаї де ѫн' обічеіѫ ла Гречі, ші кѫте о датѫ ка съ не арате деосебіреа жнцелесѫлуї зічерілор', че акѫм се-чітескѫ тот' жнтр' ѫн' фел', піерзжнлѫсе провінціа, ші атѫнчі фіеще-каре жшї авеа провінціа сл.

Асфел' аѫ фост' кѫ афлареа словелор' ла Гречі; асфел' ѫлпѫ дѫнші аѫ фъкѫт' ші Латінї пріімінд' нѫмаї челе че ле аѫ требѫіт'; асфел', ші жнкѫ ші маї жнцелепцеще Італієнї; асфел' ші тоате націіле челе жнцелепте ші гѫндітоаре жнтр' ачеастѫ прічінѫ че аѫ ѫмблат' нѫмаї лѫпѫ че ле а-требѫіт'; асфел' а-требѫіт' фіеще съ ѫрмѫм ші ної: дар фііндѫ кѫ кѫнд ам' жнчепѫт' а-не жнтребѫінца кѫ словеле челе славонеці, а фост' токмаї жн времеа кѫнд тѫрбѫръліле, неодіхніле, фѫріле, ші ръсколеле че авеам' кѫ крѫжмаші ноштрі, нѫ не да пас' съ не гѫндім' де алте лѫкрърі маї інтересѫтоаре, не кѫм де ачест' багател'; де ачеа пѫнѫ маї де ѫнъзї, кѫте словеаѫ авѫт' Славї, ної де грѫмъдѣкѫ кѫ лок' фърѫ лорї пріп кърціле ноастре; ні се-пъреа кѫ тот' ѫн' а полте съ фіе ортографіа славѫ кѫ ортографіа ноастрѫ, ші кѫ прінтр' жнса аѣм' о стрълъчіре

)(лім-

Aŭ văzut' iară pre la mijlocul' zicerilor' că, vocalele se-citescŭ une-orĭ maĭ ascuțite, alte orĭ maĭ apăsate, și pela sfîrșit' de multe orĭ maĭ grele; și spre deosebire aŭ aflat' pre aste'lalte treĭ semne, pe care le aŭ numit' ὀξεῖα (ascuțită), βαρεῖα (grea), și περισπομένη (apăsată), nu maĭ ca să se-pestreze prosodi'a adică cîntarea zicerilor', pe care cu toată ostenęal'a lor' cea vrednică de cinste, vremea tot' o a-pierdut', și semnele acestea acum rămaseră numaĭ de un' obiceiŭ la Grecĭ, și cîte o dată ca să ne arate deosebirea înțelesuluĭ zicerilor', ce acum se-citesc' tot' într' un' fel', pierzînduse pronunți'a, și atuncĭ fiește-care îșĭ avea pronunți'a sa.

Asfel' aŭ fost' cu aflarea slovelor' la Grecĭ; asfel' după dînș'i aŭ făcut' și Latin'i priimind' numaĭ cele ce le aŭ trebuit'; asfel', și încă și maĭ înțelepțește Italien'i; asfel' și toate națiile cele înțelepte și gînditoare într' această pricină ce aŭ umblat' numaĭ după ce le a-trebuit'; asfel' a-trebuit' firește să urmăm' și noĭ: dar fiind' că cînd am' început' a-ne întrebuința cu slovele cele slavonești, a fost' tocmaĭ în vremea cînd turburările, neodihnile, fugile, și răsboaele ce aveam' cu vrăjmașĭ noștri, nu ne da pas' să ne gîndim' de alte lucrurĭ maĭ interesătoare, ne cum de acest' bagatel'; de aceea pînă maĭ de unăzĭ, cîte slove aŭ avut' Slav'i, noĭ le grămădęam' cu loc' fără locŭ [1] prin cărțile noastre; ni se părea că tot' un'a poate să fie ortografi'a slavă cu ortografi'a noastră, și că printr'însa dăm' o strălucire lim-

[1] lorĭ.

лімбі ноастре, пвіндв і о нъпасте ын спінаре.

Апої кынд ам-ынчепвт а-ымвъца ші гречеще, ші ам-възвт кв кът сынтем ної маі пре сус де кът мвлціміа кынд цім внде съ скрім ѡ, внде о; внде ѵ, ι, υ, ει, οι: внде ε, внде αι, ші кынд скрім пе ῥ кв дасіа; ші а не ынгымфа ынтре ної ші а-рѫде де чеі че нвміа съ скріе ка ної, ші а гынді къ ей ынтречем ної кв мвлт прінтр ачеастъ мърініт цііниць а ноастръ, де атвнчі кв дасіа ам-ынчепвт а-свкзвга непорочіта ноастръ лімбъ съ се-ымбраче ын ніще хаіне де арлекін ші кв тотвл стреіне ші не потріпіте кв фіреа еі.

Ної нв квноацем че ва съ зікъ о ші і лвнг ші скврт: ної де вом-скрі о ам сав аша сав асфел ѡ м, тот ом ва-съ зікъ; де вом скрі фііниць сав аша, сав фіѵниць, тот фііниць фа съ зікъ, ші аша фърь нічі вн кввынт фачем пре не віноватa тінеріме, времеа, ын каре поате съ ымвеце алте лвкрврі фолосітоаре съ о піарзъ ымвъцынд ачеа ча капрічіа ноастръ а-гъсіт кв кале фърь нічі вн кввынт де съвършіт. Ватъ треабъ ші фачере де віне!

Пентрв в, ної внвл квноацем ын лімбa ноастръ, ші ші пе ачеста требве съл квноацем де о сінгврь словъ пр нв де діфтонг, къвтынд жнсвші ла фіреа лві, пр нв ла ачеea кв ел скріе Грецї; ші пентрв ачеаста ам маі коркіт.

Пре к толтъ лвмea жл ціе къ есте вн діфтонг, къ діфтонгвріле сынт дін доі вокале сав гласніче, ші къ вокалїле дін каре ел стъ, сынт

limb'i noastre, puindu i o năpaste în spinare.

Apoĭ cînd am'-început a-îmvăţa şi greceşte, şi am'-văzut' cu cît' sîntem' noĭ maĭ pre sus' de cît' mulţimea cînd ştim' unde să scrim' ω, unde ο; unde η, ι, υ, ει, οι; unde ε, unde αι, şi cînd' scrim' pe ῥ cu dasia; şi a ne îngîmfa între noĭ şi a-rîde de ceĭ ce nu ştia să scrie ca noĭ, şi a gîndi că îĭ întrecem' noĭ cu mult' printr' această mărginită ştiinţă a noastră, de atuncĭ cu dasil'a am'-început' a-subjuga nenorocit'a noastră limbă să se- îmbrace în nişte haĭne de arlechen' şi cu totul' streine şi ne potrivite cu firea eĭ.

Noĭ nu cunoaştem' ce va să zică o şi i lung' şi scurt': noĭ de vom'-scri om' saŭ aşa saŭ asfel' ωμ, tot' om' va-să zică; de vom' scri f i i n ţ ă saŭ aşa, saŭ fiinţă, tot' fiinţă va [1] să zică, şi aşa fără nicĭ un' cuvînt' facem' pre ne vinovat'a tinerime, vremea, în care poate să îmveţe alte lucrurĭ folositoare să o piarză îmvăţînd' aceea ce caprici'a noastră a-găsit' cu cale fără nicĭ un' cuvînt' de săvîrşit'. Iată treabă şi facere de bine!

Pentru ϑ, noĭ unul' cunoaştem' în limb'a noastră, şi şi pe acesta trebue să 'l cunoaştem' de o singură slovă iar nu de diftong', căutînd' însuşĭ la firea luĭ, iar nu la aceea cum îl scriŭ Grec'i; şi pentru aceasta am' maĭ vorbit'.

Pre ţ toată lumea îl' ştie că este un' diftong', că diftongurile sînt' din doă vocale saŭ glasnice, şi că vocalile din care eĭ' stă, sînt'

[1] fa.

семнъ ε шi α; апоi, ?че грешалъ фаче чiнева де ва пъне жи лок де ѣ, ел каре прецъеще тот кът джисъл; ?чiне полте съ пронънцiезе пе ел, дат фел де кът към есте, цiiндъл маi бъртос къ есте шi дифтонг.

Ин кът пентръ дифтонгъл iз, каре цинъ аквм се-скрiе ю (къ тотъл жнпротивъ дъпъ към семiтеще), пентръ джисъл чернетъзъ мъ рог пронънцiа, шi ел жцi ва арътъта къ оамен'i кар'i вор съ скрiе дъпъ към ворбеск, нъ фак нiчi де към асфел де грешале че нъ се-змвоеск къ дрептъл къвънт; сай дака дiн ненорочiре, прежъдiкъцiде, каре дiн мiка копiлърiе цi ай фост стъпъне, нъ те ласъ съ жъдiчi съвътос шi бърбътеще, ка ун копiл каре нiчi де към съ нъ къноаскъ словеле, шi змвацъ съ къноаскъ нъмаi гласнiчiле шi негласнiчiле, фъръ а-аместека шi дифтонгi; зii съ скрiе iз, ни бей ведеа към се-гъндеще шi към жшi мишкъ бъзеле челе тинере алътъръндъ шi деспърцiндъ ин гъндъл съу гласнiчiле, цинъ кънд ин сфършiт жл бей ведеа къ жшi ардiкъ капъл шi жцi клътъ ин окi, арътъндъцi чеea че а фъкът, шi аша полте атънчi те бей ръшина къноскънд къ цiе съ се-гъндеаскъ маi бine де кът Дъмнелта, сай дака нъ, жл бей ведеа къ скрiе ъ, ин лок де iз, пар ю нiчi одатъ.

? Боерiй съ съвцiезi пе Ръмънi шi съ'i фачi делiкацi прiн Θ чел вестiт де атъта време прiн кърцiле Ръмънещi. Пентръ ачеаста змвацъ къ лiмба шi оамен'i нъ се-съвцiазъ прiн пелтичiмеа лiмбi: ей ай требвiнцъ де iлеi, де кънощiцi шi де експерiенцъ ка съ се-съвцiезе. Ин тот-

)(* тъ

sînt' ε și α; apoĭ,? ce greșală face cineva de va pune în loc' de ѣ, εα care prețuește tot' cît' dînsul';? cine poate să pronunțieze pe e a, alt' fel' de cît' cum este, știindu'l maĭ vîrtos' că este și diftong'.

În cît' pentru diftongul' іѫ (iu), care pînă acum se-scria ю (cu totul' înprotivă după cum se-citește), pentru dînsul cercetează mă rog' pronunți'a, și ea îți va arăta că oamen'i car'i vor' să scrie după cum vorbesc', nu fac' nicĭ de cum asfel' de greșale ce nu se-îmvoesc' cu dreptul' cuvînt'; saŭ daca din nenorocire, prejudicățile, care din mic'a copilărie 'ți aŭ fost' stăpîne, nu te lasă să judicĭ sănătos' și bărbătește, ia un' copil' care nicĭ de cum' să nu cunoască slovele, și îmvață'l să cunoască numaĭ glasnicile și neglasnicile, fără a-amesteca și diftongh'i; ziĭ să scrie i u, și veĭ vedea cum se-gîndește și cum îșĭ mișcă buzele cele tinere alăturînd' și despărțind' în gîndul' săŭ glasnicile, pînă cînd în sfîrșit' îl veĭ vedea că îșĭ ardică capul' și îți caută în ochĭ, arătîndu'ți ceea ce a făcut', și așa poate atuncĭ te veĭ rușina cunoscînd' că știe să se-gîndească maĭ bine de cît' Dumneata, saŭ daca nu, îl' veĭ vedea că scrie ѕ, în loc' de іѕ, iar ю nicĭ odată.

?Voești să subțiezĭ pe Rumînĭ și să'ĭ facĭ delicați prin θ cel vestit' de atîta vreme prin cărțile Rumînești. Pentru aceasta îmvață că limb'a și oamen'i nu se-subțiază prin pelticimea limb'i: eĭ aŭ trebuință de ideĭ, de cunoștințĭ și de ecsperiență ca să se-subțieze. În toa-

)(* tă

тъ лімба ноастръ нъ гъсім о зіцере каре се-копрінзъ пе ачест Θ, ка жнкъ де ші авем жн лімба ноастръ вре одворъ жмпрумутатъ дела Гречі каре съ аібъ жн сіне пе Θ, румънії нъ л чітеск де кът ка пе т, саў карі коеск съ се-почеаскъ. ачеа жл чіческ фт. Румънъл зіче Тоадер саў Тодор ші Тома, пар нъ Теодор ші Ома; ші аша зік ші тоате нъмъріле Европеі. Ачеаст словъ саў глъсвіре Θ, есте пъскътъ жн брацеле кълъторі ші молічвні Асіі ші Афричі, винде оамені ворбеск дін гът маі мълт ші дін варфъ лімбі чей лъціте де къладъръ: адеколо аў веніт ші Гречі жн Гречіа ші де аколо аў ші адавс о. Жн тот локъл винде оамені сънт сънътошї ші тоате органеле ворбірі ші де аў жнтреці, десъвършіте ші сънътоасе, аколо о ачест фел де глъсвіре ка Θ, нъ есте сокотітъ де кът ка вн дефект саў о грешалъ а натурі: вн ачест фел де ом че провінціязъ аша, грекъ съ аібъ фелурімі де адекціве спре катжокоръ прекум: Пелтік гънгаб ші алтеле; аша дарь, ?кум поці Дъмнеата съ гъндеші къ тоате націа ноастръ съ се-нобілезе прін дефетъріле ші грешалеле натурі.

Жн кът пентръ ş ші ѱ, ам ворбіт къ оамені чей жнцелепці нічі о датъ нъ се-жнкаркъ нічі нъ се-жнгреціязъ къ ачелеа че нъ ле требъе ші нъ ле аддъче нічі о жнлесніре ші нічі вн фолос. Ноі прея біне пътем съ скрім жн локъл лві ş пе к с, ші жн локъл лві ѱ, пе п с, фърь нічі о скімбаре а пронънції. Дар тът невоеа! къ Дъмнеата зічі „къ кънд пътем съ скрім къ о слокъ, ?пентръ че съ скрім къ доь.“ Ші

tă limb'a noastră nu găsim' o zicere care se-coprinză pe acest' θ, ba încă de şi avem' în limb'a noastră vre o vorbă împrumutată dela Greci care să aîbă în sine pe θ, rumîn'i nu 'l citesc' de cît' ca pe t, saŭ cari voesc' să se-pocească, aceia îl citesc' ft. Rumînul' zice Toader' saŭ Tudor' şi Toma, iar nu θeodor' şi θoma; şi aşa zic' şi toate neamurile Europ'i. Această slovă saŭ glăsuire θ, este născută în braţele căldur'i şi moliçun'i Asii şi Afric'i, unde oamen'i vorbesc' din gît' mai mult' şi din vîrful' limb'i ceĭ lăţite de căldură: d'acolo aŭ venit' şi Grec'i în Greci'a şi de acolo aŭ şi addus'o. În tot' locul' unde oamen'i sînt' sănătoşi şi toate organele vorbir'i 'şi [1] le aŭ întregĭ, desăvîrşite şi sănătoase, acolo [2] acest' fel' de glăsuire ca θ, nu este socotită de cît' ca un' defet' saŭ o greşală a natur'i: un' acest' fel' de om' ce pronunţiază aşa, trebue să aîbă felurimĭ de adjective spre batjocoră precum: Peltic' găngav' şi altele; aşa dară,? cum poţĭ Dumneata să gîndeştĭ că poate naţi'a noastră să se-nobileze prin defeturile şi greşalele [3] natur'i.

În cît' pentru ξ şi ψ, am' vorbit' că oamen'i ceĭ înţelepţĭ nicĭ o dată nu se-încarcă nicĭ nu se-îngreuiază cu acelea ce nu le trebue şi nu le adduce nicĭ o înlesnire şi nicĭ un' folos'. Noĭ prea bine putem' să scrim' în locul' luĭ ξ pe κ c (c s), şi în locul' luĭ ψ, pe πc (p s), fără nicĭ o schimbare a pronunţi'i. Dar iată nevoea! că Dumneata zicĭ „că cînd putem' să scrim' cu o slovă,? pentru ce să scrim cu doă." Şi eŭ

[1] şĭ.
[2] acolo o.
[3] graşalele.

ей зік' ларъ, къ кънд пътем' кв маї пъціне слове съ не слъжім', ? пентрв че съ не жнгревіем' кв маї мълте ші съ жнкъркъм' алфаветвл' нострв. Че мінвне! везі квм не потрівім' ла ворбе? Атжта нвмаї пъкат' къ нв не жнцелецем', ші ка съ не пътем' десліші съ лъвъм' ворба двмітале, съ'ї фачем' аналусвл' ка съ ведем' че фолос' сав че жнлесніре поате съ нась дін тржнса. Съ зічем' къ пропозіція сав регвла двмітале есте дреаптъ, ценералъ ші поате фі кввііночасъ ла тоате жнтжмплъріле асеменеа; апої атвнчі прекум есте біне жн локвл' лві кс съ скрім' пе ξ, ші жн локвл' лві пс, пе ψ; есте асеменеа біне ші тот' кв ачелаш кввжнт' ші жн локвл' лві ст, съ афлъм' алт' семн; жн локвл' лві кр, кл, др, бл, стр, скр, ..., алте семне асеменеа, ка съ скрім' маї біне жн лок' де доъ сав трей слове кв вн'а. Ші ларъ мергжнд' тот' кв ачест' кввжнт' жн локвл' Сулла-белор' маї біне ар-фі съ се-афле кжте вн семн' сінгвр' ші деосебіт': ші ка съ пресквртъм' ші маї мвлт' жн лок' де доъ сав трей семне каре жнсемнезъ сулламе, съ скрім' внвл', адікъ жн локвл' фіеще къріа зічері съ авем' кжте вн семн' сав о слокъ прекум сжнт' нвмеріле Арънепці ші семнеле Зодіакълві, внде жн лок' де вн, доі, трей, патр ..., скрім' 1, 2, 3, 4 ...., ші жн лок' де Квмпънъ ксрім ♎, жн лок' де Цемені, скрім' ♊ шчл. аша атвнчеа не ам'-фаче Кінезї ші кжте зічері ар'-фі жн лімба ноастръ, атжтea ші слобе ар'-трекві съ авем, ші съ не трекві аскъ тоатъ віаца ноастръ ка съ ле жмвъцъм', Апої мергжнд' трептат' ші

маї

eŭ zic' ĭară, că cînd putem' cu maĭ puţine slove să ne slujim',? pentru ce să ne îngreuiem' cu maĭ multe şi să încărcăm' alfabetul' nostru. Ce minune! vezĭ cum ne potrivim' la vorbe? Atîta numaĭ păcat' că nu ne înţelegem', şi ca să ne putem' desluşi să luăm' vorb'a Dumitale, să 'ĭ facem' analysul' ca să vedem' ce folos' saŭ ce înlesnire poate să ĭasă din trînsa. Să zicem' că propoziţi'a saŭ regul'a dumitale este dreaptă, generală şi poate fi cuviincoasă la toate întîmplările asemenea; apoĭ atuncĭ precum este bine în locul' luĭ cs să scrim' pe ζ, şi în locul' luĭ ps, pe ψ; este asemenea bine şi tot' cu acelaş' cuvînt' şi în locul' luĭ st, să aflăm', alt' semn'; în locul' luĭ cr, cl, dr, vl, str, scr, ..., alte semne asemenea, ca să scrim' maĭ bine în loc' de doă saŭ treĭ slove cu un'a. Şi ĭară mergînd' tot' cu acest' cuvînt' în locul' Syllabelor' maĭ bine ar-fi să se-afle cîte un semn' singur' şi deosebit': şi ca să prescurtăm' şi maĭ mult' în loc' de doă saŭ treĭ semne care însemnează syllabe, să scrim' unul', adică în locul' fieşte căria ziceră să avem' cîte un semn' saŭ o slovă precum sînt' numerile Arăpeştĭ şi semnele Zodiaculuĭ, unde în loc' de u n u, d o ĭ, t r e ĭ, p a t r u..., scrim' 1, 2, 3, 4...., şi în loc' de C u m p ă n ă scrim'[1] ♎, în loc' de G e m e n ĭ, scrim')-(şcl. aşa atuncea ne am'-face Chinezĭ şi cîte ziceră ar'-fi în limb'a noastră, atîtea şi slove ar'-trebui să avem', şi să ne trebuiască toată viaţ'a noastră ca să le învăţăm'. Apoĭ mergînd' treptat' şi maĭ

[1] csrima.

маї 'наінте кѫ прескѫртареа, ар требѫї жи лок ле маї мѫлте зічерї каре фак ѫи кѫѫнт' съ а-вем' нѫмаї ѫи' семн' пѫнъ кънд не вом' бъга жи жнтѫнечімеа лабурінтѫлуї Ерогліфічілор' Егуптѫлуї, деспрецѫінд' шї несокотінд' інченіосѫл' меш ешѫг' ал' скріерї. Шї жи сфършіт' ка съ фіе лѫкрѫ де тот' лесне шї кѫм се-каде, съ афлъм' маї біне жи локѫл' ѫнеї лімбї жнтреї ѫи' семн' съ 'л жмбъцъм' пе ачела, шї съ скъпъм' одатъ де а тот' жмбъца шї а тот' скрї атѫтеа слове шї атѫтеа зічерї. Шї натъ фолосѫл чел маре че есе дін пропозіція Домітале. Якѫма гѫндеск къ не ам' жнцелес'.

Дар біне, дака ацї хотърът' съ лепъдацї пентрѫ жнлесніре словеле каре ѫ тот' ѫи' глас' шї тот' ѫи' сѫнет', ? пентрѫ че н'ацї лепъдат' шї пе ѱ, каре аре тот' ѫн глас' кѫ і. — Ячі аї-арептате домнѫле, шї преа філософічеще аї ворбіт'. Ячеста а фост' шї кѫѫнтѫл' шї хотърѫ-реа соціетъцї: дар фіінд' къ ачеаст' Грѫмматікъ а-фост' прескрісъ маї 'наінте де хотърѫ-реа соціетъцї, а-рѫмас' де о кам дат' аша: жнсъ пентрѫ ачеаста жцї фъгъдеск' чінстіт', къ де ва-авеа грѫмматік'а норонірea де а се-маї да жнкъ одатъ жи тупар', вої ведea о кѫрцітъ шї ле дѫнсѫл', ка съ семене жнтрѫ тоате кѫ чea Італіенаскъ кѫи а еї сор'.

Дар пентрѫ тонърї, ? че о съ маї зічї; ? кѫм о съ жмвеце копіі съ чітеаскъ; ? шї кѫм о съ жмвеце стрейнї лімб'а ноастръ. — Асфел' кѫм жмвацъ шї пе а Латінеаскъ, Немцеаскъ, Італіенеаскъ шчл. Лімб'а Гречеаскъ кѫ тоате тонърїле че аре, нічї де кѫм нѫ о жмвъ-

цам'

mai 'nainte cu prescurtarea, ar' trebui în loc' de mai multe ziceri care fac' un cuvînt' să avem' numai un' semn' pînă cînd ne vom' băga în întunecimea labyrintului Ieroglificilor' Eghyptului, despreţuind' şi nesocotind' ingeniosul' meşteşug' al' scrier'i. Şi în sfîrşit' ca să fie lucru de tot' lesne şi cum se-cade, să aflăm' mai bine în locul' unei limbi întregi un' semn' să'l învăţăm' pe acela, şi să scăpăm' odată de a tot' învăţa şi a tot' scri atîtea slove şi atîtea ziceri. Şi iată folosul' cel' mare ce ese din propoziţi'a Dumitale. Acuma gîndesc' că ne am' înţeles'.

Dar bine, daca aţi hotărît' să lepădaţi pentru înlesnire slovele care aŭ tot' un' glas' şi tot' un' sunet',? pentru ce n'aţi lepădat' şi pe y, care are tot' un glas' cu [1] i. — Aci aĭ dreptate domnule, şi prea filosoficeşte aĭ vorbit'. Acesta a fost' şi cuvîntul' şi hotărîrea soţietăţ'i: dar fiind' că această Grămmatică a-fost' prescrisă maĭ nainte de hotărîrea soţietăţ'i, a-rămas' de o cam dată aşa: însă pentru aceasta îţi făgăduesc' cinstit', că de va-avea grămmatic'a norocirea de a se-maĭ da încă odată în typar', veĭ vedea o curăţită şi de dînsul', ca să semene întru toate cu cea Italienească [2] bun'a eĭ sor'.

Dar pentru tonurĭ,? ce o să maĭ zicĭ; ? cum o să îmveţe copii să citească;? şi cum o să îmveţe strein'i limb'a noastră. — Asfel' cum îmvaţă şi pe a Latinească, Nemţească, Italienească şcl. Limb'a Grecească cu toate tonurile ce are, nicĭ de cum nu o învăţam'

[1] nu.
[2] Italienască.

цам ноі маї лесне ле кът пе чea Латінеаскъ, Немцеаскъ шчл. Нъ не фак тонъріле съ пъ-онвиціем біне, чі депріндерea ші цінц'а каре авем жнтр' о лімбъ. Пъне Двмнеата доі інші съ чітъскъ гречеще внъл' съ квноаскъ лімб'а ші алтъл нъ, чі нъ маї съ ціе съ чітеаскъ, ші аскълтъ ла дженші. Чел' дін таіъ ва пронвнчіа кіне ші фрвмос' нъ пентрв къ лімб а есте скріскъ къ тонърі пе л'асвпра, чі пентрв къ о а-жмкъцат', ші пентрв дженсъл тонъріле сжнт' індіференте; ар' пътea съ ліпсеаскъ ші ел тот' аша съ чітеаскъ. Пе чел л'ал лоілea жл вей бедеа къ се-къзнеще ші къ тоате семнеле проседіі че сжнт' пе л'асвпра, съ скоацъ ніпе свнете врж-те, ші лімб'а съ свффере жн гвр'а лъї. Лімк'а чea віе каре о жмвацъ фі'і деля пърінцї н'аре требвінцъ де тонърі. Н'аъ фъкът семнеле проседіі лімк'а, чі лімк'а а дат' прічінъ оаменілор съ афле ачесте семне кжнд аъ възът къ каде ші жшї піерде пронвнці'а.

Мешешвгвл' скріер'і есте афлат ка съ не жнцелецемъ ші къ чей че нъ сжнт де фацъ къ ноі. Де мвлте орі жнсъ скріерea чea нелесъвършітъ а-прічінвіт' комфвзіе ші нежнцелецере, каре а стат' чea дін таіъ прічінъ де а се-пвне регвліле Ортографіі: тот' че адвче не-жнцелецере. требвеще лъ мвріт'. Ші ачеаста а фъкът съ се-наскъ атжтea семне але профодіі ші але пвнтвацїі. Дар фіеще че лімбъ жшї аре ортографі а са ші ачеea а-стътът маї норочітъ каре с'а свпвс ла маї пвцine регвлї: Пвнтвацї'а нъмаї а стът' ші есте тот' ачеea ла тоате лімбіле; пентрв къ оамені тот' жнтр' вн фел' се-гжндеск',

ші

ţam' noĭ maĭ lesne de cît' pe cea Latinească, Nemţească şcl. Nu ne fac' tonurile să pronunţiem' bine, ci deprinderea şi ştiinţ'a care avem' într'o limbă. Pune Dumneata doĭ inşĭ să citească greceşte unul' să cunoască limb'a şi altul nu, ci nu maĭ să ştie să citească, şi ascultă la dînşi. Cel' din tîiŭ va pronuncia bine şi frumos' nu pentru că limb'a este scrisă cu tonurĭ pe d'asupra, ci pentru că o a-îmvăţat', şi pentru dînsul tonurile sînt' indiferente; ar' putea să lipsească şi el tot' aşa să citească. Pe cel d'al doilea îl veĭ vedea că se-căzneşte şi cu toate semnele prosodii ce sînt' pe d'asupra, să scoaţă nişte sunete urîte, şi limb'a să suffere în gur'a luĭ. Limb'a cea vie care o îmvaţă fi'i dela părinţĭ n'are trebuinţă de tonurĭ. N'aŭ făcut' semnele prosodii limb'a, ci limb'a a dat' pricină oamenilor' să afle aceste semne cînd aŭ văzut' că cade şi îşĭ pierde pronunţi'a.

Meşteşugul' scrier'i este aflat' ca să ne înţelegemŭ şi cu ceĭ ce nu sînt' de faţă cu noĭ. De multe orĭ însă scrierea cea nedesăvîrşită a-pricinuit' comfuzie şi neînţelegere, care a stat' cea din tîiŭ pricină de a se-pune regulile Ortografii: tot' ce aduce ne-înţelegere, trebueşte lămurit' [1]. Şi aceasta a făcut' să senască atîtea semne ale prosodii şi ale puntuaţii. Dar fieşte ce limbă îşĭ are ortografi'a sa şi aceea a-stătut' maĭ norocită care s'a supus' la maĭ puţine regulĭ: Puntuaţi'a numaĭ a stătut' şi este tot' aceea la toate limbile; pentru că oameni [2] tot' într' un fel' se-gîndesc', şi

[1] lă murit'.
[2] oamenĭ.

ші мішкъріле ші опріріле лор' ăн ворбіре сăнт' тот' ачелеа. Чел' маї делікат' ші кв гăндіре лăкрв ăн Ортографіе ші каре фаче чінсте, лăхвлăї оменеск' есте Пвнтвації'а: еа деспарте ші фаче кіаре жвдікъціле ноастре, аратъ шăрвл' ші релації'а лор' ші не фаче ші съ жнцелецем' ші съ не фачем' жнцелеші ăн скріеріле ноастре; ші еа сінгвръ жмплінеще сфăршітвл' пентрв каре с'аă афлат' регвліле Ортографіі, маї бăртос' ăн лімбіле челе вїї. Тоате челе лалте нв сăнт' де кăт' о пелантеріе ініо ліпсъ ăн гăндвл' ші дăхвл' оменеск', адікъ ăн семн' де неквноінцъ а фолосвлăї ші сфăршітвлăї Ортографіі. Фрац'і ноїрі Італієнї фоарте жнцелепцї ші гăндіторі аă квноскът' че ле есте де ліпсъ, ші каре сăнт' роаделе педантісмвлăї жнтр' ачеастъ матеріе: Пре дăнші ші арвмвл' пъшір'і жнтрв квноінцї ал' дăхвлăї оменеск' требве съ врмъм' ші ноі. Ачі жндрънеск' а-ворбі пентрв фрац'і ноїрі дін Трансілванї'а ші Банат' карі сăнт' вреднічі де тоатъ лавл'а пентрв остенеліле ші сілінц'а че пвн' пентрв літературї'а Рвмънеаскъ. Пентрв Ортографї'а жнсъ каре воеск' съ о жнтрвдвкъ скріінд' нв літеріле латінещї, біне ар' фі фост' съ врмезе дăхвлăї Італієнеск'; адікъ а скрі двпъ квм' ворбім'. Шї съ нв се-ї а двпъ Ортографї'а Франчезъ шї Енглезеаскъ каре пъзеще дерівації'а зічерілор, каре есте нъсквтът ăн веакврile Схоластічісмвлăї, шї де каре кіар' сінгврї акум' ар' воі съ се-скватъре. Ун мещешват' каре воеск' съ ръмăе пъстрат' нумаї пентрв чеї че вор' авеа норочіре се-ї ріе Латінеще, шї фъръ нічї ун' фолос' аша де маре ăн кăт' съ стеа ăн квмпънъ кв гревта-

теа

şi mişcările şi opririle lor' în vorbire sînt' tot' acelea. Cel' mai delicat' şi cu gîndire lucru în Ortografie şi care face cinste duhului omenesc' este Puntuaţi'a: ea desparte şi face chiare judicăţile noastre, arată şîrul' şi relaţi'a lor' şi ne face şi să înţelegem' şi să ne facem' înţeleşi în scrierile noastre; şi ea singură împlineşte sfîrşitul' pentru care s'aŭ aflat' regulile Ortografii, mai vîrtos' în limbile cele vii. Toate cele 'lalte nu sînt' de cît' o pedanterie şi o lipsă în gîndul' şi duhul' omenesc', adică un semn' de necunoştinţă a folosului şi sfîrşituluĭ Ortografii. Fraţ'i noştri Italienĭ foarte înţelepţĭ şi gînditorĭ aŭ cunoscut' ce le este de lipsă, şi care sînt' roadele pedantismuluĭ într' această materie: Pre dînşi şi drumul' păşir'i întru cunoştinţĭ al' duhuluĭ omenesc' trebue să urmăm' şi noĭ. Aci îndrăsnesc' [1] a-vorbi pentru fraţ'i noştri din Transilvani'a şi Banat' cari sînt' vrednicĭ de toată laud'a pentru ostenelile şi silinţ'a ce pun' pentru literatur'a Rumînească. Pentru Ortografi'a însă care voesc' să o întruducă scriind' cu [2] literile latineştĭ, bine ar' fi fost' să urmeze duhuluĭ Italienesc'; adică a scri după cum' vorbim'. Şi să nu se-ţa după Ortografi'a Franceză şi Englezească care păzeşte derivaţi'a zicerilor', care este născută în veacurile Sholasticismuluĭ, şi de care chiar' singurĭ acum' ar' voi să se-scuture. Un meşteşug' [3] care voesc' să rămîe păstrat' numaĭ pentru ceĭ ce vor' avea norocire se-ştie Latineşte, şi fără nicĭ un' folos' aşa de mare în cît' să stea în cumpănă cu greutatea

[1] îndrănesc'.
[2] nu.
[3] meşteşut'.

тєа шї нєамлєснірєа. Чєл че кѫноаще лімба Латінєаскъ щіе къ зічєрєа тімпъ віне дєла tempus сав де ва-фі скрісъ timpu сав де ва-фі скрісъ tempu; асменєа шї примъвара єсте кѫноскѫтъ де вінє сав де ва-фі скрісъ prima-vera, сав де ва-фі скрісъ prima-vara шчл. Пентрѫ чел че нѫ кѫноаще лімба Латінєаскъ єсте анзадар орї кѫм вор-фі скріс зічєріле, къчї міжлоквл скріерї нѫ поате съл факъ съ кѫноаскъ ісворвл, канд ел нїчї о датъ нѫ фостѫ аколо. Аша даръ, пентрѫ че съ нѫ скрімъ двпъ кѫм пронвнціем, канд скрімъ пентрѫ чеї карї трѣеск пар нѫ пентрѫ чеї морцї. Романї стръмошї ноцрї скріа двпъ кѫм пронвнціа; Чічерон, Вірцїліе шї чєїлалцї авторї нѫ ав скріс фантєле лор пентрѫ романї че ав трѣїт пре времеа лвї Ромвлѫ шї Брвтѫ, чї пентрѫ контімпоранї сьї. Асменєа шї ної нѫ скрімъ пентрѫ стръмошї ноцрї пе карї іа адавс Марєле Траіан ачї, чї пентрѫ контімпоранї ноцрї, шї нѫ требве съї кѫзнімъ шї съї мѫнчімъ атата пѫнъ съ нєанцелеагъ, шї съ ле лвъмъ дрептвл де а шї скрі лімба, ръмаінд пе сама нѫмаї челор че щіѫ Латінєще шї челор че ан толтъ віацъ лор вор ста кѫ діксіонервл ан мѫнъ.

Іа съ лъсъмъ ачєстєа къ єѫ ачї нѫ те анцелег, віно демї спѫне мїе де чєлє маї дінаінтє; спѫнємї пентрѫ кѫм ам скріс пѫнъ акѫм, че фачецї вої ъніа іскѫсіцї че ацї єшїт акѫм кѫ філософіїле воастре, че фачецї обічеівлѫї. — Єсте адевърат, Домнвле, къ обічеівл єсте бътрѫн шї къ ел нѫ се-стрікъ аша лесне: ансъ єѫ нѫ щіѫ пентрѫ карє обічеіѫ амї ворбещї: пентрѫ къ

де

tea şi neînlesnirea. Cel' ce cunoaşte limb'a Latinească ştie că zicerea t i m p ŭ vine dela *tempus* [1] saŭ de va-fi scrisă *timpu* [2] saŭ de va-fi scrisă *tempu* [3]; asemenea şi p r i m ă v a r'a este cunoscută de unde vine saŭ de va-fi scrisă *prima-vera* [4], saŭ de va-fi scrisă *prima-vara* [5] şcl. Pentru cel' ce nu cunoaşte limb'a Latinească este înzadar' orĭ cum vor'-fi scrise zicerile, căcĭ mijlocul' scrier'i nu poate să'l facă să cunoască isvorul', cînd el nicĭ o dată n'a fostŭ acolo. Aşa dară, ? pentru ce să nu scrim' după cum pronunţiem', cînd scrim' pentru ceĭ car'i trăesc' ĭar nu pentru ceĭ morţĭ. Roman'i strămoş'i noştri scria după cum pronunţia; Ciceron, Virgilie şi ceilalţĭ autorĭ nu aŭ scris' faptele lor' pentru Roman'i ce aŭ trăit' pre vremea luĭ Romulŭ şi Brutŭ, ci pentru contimporan'i săĭ. Asemenea şi noĭ nu scrim' pentru strămoşi noştri pe cari 'ia addus' Marele Traian aci, ci pentru contimporan'i noştri, şi nu trebue să'ĭ căznim' şi să'ĭ muncim' atîta pînă să neînţeleagă, şi să le luăm' dreptul' de a'şĭ scri limb'a, rămîind' pe seama numaĭ celor ce ştiŭ Latineşte şi celor' ce în toată viaţ'a lor' vor' sta cu dicsionerul' în mînă.

Ia să lăsăm' acestea că eŭ aci nu te înţeleg', vino de'mĭ spune mie de cele maĭ dinainte; spune'mĭ pentru cum am scris' pînă acum, ? ce faceţĭ voĭ ăştia iscusiţ'i ce aţĭ eşit' acum cu filosofiile voastre, ? ce faceţĭ obiceiuluĭ. — Este adevărat, Domnule, că obiceiul' este bătrîn' şi că el' nu se-strică aşa lesne: însă eŭ nu ştiŭ pentru care obiceiŭ îmĭ vorbeştĭ; pentru că de

[1], [2], [3], [4], [5]. *Cu litere latine în text.*

де вей съ зічї де скрісоріле де мънъ, ачї пъ нічї вндъ' нв въз' скріінд' ка пе чел' ал алт': вн'і скріе фіінд, аліц'і фіінд; вні скріе віацъ, алц'і віацъ, алці вндцъ ші алц'і квм ле віне; вн'і скріе фъкътшр алчі фъкътор, алц'і фъкътшрю; вн'і скріе Ілїе, алц'і Илие; вні скріе кв тонврї, алц'і фъръ тонврї ші алц'і кв тонврї кв карліцеле ші кв пікътврї ла тоатъ Суллаб'а ші ла тоатъ слов'а, шчл. Де врей съ ворбещї де кърціле тупъріте, съ ад-авчем' анаінте тоате едіціїле кърцілор' ші вом' веда къ нічї вн'а нв се-асеамънъ кв чеілалтъ ан Ортографіе, чі дін протівъ, къ фіеще-чіне а-скріс' двпъ квм і с'а първт', фъръ нічї о регвлъ ші фъръ нічї вн' обічеіе. Апої акъма? че съ нвмім' ної обічеіе. Поте къ вей зіче, ш нвмаї аша, съ арвнкъм' вндє ші вндє де пофтъ мъкар кате вн ш ші кате вн и ші кате вн' карліцел' д'асвпра гласнічілор' канд сант анаінте, пентрв къ стъ фрвмос' ші пентрв къ фрате драгъ, аша скріе ші Гречі ші аша а-фост обічеівл' де а се-пресъра вндє ші вндє. Домнвле, ачеаста н'аре алт' нвме де кат' обічеіе де а нв се-гянді, сав маї біне обічеівл' нерозілор' (*). Ла ачеаста врединкъ' де поменіре

Двм-

(*) Реверенці'а са Домнвл' Теологвл' абсолвт' ші Протопоп' Ніколае Манів де Монтан' а-фъкът' о Ортоепіе Латінеаскъ Рвмжнеаскъ Немцеаскъ ші Вngвреаскъ пре каре а ші дат'о ла лвмінъ ла анвл 1826. Антрансa, пентрв анлесніре, ла анчепът' канд ворбещ де

de veĭ să ziceĭ de scrisorile de mînă, aci pă nicĭ unul' nu văz' scriind' ca pe cel' al alt': un'i scriŭ fiнnd, alţ'i[1] fннnd', uni scriŭ viaţă, alţ'i viѧţă, alţi vнѧţă şi alţ'i cum le vine; un'i scriŭ făcătωr alţ'i[2] făcător, alţ'i făcătωrю; un'i scriŭ Ilïe, alţ'i нlнe; uni scriŭ cu tonurĭ, alţ'i fără tonurĭ şi alţ'i cu tonurĭ cu cîrligele şi cu picăturĭ la toată Syllab'a şi la toată slov'a, şcl. De vreĭ să vorbeştĭ de cărţile typărite, să aducem' înainte toate ediţiile cărţilor' şi vom' vedea că nicĭ un'a nu se-aseamănă cu ceilaltă în Ortografie, ci din protivă, că fieşte-cine a-scris' după cum i s'a părut', fără nicĭ o regulă şi fără nicĭ un' obiceiŭ. Apoĭ acuma? ce să numim' noĭ obiceiŭ. Poate[3] că veĭ zice, ia numaĭ aşa, să aruncăm' unde şi unde de poftă măcar cîte un ω şi cîte un н şi cîte un' cîrligel' d'asupra glasnicilor' cînd sînt înainte, pentru[4] că stă frumos' şi pentru că frate dragă, aşa scriŭ şi Greci şi aşa a-fost obiceiul' de a se-presăra unde şi unde. Domnule, aceasta n'are alt' nume de cît' obiceiŭ de a nu se-gîndi, saŭ maĭ bine obiceiul' nerozilor'(*). La aceasta vrednicul' de pomenire Dum-

(*) Reverenţi'a sa Domnul' Teologul' absolut' şi Protopop' Nicolae Maniu de Montan' a-făcut' o Ortoepie Latinească Rumînească Nemţească şi Ungurească pre care a şi dat' o la lumină la anul' 1826. Întrînsa, pentru înlesnire, la început' cînd vorbeşte de

[1] aliţ'i.
[2] alc'i.
[3] Pote.
[4] prentru.

Дъмнеалъ Мареле Бан' Іоан' Вѣкърескъл' ал' доілеа скріітор' ал Грѣмматікѣ Рѫмънеаскѣ дестъл остенеалъ а-сімціт' ші 'ша-пъс' тоатъ сілінц'а съ афле ачест' обічеіў ші съ'л пъе ын регълї дар' нічї сінгър' н'а пътът' съ'л афле дін прічін'а челор' маї със' зісе ші дъпъ кът сінгър' о мъртърісеще, нічї чеї ърмъторї н'аў пътът' съ ърмезе регълілор' сале; пентръ къ кълї маї пе ърмъ аў скріс' ші аў тъпъріт' кърцї, аў ърмат' тот' вестітълъї ачела обічеіў де каре те цій Дъмнеата.

Ві! де астеа де але воастре спъї тъ мълте, дар еў нъ воіў съ щіў; еў нъ 'мї ес' дін челе че ам' апъкат', ші ла пърінцї меї нічї н'ам поменіт' асфел' де нїмікърї: кът аў фост' еї, аша о съ фіў ші еў, ші спънецї ші скорніцї воі іскъсіцілор', кате вецї врea. — Біне фачї Дом-

)()* нъле,

де слове, маї жнтжіў аре пре челе гласніче, пре ърмъ пе негласнічеле пъінд' дін еле маї жнтжіў пре челе маї лесне де скріс' ші аша пжшаіре кътре челе маї греле, ші жн сфършіт' аре діфтонгї. Ічеастъ карте фолосітоаре інтржнд' жн маїніле а мълтора ачі жн Трансілванї'а аў жнчепът' мълцї ал' дефъїма къ нъме де Раціоналіст' ші Атеў, къчї а стрікат' рѫндъл' словелор', шіХРІСТОС жн Евангеліе зіче: „Еў сжнт' афла ші шмега“ адікъ жнчепътъл' ші сфършітъл'; ші сфінцї'а са пентръ ачеаста лакă ера Крецін' адекърат', требуїа съ пъе пе алфа жн капъл' словелор' ші пе шмега ла сфършіт'. Ах! Апої пїка трелкъ!

Dumnealuĭ Marele Ban' Ioan' Văcărescul' al' doilea scriitor' de Grămmatică Rumînească destulă osteneală a-simţit' şi 'şa-pus' toată silinţ'a să afle acest' obiceiŭ şi să'l pue în reguli dar' nicĭ singur' n'a putut' să'l afle din pricin'a celor' maĭ sus' zise şi după cum singur' o mărturiseşte, nicĭ ceĭ următorĭ n'aŭ putut' să urmeze regulilor' sale; pentru că cîţĭ maĭ pe urmă aŭ scris' şi aŭ typărit' cărţĭ, aŭ urmat' tot' vestituluĭ acela obiceiŭ de care te ţiĭ Dumneata.

Eĭ! de astea de ale voastre spuĭ tu multe, dar eŭ nu voiŭ să ştiŭ; eŭ nu 'mĭ es' din cele ce am' apucat', şi la părinţi meĭ nicĭ n'am pomenit' asfel' de nimicurĭ: cum aŭ fost' eĭ, aşa o să fiŭ şi eŭ, şi spuneţĭ şi scorniţĭ voĭ iscusiţilor', cîte veţĭ vrea. — Bine facĭ Domnule,

---

de slove, maĭ întîiŭ are pre cele glasnice, pre urmă pe neglasnicele puind' din ele maĭ întîiŭ pre cele maĭ lesne de scris' şi aşa pîşaşte către cele maĭ grele, şi în sfîrşit' are diftongh'i. Această carte folositoare intrînd' în mîînile a multora aci în Transilvani'a aŭ început' mulţĭ al' defăĭma cu nume de Raţionalist' şi Ateŭ, căcĭ a stricat' rîndul' slovelor', şi HRISTOS în Evanghelie zice: „Eŭ sînt' alfa [1] şi omega“ adică începutul' şi sfîrşitul'; şi sfinţi'a sa pentru aceasta daca era Creştin' adevărat', trebuia să pue pe alfa în capul' slovelor' şi pe omega la sfîrşit'. Apoĭ iaca treabă!

---

[1] afla.

нвле, цінете, те рвгъм, де дінселе ка орбъ де гард, ші ръмъ тот жн чеде че ай апвкат, кэчі пентрв Двмнеата нічі нв се-остенеще чінева. Тоате кате фак ші скріе оамені астъзі нв сънт пентрв ноі жн карі аї прінс ръдъчінъ рвгіноаселе ші де Двмнезеў блестемателе преждекъці, пре каре нвмаі моартеа дін превнъ кв фііндъ ноастрь ле ва-квръца, нв сънт зік пентрв ноі чі пентрв сімплъ ші невіноватъ тінеріме: еа есте флореа оменірі ші дінтр жнса се-аџеаптъ ші родъл. Тоате префачеріле ші жнтокміріле челе бвне че сай фъкът дела жнчепвтвл лвмі пънъ астъзі, нв сай ашъзат нічі пентрв чеі карі аў мвріт, нічі пентрв чеі че ера де фацъ, чі пентрв чеі че се-гътеа съ фіе ші пентрв чеі фііторі. Моісі нв а жнтокміт леџіле сале пентрв бътръні карі се-гътеа съ моарь, ші пе карі ел ай хрънеа кв манъ чередскъ, ші еі нв пвтеа съ вїте чеапъ ші вствроівл Вгуптвлві ші мънкъріле кв каре се-жндопа ла жъртфіле Ідолещі; чі пентрв првнчі ші стрънепоцъі лор. ХРІСТОС мънтвіторвл нострв нв а-жмвъцат сфънтъ са леџе пе Кьртврарі нічі пре Фарісеі, чі пре првнчі чеі мічі ші пре чеі че аў венит жн старея првнчілор ла невіновъціе; ел нв ші а-алес вченічі съі дін Фарісеі; ел н'а-зіс нічі Ань і нічі Каіаф'і віно двпъ міне, чі лві Петрв каре ера пескар ші нв цінеа съ тълмъчеаскъ леџеа лві Моісі пе дос, чі кврат ші невіноват ка првнчі фъра а се-жнгжмфа жнтрв цінінцъ, аскълта квънтвл лві ші се-лва двпъ дінсвл. Сфінцъі Апостолі н'аў проповъдвіт Евангелія лві ХРІСТОС Попілор Ідолещі карі жмвіта пре жмпъраці ші лвмеа ка съ оммоаре ші пре

nule, ținete, te rugăm', de dînsele ca orbul' de gard', și rămîĭ tot' în cele ce aĭ apucat', căcĭ pentru Dumneata nicĭ nu se-osteneşte cineva. Toate cîte fac' și scriŭ oamen'i astăzĭ nu sînt' pentru noĭ în cari aŭ prins' rădăcină ruginoasele și de Dumnezeŭ blestematele prejudecăți, pre care numaĭ moartea din preună cu ființ'a noastră le va-curăța, nu sînt' zic' pentru noĭ ci pentru simpl'a și nevinovat'a tinerime: ea este floarea [1] omenir'i și dintr'însa se-așteaptă și rodul'. Toate prefacerile și întocmirile cele bune ce s'aŭ făcut' dela începutul' lum'i pînă astăzĭ, nu s'aŭ așăzat' nicĭ pentru ceĭ cari aŭ murit', nicĭ pentru ceĭ ce era de față, ci pentru ceĭ ce se-gătea să fie și pentru ceĭ fiitorĭ. Moisi nu a întocmit' legile sale pentru bătrîn'i cari se-gătea să moară, și pe cari el' îĭ hrănea cu mană cerească, și eĭ nu putea să uĭte ceap'a și usturoiul' Eghyptuluĭ și mîncările cu care se-îndopa la jărtfile Idolești; ci pentru prunc'i și strănepoț'i lor'. HRISTOS mîntuitorul' nostru nu a-îmvățat' sfînt'a sa lege pe Cărturarĭ nicĭ pre Fariseĭ, ci pre prunc'i ceĭ micĭ și pre ceĭ ce aŭ venit' în starea pruncilor' la nevinovăție; el' nu 'și a-ales' ucenici săĭ din Fariseĭ; el' n'a-zis' nicĭ An'i nicĭ Caiaf'i Vino după mine, ci luĭ Petru care era pescar' și nu știa să tîlmăcească legea luĭ Moisi pe dos', ci curat' și nevinovat' ca prunc'i fără [2] a se-îngîmfa întru știință, asculta cuvîntul' luĭ și se-lua după dînsul'. Sfinț'i Apostolĭ n'aŭ propăvăduit' Evanghelia luĭ HRISTOS Popilor' Idolești cari îmvita pre împărați și lumea ca săĭ ommoare și pre dîn-

[1] florea.
[2] fără.

дънші ші пре чеї че асквлта кввінтеле лор. Пънъ ла анвл 1440 оамені скріа кърціле тот кв мъна, не фііна пънъ атвнчі афлат тупарвл, ші прінврмаре кърціле ера фоарте рare ші дін прічіна скумпетъ ші дін прічіна гревтъцъ пънъ а фі скрісе. Чел дін тъіш карele а-флат тупарвл а-фост Іоан Гвтемберг, дъвторат де Докторвл Іоан Фавст, ла Мацеица, двпъ че ш-ав квнтвіт тоатъ старea ші аверea лор. Чea ле адоілea карте латъ ън тупар ші маі десъвършітъ афост Біблі'а латінеще ін фоліо ла анвл 1462 каре с'а ъмпръщіат ън тоатъ Европа. Пе времea ачееа ера ън Паріс прекум ші ън тоате Европа ніще оамені каре нв воіа съ ші квноаскъ пре фіі лор.... Ачещіа маі кв сеамъ ера копіеторі кърцілор, ші Біблііле ле віндea пънъ ла 500 галбені вна. Канд с'а-івіт вредніквл де тоатъ алдвчерea а мінте Докторвл Іоан Фавст ън Паріс кв Біблііле сале каре ле віндea маі ънтъіш 60 ші пе врмъ 30 де галере вна; ачещі негвцъторі векі ав ънчепвт а-стріга къ ачест мещешвг де асе-фаче кърціле аша лесне есте афлат ън Іад, ші къ ачел бвн ом аре пріетешвг ші товъръшіе кв драчі, ші есте фермекътор: пентрв каре ъмвіта пре оамені съ нв пріімеаскъ кърціле лві, пънъ кънд ън сфършіт, двпъ че л'ав оморат ей поате, ав скорніт къ драчі ле віе'лав сфішіат ші лав ръпіт ън Іад (*). Аша ачещі оамені, кърора ле есте датоаре оменірea лъмінареа ей ші пъшірea чea ібте а щііинціlор кътре десъвърші-

ре,

(*) Ачі фіеще чіне поате гічі чіне ав фост драчі карі 'лав сфішіат де віе.

dînşi şi pre ceĭ ce asculta cuvintele lor'. Pînă la anul' 1440 oameni scria cărţile tot' cu mîn'a, ne fiind' pînă atuncĭ aflat'[1] typarul', şi prinurmare cărţile era foarte rare şi din pricin'a scumpet'i şi din pricin'a greutăţ'i pînă a fi scrise. Cel' din ţîiŭ carele a-aflat'[1] typarul' a-fost' Ioan Gutemberg', ajutorat' de Doctorul' Ioan' Faust', la Mayenţa, după ce 'ş aŭ cheltuit' toată starea şi averea lor'. Cea de adoilea carte dată în typar' şi maĭ desăvîrşită afost' Bibli'a latineşte in folio la anul' 1462 care s'a împrăştiat' în toată Europ'a. Pe vremea aceea era în Paris' precum şi în toată Europ'a niştе oameni care nu voia să 'şĭ cunoască pre fiĭ lor'... Aceştia maĭ cu seamă era copietor'i cărţilor', şi Bibliile le vindea pînă la 500 galbenĭ un'a. Cînd s' a-ivit' vrednicul' de toată adducerea a minte Doctorul' Ioan' Faust' în Paris' cu Bibliile sale care le vindea maĭ întîiŭ 60 şi pe urmă 30 de talere una; aceştĭ neguţătorĭ vechĭ aŭ început' a-striga că acest' meşteşug' de ase-face cărţile aşa lesne este aflat' în Iad', şi că acel' bun' om' are prieteşug' şi tovărăşie cu drac'i, şi este fermecător': pentru care îmvita pre oameni să nu priimească cărţile luĭ, pînă cînd în sfîrşit', după ce'l aŭ omorît eĭ poate, aŭ scornit că draci de viŭ 'laŭ sfîşiat'[2] şi laŭ răpit' în Iad'(*). Aşa aceştĭ oameni, cărora le este datoare omenirea luminarea eĭ şi pîşirea cea iute a ştiinţilor către desăvîrşire

(*) Aci fieşte cine poate ghici cine aŭ fost' drac'i cari 'laŭ sfîşiat'[3] de viŭ.

[1] a-flat'.
[2,3] sfişiat'.

ре, нъ 'шї аъ келтъїт' стареа, аверea шї віац'о лор ан афларea ачестъ мешешъг' пентръ ачест' фел' де оамені, карі воїа съ ръмъе оменіреа жнтрѫ нещіінцъ, съ аскълте ан гъріле лор' ка ан оракле шї съ ле кѫмпере кърціле лор' дъпъ прецъл' чел' пъгънеск' че еї ал пънea; чі пентръ чеї вііторї ноі шї пентръ стренепоц'і оменірі, карі гъстъ дін роаделе остенелілор' шї мешешъгълъ лор' шї къ лакръмї жшї аддък' аміnte де жнші. Ерорл' шї лъмінъторл' Ръсіі Петръ чел Маре н'а ашъзат' регъліле шї жнтокміріле сале пентръ жмпротівнічі Стреліцї че воіа съ стінгъ фъклі'а кънощінцілор' шї а славі че ел пърта, чі пентръ слъвіц'і съї стренепоцї карі с'аъ мъріт' шї с'аъ ферічіт' прін пъзірea шї десъвършірea ашъзъмжнтілор' сале шчл. шчл. Ашадар църъшї о маї зік' къ нъ пентръ ноі се-фак' шї се-скріъ челе дін зіоа де астъзї, чі пентръ фіі шї стренепоц'і ноцрі.

? Шї че лъкрърї се-фак, ? Шї че лъкрърї се-скріъ. — С'а-фъкът Школъ прін каре се-слъвеще наці'а шї чеі че аъ жнтемеіат'о (шї ачі е-сте времea а-аръта пре Дъмнеалъї Мареле Кап' Константін' Бълъчеанъ Протекторл' шї Апъръторл' Школелор' Ръмжнещі, каре къ остенелї ле а-жнчепът, шї църъшї прін остенелї, къ піептл' шї брацл' съъ чел' Ръмжнеск' шї вітеаз' ле апъръ шї ле пъзеще пжнъ жн зіоа де астъзї де тоцї жнпротівнічі карі вор' съ се-атінгъ де жнселе, съ ле дърапене шї съ ле скімбе нъмеле); с'а фъкът Філософі'а родл' червлъї жн лімб'а Ръменеаскъ; се-жмбацъ Леціле шї дрептатea жн лімб'а Ръмжнеаскъ; се-жмбацъ Матема-

re, nu 'şĭ aŭ cheltuit' starea, averea şi viaţ'a lor în aflarea acestuĭ meşteşug' pentru acest' fel' de oamenĭ, cari voia să rămîe omenirea întru neştiinţă, să asculte în gurile lor' ca în oraclu şi să le cumpere cărţile lor' după preţul' cel' păgînesc' ce eĭ îl punea; ci pentru ceĭ viitorĭ noĭ şi pentru strenepoţ'i omeniri, cari gustă din roadele ostenelilor' şi meşteşuguluĭ lor' şi cu lacrămĭ îşĭ adduc' aminte de dînşi. Eroul' şi luminătorul' Rusii P e t r u cel Mare n'a aşăzat' regulile şi întocmirile sale pentru împrotivnic'i Streliţĭ ce voia să stingă făcli'a cunoştinţilor' şi a slavi ce el purta, ci pentru slăviţ'i săĭ strenepoţĭ cari s'aŭ mărit' şi s'aŭ fericit' prin păzirea şi desăvîrşirea aşăzămîntilor' sale şcl. şcl. Aşadar ĭarăşĭ o maĭ zic' că nu pentru noĭ se-fac' şi se-scriŭ cele din zioa de astăzĭ, ci pentru fiĭ şi strenepoţ'i noştri.

?Şi ce lucrurĭ se-fac,? Şi ce lucrurĭ se-scriŭ. — S'a-făcut' Şcoală prin care se-slăveşte naţi'a şi cei ce aŭ întemeiat'o (şi aci este vremea a-arăta pre Dumnealuĭ Marele Ban' Constandin' Bălăceanu Protectorul' şi Apărătorul' Şcoalelor' Rumîneştĭ, carę cu osteneli le a-început', şi ĭarăşĭ prin ostenelĭ, cu pieptul' şi braţul' săŭ cel' Rumînesc' şi viteaz' le apără şi le păzeşte pînă în zioa de astezĭ de toţĭ înprotivnic'i cari vor' să se-atingă de dînsele, să le dărapene şi să le schimbe numele); s'a făcut Filosofi'a rodul' ceruluĭ în limb'a Rumînească [1]; se-îmvaţă Legile şi dreptatea în limb'a Rumînească; se-îmvaţă Matema-

[1] Rumenească.

матікѣ, Цеографіѣ ші Історіѣ ау лімбѣ Рѹмънеаскъ; есте катедрѣ ън Школѣ ън каре се-черчетеазъ ші се-ънвацъ лімбѣ Рѹмънеаскъ; Методѹлѹї Ланкастер прін каре ънвацъ Англіѣ, Франціѣ ші Рѹсіѣ карте, есте ънтрѹдѹс ън лімбѣ Рѹмънеаскъ; сънт атъцеа фраці Професорі карі скріѹ, традѹк, ші се-остенеск пентрѹ фолосѹл ші кѹлтѹрѣ лімбѣї ші а нації; сънт атъцеа Коерї ънфлъкъраці карі лѹкреазъ ші жъртфеск пентрѹ фолосѹл обще: Дѹмнеалѹї Мареле Бан Барбѹ Бъкъреск а-дърѹіт венітѹл Бъніі дѹпе ѹн ан (ла 90000 леї апроапе) Школелор; ші тоате ачестеа тот пентрѹ лѹмінареа ші ъндрептареа тінерілор, цар нѹ пентрѹ ноі карі нѹ воім съ кѹноащем Філософіа ші мънтѹіторѹл ей глас; нѹ пентрѹ ноі пре карі кѹ лакрѣмї не роагъ невіноватѣ тінеріме, съ ръмънем ън челе че ам апѹкат, съ не хрънім кѹ ънселе, съ ле кѹетъм, съ ле лъѹдъм дака воім, ші пе ънса съ о лъсъм ън паче дін превнъ кѹ фъкъторії съї де біне; съ не фіе мілъ де ънса ші де времеа ей пе каре о піердем, ші пе каре ноі о стінцем ші о ѹммормънтъм: Не зіче съ ведем кѣ Дѹмнезеѹ ші а-ънторс окіѹл съѹ ші рътре ноі, ші а-арътат дрѹмѹл каре дъче ла слабъ, чінсте, ші ферічіре челор маї ънцелепці ші ънфокаці дін націѣ ноастръ; ей ѣл ав дестѹпат кѹ маре мѹнкъ ші остенеалъ, ші ав ъндрептат о съ меарґъ пе ънсѹл; не роагъ съ ведем ші съ кѹноащем ачеастъ мілъ ші ъндѹраре Дѹмнезеіаскъ ші съ нѹ воім а-не фаче де о потрівъ кѹ Діаволѹл каре пізмѹеще ші пѹне ставілъ ферічірей ші бінелѹї оменеск, съ нѹ не

асе-

matic'a, Geografi'a şi Istori'a în limb'a Rumînească; este catedră în Şcoală în care se-cercetează şi se-îmvaţă limb'a Rumînească [1]; Metodul' luĭ Lancaster' prin care îmvaţă Angli'a, Franţ'a şi Rusi'a carte, este întrudus' în limb'a Rumănească; sînt atîţea fraţĭ Profesorĭ cari scriŭ, traduc', şi se-ostenesc' pentru folosul' şi cultur'a limb'i şi a naţii; sînt' atîţea Boerĭ îmflăcăraţĭ cari lucrează şi jărtfesc' pentru folosul' obşt'i: Dumnealuĭ Marele Ban' Barbu Văcărescu a-dăruit' venitul' Bănii dupe un an' (la 90 000 leĭ aproape) Şcoalelor'; şi toate acestea tot' pentru luminarea şi îndreptarea tinerilor', ĭar nu pentru noĭ cari nu voim' să cunoaştem' Filosofi'a şi mîntuitorul' eĭ glas'; nu pentru noĭ pre cari cu lacrămĭ ne roagă nevinovat'a tinerime, să rămînem' în cele ce am' apucat', să ne hrănim' cu dînsele, să le cugetăm', să le lăudăm' daca voim', şi pe dînsa să o lăsăm' în pace din preună cu făcător'i săĭ de bine; să ne fie milă de dînsa şi de vremea eĭ pe care o pierde, şi pe care noĭ o stingem' şi o ommorîm': Ne zice să vedem' că Dumnezeŭ 'şĭ a-întors' ochiul săŭ şi către noĭ, şi a-arătat' drumul' care duce la slavă, cinste, şi fericire celor' maĭ înţelepţĭ şi îmfocaţĭ din naţi'a noastră; eĭ 'l aŭ destupat' cu mare muncă şi osteneală, şi aŭ îndreptat'o să meargă pe dînsul'; ne roagă să vedem' şi să cunoaştem' această milă şi îndurare Dumnezeiască şi să nu voim' a-ne face de o potrivă cu Diavolul' care pizmueşte şi pune staviłă fericireĭ şi bineluĭ omenesc', să nu ne ase-

[1] Rumenească.

асемънъм' лъ̆ воінд' а р опрі ші а о абате дін дрѣмъл' каре а-апъкат; не зіче жн сфършіт' съ не ардікъм' окі жн сѣс', съ ведем' арептатеа ші ръсплътірея черълъ̆ преste капетеле челор' че аъ̆ врът' съ опреаскъ ші съ оммоаре бінеле оменір'і; съ ведем' че нъме аъ̆, ші кът' жші ададче лъмеа аминте де ръстікнітор'і МѦНТѪІТОГѢЛѪІ нострѹ, кът де отръвітор'і лъ̆ Сократ' кът де мънчітор'і Сфінцілор' Мартърі ші де тоці жнръдъцін'і че аъ̆ стътът' дела жнчепътъл' лъм'і пжнъ акът'. Фіе, ка нъмаі пжнъ ачі съ фіе жнпротівірея ноастръ, ші съ дъм' лініще ші одіхнъ о датъ челор' че воеск' ші лъкреазъ бінеле; лась Домнъле тоатъ ръдътатеа, пізма, ші інтересъл' каре сжнт' родърїле Іадълъ̆, лъсъле ші знеле'ці пжндъл' кът дл' тътътълор' ѓмжнілор', зі кът ей тоці дін превнъ: „Фіе бінє кътжнгатъ тоатъ тінерімеа, кобоаръсе міл'а ші ферічірея черълъ̆ преste джнса; слъвеаскъсе нація ѓмжнеаскъ; жмълцеаскъсе чеї че о апърът ші о дъдът; стінгъсе нъмървл' челор' че воеск' съ одърапене; стінгъсе кът сънетъ нъмеле лор' дін картеа поменір'і ші а вец'і; пжшаскъ кът репезічъне сфжнт'а філософіе ші цііпціле дела марцініле пъмжнтълъ̆ пжнъ ла челе лалте, жнтінзъсе ші жмълцеаскъсе ші жн ненорочіт'а ноастръ Патріе; фіе бінє пріімітє ка съ ръмже ші съ се-вечнічезе жнтре ной."

Акъма фіе о пачє ші жнчетезе діспът'а ка съ ворбім' пентрѹ Грѣмматікъ ші лімб'а ѓмжнеаскъ. Лімб'а есте міжлокъл' прін каре не ардътъм' ідеіле ші къдетъріле ноастре: ачела че къноаще ші ціе маї мълте лъкрърі, а ачелъ̆іа лім-

бъ

asemănăm' luĭ voind' a o opri şi a o abate din drumul' care a-apucat'; ne zice în sfîrşit' să ne ardicăm' och'i în sus', să vedem' dreptatea şi răsplătirea ceruluĭ preste capetele celor' ce aŭ vrut' să oprească şi să ommoare binele omenir'i; să vedem' ce nume aŭ, şi cum' îşĭ adduce lumea aminte de răsticnitor'i MÎNTUITORULUI nostru, cum de otrăvitor'i luĭ Socrat' cum de muncitor'i Sfinţilor' Marturĭ şi de toţĭ înrăutăţiţ'i ce aŭ stătut' dela începutul' lum'i pînă acum'. Fie, ca numaĭ pînă aci să fie înprotivirea noastră, şi să dăm' linişte şi odihnă o dată celor' ce voesc' şi lucrează binele; lasă Domnule toată răutatea, pizma, şi interesul' care sînt' rodurile Iaduluĭ, lasăle şi uneşte'ţĭ gîndul' cu al' tutulor'[1] Rumînilor', zi cu eĭ toţĭ din preună: „Fie bine cuvîntată toată tinerimea, coboarăse mil'a şi fericirea ceruluĭ preste dînsa; slăvească-se naţi'a Rumînească; îmulţească-se ceĭ ce o apără şi o ajută; stingăse numărul' celor' ce voesc' să odărapene; stingăse cu sunetŭ numele lor' din cartea pomenir'i şi a vieţ'i; pîşască cu repezičune sfînt'a filosofie şi ştiinţile dela marginile pămîntuluĭ pînă la cele 'lalte, întinzăse şi îmulţeascăse şi în nenorocit'a noastră Patrie; fie bine priimite ca să rămîe şi să se-večniceze între noĭ".

Acuma fie o pace şi înceteze disput'a ca să vorbim' pentru Grămmatică şi limb'a Rumînească. Limb'a este mijlocul' prin care ne arătăm' ideile şi cugetările noastre: acela ce cunoaşte şi ştie maĭ multe lucrurĭ, a aceluia limbă

[1] tututulor'.

бъ есте шї маї богатъ де борбе шї маї плъкватъ. Првнквл' кънд есте жн брацеле шї ла піептвл' маїчї сале, алте борбе шї нвмірї нв ніе, де кът' нвмаї а лвкрврілор' че сънт' пре лънгъ дънсвл' жн касъ: ніе съ зікъ мамъ, татъ, папъ, апъ шчл. Двпъ че се-маї мъріме шї жнчепе а-ведеа шї а нвноаіме шї лвкрврілe ле прін кврте, жнчепе а-жмвъца шї нвмірілe кв каре се-нвмеск' ачеле лвкрврї, шї лімб'а лві маї креще шї се-маї жммвлцеще. Кънд се-адвнъ кв чеї де о потрівъ кв дънсвл, аколо жмвацъ алте борбе каре нв ле ніа: а-ле жокврілор' шї але жвкъріілор'; кънд мерце ла шкоалъ, аколо пръшї жмвацъ алте нвмірї а-ле лвкрврілор' че акъма поате ле беде жнтжіъ; дупъ че віне жн бърстъ шї жнчепе а-жмвъца сав' ві' мешешвг' сав о ніінцъ кв каре съ тръіаскъ жн лвме, ачі дін превнъ кв лвкрврілe пръшї маї жмвацъ шї алте нвмірї каре пънъ акъм нв ле ціа, кв тоате къ ера жн лімб'а са, шї акма кв кът' креще шї беде маї мвлте лвкрврї шї се-адвнъ кв лвмea маї мвлт', кв атъта лімб'а лві се-маї жмфрвмвсецеазъ шї се-десъвършаще. Мерце ла плвгар' шї беде алте інструменте шї алте нвмірї, мерце ла лемнар' а-семенеа; мерце ла зідар', ла фіерар', ла кроітор', ла кожокар', ла чізмар', асеменea шчл. Ва съ зікъ даръ, къ фіеще-каре мешешвг' шї ніінцъ жшї аре нвмірілe шї термен'і съї. Ної рвмжн'і пентрв кжте мешешвгврї лв фост' жнтре ної пънъ акъм, шї пентрв кжте Ідеї шї квноштінцї ам' аввт', ам' аввт' асеменea шї нвмірілe лор', сав дін лімб'а ноастре фъквте, сав жмпрвмвтате дела ачеіа карі жнтжіашї датъ с'ав дрътат

)()(жн-

bă este şi maĭ bogată de vorbe şi maĭ plăcută. Pruncul' cînd este în braţele şi la pieptul' maĭc'i sale, alte vorbe şi numirĭ nu ştie, de cît' numaĭ a lucrurilor' ce sînt' pre lîngă dînsul' în casă: ştie să zică m a m ă, t a t ă, p a p ă, a p ă şcl. După ce se-maĭ măreşte şi începe a-vedea şi a cunoaşte şi lucrurile de prin curte, începe a-îmvăţa şi numirile cu care se-numesc' acele lucrurĭ, şi limb'a luĭ maĭ creşte şi se-maĭ îmmulţeşte. Cînd se-adună cu ceĭ de o potrivă cu dînsul', acolo îmvaţă alte vorbe care nu le ştia: a-le jocurilor' şi ale jucăriilor'; cînd merge la şcoală, acolo ĭarăşĭ îmvaţă alte numirĭ a-le lucrurilor' ce acuma poate le vede întîiŭ; după ce vine în vîrstă şi începe a-îmvăţa saŭ un' meşteşug' saŭ o ştiinţă cu care să trăiască în lume, aci din preună cu lucrurile ĭarăşĭ maĭ îmvaţă şi alte numirĭ care pînă acum nu le ştia, cu toate că era în limb'a sa, şi aşa cu cît' creşte şi vede maĭ multe lucrurĭ şi se-adună cu lumea maĭ mult', cu atîta limb'a luĭ se-maĭ îmfrumuseţează şi se-desăvîrşaşte. Merge la plugar' şi vede alte instrumente şi alte numirĭ, merge la lemnar' asemenea; merge la zidar', la fierar', la croitor', la cojocar', la cizmar', asemenea şcl. Va să zică dară, că fieşte-care meşteşug' şi ştiinţă îşĭ are numirile şi termen'i săĭ. Noĭ Rumîn'i pentru cîte meşteşuguri aŭ fost' între noĭ pînă acum, şi pentru cîte Ideĭ şi cunoştinţi am' avut', am' avut' asemenea şi numirile lor', saŭ din limb'a noastră[1] făcute, saŭ împrumutate dela aceia cari întîiaşĭ dată s'aŭ arătat' în-

[1] noastre.

жнтре ноі кѫ ачел' мешешѫг'. Акѫма съ пѫнем, къ ѓѫмжнѫл' ва-съ ворбеаскъ де Грѫмматікъ, де Ѓеторікъ, де Поезіе, де Цеографіе, де Історіе, де Філософіе, де Математікъ, де Леџі, де Теолоџіе, де Медічінъ шчл.; тоате мешешѫгѫріле ші џііпџіле ачестеа жші аѫ нѫмірі ші термін'і лор' деосібіџі фіеще-каре; ѫрмеазъ даръ ка, кжнд ва жмвъца ѓѫмжнѫл' Грѫмматік'а, съ жмвеце асеменеа ші термен'і саѫ лімб'а ей, ші аша ші челе 'лалте џііпџі: Негрешіт' къ ва гъсі жнтржнселе ворке ші нѫмірі пе каре жн лімб'а фамілієрѫ нѫ ле а-гъсіт'; апоі поате о съ зікъ: ? Де ѫнде сжнт' ворбеле ачестеа къ нѫ сжнт' ѓѫмжнещі. Сжнтѫ де аколо де ѫнде есте тоатъ лімб'а ноастръ, де ѫнде сжнт' зічеріле омѫ, капѫ, окіѫ, ѫрекє, насѫ, гѫрѫ, дінте, лімбъ, барбъ, брац, мжнъ, дєџет' шчл.; пжїне, апъ, вінѫ, фііпъ шчл. Кѫм поате зіче пентрѫ термен'і џііпџілор' къ нѫ сжнт' ѓѫмжнещі, асеменеа поате зіче ші пентрѫ зічеріле ачесте фамілієре тот' аша, пжнъ кжнд се-ва лепъда ѓѫмжнѫл' де тоатъ лімб'а са, ръмжінд' нѫ ѫвзеле ѫмфлате аѫпъ борб'а де обще, ? ш' апоі пе каре съ жмбръцошезе.

Фіеще-каре лімбъ кжнд а-жнчепѫт' съ секѫлтіезе а-ле ѫт' треббінцъ де нѫмірі ноъ, пе каре саѫ ші ле а-фъкѫт' ле́ма сіне, саѫ с'а-жмпрѫмѫтат' мъкар де ѫнде, ші маі бѫртос' де аколо де ѫнде аѫ възѫт' къ есте ісворѫл' џііпџілор' ші ал' мешешѫгѫрілор': Греч'і с'аѫ жмпрѫмѫтат' дела Фенічієнѫ, Етрупієнѫ, Арапѫ, Асіріенѫ шчл. де аколо де ѫнде ші жмвъца џііпџіле ші мешешѫгѫріле; Ѓоман'і дела Греч'і; честе 'лалте

ѫа-

între noĭ cu acel' meşteşug'. Acuma să punem, că Rumînul' va-să vorbească de Grămmatică, de Retorică, de Poezie, de Geografie, de Istorie, de Filosofie, de Matematică, de Legĭ, de Teologie, de Medicină şcl.; toate meşteşugurile şi ştiinţile acestea îşĭ aŭ numirile şi termen'i lor' deosibiţĭ fieşte-care; urmează dară ca, cînd va învăţa Rumînul' Grămmatic'a, să înveţe asemenea şi termen'i saŭ limb'a eĭ, şi aşa şi cele 'lalte ştiinţĭ: Negreşit' că va găsi întrînsele vorbe şi numirĭ pe care în limb'a familiieră nu le a-găsit'; apoĭ poate o să zică:? De unde sînt' vorbele acestea că nu sînt' Rumîneştĭ. Sîntŭ de acolo de unde este toată limb'a noastră, de unde sînt' zicerile o m ŭ, c a p', o c h i ŭ, u r e c h e, n a s', g u r ă, d i n t e, l i m b ă, b a r b ă, b r a ţ', m î n ă, d e g e t' şcl; p î î n e, a p ă, v i n', f ă i n ă[1] şcl. Cum poate zice pentru termen'i ştiinţilor' că nu sînt' Rumîneştĭ, asemenea poate zice şi pentru zicerile aceste familiere tot' aşa, pînă cînd se-va lepăda Rumînul' de toată limb'a sa, rămîind' cu buzele umflate după vorb'a de obşte, ? ş' apoĭ pe care să îmbrăţoşeze.

Fieşte-care limbă cînd a-început' să secultiveze a-avut' trebuinţă de numirĭ noă, pe care saŭ şi le a-făcut' dela sine, saŭ s'a-împrumutat' măcar de unde, şi maĭ vîrtos' de acolo de unde aŭ văzut' că este isvorul' ştiinţilor' şi al' meşteşugurilor': Grec'i s'aŭ împrumutat' dela Fenicienĭ, Eghypţienĭ, Arapĭ, Asirienĭ şcl. de acolo de unde şi învăţa ştiinţile şi meşteşugurile; Roman'i dela Grecĭ; ceste 'lalte na-

[1] fiină.

нації але Европ'і дела Романі, ші дела Гречі ачелеа каре с'аў ампрумутат' ші Роман'і; Ноі асеменеа о съ врмъмъ, ші маі бъртос' кънд авем' де зиле. Ноі нў не ампрумутъм' чі авъм' кў жндръзнеалъ дела маїка ностръ моштеніре, ші лела своріле ноастре партеа че ні се-кувіне.

Ноі кънд авзім' кътє зн'а дін воркеле деженерате гречещі пе каре кіар' Гречі ле врєск', прекум „Катадексеск', метахірієск', пліорофоріеск, пліксіс', стенахоріе, сунтрофіе, уполіпсіс, архонта, курамъ, упокімен" шчл. ні се-паре кът кърце мієре, міроасе омвл' ачела а сімцітор' ші а політікос': шр кънд авзім' „фрас', проблемъ, емблемъ, абус', енігмъ, сустемъ, Хаос', атом', умнъ, фас', екліпс', екліптікъ" шчл. каре сунт' асеменеа гречещі дар требвінчоасе; ні се-пар' стреіне ші нєнцелесе, ші зічем' кът сунт' Ноосте.

Требве съ не ампрумутъм', дар требве фоарте біне съ бъгъм' сеамъ съ нў пътімім' ка негвцътор'і ачеіа кърі нў жшї пў біне мъсвріле, ші ръмън' банкрвці (мофлвзї). Требве съ авъм' нвмаї ачелеа че не требве ші де аколо де зиле требвє, ші квм требве. Зн'і нў воеск' нічї де квм' съ се-ампрумвте ші фак' ворбе ноъ рвмънещі: Квінтелн'ік' (Діксіонер') Квінтелнікъ (Логікъ), престентіндере (епітас') асквцітапъсат' (оксітон') немпърціт' (атом' індівід') аскпръгрєіт' (предікат) амідзъзіеск' (меридіан) шчл. алцї се-ампрумутъ де зиле ле біне ші квм ле біне: де пў о ворбъ грецеаскъ о пвн' жнтреагъ грецеаскъ, прекум' „патріотісмос' ендвсіасмос' кліros"

)()(*

națiĭ ale Europ'i dela Romanĭ, și dela Grecĭ acelea care s'aŭ împrumutat' și Roman'i; Noĭ asemenea o să urmămŭ, și maĭ vîrtos' cînd avem' de unde. Noĭ nu ne împrumutăm' ci luăm' cu îndrăzneală dela maĭca noastră moștenire, și dela surorile noastre partea ce ni se-cuvine.

Noĭ cînd auzim' cîte un'a din vorbele degenerate grecești pe care chiar' Greci le urăsc', precum „Catadecsesc', metahiriesc', pliroforiesc', plicsis', stenahorie, syntrofie, ypolipsis, arhonta, chyramu ypochimen'" șcl. ni se-pare că curge miere, miroase omul' acela a simțitor' și a politicos': ĭar cînd auzim' „fras', problemă, emblemă, abys', enigmă, systemă, Haos', atom', ymnŭ, fas', eclips', ecliptică" șcl. care sînt' asemenea grecești dar trebuincoase; ni se-par' streine și neînțelese, și zicem' că sînt' A n o s t e.

Trebue să ne împrumutăm', dar trebue foarte bine să băgăm' seamă să nu pățimim' ca negustător'i aceia cari nu îșĭ ĭaŭ bine măsurile, și rămîn' bancruți (mofluzĭ). Trebue să luăm' numaĭ acelea ce ne trebue și de acolo de unde trebue, și cum trebue. Un'i nu voesc' nicĭ de cum să se-împrumute și fac' vorbe noă Rumînești: C u v i n t e l n i c' (Dicsioner') C u v i n t e l n i c ă (Loghică), p r e s t e n t i n d e r e (epitas') a s c u ț i t a p ă s a t' (ocsiton') n e m p ă r ț i t' (atom' individ') a s u p r ă g r ă i t' (predicat) a m i a z ă z i e s c' (meridian) șcl. alț'i se-împrumută de unde le vine și cum le vine: de ĭaŭ o vorbă grecească o pun' întreagă grecească, precum' „patriotismos'[1] enthusiasmos' cliros"

[1] natriotismos'.

рос“ шчл.; де ѫи дела Франчезї, о пѫн' жнтреагъ франзезескъ, прекѫм; „нацїон', оказїон', комісїон'“ шчл.; де ѫи дела латінеще ле пѫн' жнтреџї латінещї; прекѫм: „прівілегївм, колегївм, ченарѫм, пѫнктѫм“ шчл.; де ѫи дела Італіенї асеменеа, прекѫм „соціетате, ліберта, квалїта“ шчл. Ворбеле стреїне требѫе съ се амфъцошезе жн хаїне рѫмжнещї ші кѫ маскъ де рѫмжн' жнаінтеа ноастрѫ. Роман'і Стръмош'і ноцрі ле аѫ прііміт' ворбе стреїне ле аѫ дат' тупарѫ лімб'і лор'; ей нѫ зік' патріотісмос, ендѫсіасмос, клірос шчл. чі, „патріотісмѫс', ентѫсіасмѫс, клерѫс.“ Франчез'і асеменеа нѫ зік' „географіа, енергіа, кентрон', чі жеографі, енержі, сантр;“ прекѫм' ші Італіен'і „џеографіа, енерџіа, чентро.“ Асеменеа ші ноі де вом' воі съ рѫмжнім' зічеріле ачесте тоате де сѫс', требѫе съ зічемѫ „патріотісмѫ, ентѫсіасмѫ, клерѫ (*) націе, оказіе, комісіе, џеографіе, енерџіе,

(*) Латін'і ла хλῆρος аѫ фъкѫт пе и, ε, ші пе о, ѫ, дѫпъ фірea лімб'і лор'; ноі дѫпъ фірea лімб'і ноастре лепъдъм' пе с дела сфършіт' ші зічем' клерѫ; ші пентрѫ ачеаста сѫнт' вреднічї де міраре маї кѫ сеамъ рѫмжн'і дела Блаж' карі почіѫ зіче къ требѫе съ фіе чеї маї літераџї ші жн лімб'а Латінеаскъ ші жн чea рѫмжнеаскъ дѫпъ Школіле че аѫ; ші ачеастъ зічере нѫ нѫмаї къ нѫ о кѫноск' къ нѫ требѫе а се-зіче дѫпъ фірea лімб'і гречещї, клірос, фъкжнд жн барбарісмѫ, чі фак' ші аіспѫтъ къ требѫе съ се-зікъ аша.

ros" şcl.; de ţaŭ dela Francezĭ, o pun' întreagă franţozească, precum: „naţion', ocazion', comision'" şcl.; de ţaŭ dela latineşte le pun' întregĭ latineştĭ; precum: „privileghium, coleghium, centrum[1], punctum" şcl. ; de ţaŭ dela Italienĭ asemenea, precum „soţieta, liberta, cvalita" şcl. Vorbele streine trebue să se-îmfăţoşeze în haĭne Rumîneştĭ şi cu mască de Rumîn' înaintea noastră. Roman'i Strămoş'i noştri de aŭ priimit' vorbe streine le aŭ dat' typarul' limb'i lor'; eĭ nu zic' patriotismos, enθusiasmos, cliros şcl. ci, „patriotismus', entusiasmus, clerus." Francez'i asemenea nu zic' „gheografia, energhia, chentron', ci jeografi, enerji, santr;" precum' şi Italien'i „geografia, energia, centro." Asemenea şi noĭ de vom' voi să rumînim' zicerile aceste toate de sus', trebue să zicemŭ „patriotismŭ, entusiasmŭ, clerŭ (*) naţie, ocazie, comisie, geografie, energie,

(*) Latin'i la χλῆρος aŭ făcut pe η, ε, şi pe ο, ϑ, după firea limb'i lor'; noĭ după firea limb'i noastre lepădăm' pe s dela sfîrşit' şi zicem' c l e r ŭ; şi pentru aceasta sînt' vrednicĭ de mirare maĭ cu seamă Rumîn'i dela Blaj' cari pociŭ zice că trebue să fie ceĭ maĭ literaţĭ şi în limb'a Latinească şi în cea Rumînească după Şcolile ce aŭ; şi această zicere nu numaĭ că nu o cunosc' că nu trebue a se-zice după firea limb'i greceştĭ, c l i r o s', făcînd un barbarismŭ, ci fac' şi dispută că trebue să se-zică aşa.

[1] cenarum.

ціе, чентрꙋ, пꙋнт', соціетате, лібертате, квалітате, прівілегіꙋ, колегіꙋ, саꙋ маі біне прівілеціꙋ, колеціꙋ," дꙋпъ ченіꙋл' ші натꙋра лімб'і.

Тот ан матері'а пентрꙋ ампрꙋмꙋтаре інтръ ші ачест' парадоксꙋ: Ноі кънд лꙋъм' кате ин' верб' дін латінеще саꙋ де алт' ынде-ва съ́л конжꙋгъм', фіеще-каре лок' ші царъ аре кате о страваганцъ дꙋпъ вечін'і ші конлъкꙋіторі съ́ї. Рꙋмън'і дін цар'а Рꙋмънеаскъ авънд' пънъ акꙋм а фаче кꙋ Греч'і, не ам' амвъцат' съ́ сісіім' ші съ́ піпіріім'; Рꙋмън'і дін Трансілвані'а, Бънат' ші Бꙋковін'а, авзінд' царъ тот' а дꙋн'а лімкі маі тарі ші маі аспре, саꙋ амвъцат' съ́ ꙋрꙋрꙋіаскъ, ші съ́ ъ́лꙋіаскъ; адікъ кънд лꙋъм' верꙋріле „формаре рекомандаре, репетіре, претендере, дескріре;" Чеі дін Цар'а Рꙋмъneаскъ зічем' „формалісеск', рекомандарісеск', репетірісеск', претендерісеск';" Чеі дін Трансілваніа, Банат' ші Бꙋковін'а, зічем' „формълꙋеск', рекомъндълꙋеск', репетірꙋеск' претендълꙋеск', дескрікълꙋеск'" шчл. Нꙋ бъгъм' сеама съ́ ведем' фіеще-каре верб' де че конжꙋгаре есте ші кꙋм се-конжꙋгъ; нꙋ не ꙋітъм' къ верꙋріле формаре, рекомандаре сънт' де 1-а конж. ші къ требꙋе а се-зіче аша: інфінітівꙋл' а-форма ші формаре; партіціпіа трекꙋтъ, форматꙋ; пꙋрмъ презентꙋл' ла ыммꙋлціт', фомъм', ші ла сінгꙋрі'т', формꙋ, формі, формъ; рекомандꙋ, рекомандзі, рекомандъ, саꙋ формезꙋ рекомандезꙋ, дꙋпъ кꙋм авем' ші алте верꙋрі дела 1-а конж. лꙋкрезꙋ, анфііінцезꙋ, шчл. Асемеа ші верꙋл' репетіре есте де а 2-а конж. ші фаче „а-репеті ші репетіре; репетітꙋ; репетімꙋ"

ші

gie, centru, punt', soțietate, libertate, cualitate, privileghiŭ, coleghiŭ, saŭ maĭ bine privilegiŭ, colegiŭ," după geniul' și natur'a limb'i.

Tot în materi'a pentru împrumutare intră și acest' paradocsŭ: Noĭ cînd luăm' cîte un' verb' din latinește saŭ de alt' unde-va să'l conjugăm', fiește-care loc' și țară are cîte o stravaganță după vecin'i și conlăcuitor'i săĭ. Rumîn'i din țar'a Rumînească avînd' pînă acum a face cu Grec'i, ne am' îmvățat' să s i s i i m' și să p i p i r i i m'; Rumîn'i din Transilvani'a, Bănat' și Bucovin'a, auzind' iară tot'd'aun'a limbĭ maĭ tarĭ și maĭ aspre, s'aŭ îmvățat' să u r u r u i a s c ă, și să ă l u i a s c ă; adică cînd luăm' verburile „formare recomandare, repetire, pretendere, descriere;" Ceĭ din Țar'a Rumînească zicem' „formalisesc', recomandarisesc', repetirisesc', pretenderisesc'"; Ceĭ din Transilvani'a [1], Banat' și Bucovin'a, zicem' „formăluesc', recomăndăluesc', repetiruesc' pretendăluesc', describăluesc'" șcl. Nu băgăm' seama să vedem' fiește-care verb' de ce conjugare este și cum se-conjugă; nu ne uĭtăm' că verburile f o r m a r e, r e c o m a n d a r e sînt' de l-a conj. și că trebue a se-zice așa: infinitivul' a-forma și formare; partițipia trecută, formatŭ; pe urmă prezentul' la îmmulțit', f o r m ă m' [2], și la singurit', formŭ, formĭ, formă; recomandŭ, recomanzĭ, recomandă, saŭ formezŭ recomandezŭ, după cum avem' și alte verburĭ dela l-a conj. l u c r e z ŭ, î n f i i n ț e z ŭ, șcl. Asemenea și verbul' repetire este de a 2-a conj. și face „a-repeti și repetire; repetitŭ; repetimŭ"

și

[1] Transilvania.
[2] f o m ă m'.

ші презентвл' ла сінгвріт' „репетескѣ, репетиці, репетице," ші аша тот авпъ раціонементвл' ачеста, претендере саѣ (претіндере) ші дескріере, фак': „претендѣ, претензі, претенде," саѣ маі рвмънеще „претінзѣ, претінзі, претінде; дескріѣ; дескрій, дескріе," шчл.

Требе а се-черчета ші а-се-амвъца лімба рвмънеаскъ ші ченівл' съѣ, ші пентрв ачеаста есте дествл о бъгаре де сеамъ лвмінатъ ші фъръ прежвдікаці, ші вн' паралелісмѣ ал лімбілор' че аѣ реласіе кв лацса. Ва а-жнчепвт' а се-черчета жнкъ діп веаквл' требт, ші Гръммътічі с'аѣ фъквт' де мвлці сімціторі бърбаці карі ав квносквт'о ші аѣ ціѣт' съ о прецвіаскъ (*).

Дар

(*) Пънъ аквм ціѣте, зече Гръммътічі с'аѣ възвт' афаръ ассупра лімбі рвмънещі, каре сънт' ачестеа:

1-а. Гръмматік'а кв літере латінещі а вредніквлві де Поменіре пъріптелві Іеромонахвлві Самвіл' Клаін' тупърітъ ла Віена ла анвл 1780. Ачест' кърбат' а квносквт' ші а-скріс' форте біне лімка рвмънеаскъ.

2-а. Ал Марелві Бан' Іоан' Бъкъреснл' тупърітъ жн Епіскопі'а Рамнікълві ла анвл 1787 ші пе врмъ ла Віен'а. Ачеста а-стътвт' чел' дінтжіѣ жн цара рвмънеаскъ че а дъскіс' арвмвл' рвмънілор' спре квлтвр'а лімбі ші пе врмъ а лъсат' ка о даторіе фіілор' ші непоціколор' съі черчетареа ші жндрептареа лімбі, сквмпъ требвесъ фіе поменірea лві ла Тоці рвмънії.

3-а. Ал D. Іоан' Молнар' Докторвл' де окі тупъ-

și prezentul' la singurit', „repetescŭ, repeteștĭ, repetește", și așa tot după raționementul' acesta, pretendere saŭ (pretindere) și descriere, fac': „pretendŭ, pretenzĭ, pretende", saŭ maĭ rumînește „pretinzŭ, pretinzĭ, pretinde; descriŭ; descriĭ, descrie," șcl.

Trebue a se-cerceta și a-se-îmvăța limb'a Rumînească și geniul' săŭ, și pentru aceasta este destul o băgare de seamă luminată și fără prejudicăți, și un' parallelismŭ al limbilor' ce aŭ relație cu dînsa. Ea a-început' a se- cerceta încă din veacul' trecut, și Grămmăticĭ s'aŭ făcut' de mulți simțitorĭ bărbați cari aŭ cunoscut'o și aŭ știut' să o prețuiască (*).

Dar

(*) Pînă acum știute, zece Grămmăticĭ s'aŭ văzut' afară asupra limb'i Rumînești, care sînt' acestea:

1-a. Grămmatic'a cu litere latinești a vrednicului de Pomenire părinteluĭ Ieromonahuluĭ Samuil' Clain' typărită la Viena la anul 1780. Acest' bărbat' a cunoscut' și a-scris' foarte[1] bine limba Rumînească.

2-a. A Mareluĭ Ban' Ioan' Văcărescul' typărită în Episcopi'a Rîmneculuĭ la anul 1787 și pe urmă la Vien'a. Acesta a-stătut' cel' dintîiŭ în țara Rumînească ce a dăschis' drumul' Rumînilor' spre cultur'a limb'i, și pe urmă a lăsat' ca o datorie fiilor' și nepoților'[2] săĭ cercetarea și îndreptarea limb'i, scumpă trebue să[3] fie pomenirea luĭ la toți[4] Rumîn'i

3-a. A D. Ioan' Molnar' Doctorul' de ochĭ typă-

[1] forte.
[2] nepoțicolor'.
[3] trebuesă.
[4] Toți.

Дар ка съ се-десъвършаскъ Гръмматїк'а рѹмънеаскъ, н'аѹ фост' дествл ка съ фіе фъкѹте

пърітъ рѹмънеще кѹ Немцеще ла Віен'а ла анѹл' 1788. ачеастъ Гръмматікъ пънъ акѹм с'адат' де трєї орї ла тупар'.

4-а. Л сфінціі сале пърінтелѹї Протопопѹл' ші Діректорѹл' Шкоалелор' рѹмънещї Невніте дін Трансілваніа ладѹ Темпіан' тупърітъ ла Сібіў ла анѹл 1797.

5-а. Л D. Ревізорѹлѹї К. К. тупографіі дін Бѹда Георгіе Шінкаї, тупърітъ кѹ літере латінещї жн Бѹда ла анѹл 1805.

6-а. Л D. Антон де Маркі Діректорѹл' Шкоалелор' націонале дін Бѹковін'а, тупърітъ рѹмънеще кѹ Немцеще жн Черновічї ла анѹл 1810.

7-а. Л D. Міхаіл' Боіаѹ Професорѹл' де лімб'а Гречеаскъ нов жн Віена. Ачеастъ Гръмматікъ есте пентрѹ лімб'а Мачедоно-рѹмънеаскъ, тупърітъ кѹ літере латінещї жн Віена ла анѹл' 1813.

8-а. Л D. Констандін' Діаконовічї Лога Професорѹл' Шкоалелор' препаранде рѹмънещї дін Арад', тупърітъ жн Бѹда ла анѹл' 1822.

9-а. Л D. Андреас Кліменс тупърітъ ла Бѹда рѹмънеще кѹ Немцеще, ла анѹл' 1823.

10-а. Л D. Іоан' Алексі Теологѹл' Абсолвт', тупърітъ ла Віена кѹ літере латінещї ла анѹл' 1826.

Ферічітѹл' D. Протопопѹл' Петрѹ Маіор' німік' н'а-вїтат' дін кате се-адѹк ла лѹмінареа ші чінстеа рѹмънілор', ші а скріс' ші

вен-

Dar ca să se-desăvîrşască Grămmatic'a Rumînească, n'aŭ fost' destul ca să fie făcute

părită Rumîneşte cu Nemţeşte la Vien'a la anul' 1788. Această [1] Grămmatică pînă acum s'adat' de treĭ orĭ la typar'.

4-a. A sfinţii sale părinteluĭ Protopopul' şi Directorul' Şcoalelor' Rumîneştĭ Neunite din Transilvania Radu Tempian' typărită la Sibiĭ la anul' 1797.

5-a. A D. Revizoruluĭ C.C. typografiĭ din Buda Gheorghie Şincaĭ, typărită cu litere latineştĭ în Buda la anul 1805.

6-a. A D. Anton de Marchi Directorul' Şcoalelor' naţionale din Bucovin'a, typărită Rumîneşte cu Nemţeşte în Cernovicĭ la anul 1810.

7-a. A D. Mihail' Boiagi Profesorul' de limb'a Grecească noă în Viena. Această Grămmatică este pentru limb'a Macedono-Rumînească, typărită cu litere latineştĭ în Viena la anul' 1813.

8-a. A D. Constandin' Diaconovicĭ Loga Profesorul' Şcoalelor' preparande Rumîneştĭ din Arad', typărită la Buda la anul' 1822.

9-a. A D. Andreas' Climens' typărită la Buda Rumîneşte cu Nemţeşte, la anul' 1823.

10-a. A D. Ioan' Alecsi Teologul' Absolut', typărită la Viena cu litere latineştĭ la anul' 1826.

Fericitul' D. Protopopul' Petru Maior' nimic' n'a-uĭtat' din cîte se-aduc' la luminarea şi cinstea Rumînilor', şi a scris' şi pen-

[1] această.

кѹте ачесте Грѣммѣтічї; ера де требѹ'нцъ шї де невое ка съ се-пѹе шї ѫн лѹкраре, ѫндѹсе ѫн мѫїнеле копіїлор' прін Школї; шї ѫмвъцъторі кѹ еї дін прежнъ асѹпра ачесторъ Грѣммѣтічї, съ факъ аналусѹл' лімбі атѫт' грѣмѣтічеще кѫт' шї логічеще; шї ѫн кѫт' пентрѹ ачеста Бѹкѹрещі се-пот' фълі; пентрѹ къ ѫнкъ дела анѹл' 1816 с'а-дескіс' ачі Школъ Рѹмѫнеаскъ ѫн каре съ се-ѫмвеце Грѫммаціка шї прііпціле ѫн лімба Рѹмѫнеаскъ, ѹнде чел' дін тѫіѹ професор' каре а-арѹнкат' ѫнтрѫнса чеде дін тѫіѹ семінцї спре лѹмінареа Рѹмѫнілор', а стѣтѹт' ферічітѹл' Архідіаконѹл' шї Доктор'ѹл' ѫн Теологіе шї Леџї ГЕОРГІЕ ЛАZАР', а кърміа поменіре требе съ фіе де мѹлт' прецъ ла тоцї Рѹмѫнї. Бѹл' ачі а ѫнчепѹт' а кроі Мѹзеѹлоѹ ѫнеле Рѹменецї шї а ѫмвъца Математіка шї Філософіа ѫн лімба патріі ла анѹл' де сѹс нѹмїт пѫнъ ла 1822. Ѫнтр' ачеастъ Школъ шї а лѹат' ѫнче-

---

пентрѹ Ортографіа Рѹмѫнеаскъ кѹ літере латінещі ѹнде аре шї ѹн діалог' пентрѹ ѫнчепѹтѹл' лімбі Рѹмѫнещі. Безї Діксіонерѹл' че с'а-дат' ѫн Бѹда ла анѹл' 1825.

Бредніче де тоате лаѹда сѫнт' сфатѹріле пентрѹ кѹм съ се-ѫндрептезе лімба Рѹмѫнеаскъ але D. . . . Іорковічї тупъріте ла Бѹда ѫн келкѹл' трекѹт'.

Поате съ фіе шї алцї кърцаці карі аѹ лѹкра асѹпра Грѣммѣтічі Рѹмѫнещі, шї нѹ ле сѫнт' кѹноскуцї дін прічіна ліпсеї ѹнеї газете Рѹмѫнещі че ва-фі поате бремеа а се-ѫнтрѹдѹче ѫнтре ноі.

cute aceste Grămmăticĭ; era de trebuinţă şi de nevoe ca să se-pue şi în lucrare, dînduse în mîĭnele copiilor' prin Şcolĭ; şi îmvăţător'i cu eĭ din preună asupra acestor' Grămmăticĭ, să facă analysul' limb'i atît' grămăticeşte cît' şi loghiceşte; şi în cît' pentru aceasta Bucureşti se-pot' făli; pentru că încă dela anul' 1816 s'a-deschis' aci Şcolă Rumînească în care să se-îmveţe Grămmatic'a [1] şi ştiinţile în limb'a Rumînească, unde cel' din tîiŭ profesor' care a-aruncat' întrînsa cele din tîiŭ seminţĭ spre luminarea Rumînilor', a stătut' fericitul' Arhidiaconul' şi Doctorul' în Teologie şi Legĭ GHEORGHIE LAZAR', a căruia pomenire trebue să fie de mult' preţŭ la toţĭ Rumîn'i. El' aci a început' a croi Muzelor haĭne Rumîneştĭ [2] şi a îmvăţa Matematic'a şi Filosofi'a în limb'a patrii la anul' de sus numit pînă la 1822. Într' această Şcoală 'şĭ a luat' în-

ce-

---

pentru Ortografi'a Rumînească cu litere latineştĭ unde are şi un dialog' pentru începutul' limb'i Rumîneştĭ. Vezĭ Dicsionerul' ce s'a-dat' în Buda la anul' 1825.

Vrednice de toată laud'a sînt 'sfaturile pentru cum să se-îndrepteze limb'a Rumînească ale D...Iorgovicĭ [3] typărite la Bud'a în veacul' trecut'.

Poate să fie şi alţĭ bărbaţĭ cari aŭ lucrat [4] asupra Grămmătic'i Rumîneştĭ, şi nu ne sînt' cunoscuţĭ din pricin'a lips'i uneĭ gazete Rumîneştĭ ce va-fi poate vremea a seîntruduce între noĭ.

---

[1] Grîmmatic'a.
[2] Rumeneştĭ.
[3] Iorcovicĭ.
[4] aŭ lucra.

чепвтвл' ші ачеастъ Грѣммат'ікъ ші с'а пвс' ын лвкраре.

Дар, лімб'а Рвмънеаскъ аквм пашаце къ-тре десъвършире, ші пентрв квлтвр'а ей се-остенеск' атжта бърбаці: Двмнеалві Мареле Воркік' Георгіе Голеск' гъсеще асеменеа о Грѣммат'ікъ ші вн' Дікціонер' Рвмънеск', прін а кърора аре жи тъпар', ва-маї пашї лімб'а жнкъ кжт ва трепте кътре десъвършире; Двмнеалві Мареле Логъфът' Іанкв Бъкъреск' аре жнкъ о Грѣммат'ікъ Рвмънеаскъ кв літере Латінещ гата, жи каре зіче къ „прін літере се-нашце Літератвр'а пр деля слове съ н'аібпте чінева де кжт нвмаї слобіре.“ Ачест' кредінчос' черчетът'ор ші квлтіват'ор ал лімб'і, ші Анакреон Рвмънеск' аре асеменеа ші дествле ші мвлт' прецвіте Поезії, прін каре лімб'а Рвмънеаскъ а-кжпігат' арінї ші сбоаръ дін превнъ кв фантасі'а: пагвбъ нвмаї къ нв ле дъ ла тъпар' ка съ арате твтвлор' кжт поате ші лімб'а Рвмънеаскъ, ші съ бъкvре пре тоцї Рвмънії прін кжнтъріле сале челе двлчі, весіле, тінерещі ші вітезе ка ел жнсвшї. Де нв ле ва да афаръ, сжнт' сіліт' а жї спвне къ о съ і ле фвр' ші о съ і ле дай ей ла двмінъ.

Дар ка съ се-десъвършаскъ лімб'а ші маї біне, ші ка съ се-хотъраскъ о дат' квм съ грѣмаде терміній чей ноі, ачеаста нв се-ва пвтеа нжнъ кжнд нв се-ва жнтокмі о академіе де кжцї ва бърбаці, а кърор требъ съ фіе нвмаї літератвр'а Рвмънеаскъ, каре нв време вор пвне жн регвлъ ші вор десъвърші лімб'а прін фачереа вн' дікціонер'. Дікціонерв не требвеск', ші маї вжртос' ае о кам дат' пентрв жнлесніреа тра-

)()(двк-

ceputul' şi această Grămmatică şi s'a pus' în lucrare.

Dar, limb'a Rumînească acum pîşaşte către desăvîrşire, şi pentru cultur'a eĭ se-ostenesc' atîţea bărbaţĭ: Dumnealuĭ Marele Vornic' Gheorghie Golescu găteşte asemenea o Grămmatică şi un' Dicsioner' Rumînesc', prin a cărora dare în typar', va-maĭ pîşi limb'a încă cîte va trepte către desăvîrşire; Dumnealuĭ Marele Logofăt' Iancu Văcărescu are încă o Grămmatică Rumînească cu litere Latineştĭ gata, în care zice că „prin litere se-naşte Literatur'a iar dela slove să n'aştepte cineva de cît numaĭ slovnire." Acest' credinčos' cercetător' şi cultivator' al limb'i, şi Anacreon' Rumînesc' are asemenea şi destule şi mult' preţuite Poeziĭ, prin care limb'a Rumînească a-cîştigat' aripĭ şi sboară din preună cu fantasi'a: pagubă numaĭ că nu le dă la typar' ca să arate tutulor' cît' poate şi limb'a Rumînească, şi să bucure pre toţĭ Rumîn'i prin cîntările sale cele dulcĭ, vesile, tinere şi viteze ca el însuşĭ. De nu le va da afară, sînt' silit' a îĭ spune că o să i le fur' şi o să i le daŭ eŭ la lumină.

Dar ca să se-desăvîrşască limb'a şi maĭ bine, şi ca să se-hotărască o dată cum să rămîe termin'i ceĭ noĭ, aceasta nu se-va putea pînă cînd nu se-va întocmi o academie de cîţĭ va bărbaţĭ, a căror treabă să fie numaĭ literatur'a Rumănească, cari cu vreme vor pune în regulă şi vor desăvîrşi limb'a prin facerea unuĭ dicsioner'. Dicsionere ne trebuesc', şi maĭ vîrtos' de o cam dată pentru înlesnirea traduc-

двкциїлор: прекъм Латінеще кв Рѣмънеще, Францозеще кв Рѣмънеще, Італіеще, Греческе, Немцеще кв Рѣмънеще. Двкрезе каре кѣм поате ші ынлеснеаскъсе традвкциїле: традвкциїле челе бвне ынфрвмвсецезъ ші нокїлеще лімба; прін еле інтръ ын лімбъ тоате фрасврїле ші міжлоачеле де воркїре челе маї фрвмоасе а деосебіцілор автор вестіці, ші амбрацошандвле ле фаче але сале, апоі ын сфършіт се-поате фаче ші вн Діктіонер Рѣмънеще кв Рѣменеще.

Ын кат пентрв Діксіонере, требве а аадвче ынаінте непрецетътоарea остенеалъ ачелор че аў ынчепвт ші аў лвкрат асвпра ачестіі матерії. Мвлці ші маї де мвлт с'аў остенїт спре фачерea вней діксіонер Рѣмънеск, дар чел дінтаіў че с'аў възвт ла лвмінъ есте чел че с'а дат ын Клвш ын доъ томврї ла анвл 1821 кв келтвїал'а Ексселенціі сале Пърінтелві Епіскопвл Іоан Кок дела Блаж, ші ал доілea чел че с'адат ла Бвда жнтр вн томъ ла анвл 1825.

Дea Домнвл ка съ спореаскъ Рѣвн'а квлтврі жнтре Рѣмънї, ші съ жнчетезе тоате жнпротівїріле; Кокоаресе пачea ші ферічірea червлві преste мвлт-свффері тоарea ноастръ патріе; фіе лакръміле ші неказврїле еї челе жнделвнгате ші пліне де лъснъдъждвіре авзіте ла чер ші вазъ де аколо мънгъере; Ымпърътъческъ сфънт'а вніре ын брацеле сі челе о стеніте, ші дрептатea жнсоцеаскъ тоате пасврїле ші съвършіріле Рѣмънілор ка съ фіе ей тоцї фраці ші тоцї съ севкврe де дрептврїле пъмънтвлвїлор челві благословіт! фіе! фіе! фіе!

Гръм-

ducțiilor: precum Latinește cu Rumînește, Frantozește cu Rumînește, Italienește, Grecește, Nemțește [1] cu Rumînește. Lucreze care cum poate și înlesneascăse traducțiile: traducțiile cele bune înfrumusețează și nobilește limb'a; prin ele intră în limbă toate frasurile și mijloacele de vorbire cele mai frumoase a deosebiților' autorĭ vestiți, și îmbrățoșîndule le face ale sale, apoĭ în sfîrșit' se-poate face și un' Dictioner' Rumînește cu Rumînește.

În cît pentru Dicsionere, trebue a adduce înainte nepregetătoarea osteneală acelor' ce aŭ început' și aŭ lucrat' asupra aceștiĭ materiĭ. Mulți și mai de mult' s'aŭ ostenit' spre facerea unuĭ dicsioner' Rumînesc', dar cel' dintîiŭ ce s'aŭ văzut' la lumină este cel' ce s'a dat' în Cluș în doă tomurĭ la anul 1821 cu cheltuial'a Ecselenții sale Părinteluĭ Episcopul' Ioan' Bob', dela Blaj', și al doilea cel' ce s'adat' la Buda într'un tomŭ la anul 1825.

Dea Domnul' ca să sporească Rîvn'a culturi între Rumînĭ, și să înceteze toate înprotivirile; Coboarese pacea și fericirea ceruluĭ preste mult-sufferitoarea noastră patrie; fie lacrămile și necazurile eĭ cele îndelungate și pline de dăsnădăjduire auzite la cer' și vază de acolo mîngîere; Împărățească sfînt'a unire în brațele eĭ cele ostenite [2], și dreptatea însoțească toate pasurile și săvîrșirile Rumînilor' ca să fie eĭ toți frați și toți să sebucure de drepturile pămîntuluĭ lor' [3] celuĭ blagoslovit'! fie! fie! fie!

Grăm-

[1] Nemzește.
[2] o stenite.
[3] pămîntuluĭlor'.

Грѣмматікъ рѹмънеаскъ.

Че есте Грамматіка ші жн кѫте се-жмпарте?

Грѣмматіка есте ѹнъ мещешѹгъ прін каре жмвъцъмъ съ квноащемъ о лімбъ а о борбі ші а о скрі жнтокмаі двпъ жнсѹшіріле ші фірѣа еї.

Лімбъ нѹмімъ міѫлокъл ачела прін каре ноі фачемъ квноскѹтъ ші алтора ачеа че квцетъмъ, адікъ воінца, пъререа, требѹінца, ідеіле ші алтеле.

Кіпѹріле прін каре не арътъм ідеіле ноастре сѫнтъ ніще семне прііміте ка фіеще каре съ арате о ідее, ші ачесте семне се-факъ саѹ прін ареші каре мішкърі але трѹпълѹі, каре се-нѹмеще Пантоміме, саѹ прін сѹнете пронѹнціате, каре се-нѹмеще Борбіре, саѹ жн сфършіт прін ареші каре Сѹмболѹрі, каре есте мещешѹгъл скріерії.

Ачі борбіа ноастръ не ва фі пентрѹ лімбіа а пронѹнціатъ ші пентрѹ а скрісъ.

Елементѹріле ѹнеі лімбі пронѹнціате сѫнтъ фелѹріле де сѹнете ші гласѹрі че еа ле аре; ір але скріерії сѫнт літеріле каре сѫнт афлате прін жнвоіре ка съ арате ачесте сѹнете ші гласѹрі. Сѹнетіле пронѹнціате ѹнъл двпъ алтъл

Grămmatică Rumînească.

Ce este Grammatic'a şi în cîte se-împarte?

Grămmatic'a este unŭ meşterşugŭ prin care învăţămŭ să cunoaştemŭ o limbă a o vorbi şi a o scri întocmaĭ după însuşirile şi firea eĭ.

Limbă numimŭ mijlocul' acela prin care noĭ facemŭ cunoscutŭ şi altora aceea ce cugetămŭ, adică voinţ'a, părerea, trebuinţ'a, ideile şi altele.

Chipurile prin care ne arătăm' ideile noastre sîntŭ nişte semne priimite ca fieşte care să arate o idee, şi aceste semne se-facŭ saŭ prin oareşĭcare mişcărĭ ale trupuluĭ, care se-numeşte P a n t o m i m ă, saŭ prin sunete pronunţiate, care se-numeşte V o r b i r e, saŭ în sfîrşit prin oareşĭcare Symboluri, care este meşteşugul' s c r i e r'i.

Aci vorb'a noastră ne va fi pentru limb'a a pronunţiată şi pentru a scrisă.

Elementurile uneĭ limbĭ pronunţiate sîntŭ felurile de sunete şi glasurĭ ce ea le are; iar ale scrier'i sînt l i t e r i l e care sînt aflate prin învoire ca să arate aceste sunete şi glasurĭ. Sunetile pronunţiate unul' după altul' facŭ

факъ Зічерї, шї літеріле, Сyллабе, шї пе ѕрмъ Сумболврї але зічерілор каре сънтъ ка нїще іколане а ле ідеілорѣ.

Зічеріле, кънд авпе регълъ се-вneскъ вна къ алта, факъ Квентъ; към: кънд адвкъ зічерїле Економіе, мѫмъ, Інаестъларе, шї зікъ Економі'а есте мѫм'а жнаестълаврї, атвнчї факъ вн' квѫнтъ сав' о пропозіціе.

Лімб'а дар ведемъ къ се-фаче дін зічерї, каре есте лвкрв ал' грамматічї. Дша акѫма съ ведем' жн кѫте фелврї се-потъ черчета зічеріле, ка съ цім' шї жн кѫте пърцї съ жмпърцім грѫмматік'а.

Съ лвѫмъ ачаастъ борвїре: О Дрептате Сфжнтъ шї вечнікъ, Тѫ фїїкъ а чевлвї шї маїкъ а ферічіреї, жнсоцеще претѫтінаенеа воіле шї фаптеле Гѫмжнілор, ка ферічіндв'ї съ сімцъ шї еї о датъ къ фъръ тіне нїчї чел' а'тот'-пѫтернік' нѫ ар пѫтеа са кърмѫиаскъ лѫмеа, шї съ черчетъм' зічеріле дінтр'жнса че жнсемнеазъ, че арат'ъ фіеще-каре, шї към' сънт' пѫзе вна лънгъ алт'а ка съ факъ ачест' жнцелесъ че съ-копрінде жнтр'жса.

I. Зічерea Гѫмжнѣ че се-копрінде ачї, арат'ъ о фіінцъ аѫ свбстанцъ; асфел' сънт' шї зічеріле маїкъ, фїїкъ, лѫме, фапт'ъ, фіінце асеменеа арът' шї зічеріле Дрептате, ферічіре, бое шї атот'-пѫтернік', жнсъ нїще фіінцї гжндіте шї нѫ ка ачелea д'інтжїѫ каре се-пот' ведea шї пїпъї. Пе ачесте зічерї ле-авъ, шї пъ тоате че вор фі асеменea къ джнсе-

ле,

facŭ Ziceri, şi literile, Syllabe, şi pe urmă Symboluri ale zicerilor care sîntŭ ca nişte icoane a le ideilorŭ.

Zicerile, cînd dupe regulă se-unescŭ una cu alta, facŭ Cuvîntŭ; cum: cînd aducŭ zicerile Economie, mumă, îndestulare, şi zicŭ Economi'a este mum'a îndestuler'i, atunci facŭ un' cuvîntŭ saŭ[1] o propoziţie.

Limb'a dar vedemŭ că se-face din ziceri, care este lucru al' grammatic'i. Aşa acuma să vedem' în cîte feluri se-potŭ cerceta zicerile, ca să ştim' şi în cîte părţi să împărţim grămmatic'a.

Să luămŭ această vorbire: O Dreptate Sfîntă şi Vecnică, Tu fiică a ceruluĭ şi maĭcă a fericireĭ, însoţeşte pretutindenea voile şi faptele Rumînilor', ca fericindu'ĭ să simţă şi eĭ odată că fără tine nicĭ cel' a tot'-puternic' nu ar putea să cîrmuiască lumea, şi să cercetăm' zicerile dintr'însa ce însemnează, ce arată fieşte-care, şi cum' sînt' puse una lîngă alt'a ca să facă acest' înţelesŭ ce să-coprinde într'însa[2].

1. Zicerea Rumînŭ ce se-coprinde aci, arată o fiinţă aŭ substanţă; asfel' sînt' şi zicerile maĭcă, fiĭcă, lume, faptă, fiinţe asemenea arăt' şi zicerile Dreptate, fericire, voe şi atot'-puternic', însă nişte fiinţi gîndite şi nu ca acelea d'intîiu care se-pot' vedea şi pipăi. Pe aceste ziceri dară, şi pă toate ce vor fi asemenea cu dînsele,

[1] sau'.
[2] într'îsa.

ле, ле нъмім' Зічерї ле фііпце, сăй маї пе скърт' Свбстантіве, ші пътъ ън фел' ле зічерї.

II. Зічерea тъ арată асеменea о фііпцъ, ші есте пъсъ пентръ скъртаре ка съ нъ маї зічемъ ші алтъ дată Дрептате; асемнea есте ші зічерea еї, каре есте пъсъ пар ка съ нъ маї адъогъмъ Гъмънї. Ва съ зікъ даръ къ ачестъ фелъ ле зічерї сънт' афлате ка съ се-пъе ън локъл' оаре-къроra нъме ка съ нъ ле тот' маї зічем', ші ле ачеea ле ші сънт' ші еле ънъ фелъ ле свбстантіве, дар спре деосебіре ле нъмім' ън локъ ле нъме, сăй маї бъ скърт' Пронъме. Ăша сънт' ші зічеріле тіне ші мї.

III. Зічеріле Сфънтъ, бечнікъ, ле авем' ачі ка се арътъмъ оареш-каре фелърімі ăй квалітъцї ле але Дрептъцї, адікъ съ арътъм' квм есте дрептатea, каре ка кънд сар адеога оаре-квм асъпра свбстантівълъї Дрептате, ші пентрв ачеаста, фііпд' къ нічї о фііпцъ нъ есте каре съ нъ ші аїбъ квалітецїле сале, аквма маї авем' ші алт' фел' ле зічерї къ каре нъмімъ ачесте квалітъцї, ші ле нъмім' Зічерї ле квалітъцї, сăй Ăджектіве. Ăсфел' сънт' ші алте зічерї, прекъм: бънъ, албъ, негрв, рътъндъ, стрънбъ, ші алтеле.

IV. Кънд зік' маїкъ, арът' авпъ квм зісерăм' о фііпцъ, дар нъ хотърăск' каре маїкъ; кънд жнсъ зік' маїка жнцелег' пе ачеea каре о щім. Ăша дар ведем' къ алта есте азіче маїкъ ші алта, маїка, ші ачі есте пъ' ка съ хотърăскъ ăй съ дефінезе. Ăсфел' есте ші кънд зік' лъме, ші лъмеа, ферічі-

le, le numim' Ziceri de fiinţe, saŭ maĭ pe scurt' Substantive, şi ĭată un' fel' de ziceri.

II. Zicerea tu arată asemenea o fiinţă, şi este pusă pentru scurtare ca să nu maĭ zicemŭ şi altă[1] dată Dreptate; asemenea este şi zicerea eĭ, care este pusă ĭar ca să nu maĭ adăogămŭ Rumîn'i. Va să zică dară că acestŭ felŭ de ziceri sîmt' aflate ca să se-pue în locul' oare-cărora nume ca să nu le tot' maĭ zicem', şi de aceea de şi sînt' şi ele unŭ felŭ de substantive, dar spre deosebire le numim' în locŭ de nume, saŭ maĭ pă scurt' Pronume. Aşa sînt' şi zicerile tine şi îĭ.

III. Zicerile Sfîntă, vecnică, le avem' aci ca se arătămŭ oareş-care felurimĭ aŭ cualităţĭ de ale Dreptăţ'i, adică să arătăm' cum este dreptatea, care ca cînd s'ar adeoga oare-cum asupra substantivuluĭ Dreptate, şi pentru aceasta, fiind' că nicĭ o fiinţă nu este care să nu' şĭ aĭbă cualiteţile sale, acuma maĭ avem' şi alt' fel' de ziceri cu care numimŭ aceste cualităţĭ, şi le numim' Ziceri de cualităţĭ, saŭ Adjective. Astfel'[2] sînt' şi alte ziceri, precum: bunŭ, albŭ, negru, rătundŭ, strîmbŭ, şi altele.

IV. Cînd zic' maĭcă, arăt' după cum ziserăm' o fiinţă, dar nu hotărăsc' care maĭcă; cînd însă zic' maĭc'a înţeleg' pe aceea care o ştĭm'. Aşa dar vedem' că alt'a este a-zice maĭcă şi alt'a, maĭc'a, şi aci este pus' ca să hotărască aŭ să defineze. Asfel' este şi cînd zic' lume, şi lumea, fericire

[1] al' tă.
[2] Asdfel'.

ре ші ферічіреї, бої ші воіле, фанте ші фрптеле, рѫмѫнї ші рѫмѫнілор, атот-пѫтернік ші чел атот-пѫтернік. Пентрѫ ачеаста дăре пе ачест фел де зічерї, де ші сѫнт ші еле ѫн фел де адѫектіве, къчї арът о калітате де а хотърѫ, дар спре деосебіре де ѫнмім зічерї де де фініціе ăѫ де хотърѫре; ші ăр, фіінд къ еле нічї одатъ нѫ пот ста сінгѫре, чі тот дăѫна требѫе съ фіе пѫсе сăѫ лѫнгъ ѫн сѫбстантів, сăѫ лѫнгъ ѫн алт адѫектів, а рѫмас обічеіѫл де а ле нѫмі Ăртіколе, къчї ка кѫнд сăр жнкеа кѫ дѫнселе.

V. Кѫнд зік жнсоцере, ка кѫнд аш зіче кѫіва съ факъ чева, аѫ съ фіе ѫн оареші-каре кіп, адікъ съ фіе жнсоціндă. Асеменеа ші кѫнд зік сімц, арът къ фак чева, адікъ къ сѫнт сінціндă. Аша дар тоате зічерїле ачелеа каре арать къ фак чева, аѫ къ пътімеск, аѫ къ мъ афлѫ ѫн оареші-каре старе, адікъ арать о жнтъріре дін превнъ кăте одатъ ші кѫ о калітате, фіінă къ еле жнтъреск, сăѫ ка съ зік аша, дăѫ сѫфлет ла тоатъ ворба, се-нѫмеск Вербѫрї: дăфел сѫнт ші зічерїле поате, кѫрмѫі, ші алтеле, врекѫм: жмбъц, мъ-лобеск, шъз мъ-гѫндеск, ш. ч. а.

VI. Зічерea ферічінă арать ăр о калітате, дар жнсъ кѫ оареші-каре лѫкраре, аша дар ші еа есте ѫн фел де адѫектів; дар кѫ тоате ачестea фіінă къ се-жмпъртъшаще ші де ла вербѫ, дѫне кѫм маї вѫрмъ ком-ведea маї къ ларг, де ачеea спре деосебіре о нѫмім Партіціпіе. Дăфел сѫнт ші алте зічерї, прекѫм скріінă, ворбінă, чітінă, мѫнкат, гѫндіт, дăѫс, ш. ч. а.

re şi fericireĭ, voĭ şi voile, fapte şi faptele, Rumînĭ şi Rumînilor', atot-puternic' şi cel' atot'-puternic'. Pentru aceasta dare pe acest' fel' de ziceri, de şi sînt' şi ele un' fel' de adjective, căcĭ arăt' o cualitate de a hotărî, dar spre deosebire le numim ziceri de definiţie aŭ de hotărîre; şi iar, fiind că ele nicĭ odată nu pot' sta singure, ci tot'd'auna trebue să fie puse saŭ lîngă un' substantiv', saŭ lîngă un' alt' adjectiv', a rămas' obiceiul' de a le numi Articole, căcĭ ca cînd s'ar încheia cu dînsele.

V. Cînd zic' însoţeşte, ca cînd aş' zice cuĭva să facă ceva, aŭ să fie în oareşĭcare chip', adică să fie însoţind'. Asemenea şi cînd zic' simţ', arăt' că fac' ceva, adică că sînt' sinţind'. Aşa dar toate zicerile acelea care arată că fac' ceva, aŭ că pătimesc', aŭ[1] că mă aflu în oareşĭ-care stare, adică arată o întărire d'inpreună cîte odată şi cu o cualitate, fiind' că ele întăresc', saŭ ca să zic' aşa, daŭ suflet' la toată vorb'a, se-numesc' Verburĭ: asfel' sînt' şi zicerile poate, cîrmui, şi altele, precum: îmvăţ', mă-lovesc', şăz' mă-gîndesc', ş.c.l.

VI. Zicerea fericind' arată iar o cualitate, dar însă cu oareşĭ-care lucrare, aşa dar şi ea este un' fel' de adjectiv'; dar cu toate acestea fiind' că se-împărtăşaşte şi de la verbŭ, dupe cum maĭ peurmă vom'-vedea maĭ pă larg', de aceea spre deosebire o numim' Partiţipie. Asfel' sînt' şi alte ziceri, precum scriind', vorbind', citind', mîncat', gîndit', adus', ş.c.l.

[1] au'.

VII. Зікынд' еѹ фъръ тїне, ва се зікъ еѹ ліпсінд' тѹ. Скоцынг' де ачі не фъръ, ші ын локѹл' лѹй пѹінд' кѹ, ындатъ се-скімбъ жнцелесѹл', де се-ва зіче еѹ кѹ тїне; ачест' жнцелес се-арътъ прін релація сай легътѹра че стъ жнтре ачесте доѹ зічерї е ѹ ші тїне. Аша дар нъ ші алт' фел де зічерї че ле жнтребѹінцъм' ка съ арътъм оаре-каре релації че стай жнтре лѹкрърї, каре се-нѹмеск Зічер-де-релацій; ші фіінд' къ ачест' фел де зічерї, тот'а'ѹна съ-пѹн жнаінтеа челорѹ лалте, арътмаѕ обічейл' де а се-нѹмі Препозіцій, каре ва се зікъ пѹнерї жнаінте. Дсфел' сынт ші ын, ла, спре, кътре, дѹпъ, де, пе, ші алтеле каре съ-арът' ла капѹл' VII.

VIII. Кынд зік' претѹтінденеа, ва съ зікъ ын тот локѹл, ші се-пѹне аѹ се-сѹбзіче ла керѹвѹл' жнсоцеще, фіінд даръ къ ачест' фел де зічерї се-сѹбзік' ла керѹвѹрї, се-нѹмеск Адверѹвѹрї. Дсфел' сынт ші зічеріле акѹм, ачі, кіне, жнкъ, каре арат' аѹ тімп, аѹ лок, аѹ калітате, аѹ кантъціме.

IX. Зікынд ефынтъ ші вечнікъ, зічерел ші леагъ аѹ конжѹгъ ачесте доѹ зічерї ефынтъ, вечнікъ; пентрѹ каре о нѹмім зічере де конжѹгаре, сай маї пе скърт Конжѹгатів. Дсфел' сынт' ші зічеріле сай, къчї, дечї, ші алтеле.

X. Глъсѹіреа о! есте ѹн' кѹынт' жнтрег', кънї ва съ зік' орї стъї, аѹ жнтоарче-те, аѹ аскѹлтъ, ші арат' о мішкаре а сѹфлетѹлѹй. Дсфел' сынт' ші зічеріле ах! ох! ваї! е! а! че нра-

VII. Zicînd' eŭ fără tine, va se zică eŭ lipsind' tu. Scoţînd'[1] de aci pe fără, şi în locul' luĭ puind' cu, îndată se-schimbă înţelesul', de se-va zice eŭ cu tine; acest' înţeles' se-arată prin relaţia saŭ legătur'a ce stă între aceste doă ziceriĭ eŭ şi tine. Aşa dar iată şi alt' fel' de ziceriĭ ce le întrebuinţăm' ca să arătăm' oare-care relaţiĭ ce staŭ între lucruriĭ, care se-numesc' Ziceriĭ[2]-de-relaţiĭ; şi fiind' că acest' fel' de ziceriĭ, tot'd'auna să-pun' înaintea celorŭ lalte, arămas' obiceiul' de a se-numi Prepoziţiĭ, care va se zică puneriĭ înainte. Asfel' sînt' şi în, la, spre, către, după, de, pe, şi altele care să-arăt' la capul' al' VII.

VIII. Cînd zic' pretutindenea, va să zică în tot' locul', şi se-pune aŭ se-subzice la verbul' însoţeşte, fiind dară că acest' fel' de ziceriĭ se-subzic' la verburiĭ, se-numesc' Adverburiĭ. Asfel' sînt' şi zicerile acum, aci, bine, încă, care arată aŭ timp', aŭ loc', aŭ cualitate, aŭ cîtăţime.

IX. Zicînd sfîntă şi veĉnică, zicerea şi leagă aŭ conjugă aceste doă ziceriĭ sfîntă, veĉnică; pentru care o numim' zicere de conjugare, saŭ maĭ pe scurt' Conjugativ'. Asfel' sînt' şi zicerile saŭ, căcĭ, decĭ, şi altele.

X. Glăsuirea o! este un' cuvînt' întreg', căcĭ va să zică oriĭ stăĭ, aŭ întoarce-te, aŭ ascultă, şi arată o mişcare a sufletuluĭ. Asfel' sînt' şi zicerile ah! oh! vaĭ! e! a! ce ara[3]

[1] Scoţîng'.
[2] zicer-.
[3] ira-.

аратъ аѹ кѹкѹріе, аѹ міраре, ші де ачеа се-нѹмеск зічерї де калѣзіре аѹ Інтержекцїї.

Аша дар ведем къ ка съ фачем о корбіре сав ѹн кѹвънт жнтрег авем де требѹінцъ зече фелѹрї де зічерї, каре се зік пърцї але кѹвънтѹлѹї, ші каре сънт: Сѹбстантівѹл, Пронѹмеле, Адјектівѹл, Артіколѹл, Бербѹл, Партіціпіа, Препозіціа, Адвербѹл, Конжѹгатівѹл ші Интержекціа.

Ачест фел де черчетаре ка се ведем фіецекаре зічере жн каре парте де кѹвънт се-адѹче, не дъ о парте а Грѣммътічі, каре се-нѹмеще Ътѹмолоціе.

Пѹтем жнкъ тот ачесте зічері дін корбіреа де сѹс съ ле черчетъм ші жн че фел де релаціе сънт ѹна кътре алта, ші кѹм требѹе съ фіе легате ѹна де алта ка съ не деа съ жнцелеџем чева; къчї тот пе ачесте зічерї пѹтем съ ле ашъзъм ѹна лънгъ алта, ші жнтр-ѹнѣ кіп некѹвііпчос дрептѹлѹї жнцелес; адікъ: О Дрептате сфънт ші вечнік, тѹ фіѹле чер ші маїкъ ферічіре, жнсоцеще претѹтінаїнеа коіле ші фаптеле Гѹмънї, ка ферічінаѹле съ сімцъ ші еле одатъ кътръ фъръ тѹ нічї чел атот-пѹтернік нѹ поате кърмѹеще лѹмеа. Днеъ ачестъ жншърare де зічерї нѹ не аъ німік съ жнцелеџем, сав де ші жнцелеџем, аар нѹ токмаї ачеа че се-копріпде жн кѹвънтѹл чел маї де сѹс; прін каре ведем къ канд черчетъм кѹм требѹе съ ѹнім зічерile ѹна лънгъ

алта

arată aŭ bucurie, aŭ mirare, şi de aceea se-numesc' ziceri de glăsuire au Interjecţiĭ.

Aşa dar vedem' că ca să facem' o vorbire saŭ un' cuvînt' întreg' avem' de trebuinţă zece feluri de ziceri, care se-zic' părţi ale cuvîntuluĭ, şi care sînt': Substantivul', Pronumele, Adjectivul', Articolul', Verbul', Partiţipi'a, Prepoziţi'a, Adverbul', Conjugativul' şi Interjecţi'a.

Acest' fel' de cercetare ca se vedem' fieştecare zicere în care parte de cuvînt' se-aduce, ne dă o parte a Grămmătic'i, care se-numeşte Etymologie.

Putem' încă tot' aceste ziceri din vorbirea de sus' să le cercetăm' şi în ce fel' de relaţie sînt' un'a către alt'a, şi cum trebue să fie legate un'a de alt'a ca să ne dea să înţelegem' ceva; căcĭ tot' pe aceste ziceri putem' să le aşăzăm' un'a lîngă alt'a, şi într'unŭ chip' necuviinčos' dreptuluĭ înţeles'; adică: O Dreptate sfînt' şi večnic', tu fiule cer' şi maĭcă fericire, însoţeşte pretutindinea voile şi faptele Rumîn'i, ca fericindule să simţă şi ele odată că fără tu nicĭ cel' atot'-puternic' nu poate cîrmueşte lumea. Însă această însîrare de ziceri nu ne dă nimic' să înţelegem', saŭ de şi înţelegem', dar nu tocmaĭ aceea ce se-coprinde în cuvîntul' cel' maĭ de sus'; prin care vedem' că cînd cercetăm' cum trebue să unim' zicerile un'a lîngă alt'a

алтъ къ съ не дея жнцелесъл че воінъ, атѹнчї сънтемъ жи алтъ парте а грѣммътічі че съ-нѹмеще Сѹнтаксъ.

Дар маї ведемъ къ тотъ ачесте зічерї кѹ жнсѹшї ачестъ релацїе шї кѹ ачелашї жнцелесъ де сѹсъ, потъ съ се-скімбе дін рындѹлъ лор, шї се зічем: Інсоцеще претѹтіндень воіле шї фаптеле Гѹмънілор, о Дрептате сфънтъ шї вечнікъ, тѹ фіїкъ а червлѹї шї маїкъ а ферічірей, ка ферічіндѹї, о дать съ сімцъ шї еї кънічї чел атот-пѹтернік нѹ ар пѹтеа съ кърмѹеаскъ лѹмеа фъръ тіне. Ачестъ черчетаре а локѹлѹї шї а рындѹлѹї зічерілор не маї дъ жнкъ шї алтъ парте а Грѣммътічі каре се-нѹмеще Конструкцїе.

Черчетареа ачестор трей пърцї але грѣммътічі се-зіче кѹ о нѹмїре Аналусъ-грѣммътіческ.

Кънд жнсъ аспра тотъ ачещїї борбірї десъ съ жнчеп а мъ гындї шї черчетезъ кътре чіне шї пентрѹ чіне есте борба; шї аша възъ къ борбіреа се-жндрептеазъ кътре Дрептате, кънд а жнсе о експлікъм кѹ атътеа кѹалітъцї арътънд о къ есте Сфънтъ, къ есте вечнікъ, къ есте фіїкъ а червлѹї шї маїкъ а ферічірі, шї къ зічерїле чер шї ферічіре сънтъ пѹсе съ хомъраскъ аѹ съ детермінезе пе зічерїле фіїкъ шї маїкъ, адікъ съ арате акѹї фїкъ шї акѹї маїкъ; шї нъ възъ къ Дрептатеа чеа кѹ атътеа кѹалітъцї есте рѹгатъ ка съ жнсоцеаскъ, адікъ съ фіе жнсоціндѹ? Шї афлъ къ пе воіле шї фаптеле

Гѹ-

alt'a ca [1] să ne dea înţelesul' ce voim', atunci sîntem' în altă parte a grămmătic'i ce să-numeşte Syntacsŭ.

Dar mai vedem' că tot' aceste ziceri cu însuşi această relaţie şi cu acelaşi înţeles' de sus', pot' să se-schimbe din rîndul' lor', şi se zicem': însoţeşte pretutindenea voile şi faptele Rumînilor, o Dreptate sfîntă şi vecnică, tu fiică a cerului şi maică a fericireĭ, ca fericinduʼĭ, o dată să simţă şi eĭ că nicĭ cel' atot-puternic' nu ar' putea să cîrmuească lumea fără tine. Această cercetare a loculuĭ şi a rînduluĭ zicerilor' ne mai dă încă şi altă parte a Grămmătic'i care se-numeşte Construcţie.

Cercetarea acestor' treĭ părţĭ ale grămmătic'i se-zice cu o numire Analysŭ-grămmăticesc'.

Cînd însă asupra tot' aceştiĭ vorbirĭ de sus' eŭ încep' a mă gîndi şi cercetez' către cine şi pentru cine este vorb'a; şi aşa văz' că vorbirea se-îndreptează către Dreptate, că pe dînsa o ecsplicăm' cu atîtea cualităţĭ arătînd'o că este Sfîntă, că este vecnică, că este fiică a cerului şi maică a fericir'i, şi că zicerile cer' şi fericire sînt' puse să hotărască [2] aŭ să determineze pe ziceri-le fiică şi maică, adică să arate acuĭ fiică şi a cuĭ maică; şi iară văz' că Dreptatea cea cu atîtea cualităţĭ este rugată ca să însoţească, adică să fie însoţindŭ? Şi aflu că pe voile şi faptele Ru-

[1] că.
[2] homărască.

гѫмънілор, ші кѣ зічереа гѫмънілор есте пѫсъ кѣ съ детермінезе але кѫї вої ші але кѫї фапте? Ші жнкѣ мергънд маї жнаінте черчетезъ ѫнде се жнсоцеаскѣ воіле ші фаптеле гѫмънілор? ші афлѫ претѫтіндереа; не ѫрмѣ кавѣ гѫндѫ съ въ пентрѫ каре причінѣ есте кематѣ дрептатеа? — пентрѫ ка съ факъ пе гѫмънї съ сімцѣ. — Че съ сімцѣ? — Кѣ чел атот-пѫтернік нѫ поате кѫрмѫї лѫмеа фърѣ дѫнса; атѫнчі прінтр'ачастѣ черчетаре афлѣм жнсѫшї жнцелесѫл че копрінде лчелѣ воркіре, ші аша прінтрѫнса ведем кѣ маї дем ші алтѣ парте а Грѣммѣтічі, жнсѣ логічеаскѣ, каре се-нѫмеце черчетареа пропозіціілор ѫн жналусѫл Логіческ.

Дар фіінд кѣ дѫкрѫ ал' грѣммѣтічі есте ші жндрептареа скріторі ка фіепе че зічере съ се-скріе дѫпъ кѫїінцъ, а каре есе дін жнсѫшї аналусѫл грѣммѣтіческ ші Логіческ, ле ачеа ведем кѣ сфършім грѣмматкъ афлѫнд кѣ маї аре жнкѣ о парте каре се-нѫмеце Ортографіе сѫ дрѣкѣтѣ-скріторе.

Дінтр'ачестеа дарѣ ведем кѣ жн грѣмматкѣ жмвѣцѣм съ кѫноащем зічерілe, апої съ ле жнтрекѫїнцѣм, пѣ ѫрмѣ съ не гѫндім ласпра лор, ші жн сфършіт съ ле скрім, пентрѫ каре жмпѣрцім грѣмматкъ жн треї пѣрцї; адікѣ: жн Жналусѫ-Грѣммѣтіческѫ, Жналусѫ-Логіческѫ ші Ортографіе.

Ші парѣ Жналусѫл Грѣммѣтіческ се-сѫктѫмпарте жн треї: жн Ётумолоціе, Сунтаксъ ші Конструкціе. Ші аша ка съ вѫшім де ла челе маї сімпле ші маї лесне, кѣтре

Rumînilor', şi că zicerea Rumînilor' este pusă ca [1] să determineze ale cuĭ voĭ şi ale cuĭ fapte? Şi încă mergînd' maĭ înainte cercetez' unde se însoţească voile şi faptele Rumînilor'? şi aflu pretutindenea; pe urmă caut' gîndul' să văz' pentru care pricină este chemată dreptatea? — pentru ca să facă pe Rumînĭ să simţă. — Ce să simţă? — Că cel' atot'-puternic' nu poate cîrmui lumea fără dînsa; atuncĭ printr'acastă cercetare aflăm' însuşĭ înţelesul' ce coprinde această vorbire, şi aşa printrînsa vedem' că maĭ avem' şi altă parte a Grămmătic'i, însă loghicească, care se-numeşte cercetarea propoziţiilor' aŭ Analysŭ Loghicesc'.

Dar fiind' că lucru al' grămmătic'i este şi îndreptarea scrisor'i ca fieşte ce zicere să se-scrie după cuviinţ'a care ese din însuşĭ analysul' grămmăticesc' şi Loghicesc', de acea vedem' că sfîrşim' grămmatic'a aflînd' că maĭ are încă o parte care se-numeşte Ortografie saŭ dreaptă-scrisoare.

Dintr'acestea dară vedem' că în grămmatică îmvăţăm' să cunoaştem' zicerile, apoĭ să le întrebuinţăm', pă urmă să ne gîndim' asupra lor', şi în sfîrşit' să le scrim', pentru care împărţim' grămmatic'a în treĭ părţĭ; adică: în Analysŭ-Grămmăticescŭ, Analysŭ-Loghicescŭ şi Ortografie.

Şi iară Analysul' Grămmăticesc' se-subtîmparte în treĭ: în Etymologie, Syntacs' şi [2] Construcţie. Şi aşa ca să păşim' de la cele mai simple şi maĭ lesne, către

[1] că.
[2] şti.

трѣ челе компѫсе ші маі греле; вом жнчепе жмвъцътѣ́рѣ грѫммътічі де ла чермтарѣа пърцілор кѫвънтѫлуі.

Кап' I.

Пентрѫ Сѫбстантів'.

Сѫбстантівѫл есте о зічере каре о жнтребѫінцъм' съ арътъм' о фііндъ аѫ вні лѫкрѫ.

Зічері-ле дар омѫ, кась, піатрѣ, дрептате, жнцѣ́рѣ, сѫнт' сѫбстантіве къчі арѫтъ фііндѣ; дар кѫ тоате ачестеа внеле арѫтъ фііндѣ де възѫт' ші сімціте, прекѫм, омѫ, кась, мѫнте, ші алтеле фііндѣ гѫндіте ші каре нѫ се-пот' веде, прекѫм Дрептате жнцѣ́рѣ. Ачеастъ деосебіре не фаче съ жмпърцім' сѫбстанвеле жн доъ: адікъ пъ ачелеа каре арѫтъ фііндѣ де възѫт' ші фіреці ле нѫмім' сѫбстантіве Матеріале; ші пе челе каре арѫтъ фііндѣ де гѫндіт' ші каре нѫ се-пот' жнцелеце кѫ сімціріле челе діи афарѣ, Сѫбстантіве Ідеале.

Сѫбстантівѫл' Матеріал' піатрѣ есте де обще ші се-кѫвіне ла тоате піетріле, асеменеа ші сѫбстантівѫл' омѫ есте де обще ші се-кѫвіне ла тоцї оамені; асфел сѫнт' ші сѫбстантівеле калѫ, мѫнте, рѫѫ, ші алтеле, пен-

tre cele compuse și mai grele, vom' începe învățătur'a grămmătic'i de la cercetarea părților cuvîntuluĭ.

CAP' I.

Pentru Substantiv'.

Substantivul' este o zicere care o întrebuințăm' să arătăm' o ființă aŭ unŭ lucru.

Ziceri-le dar omŭ, casă, piatră, dreptate, înger', sînt' substantive căcĭ arată ființe; dar cu toate acestea unele arată ființe de văzut' și simțite, precum, omŭ, casă, munte, și altele ființe gîndite și care nu se-pot' vedea, precum Dreptate înger'. Această deosebire ne face să împărțim' substantivele în doă: adică pă acelea care arată ființe de văzut' și firești le numim' substantive Materiale; și pe cele care arată ființe de gîndit' și care nu se-pot' înțelege cu simțirile cele din afară, Substantive Ideale.

Substantivul' Material' piatră este de obște și se-cuvine la toate pietrile, asemenea și substantivul' omŭ este de obște și se-cuvine la toțĭ oamen'ĭ; asfel sînt' și substantivele calŭ, munte, rîŭ, și altele, pentru

трѣ ачѣаста дар ле нѹмім Сѹбстантівѣ Матеріале Комѹне (де обще), къчї секѹвін ла ѹн фелѹ жнтрег.

Кънд зічем жнсъ Петрѹ, ведем къ есте шї елѹ ѹнѹ сѹбстантів Матеріал, дар нѹ секѹвіне а нѹмі кѹ джнсѹл пе тоцї оамені, чі нѹмаї пе ачела каре поартъ ачест нѹме, асеменеа шї Дѹнере нѹ секѹвіне ла тоате рѫдїле, прекѹм шї Бѹкѹрещї нѹ ла тоате орашеле. Яшї ачест фел де сѹбстантівѣ се-нѹмеск Пропрїї (жнсѹшї) къчї се-кѹвін нѹмаї ла ѹн сінгѹрїт індівідѹ.

Сѹбстантівѹл царъ Нород ведем къ шї ел есте Матеріал, дар нѹ ка чеде де сѹс, къчї прін трѫнсѹл негрешїт жнцелецем маї мѹлцї оамені; асфел шї прін сѹбстантівѹл оасте жнцелецем маї мѹлцї фостаї; прін піетрїш маї мѹлте піетре, шї алтеле; пентрѹ каре пре ачест фел де сѹбстантівѣ матеріале ле нѹмім Колектівѣ (копрінзътоаре), къчї аратъ о адѹнаре аѹ о кѹлецере де маї мѹлте лѹкрѹрї.

Дінтр ачестеа адѹнъм къ сѹбстантівеле се-жнпарт жндоъ: жн Матеріале шї Ідеале, шї къ чеде Матеріале се-сѹбтѫмпарт жн треї: жн Комѹне, Пропрїї, шї Колектівѣ.

Сѹбстантівѹл ярътѫнд фіінце, ам фост сїліцї съї дъм доъ форме, ѹна касъ арате о фіінцъ сінгѹръ, прекѹм омѹ, шї алта ка съ арате маї мѹлте, прекѹм оамені, каре форме ле нѹмім Нѹмере, каре сѫнт доъ: сінгѹрїт шї жммѹлцїт.

Ка съ дезведекъм нѹмърѹл де есте сінгѹрїт саѹ де есте жммѹлцїт скімбъм терменѹл

дді-

tru aceasta dar le numim' Substantive Materiale Comune (de obște), căcĭ secuvin' la un' felŭ întreg'.

Cînd zicem' însă Petru, vedem' că este și elŭ unŭ substantiv' Material', dar nu secuvine a numi cu dînsul' pe toți oamenĭ, ci numaĭ pe acela care poartă acest' nume, asemenea și Dunere nu se-cuvine la toate rîurile, precum și Bucureștĭ nu la toate orașele. Așa acest' fel' de substantive se-numesc' Proprii (însușĭ) căcĭ se-cuvin' numaĭ la un' singur' individŭ.

Substantivul' iară Norod' vedem' că și el este Material', dar nu ca cele de sus', căcĭ prin trînsul' negrești' înțelegem' maĭ mulțĭ oamenĭ; asfel și prin substantivul' oaste înțelegem' maĭ mulțĭ ostașĭ; prin pietriș' maĭ multe pietre, și altele; pentru care pre acest' fel' de substantive materiale le numim' Collective (coprinzătoare), căcĭ arată o adunare aŭ o culegere de maĭ multe lucrurĭ.

Dintr'acestea adunăm' că substantivele se-înpart' îndoă: în Materiale și Ideale, și că cele Materiale se-subtîmpart' în treĭ: în Comune, Proprii, și Collective.

Substantivul arătînd' ființe, am' fost' siliți să'i dăm' doă forme, una casă arate o ființă singură, precum omŭ, și alta ca să arate maĭ multe, precum oamenĭ, care forme le numim' Numere, care sînt' doă: singurit' și înmulțit'.

Ca să dejudecăm' numărul' de este singurit' saŭ de este îmmulțit' schimbăm' termenul' adi-

адікъ сфършітъл ; кум , мънте сінгъріт', мънцї ммълціт.

Фііниціле унеле сънт' бърбътещї, прекум', Леў, Лупў; алтеле феменщї, кум, оле, гъінъ, ші алтеле пър нічї бърбътещї, нічї феменщї, кум, Лемн', пъмънт'. Ачесте деспърцірї ле нумім' Неамурї ; ші аша субстантівъл' мај аре жнкъ ші треї Неамурї : Барбътеск', фемеск' ші Невтрў.

Бърбътеск' есте ачела каре аратъ о фііниць бърбътеаскъ , ші ла сінгъріт' ші ла жммълціт' аре форму бърбътеаскъ, кум: омў, оамені, бърбат', бърбацї.

Фемеск' есте ачела каре аратъ о фііниць феменскъ , ші ші ла сінгъріт ші ла жммълціт аре формъ фемеіаскъ кум: фемее, фемеї, порумбіцъ, порумбіце.

Невтрў есте ачела каре аратъ о фііниць нічї бърбътеаскъ, нічї феменскъ, ші ла сінгъріт' аре формъ бърбътеаскъ, пър ла жммълціт' феменскъ ; кум: лемн, лемне, кондеіў, кондеіе.

Асемнаре.

Омъл' есте ізвітор' де сіне ; німік' н'а лъсат' кърціа съ нъ'і дея асемънареа луї ; дін каре причінъ ші мълте невтре ав луат' формъ бърбътеаскъ, ші алтеле феменскъ. Аша пе соаре ной' л ам' фъкут' де неам' бърбътеск', ші пе лунъ де неам' феменіеск', ші алтеле асеменеа, каре жнтр'алте лімбі жшї пъ алте форме

adică, sfîrşitul; cum, munte singurit', munţĭ îmmulţit'.

Fiinţile unele sînt' bărbăteştĭ, precum', Leŭ, Lupŭ; altele femeeştĭ, cum, oae, găină, şi altele iară nicĭ bărbăteştĭ, nicĭ femeeştĭ, cum, Lemn', pămînt', Aceste despărţirĭ le numim' Neamurĭ; şi aşa substantivul' maĭ are încă şi treĭ Neamurĭ: Bărbătesc'[1], Femeesc' şi Neutru.

Bărbătesc' este acela care arată o fiinţă bărbătească, şi la singurit' şi la îmmulţit' are formă bărbătească, cum: omŭ, oameniĭ, bărbat', bărbaţĭ.

Femeesc' este acela care arată o fiinţă femeiască, şi şi la singurit şi la îmmulţit are formă femeiască cum: femee, femeĭ, porumbiţă, porumbiţe.

Neutru este acela care arată o fiinţă nicĭ bărbătească, nicĭ femeiască, şi la singurit' are formă bărbătească, iar la îmmulţit' femeiască; cum: lemn', lemne, condeiŭ, condeie.

Însemnare[2].

Omul' este iubitor' de sine; nimic' n'a lăsat' căruia să nu'ĭ dea asemănarea luĭ; din care pricină şi multe neutre au luat' formă bărbătească, şi altele femeiască. Aşa pe soare noĭ 'l am' făcut' de neam' bărbătesc', şi pe lună de neam' femeiesc', şi altele asemenea, care într' alte limbĭ îşi iaŭ alte forme

[1] Barbătesc'.
[2] Îsemnare.

ме дін потрівъ, вндє чєлє фіреще бърбътещї сав фемеєщї рѣмѧн ѧнвечї тот аша.

Фіінцєле сѧнт ѧн фелвріміѧ де релацій вна кътре алта двпъ лвкрѣріле че фак вна асвпра алтіа; ші аша внеорі авем требвінцъ съ нвмім фіінцєле, ші зічем, омв, лемн, лвме, шчл; алте орі врем съ арътъм къ о фіінцъ есте дінтр'алта сав а алтіа, ші зічем, кал, де лемн, ом де лвме, кът одатъ спвнем къ о фіінцъ дъ алтіа чева, ші зічем Георге дъ лалвме; кът одатъ ѣаръ арътъм къ о фіінцъ лвкреазъ чева асвпра алтіа, квм: ненорочітвл кіамъ пъ лвме; алте орі кемъм, квм: о лвме; ші ѧн сфършіт алтъ дать врем съ арътъм къ о фіінцъ віне де ла алта, квм: лавда ші дефъімареа есте де ла лвме: ачесте ѧнтѧмплърі ле нвмім Казврі, ші ѧн лімба Рвмѧнеаскъ ле арътъм кв препозіціїле де, ла, пе, ші дела, фіінд къ свбстантівеле ѧнтр'ѧнса нв ав алтъ скімбаре де кът а нвмървлв.

Ѧквма зічем къ свбстантівеле маї ав ші казврї, каре сѧнт шасе:

Чел дін тъіѣ фінд къ нвмім къ ѧнсвл, се зіче Нвміна тів (де Нвміре), ші се-респвнде ла ѧнтребареа чіне.

Чел д'ал доілеа фіінд къ арат пъ стъпѧнвл сав неамвл, се зіче Генетів (де неам), се фаче кв де ші се-респвнде ла ѧнтребареа а кв ї ав дече.

Чел д'ал треілеа, фіінд къ се-ѧнтребвінцеазъ ла дире, се-нвмеце Датів (де дарє), се-арат къ кв ла, ші се-респвнде ла ѧнтребареа кв ї сав ла чіне сав ла че.

me din potrivă, unde cele firește bărbătești saŭ femeiești rămîn' învecĭ tot' așa.

Ființele sînt' în felurimĭ de relațiĭ una către alta după lucrările ce fac' una asupra altia; și așa uneorĭ avem' trebuință să numim' ființele, și zicemu, o m ŭ, l e m n', l u m e, ș c l; alte orĭ vrem' să arătăm' că o ființă este dintr'alta saŭ a altia, și zicem', c a l', d e l e m n', o m' d e l u m e, cîte odată spunem' că o ființă dă altia ceva, și zicem' G h e o r g h e d ă l a l u m e; cîte odată ĭară arătăm că o ființă lucrează ceva asupra altia, cum: n e n o r o c i t u l c h i a m ă p ă l u m e; alte orĭ chemăm', cum: o l u m e; și în sfîrșit' altă dată vrem' să arătăm' că o ființă vine de la alta, cum: l a u d a ș i d e f ă i m a r e a e s t e d e l a l u m e: aceste întîmplărĭ le numim' C a z u r ĭ, și în limb'a Rumînească le arătăm', cu prepozițiile d e, l a, p e, și d e l a, fiind' că substantivele într'însa nu aŭ altă schimbare de cît' a numărului.

Acuma zicem' că substantivele maĭ aŭ și cazurĭ, care sînt șase:

Cel' din tîiŭ fiind că numim' cu dînsul, se zice N u m i n a t i v' (de Numire), și se-respunde la întrebarea c i n e.

Cel' d'al doilea fiind că arată pă stăpînul' saŭ neamul', se zice G h e n e t i v' (de neam'), se face cu d e și se-respunde la întrebarea a c u ĭ aŭ d e c e.

Cel' d'al treilea, fiind că se-întrebuințează[1] la dare, se-numește D a t i v' (de dare), se-arată cu l a, și se-respunde la întrebarea c u ĭ saŭ l a c i n e saŭ l a c e.

[1] întrebuinzea-.

Чел д'ал патрѫлеа фііна къ арать прічінъ аѫ кавзъ се зіче Акѫзатів (ае кавзъ), се кѫнолще дѫпъ пе, аѫ фъръ дѫнса, аѫ мѣкар дѫпъ орі каре алтъ препозіціе, ші се-респѫнде ла жнтребареа пъ чіне, саѫ пъ че.

Чел д'ал чінчелеа, фііна къ кемъм кѫ дѫнсѫл, се зіче Вокатів (де кемаре).

Чел д'ал шаселеа, фііна ла жнтребѫінцъм кѫнд врем съ арътъм къ ѫн лѫкрѫ віне де ѫндева, се-нѫмеще Абладтів (де-лѫаре); се кѫнолще дѫпъ дела аѫ де, ші се-респѫнде ла жнтребареа дела чіне аѫ де чіне.

Акѫма кѫнд вом-вреа ной съ лѫъм ѫн сѫбстантів ка съ ведем кѫм фаче жн толте казѫріле ші ла амѫндоъ нѫмеріле, атѫнчі ной зічем къ деклінъм ачел сѫбстантів, ші лѫкреа каре о фачем се-зіче Деклінаціе.

Ын грѫмматікъ, дѫпъ кѫм ам маі зіс, жмвъцъм лімба, ші аша требѫе съ ціім толте сѫбстантівеле кѫм се-діклінеазъ. Ачеаста о съвършім прін преокѫпѫтева сѫбстантіве алесе ка фіеще-каре съ слѫжаскъ де ексемплѫ деспре къръіа съ деклінъм ші алтеле, ші жнтр'жнселе прін міжлокѫл ачеста афлъм деклінаціа тѫтълор челор лалте.

Деклінаціа де Бърбътещі.

Бърб. сінг.	Бърб. ѫмм.
N. Сокрѫ—ѫ	N. Сокрі—і
Г. де сокрѫ	Г. де сокрі
Д. ла сокрѫ	Д. ла сокрі

Ак.

Cel' d'al patrulea fiind că arată pricină aŭ cauză se zice Acuzativ' (de cauză), se cunoaşte după pe, aŭ fără dînsa, aŭ măcar după orĭ care altă prepoziţie, şi se-respunde la întrebarea pă cine, saŭ[1] pă ce.

Cel' d'al cincilea, fiind că chemăm' cu dînsul, se zice Vocativ' (de chemare).

Cel' d'al şaselea, fiind că îl întrebuinţăm' cînd vrem' să arătăm' că un' lucru vine de undeva, se-numeşte Ablativ'[2] (de-luare); se cunoaşte după de la aŭ de, şi se-respunde la întrebarea dela cine aŭ de cine.

Acuma cînd vom'-vrea noĭ să luăm' un' substantiv' ca să vedem' cum face în toate cazurile şi la amîndoă numerile, atuncĭ noĭ zicem' că declinăm' acel' substantiv', şi lucrarea care o facem' se-zice Declinaţie.

În grămmatică, după cum am' maĭ zis', învăţăm' limb'a, şi aşa trebue să ştim' toate substantivele cum se-diclinează. Aceasta o săvîrşim' prin vreocîteva[3] substantive alese ca fieşte-care să slujască de ecsemplu asupra căruia să declinăm' şi altele, şi într'însele prin mijlocul' acesta aflăm' declinaţia tuturor' celor' 'lalte.

Declinaţia de Bărbăteştĭ.[4]

Bărb. sing.	Bărb. îmm.
N. Socru-u	N. Socri-i
G. de socru	G. de socri
D. la socru	D. la socri
	Ac.

[1] saŭ.
[2] Abldtiv.
[3] breocîteva.
[4] Vărbăteştĭ.

Ѧк. пє сокрѵ	Ѧк. пє сокрі
Б. о сокре	Б. о сокрі
Ѧб. дє ла аў дє сокрѵ.	Ѧб. дє ла аў дє сокрі.

Ѧ л т ѵ.

Сінг.	Мнм.
Н. Боў—ў	И. Бої—ї
Г. дє боў	Г. дє бої
Д. ла боў	Д. ла бої
Ѧк. пє боў	Ѧк. пє бої
Б. о боў	Б. о бої
Ѧб. дє ла аў дє боў.	Ѧб. дє ла аў дє бої.

Ѧ л т ѵ.

Сінг.	Мнм.
Н. Ѵпў—ў	Н. Ѵпї—ї
Г. дє ѵпў	Г. дє ѵпї
Д. ла ѵпў	Д. ла ѵпї
Ѧк. пє ѵпў	Ѧк. пє ѵпї
Б. о ѵпў	Б. о ѵпї
Ѧб. дє ла аў дє ѵпў.	Ѧб. дє ла аў дє ѵпї.

Ѧ л т ѵ.

Сінг.	Мнм.
Н. Кѧїне—є	Н. Кѧїнї—ї
Г. дє кѧїне	Г. дє кѧїнї
Д. ла кѧїне	Д. ла кѧїнї
Ѧк. пє кѧїне	Ѧк. пє кѧїнї
Б. о кѧїне	Б. о кѧїнї
Ѧб. дє ла аў дє кѧїне.	Ѧб. дє ла аў дє кѧїнї.

Ѧл-

Ac. pe socru	Ac. pe socri
V. o soacre	V. o socri
Ab. de la aŭ de socru.	Ab. de la aŭ de socri.

Altu.

Sing.	Îmm.
N. Boŭ -ŭ	N. Boĭ -ĭ
G. de boŭ	G. de boĭ
D. la boŭ	D. la boĭ
Ac. pe boŭ	Ac. pe boĭ
V. o boŭ	V. o boĭ
Ab. de la aŭ [1] de boŭ.	Ab. de la aŭ de boĭ.

Altu.

Sing.	Îmm.
N. Lupŭ -ŭ	N. Lupĭ -ĭ
G. de lupŭ	G. de lupĭ
D. la lupŭ	D. la lupĭ
Ac. pe lupŭ	Ac. pe lupĭ
V. o lupŭ	V. o lupĭ
Ab. de la aŭ de lupŭ.	Ab. de la aŭ de lupĭ.

Altu.

Sing.	Îmm.
N. Cîĭne -e	N. Cîĭnĭ -ĭ
G. de cîĭne	G. de cîĭnĭ
D. la cîĭne	D. la cîĭnĭ
Ac. pe cîĭne	Ac. pe cîĭnĭ
V. o cîĭne	V. o cîĭnĭ
Ab. de la aŭ de cîĭne.	Ab. de la aŭ de cîĭnĭ.

Al-

[1] aù.

Ѧ л т ѫ.

Сінг.	Мнм.
Н. Татъ—ъ	Н. Таці—і
Г. де татъ	Г. де таці
Д. ла татъ	Д. ла таці
Ак. пе татъ	Ак. пе таці
Б: о татъ	Б. о таці
Аб. де ла аѫ де татъ.	Аб. дела аѫ де таці.

Декліна ціе де Фемеіещі.

Сінг.	Мнм.
Н. Фемее—е Бале	Н. Фемеі—і Бъі
Г. де фемее	Г. де фемеі
Д. ла фемее	Д. ла фемеі
Ак. пе фемее	Ак. пе фемеі
Б: о фемее (1)	Б. о фемеі
Аб. дела аѫ де фемее.	Аб. дела аѫ де фемеі:

Ѧ л т ѫ.

Сінг.	Мнм.
Н. Лѫнъ—ъ Касъ	Н. Лѫні—і Касе
Г. де лѫнъ	Г. де лѫні
Д. ла лѫнъ	Д. ла лѫні
Ак. пе лѫнъ	Ак. пе лѫні
Б. о лѫнъ	Б. о лѫні
Аб. дела аѫ де лѫнъ.	Аб. дела аѫ де лѫні

Ѧ л т ѫ.

Сінг.	Мнм.
Н. Стеа—а	И. Стеле—ле
Г. де стеа	Г. де стеле

Д.

(1) Челе фемеещі ла вокатів' есте ѫн обічеіѫ а пѫне пе о ші ѫн ѫрмъ; кѫм: фемеео, лѫн'о; шчл.

Altu.

Sing.	Îmm.
N. Tată -ă	N. Tați -ĭ
G. de tată	G. de tați
D. la tată	D. la tați
Ac. pe tată	Ac. pe tați
V. o tată	V. o tați
Ab. de la ău de tată.	Ab. dela ău de tați.

Declinație de Femeieștĭ.

Sing.	Îmm.
N. Femee -e Vale	N. Femeĭ -ĭ Văĭ
G. de femee	G. de femeĭ
D. la femee	D. la femeĭ
Ac. pe femee	Ac. pe femeĭ
V. o femee (1)	V. o femeĭ
Ab. dela ău de femee.	Ab. dela ău de femeĭ.

Altu.

Sing.	Îmm.
N. Lună -ă Casă	N. Luni -ĭ Case
G. de lună	G. de luni
D. la lună	D. la luni
Ac. pe lună	Ac. pe luni
V. o lună	V. o luni
Ab. dela ău de lună.	Ab. dela ău de luni.

Altu.

Sing.	Îmm.
N. Stea -a	N. stele -le
G. de stea	G. de stele

D.

(1) Cele femeeștĭ la vocativ' este în obiceiŭ a pune pe o și în urmă; cum: femeeo, lun'o; șcl.

Д. ла стеа	Д. ла стеле
Ак. пе стеа	Ак. пе стеле
В. о стеа	В. о стеле
Аб. дела аў де стеа.	Аб. дела аў де стеле.

Декліна ціе де Неўтре.

Сінг.	Мм.
И. Лемнъ—ъ	Н. Лемне—е
Г. де лемнъ	Г. де лемне
Д. ла лемнъ	Д. ла лемне
Ак. пе лемнъ	Ак. пе лемне
В. о лемнъ	В. о лемне
Аб. дела аў де лемнъ.	Аб. дела аў де лемне.

Алтъ.

Сінг.	Мм.
Н. Пъмънтъ—ъ	Н. Пъмънтўрі—ўрі
Г. де пъмънтъ	Г. де пъмънтўрі
Д. ла пъмънтъ	Д. ла пъмънтўрі
Ак. пе пъмънтъ	Ак. пе пъмънтўрі
В. о пъмънтъ	В. о пъмънтўрі
Аб. дела аў де пъмънтъ.	Аб. дела аў де пъмънтўрі.

Алтъ.

Сінг.	Мм.
Н. Біне—е	И. Бўнўрі—ўрі
Г. де біне	Г. де бўнўрі
Д. ла біне	Д. ла бўнўрі
Ак. пе біне	Ак. пе бўнўрі
В. о біне	В. о бўнўрі
Аб. дела аў де біне.	Аб. дела аў де бўнўрі.

Дінтр'ачестеа адўнъм' къ дін сўбстантівеле бъркътещі, ла сінтўрітъ унеле съ термінеа-

D. la stea	D. la stele
Ac. pe stea	Ac. pe stele
V. o stea	V. o stele
Ab. dela aŭ de stea.	Ab. dela aŭ de stele.

Declinaţie de Neutre.

Sing.	Îmm.
N. Lemnŭ -ŭ	N. Lemne -e
G. de lemnŭ	G. de lemne
D. la lemnŭ	D. la lemne
Ac. pe lemnŭ	Ac. pe lemne
V. o lemnŭ	V. o lemne
Ab. dela aŭ de lemnŭ.	Ab. dela aŭ de lemne.

Altu.

Sing.	Îmm.
N. Pămîntŭ -ŭ	N. Pămînturĭ -urĭ
G. de pămîntŭ	G. de pămînturĭ
D. la pămîntŭ	D. la pămînturĭ
Ac. pe pămîntŭ	Ac. pe pămînturĭ
V. o pămîntŭ	V. o pămînturĭ
Ab. dela aŭ de pămîntŭ.	Ab. dela aŭ de pămînturĭ.

Altu.

Sing.	Îmm.
N. Bine -e	N. Bunurĭ -urĭ
G. de bine	G. de bunurĭ
D. la bine	D. la bunurĭ
Ac. pe bine	Ac. pe bunurĭ
V. o bine	V. o bunurĭ
Ab. dela aŭ de bine.	Ab. dela aŭ de bunurĭ.

Dintr'acestea adunăm' că din substantivele bărbăteşti, la singurităŭ unele să termineză

зъ ѫн ѫ (кѫратѫ) аѫ ѫ (мѫт.) алтеле ѫн е ші алтеле ѫн ъ, каре тоате ла ѫммѫлціт скімбъ вокала де карактер ѫн і (скѫрт), афаръ де челе каре лѫнгъ ѫ аѫ ші ѫн л прекѫм кал ѫ, каре ла ѫммѫлціт стръмѫтѫнаѫ пе ѫ ѫн і, леапъдъ пъ л кѫм: каі.

Дін челе фемеєщі ѭар ведем къ ѫнеле се термінеазъ ѫн е, алтеле ѫн ъ ші алтеле ѫн а, каре тоате ла ѫммѫлціт се-скімбъ аѫ ѫн і ѫ ѫн е, ѭнсъ кѫ ачеастъ деосебіре: къ ачелеа каре съ сфършъск ѫн е, ла ѫммѫлціт ѫл скімбъ ѫн і, ші дакă лѫнгъ е, ва авеа л, ѫл леапъдъ; лѫм: кале, къі, вале, въі; челе каре съ сфършъск ѫн ъ, ачелеа ла ѫммѫлціт ѫнеле ѫл скімбъ ѫн е ші алтеле ѫн і; ѭар челе каре се сфършъск ѫн а, ла ѫммѫлціт ѫл скімбъ ѫн е ші ѭаѫ ѭнкъ ші ѫн л; кѫм: рѫнаѫ-реа рѫнаѫреле, ш. ч. л.

Челе невтре, ѭаръ се сфършъск аѫ ѫн ѫ аѫ ѫн е, пе каре ла ѫммѫлціт ѫл скімбъм аѫ ѫн е аѫ ѫн ѫрі, ші тоате се въд ѫн Деклінаціїле че ърътърѫм.

Сѫнт ѫнеле невтре каре се термінеазъ ѫн е ші ла ѫммѫлціт нѫ пътіміск нічі о скімбаре кѫм: Нѫме, спате, ш. ч. л. Ісфел сѫнт ші ѫнеле фемеєщі каре се-термінѣзъ ѫн оаре; кѫм ворбітоаре ш. ч. л.

Ансемнаре

Ачесте Деклінаціі сѫнт нѫмаі де сѫбстантіве фъръ а-аместека ші артіколаѫ, ѫнде кѫнд

ză în u [1] (curatŭ) au ŭ (mut') altele în e şi altele în ă, care toate la îmmulţit' schimbă vocala de caracter' în ĭ (scurt'), afară de cele care lîngă u aŭ şi un l precum c a l u, care la îmmulţit' strămutîndŭ pe u în ĭ, leapădă pă l cum: c a i.

Din cele femeeştĭ iar vedem' că unele se termineză în e, altele în ă şi altele în a, care toate la îmmulţit' se-schimbă aŭ în ĭ aŭ în e, însă cu această deosebire: că acelea care să sfîrşăsc' în e, la îmmulţit' îl schimbă în ĭ, şi daca lîngă e, va avea l, îl leapădă; cum [2]: c a l e, c ă ĭ, v a l e, v ă ĭ; cele care să sfîrşăsc' în ă, acelea la îmmulţit' unele îl schimbă în e şi altele în ĭ; iar cele care se sfîrşăsc' în a, la îmmulţit' îl schimbă în e şi iaŭ încă şi un l; cum: r î n d u r e a r î n d u r e l e, ş.č.l.

Cele neutre, iară se sfîrşăsc' aŭ în ŭ aŭ în e, pe care la îmmulţit' îl schimbăm' aŭ în e aŭ în u r i, şi toate [3] se văd' în Declinaţiile ce arătarăm'.

Sînt' unele neutre care se termineză în e şi la îmmulţit' nu pătimesc' nicĭ o schimbare cum: N u m e, s p a t e, ş.č.l. Asfel sînt şi unele femeeştĭ care se-termineză în o a r e; cum v o r b i t o a r e ş.č.l.

Însemnare.

Aceste Declinaţiĭ sînt' numaĭ de substantive fără a-amesteca şi articolul', unde cînd vom

[1] ŭ.
[2] lum.
[3] taote.

вом вені, вом' арѣта кѹм' се жнкее ел кѹ сѹвстантівѹл'.

Сѹвстантівеле ам' зіс' кѣ жн лімба рѹмжнеаскѣ нѹ се декліназѣ, де кът' прін автѹрѹл' препозіціілорѹ арѣт' казѹріле: ла ачеастѣ регѹлѣ челе фемеещі се деосібеск'; кѣчі еле жн Генетів' ші Датів' фак' жн токмаі дѹпѣ кѹм фак' ла жммѹлціт'; кѹм: жнцелеапта фемее, а жнцелептіі фемеі ш. ч. л. кѹ тоате ачестеа ші еле нѹ аѹ маі мѹлт де доѣ скімбѣрі адікѣ а ле нѹмѣрѹлѹі.

КАП' II.

Пентрѹ Пронѹме.

Пронѹмеле есте о зічере че се пѹне жн локѹл' нѹмелѹі, ші арѣтѣ персоанеле, адікѣ жн лок де а зіче Александрѹ скріѹ, зік ел скріѹ; жн лок де Петрѹ чітещі, тѹ чітещі ш. ч. л.

Персоанеле сѹнт' треі: жнтѹя, адоа, ші атріа.

Жнтѹя персоанѣ есте ачеа каре ворбеще кѹм: еѹ; адоа ачеа кѹ каре ворбеще, кѹм тѹ, ші атреіа ачеа пентрѹ каре ворбеще кѹм: ел, еа.

Пронѹмеле се жмпарт' жн доѣ: жн Сімпле ші Компѹсе.

Про-

vom veni, vom' arăta cum' se închee el cu substantivul'.

Substantivele am' zis' că în limba rumînească nu se declinează, de cît' că prin ajutorul' prepoziţiiloru arăt' cazurile: la această regulă cele femeeştĭ se deosibesc'; căcĭ ele în Ghenetiv' şi Dativ' fac' în tocmaĭ după cum fac' la îmmulţit'; cum: înţeleapta femee, a înţeleptiĭ femeĭ ş.c.l. cu toate acestea şi ele nu aŭ maĭ mult de doă schimbări adică a le numărului.

CAP' II.

Pentru Pronume

Pronumele este o zicere ce se pune în locul' numeluĭ, şi arată persoanele, adică în loc de a zice Alecsandru scriu, zic eu scriu; în loc' de Petru citeştĭ, tu citeştĭ ş.c.l.

Persoanele sînt' treĭ: întîĭa, adoa, şi atriĭa.

Întîĭa persoană este aceea care vorbeşte cum: eu; adoa aceea cu care vorbeşte, cum tu, şi atreia aceea pentru care vorbeşte cum: el', ea.

Pronumele se împart' în doă: în Simple şi Compuse.

Pro-

Пронѹме Сімпле.

Персоана I.

Сінгѹр.	Жммѹлц.
N. Еѹ	N. Ноі
Г. де міне	Г. де ноі
Д. міе, жмі, ші мі	Д. ноъ, не ші ні
Ак. пе-міне, ші мъ	Ак. пе-ноі ші не
Б. о еѹ	Б. о ноі
Аб. де ла аѹ де-міне.	Аб. де ла аѹ ле ноі.

Персоан'а II.

Сінгѹр.	Жммѹлц.
N. Тѹ	N. Воі
Г. де тіне	Г. де воі
Д. ціе, жці, ші ці	Д. воъ, въ ші ві
Ак. пе-тіне ші те	Ак. пе-воі ші въ
Б. о тѹ	Б. о воі
Аб. де ла аѹ де тіне.	Аб. де ла аѹ де воі.

Персоан'а III.

Сінгѹр.	Жммѹлц.
Кърб. ші Невтр.	Кърбтескѹ.
N. Елѹ ші джнсѹл'	N. Еі ші джнші
Г. а лѹі	Г. а лорѹ
Д. лѹі, жі, жшї ші і	Д. лорѹ, ле, лі ші жшї
Ак. пе-елѹ, джнсѹл', жл', пе сіне ші се	Ак. пе еі джнші, жі, пе сіне ші се
Б. о елѹ	Б. о еі
Аб. де ла аѹ де ел' ші джнсѹл'.	Аб. де ла аѹ де еі ші джнші.

3* Сінг.

Pronume Simple.

Persoana I.

Singur.	Îmmulţ.
N. Eŭ	N. Noĭ
G. de mine	G. de noĭ
D. mie, îmĭ, şi mi	D. noă, ne şi ni
Ac. pe-mine, şi mă	Ac. pe-noĭ şi ne
V. o eŭ	V. o noĭ
Ab. de la aŭ de-mine.	Ab. de la aŭ de noĭ.

Persoan'a II.

Singur.	Îmmulţ.
N. Tu	N. Voĭ
G. de tine	G. de voĭ
D. ţie, îţĭ, şi ţi	D. voă, vă şi vi
Ac. pe-tine şi te	Ac. pe-voĭ şi vă
V. o tu	V. o voĭ
Ab. de la aŭ de tine.	Ab. de la aŭ de voĭ.

Persoan'a III.

Singur.		Îmmulţ.	
Bărb.	şi Neutr'.	Bărbătescŭ.	
N. Elŭ	şi dînsul'	N. Eĭ	şi dînşi
G. a luĭ		G. a lorŭ	
D. luĭ, îĭ, îşĭ	şi i	D. lorŭ, le, li	şi îşĭ
Ac. pe-elŭ, dînsul', îl', pe sine	şi se	Ac. pe eĭ dînşi, îĭ, pe sine	şi se
V. o elŭ		V. o eĭ	
Ab. de la aŭ de el' dînsul'.	şi	Ab. de la aŭ de eĭ dînşi.	şi

Сінгѵр.	Жммѵлц.
Фемеєск.	Фем. ші Невтр.
Н. Ва ші дънса	Н. Еле ші дънселе
Г. а еї	Г. а лорѵ
Д. еї, дънсеї, лї, лшї ші і	Д. лорѵ, ле, лі, ші лшї
Ак. пе еа, дънса, о, пе сіне ші се	Ак. пе-еле дънселе, ле, пе сіне ші се
Б. о еа	Б. о еле
Аб. де ла аѵ де еа ші дънса.	Аб. де ла аѵ де еле ші дънселе.

Прономе Компвсе.

Персоана I.

Сінг.	Жммѵлц.
Н. Ев-жнсѵмї	Н. Ної - жншіне
Г. де міне-жнсѵмї	Г. де ної - жншіне
Д. міе-жнсѵмї ші міе мї	Д. ноъ - жншіне
Ак. пе - міне-жнсѵмї ші пе сінемї	Ак. пе - ної - жншіне
Б. — — — —	Б. — — — —
Аб. де ла аѵ де міне-жнсѵмї.	Аб. де ла аѵ де ної-жншіне.

Персоана II.

Сінгѵр.	Жммѵлц.
Н. Тѵ - жнсѵ'цї	Н. Вої - жншівъ
Г. де тіне - жнсѵ'цї	Г. де вої - жншівъ
Д. ціе - жнсѵцї ші ціецї	Д. воъ - жншівъ

Ак.

Singur.	Îmmulţ.
Femeesc'.	Fem. şi Neutr.
N. Ea şi dînsa	N. Ele şi dînsele
G. a eĭ	G. a lorŭ
D. eĭ, dînseĭ, îĭ, îşĭ şi ĭ	D. lorŭ, le, li, şi îşĭ
Ac. pe ea, dînsa, o, pe sine şi se	Ac. pe-ele dînsele, le, pe sine şi se
V. o ea	V. o ele
Ab. de la aŭ de ea şi dînsa.	Ab. de la aŭ de ele şi dînsele.

Pronume Compuse.

Persoan'a I.

Sing.	Îmmulţ.
N. Eŭ-însumĭ	N. Noĭ-înşine
G. de mine-însumĭ	G. de noĭ-înşine
D. mie-însumĭ şi mie 'mĭ	D. noă-înşine
Ac. pe-mine-însumĭ şi pe sinemĭ	Ac. pe-noĭ-înşine.
V. —	V. —
Ab. de la aŭ de mine-însumĭ.	Ab. de la aŭ de noĭ-înşine.

Persoan'a II.

Singur.	Îmmulţ.
N. Tu-însu'ţĭ	N. Voĭ-înşivă
G. de tine-însu'ţĭ	G. de voĭ-înşivă
D. ţie-însuţĭ şi ţieţĭ	D. voă-înşivă
	Ac.

Ак. пе тіне-жнсѹцї ші пе сінецї
в. — — — —
Аб. де ла аѹ де тіне-жнсѹцї ші сінецї.

Ак. пе вої-жншївъ ші пе сіневъ;
в. — — — —
Аб. де ла аѹ де вої-жншївъ, ші сіневъ.

Персоана III.

Сінгѹр.

Бърб. ші Невтр.

Н Вла-жнсѹшї
Г. а лѹї-жнсѹшї, ші а лѹї'шї
Д. лѹї-жнсѹшї, ші лѹї'шї
Ак. пе ел-жнсѹ'шї ші пе сіне'шї
в. — — — —
Аб. де ла аѹ де ел-жнсѹ'шї ші сіне'шї.

Жммѹл.

Бърбътест.

Н. еї-жнсѹшї
Г. а лор-жнсѹшї, ші а лорѹ'шї
Д. лорѹ-жнсѹшї, ші лорѹ'шї
Ак. пе еї-жнсѹшї, ші пе сіне'шї
в. — — — —
Аб. де ла аѹ де еї-жнсѹшї, ші сінешї.

Сінгѹр.

Фем.

Н. Ва-жнсъшї
Г. а еї-жнсъшї
Д. еї-жнсъшї, ші еї'шї
Ак. пе еа-жнсъшї ші пе сіне'шї
в. — — — —
Аб. де ла аѹ де еа-жнсъшї, ші сіне'шї.

Жмм.

Фем. ші Невтр.

И. Вле-жнсешї
Г. а лорѹ-жнсешї
Д. лорѹ-жнсешї ші лорѹшї
Ак. пе еле-жнсешї ші пе сінешї
в. — — — —
Аб. де ла аѹ де еле-жнсешї, ші сінешї.

Кап

Ac. pe tine-însuţĭ şi pe sineţĭ
V. —
Ab. de la aŭ de tine-însuţĭ şi sineţĭ.

Ac. pe voĭ-înşivă şi pe sinevă
V. —
Ab. de la aŭ de voĭ-înşivă, şi sinevă.

Persoan'a III.

Singur.	Îmmul.
Bărb. şi Neutr.	Bărbătesc'[1].
N. Elŭ-însuşĭ	N. eĭ-însuşĭ
G. a luĭ-însuşĭ, şi a lui'şĭ	G. a lor-însuşĭ, şi a loru'şĭ
D. luĭ-însuşĭ, şi lui'şĭ	D. lorŭ-însuşĭ, şi loru'şĭ
Ac. pe el-însu'şĭ şi pe sine'şĭ	Ac. pe ei-însuşĭ, şĭ pe sine'şĭ
V. —	V. —
Ab. de la aŭ de el-însu-[2] şĭ şi sine'şi.	Ab. de la aŭ de eĭ-însuşĭ, şi sineşĭ.

Singur.	Îmm.
Fem.	Fem. şi Neutr.
N. Ea-însăşĭ	N. Ele-înseşĭ
G. a eĭ-însăşĭ	G. a lorŭ-înseşĭ
D. eĭ-însăşĭ, şi ei' şĭ	D. lorŭ-înseşĭ şi lorŭşĭ
Ac. pe ea-însăşĭ şi pe sine'şĭ	Ac. pe ele-înseşĭ şi pe sineşĭ
V. —	V. —
Ab. de la aŭ de ea-însăşĭ, şi sine'şĭ.	Ab. de la aŭ de ele-înseşĭ, şi sineşĭ.

Cap'

[1] Bărbătest'.
[2] însu'-.

КАП' III.

Пентрѹ Адјектівѣ.

Адјектівѣл' есте о зічере, каре арат'ъ квалітатеа аѹ фелѹріле сѹбстантівѣлѹї; прекѹм кънд зік' таблъ, де воіѹ се арът' ѹна аѹ маї мѹлте дін квалітъціле таблеї, зік' неагръ, пътратъ, ноъ, шчл, ші ачестеа сънт адјектіве.

Тот' адјектівѣл' арат'ъ ѹн' сѹбстантів', къчї требѹе съ фіе чева ка съ фіе асфел'.

Вл' аре ка ші сѹбстантівѣл' треї неамврї, доъ нѹмере. ші шасе мазврї.

Вле се-ампарт' ка ші сѹбстантівеле ѹн Матеріале ші Ідеале.

Матеріале сънт' ачелеа каре арат'ъ о квалітате фіреаскъ, кѹм' алв', рошѹ, рът'ѹнд', стрѹмб', шчл.

Ідеале сънт' ачелеа каре нѹ арат'ъ о квалітате фіреаскъ, чі о релаціе де квііінцъ аѹ де кът'ъціме; кѹм: ѹнтѣіѹ, алдоілеа; ѹнѹ, доі; маре, мік; бѹнѹ, рѣѹ; ал меѹ, ал' тъѹ, шчл.

Челе Ідеале се-сѹбтѹмпарт': ѹн Посесіве, Демонстратіве, Релатіве, Інтерогатіве (де ѹнтребаре), Недефініте, Нѹмерале, Компаратіве, ші Сѹперлатіве.

Ад-

Cap' III.

Pentru Adjectiv'.

Adjectivul' este o zicere, care arată cualitatea aŭ felurimea substantivuluĭ; precum cînd zic' tablă, de voiŭ se arăt' un'a aŭ maĭ multe din cualităţile tableĭ, zic' neagră, pătrată, noă, şcl, şi acestea sînt adjective.

Tot' adjectivul' arată un' substantiv', căcĭ trebue să fie ceva ca să fie asfel'.

El' are ca şi substantivul' treĭ neamurĭ, doă numere, şi şase cazurĭ.

Ele se-împart' ca şi substantivele în Materiale şi Ideale.

Materiale sînt' acelea care arată o cualitate firească, cum' alb', roşu, rătund', strîmb', şcl.

Ideale sînt' acelea care nu arată o cualitate firească, ci o relaţie de cuviinţă aŭ de cîtăţime; cum: întîiŭ, aldoilea; unu, doĭ; mare, mic'; bunŭ, răŭ; al meŭ, al' tăŭ, şcl.

Cele Ideale se-subtîmpart': în Posesive, Demonstrative, Relative, Interogative (de întrebare), Nedefinite, Numerale, Comparative, şi Superlative.

Ad-

Адјектівє Посєссівє;

Адјєстєа сънт' ачелєа чє арът' о стъпънірє ал авєрє, прекум, кънд, зік картєа мєа, мєа аратъ къ ей ам картєа; калъл тъу, аратъ къ тъ ещі стъпън' пєстє кал', шчл.

Сінгърі т'.

Бърб. ші Нєутр.	Фєм.
мєу	мєа
тъу	та
съу	са.

Ам мълці'.

Бърб.	Фєм. ші Нєутр.
мєї	мєлє
тъї	талє
съї	салє.

Ал тъ.

Сінгърі т'.

Бърб. ші Нєутр.	Фєм.
ностръ	ноастръ
востръ	воастръ
лорў	лорў.

Ам мълці т'.

Бърб.	Фєм. ші Нєутр.
ноіпрі	ноастрє
воіпрі	воастрє
лорў	лорў.

Adjective Posessive.

Acestea sînt' acelea ce arăt' o stăpînire au avere, precum, cînd, zic'[1] c a r t e a m e a, m e a arată că eŭ am' cartea; c a l u l t ă ŭ, arată că tu eştĭ stăpîn' peste cal', şĕl.

S i n g u r i t'.

B ă r b. şi N e u t r.	F e m.
meŭ	mea
tăŭ	ta
săŭ	sa.

Î m m u l ţ i t'.

B ă r b.	F e m. şi N e u t r.
meĭ	mele
tăĭ	tale
săĭ	sale.

A l t u.

S i n g u r i t'.

B ă r b. şi N e u t r.	F e m.
nostru	noastră
vostru	voastră
lorŭ	lorŭ.

Î m m u l ţ i t'.

B ă r b.	F e m. şi N e u t r.
noştri	noastre
voştri	voastre
lorŭ	lorŭ.

[1] zĭĕ.

Ансемнаре I.

Ачестеа ла кѣері рѣмѧн фѣрѣ а'шї скімба терменѣ', афарѣ де челе фемеіешї, каре ѧи казѣ Генетівѣ ші Датівѣ фак ѧнтокмаї ка ла ѧммѣлцітѣ; кѣм: меа, меле, та, тале, са, сале, шчл.

Ансемнаре II.

Адѣектівеле ачестеа де стѣпѧніре, кѧнд сѧнт' сінгѣре, аѣ кѧнд сѧнт' ѧнаінтеа сѣбстантівелор', пѧѣ тот'дѧѣна ѣи' а ла ѧнчепѣт', ші дака сѣбстантівѣл' ла каре се-редѣче, нѣ аре артікол', атѣнчї посесівѣл' лѧнгѣ а ѩ артікол', каре се-рѣспѣнде ла неам' ші ла нѣмѣр' кѣ сѣбстантівѣл', кѣм: ал' меѣ омѣ', аї меї оамені, але мелe кѣрцї. Ачеаста се-ѧнтѧмплѣ а-семенеа ші кѧнд ва фі рѣспѣс' ла о ѧнтребаре, кѣм; ал' кѣї есте ачест' кондеіѣ? Р. ал' меѣ; а ле кѣї сѧнт' ачесте кѣрцї? Р. але мелe, шчл.

Адѣектівe Демонстратівe.

Адѣектівеле демонстратівe сѧнт' ачелеа каре ле ѧнтребѣінцѣм' сѣ арѣтѣм' чева кѣ ѧнселе; кѣм: ѣстѣ, омѣ, астѣ таблѣ.

Сінг.	Ѧмм.
Бѣрб. ші Неѣтр.	Бѣрбѣтеск'.
Н. Ачестѣ ші ѣстѣ	Н. Ачещї ші ѣщї
Г. а-ачестѣї ші ѣстѣї	Г. а-ачесторѣ ші ѣсторѣ
Д. ачестѣїѧші ѣстѣї	Д. ачесторѣ шї ѣсторѣ

Ак.

Însemnare I.

Acestea la căderi rămîn' fără a' şi schimba termenul', afară de cele femeieşti, care în cazul Ghenetivŭ şi Dativŭ fac întocmaĭ ca la îmmulţit; cum: mea, mele, ta, tale, sa, sale, şcl.

Însemnare II.

Adjectivele acestea de stăpînire, cînd sînt' singure, aŭ cînd sînt' înaintea substantivelor', ĭaŭ tot'dauna un' a la început', şi daca substantivul' la care se-reduce, nu are articol', atuncĭ posesivul' lîngă a ĭa articol', care se-răspunde la neam' şi la număr' cu substantivul', cum: al' meu omŭ, aĭ meĭ oamenĭ, ale mele cărţĭ. Aceasta se-întîmplă asemenea şi cînd va fi răspuns' la o întrebare, cum: al' cuĭ este acest' condeiŭ? R. al' meŭ; ale cuĭ sînt' aceste cărţĭ? R. ale mele, şcl.

Adjective Demonstrative.

Adjectivele demonstrative sînt' acelea care le întrebuinţăm' să arătăm' ceva cu dînsele; cum: ăstŭ, omŭ, astă tablă.

Sing.	Îmm.
Bărb. şi Neutr.	Bărbătesc'.
N. Acestŭ şi ăstŭ	N. Aceştĭ şi ăştĭ
G.[1] a-acestuĭ şi ăstuĭ	G. a-acestorŭ şi ăstorŭ
D. acestuĭ şi ăstuĭ	D. acestorŭ şi ăstorŭ
	Ac.

[1] E.

Ак. пе ачестъ ші ъстъ
Б. о ъста (1)
Аб. дела аў де ачестъ ші ъстъ.

Бк. пе ачещі ъщі ъщі
Б. — — — —
Аб. дела аў де ачещі ші ъщі.

Сінг.

Фем.

Н. Ачеастъ ші астъ
Г. а-ачещіі ші ъщіі
Д. ачещіі ші ъщіі
Ак. пе ачеастъ ші астъ
Б. о астъ
Аб. дела аў де ачеастъ ші астъ

Мм.

Фем. ші Невтр.

Н. Ачесте ші асте
Г. а-ачесторъ ші ъсторъ
Д. ачесторъ ші ъсторъ
Ак. пе ачесте ші асте
Б. — — — —
Аб. дела аў де ачесте. ші асте

Сінг.

Бър. ші Невтр.

Н. Ачелъ ші ълъ
Г. а-ачелъі ші ълъі
Д. ачелъі ші ълъі
Ак. пе ачелъ ші ълъ
Б. — — — —
Аб. дела аў де ачелъ ші ълъ.

Мм.

Бърбътеск.

Н. Ачеі шіъі
Г. а-ачелоръ ші ълоръ
Д. ачелор ші ълоръ
Ак. пе ачеі ші ъі
Б. — — — —
Аб. дела аў де ачеі ші ъі.

Сінг.

Фемееск.

Н. Ачеа ші а
Г. а-ачеі ші ъі

Мм.

Фем. ші Невтр.

Н. Ачеле ші але
Г. а-ачелоръ ші алоръ

(1) Ачеста тот д'авна се-ынтребвінцеазъ ын локъ а пронъмелъі, адікъ ын локъ де о тъ.

Ac. pe acestŭ şi ăstŭ	Ac.[1] pe aceştĭ şi ăştĭ
V. o ăsta (l)	V. —
Ab. dela aŭ de acestŭ şi ăstŭ.	Ab. dela aŭ de aceştĭ şi ăştĭ.

Sing.	Îmm.
Fem.	Fem. şi Neutr.
N. Această şi astă	N. Aceste şi aste
G. a-aceştiĭ şi ăştiĭ	G. a-acestorŭ şi ăstorŭ
D. aceştiĭ şi ăştiĭ	D. acestorŭ şi ăstorŭ
Ac. pe această şi astă	Ac. pe aceste şi aste
V. o astă	V. —
Ab. dela aŭ de această şi astă	Ab. dela aŭ de aceste şi aste

Sing.	Îmm.
Băr. şi Neutr.	Bărbătescŭ.
N. Acelŭ şi ălŭ	N. Aceĭ şi ăĭ[2]
G. a-aceluĭ şi ăluĭ	G. a-acelorŭ şi ălorŭ
D. aceluĭ şi ăluĭ	D. acelor şi ălorŭ
Ac. pe acelŭ şi ălŭ	Ac. pe aceĭ şi ăĭ
V. —	V. —
Ab, dela aŭ de acelŭ şi ălŭ.	Ab. dela aŭ de aceĭ şi ăĭ.

Sing.	Îmm.
Femeescŭ.	Fem. şi Neutr.
N. Acea şi a	N. Acele şi ale
G. a-aceĭ şi ăĭ	G. a-acelorŭ şi ălorŭ

(1) Acesta tot'd'auna se-întrebuinţează în locŭ de ado'a persoană a pronumeluĭ, adică în locŭ de o tu. 4

[1] Bc.
[2] şiaĭ.

Д. ачеї ші ъї	Д. ачелорă ші алорă
Ак. пе ачеа ші а	Ак. пе ачеле ші але
В. — — — —	В. — — — —
Аб. дела аă де ачеа ші а	Аб. дела аă де ачеле ші але.

Ансемнаре.

I. Пе ачестă авă ъстă жă жнтребвінцъм кând врем' съ арътъм' вн' лвкрв маї де апроапе, ші пе ачелă ші ълă, кând врем' съ арътъм' вн' лвкрв маї де-департе; квм: ачеаста аăічї, ачела аăколо.

II. Ші пр де мвлте орї амândoъ шă ла сфършіт' вн' α, ла кăте треле неамврї, ла амândoъ. нвмеріле, ші ла тоатъ кăзвріле, квм: ачеста, ачеіа, ачеаста, ачелеа, каре се-ва ведеа маї лъмвріт' ла партеа адоуа.

III. Ші пр амândoъ ачесте адjектіве де мвлте орї пентрв маї мвлтъ жнтъріре шă двпъ дjнселе, жн тоате кăзвріле ші нвмеріле, пе пронвмеле де атреіа персоанъ де ла кăзвл' Датів', ăшї, ші зічем' ачеста'шї, ачела'шї.

Адjектіве релатіве.

Адjектіве релатіве сънт' ачелеа каре се-редвк' ка вн' свбстантів' каре пречеде, ші каре се нвмеще Антечедентă; квм: Двмнезеă каре кеде тоате, картеа че чітескă, ачі каре, есте релатівă ші се-редвче ла Двмнезеă; че, асеменеа ші се-редвче ла картеа; ші пр. Двмнезеă, есте Антечедентă ал релатівă.

D. aceĭ şi ăĭ	D. acelorŭ şi alorŭ
Ac. pe acea şi a	Ac. pe acele şi ale
V. —	V. —
Ab. dela aŭ de acea şi a	Ab. dela aŭ de acele şi ale.

Însemnărĭ.

I. Pe acestŭ au ăstŭ îl' întrebuinţăm' cînd vrem' să arătăm' un' lucru maĭ de aproape, şi pe acelŭ şi ălŭ, cînd vrem' să arătăm' un' lucru maĭ de-departe; cum: acesta d'aicĭ, acela d'acolo.

II. Şi ĭar de multe orĭ amîndoă ĭaŭ la afîrşit' un' a, la cîte trele neamurĭ, la amîndoă numerile, şi la toate[1] cazurile, cum: acesta, aceia, aceasta, acelea, care se-va vedea maĭ lămurit' la partea ado'a.

III. Şi ĭar amîndoă aceste adjective de multe orĭ pentru maĭ multă întărire ĭaŭ după dînsele, în toate cazurile şi numerile, pe pronumele de atreia persoană de la cazul' Dativ', îşĭ, şi zicem' acesta'şĭ, acela'şĭ.

Adjective Relative.

Adjective Relative sînt' acelea care se-reduc' la un' substantiv' care precede, şi care se numeşte Antecendentŭ; cum: Dumnezeŭ care vede toate, cartea ce citescŭ, aci care, este relativŭ şi se-reduce la Dumnezeŭ; ce, asemenea şi se-reduce la carte; şi ĭar, Dumnezeŭ, este Antecedentŭ al relativu-

[1] toată.

вълъї каре ші карте антечедентъ ал релатівълъї че. Релатіве сънт' доъ: каре ші че; аін ele че нъ се-деклінеазъ.

Сінг:	Плм.
Бърб. ші Невтр:	Бърбътеск'.
Н. Каре	Н. Карі
Г. а кървї ші кървіа	Г. а къроръ ші кърора
Д. кървї ші кървіа	Д. къроръ ші кърора
Ак. пе каре	Ак. пе карі
В. — — — —	В. — — — —
Аб. дела аъ де каре.	Аб. дела аъ де карі.

Сінг.	Плм.
Фемееск'.	Бърбътеск'.
Н. Каре	Н. Каре.
Г. а кърії ші кърія	Г. а къроръ ші кърора
Д. кърії ші кърія.	Д. къроръ ші кърора
Ак. пе каре	Ак. пе каре
В. — — — —	В. — — — —
Аб. дела аъ де каре.	Аб. дела аъ де каре.

Адјектівє Інтерогатівє.

Адјектівє Інтерогатівє сънт' ачелеа каре ле жнтребвінцъм' ла жнтребаре: еле сънт' трей каре, чіне ші че.

Каре есте інтерогатів' кънд' нъ аре антечедентъ; кум: каре омъ нъ есте мъріторъ?

Чіне се-жнтребвінцеазъ нъмаї ла сінгврітъ ші нъ се-деклінеазъ.

vuluĭ care şi carte antecedentŭ al relativuluĭ ce. Relative sînt' doă: care şi ce; din ele ce nu se-declinează.

Sing.	Îmm.
Bărb. şi Neutr.	Bărbătesc'.
N. Care	N. Cari
G. a căruĭ şi căruia	G. a cărorŭ şi cărora
D. căruĭ şi căruia	D. cărorŭ şi cărora
Ac. pe care	Ac. pe cari
V. —	V. —
Ab. dela aŭ de care.	Ab. dela aŭ de cari.

Sing.	Îmm.
Femeesc'.	Bărbătesc'.
N. Care	N. Care
G. a căriĭ şi căria	G. a cărorŭ şi cărora
D. căriĭ şi căria	D. cărorŭ şi cărora
Ac. pe care	Ac. pe care
V. —	V. —
Ab. dela aŭ de care.	Ab. dela aŭ de care.

Adjective Interogative.

Adjective Interogative sînt' acelea care le întrebuinţăm' la întrebare: ele sînt' treĭ care, cine şi ce.

Care este interogativ' cînd' nu are antecedentŭ; cum: care omŭ nu este muritor?

Cine se-întrebuinţează numaĭ la singurit şi nu se-declinează.

Че асеменеа нѫ се-деклінеазѫ, дар жл' жнтребѫінцѫм' ші ла сінгѫріт' ші ла жммѫаціт'.

Каре се-деклінеазѫ ка ші чел' Релатів', дар жн казѫл' Генетів' ші Датів' фаче ші кѫї.

Адјектівє Недефініте.

Адјектівеле Недефініте сѫнт' ачелеа каре аѫ о жнсемнаре џенералѫ (пестетот') ші неотърѫтъ кѫм: німінї алтѫл' шчл; пентрѫ кѫ зікѫнд алтѫл', арът' кѫ нѫ ачела пентрѫ каре ворвім'; ші ѕъръшї ліи чеї 'лалцї, чіне есте, нѫ се-хотъръще, адікѫ арът' кѫ ліи тотѫл' челор 'лалцї ѕнѫл, ші нѫмаї ачеста нѫ.

Сінг.	Жмм.
Бърб. ші Невтр.	Бърбътеск.
Н. Алтѫ	Н. Алцї
Г. а-алтѫї ші алтѫіа	Г. а-алторѫ ші алтора
Д. алтѫї ші алтѫіа	Д. алторѫ ші алтора
Ак. пе алтѫ	Ак. пе алцї
Б. алтѫле	Б. алцілорѫ
Аб. дела аѫ де алтѫ.	Аб. дела аѫ де алцї.

Сінг.	Жмм.
Фемееск'.	Фем. ші Невтр.
Н. Алтъ	Н. Алте
Г. а-алтеї ші алтіа	Г. а-алторѫ ші алтора
Д. алтеї ші алтіа	Д. алторѫ ші алтора
Ак. пе алтъ	Ак. пе алте
Б. алто	Б. алтелорѫ
Аб. дела аѫ де алтъ.	Аб. дела аѫ де алте.

Тот'

Ce asemenea nu se-declinează, dar îl' întrebuinţăm' şi la singurit' şi la îmmulţit'.

Care se-declinează ca şi cel' Relativ', dar în cazul' Ghenetiv' şi Dativ' face şi cuĭ.

Adjective Nedefinite.

Adjectivele Nedefinite sînt' acelea care aŭ o însemnare generală (pestetot') şi neotărîtă cum: nimini altul' şcl; pentru că zicînd altul', arăt' că nu acela pentru care vorbim'; şi iarăşi din cei 'lalţĭ, cine este, nu se-hotăraşte, adică arăt' că din totul' celor 'lalţĭ unul, şi numaĭ acesta nu.

Sing.	Îmm.
Bărb. şi Neutr.	Bărbătesc'.
N. Altŭ	N. Alţĭ
G. a-altuĭ şi altuia	G. a-altorŭ şi altora
D. altuĭ şi altuia	D. altorŭ şi altora
Ac. pe altŭ	Ac. pe alţĭ
V. altule	V. alţilorŭ
Ab. dela aŭ de altŭ.	Ab. dela aŭ de alţĭ.

Sing.	Îmm.
Femeesc'.	Fem. şi Neutr.
N. Altă	N. Alte
G. a-alteĭ şi altia	G. a-altorŭ şi altora
D. alteĭ şi altia	D. altorŭ şi altora
Ac. pe altă	Ac. pe alte
V. alto	V. altelorŭ
Ab. dela aŭ de altă.	Ab. dela aŭ de alte.

Tot'.

Тот', ла сінгъріт кънд есте адјектів' ръмъне недеклінат', кът тот' омъл', а тот' омълъї, шчл; ар ла жмъълціт' се-деклінеазъ лша.

Бърб. Фем. ші Невтр.

И. Тоцї — Тоате
Г. атътълоръ —
Д. тътълоръ —
Ак. пе тоцї — пе тоате
—
Аб. дела аъ де тоцї — тоате.

Ансемн. Ачест' адјектів' де мъкте орї сефаче ші конжъгатів' де жнпротівіре, кънд требъе съ ія дъпъ сіне пе жшї кът пътъшї.

Сінгъріт'.

Бърб. Фем. ші Невтр.

И. Німінї
Г. а-німълъї
Д. німълъї
Ак. пе німенї
Б. — — — —
Аб. дела аъ де німінї.

Сінг. Бърб. ші Невтр.	Жмм. Бърбътеск'.
И. Ънъ	И. Ън'і ші ніпе
Г. а-ънъї ші ънъіа	Г. а-ъноръ ші ънора
Д. ънъї ші ънъіа	Д. ъноръ ші ънора
Ак. пе ънъ	Ак. пе ън'і ші ніпе
Б. — — — —	Б. — — — —
Аб. дела аъ де ънъ	Аб. дела аъ де ън'і ші ніпе

Сінг.

Tot', la singurit cînd este adjectiv' rămîne nedeclinat', cum tot' omul', a tot' omuluĭ şĕl; iar la îmmulţit' se-declinează aşa.

Bărb. Fem. şi Neutr.

N. Toţĭ — Toate
G. atutulorŭ —
D. tutulorŭ —
Ac. pe toţĭ — pe toate
V. —
Ab. dela aŭ de toţĭ — toate.

Însemn. Acest' Adjectiv' de multe orĭ se-face şi conjugativ' de înprotivire, cînd trebue să ia după sine pe îşĭ cum totuşĭ.

Singurit'.

Bărb. Fem. şi Neutr.

N. Niminĭ
G. a-nimuluĭ
D. nimuluĭ
Ac. pe nimenĭ
V. —
Ab. dela aŭ de niminĭ.

Sing.	Îmm.
Bărb. şi Neutr.	Bărbătesc'.
N. Unŭ	N. Un'i şi nişte
G. a-unuĭ şi unuia	G. a-unorŭ şi unora
D. unuĭ şi unuia	D. unorŭ şi unora
Ac. pe unŭ	Ac. pe un'i şi nişte
V. —	V. —
Ab. dela aŭ de unŭ	Ab. dela aŭ de un'i şi nişte

Sing.

Сінгѵр.	Мм.
Фемеєск'.	Фем. ші Неѵтр.
Н. Ѵна ші о	Н. Ѵнеле ші ніще
Г. а-ѵнеї ші ѵніа	Г. а-ѵнорѣ ші ѵнѣра
Д. ѵнеї ші ѵніа	Д. ѵнорѣ ші ѵнора
Ак. пе ѵна ші о	Ак. пе ѵнеле ші ніще
Б. — — — —	Б. — — — —
Аб. дела аѣ де ѵна ші о	Аб. дела аѣ де ѵнеле ші ніще.

Бърбътеск'.	Фем. ші Неѵтр.
Н. Амѫндоі	Н. Амѫндоъ
Г. а-амѫндѵрорѣ ші а-амѫндѵрора	Г. — —
Д. амѫндѵрорѣ ші амѫндѵрора	Д. — —
Ак. пе амѫндоі	Ак. пе амѫндоъ
Б. — — — —	Б. — —
Аб. дела аѣ амѫндоі	Аа. дела аѣ де амѫндоъ.

Ансем. Пе ачеста поате нѵмаї ка сіі артъцм Деклінація съ 'л пѵнем' аічі; къчі алтмінтрелеа есте фоарте дефініт': есте дестѵл съ 'л пронѵнціем', ші нѵмаї де кът' съ ведем' кът' де хотърът'ор' есте.

Маї сънт' ші алте Адјектіве Недефініте компѵсе; кѵм: орі-каре, фіе-каре (1), орі-чіне, чел че, чеа че (2) інші, нічі ѵнѵл' (каре се-деклінеазъ ка ѵнѵл'), нешіне:

(1) Ачесте доъ се-діклінеазъ ка каре чел' релатів'.

(2) Чел че есте де маї мѵлте орі ші релатів', кѵм

Singur.	Îmm.
Femeesc'.	Fem. şi Neutr.
N. Una şi o	N. Unele şi nişte
G. a-uneĭ şi unia	G. a-unorŭ şi unora [1]
D. uneĭ şi unia	D. unorŭ şĭ unora
Ac. pe una şi o	Ac. pe unele şi nişte
V. —	V. —
Ab. dela aŭ de una şi o	Ab. dela aŭ de unele şi nişte.
Bărbătesc'.	Fem. şi Neutr.
N. Amîndoĭ	N. Amîndoă
G. a-amîndurorŭ şi a-mîndurora	G. —
D. amîndurorŭ şi amîndurora	D. —
Ac. pe amîndoĭ	Ac. pe amîndoă
V. —	V. —
Ab. dela aŭ de amîndoĭ [2]	Ab.[3] dela aŭ de amîndoă.

Însem. Pe acesta poate numaĭ ca si'ĭ arătăm Declinaţia să 'l punem' aicĭ; căcĭ altmintrelea este foarte Definit': este destul să'l pronunţiem', şi numaĭ de cît' să vedem' cît' de hotărîtor' este.

Maĭ sînt' şi alte Adjective Nedefinite compuse; cum: orĭ-care, fie-care (1), ori-cine, cel ce, ceea ce (2) inşĭ, nicĭ unul' (care se-declinează ca unul'), neştine.

(1) Aceste doă se-diclinează ca c a r e cel' relativ'.

(2) C e l c e este de maĭ multe orĭ şi relativ', cum

[1] unura.
[2] aŭ amîndoĭ.
[3] Aa.

Адјектівіе Нѫмерале.

Ачестеа сѫнт' каре арат' нѫмървл', ші рѫндвл.

Челе каре арат' нѫмървл' се-зік' Кардінале, ад' нѫмърътоаре, кѫм: ѫнъ, ѫна, доі, доъ, трєі, патрѫ, чінчі, шчл.

Ансемнърі.

I. Трєі кѫнд ш' жнаінте кате, ла Фемеєск' фак' трєле, кѫм кате трєі, кате трєле.

II. Адјектівеле де нѫмър' кардінал' нѫ сединеазъ; ѫнвл' ші ѫна дінініѫсе есте недефініт'; ші ар' тоате челе кардінале дела ноъ-спрезече жнколо кѫнд се-жнсоцеск' кѫ сѫбстантівеле, маі жн обічнѫінцъ есте а лѫа дѫпъ сіне ші препозіція де; кѫм доъзечі оамені ад' де оамені щчл.

Челе каре арат' рѫндвл се зікѫ Ордінале; кѫм: жнтѫіѫ, ал доілеа, ал трєілеа шчл каре сѫнт' Дерівате (ѫін') дела челе Кардінале, адікъ ал доілеа дела доі ал трєілеа де ла трєі шчл. пріімінд' пентрѫ але бърбътещі ѫн' леа ла сфършіт' ші пентрѫ челе фемеєщі α.

Адјектібе Компоратіве ші Сѫперлатіве.

Адјектівеле арът'жнд' кѫлітатеа сѫбстантівелор', поате съ фіе маі мѫлте сѫбстантіве каре

кѫм омѫл чел че грешаще не жнчетат', жн лок' де каре; прекѫм' ші ѫін протівъ каре ші чіне де мѫлте орі есте недефініт', кѫм' каре сад' чіне нѫ щіе мъсѫра, нѫ щіе жнбечі а-скрі.

Adjective[1] Numerale.

Acestea sînt' care arată numărul', şi rîndul.

Cele care arată numărul' se-zic' Cardinale, aŭ numărătoare, cum: unu, una, doĭ, doă, trei, patru, cinci, şcl.

Însemnărĭ.

I. Treĭ cînd ĵa înainte cîte, la Femeesc' face trele, cum cîte treĭ, cîte trele.

II. Adjectivele de număr' cardinal' nu se-declinează; unul' şi una declininduse este nedefinit'; şi ĵară toate cele cardinale dela noăsprezece încolo cînd se-însoţesc' cu substantivele, maĭ în obicĭnuinţă este a lua după sine şi prepoziţia de; cum doăzecĭ oameni aŭ de oameni şcl.

Cele care arată rîndul se zicŭ Ordinale; cum: întîiu, al doilea, al treilea şcl care sînt' Derivate (vin') dela cele Cardinale, adică al doilea dela doĭ al treilea de la treĭ şcl. priimind' pentru ale bărbăteşti un' lea la sfîrşit' şi pentru cele femeeşti a.

Adjective Comparative[2] şi Superlative.

Adjectivele arătînd' cualitatea substantivelor', poate să fie maĭ multe substantive care

---

cum omul cel ce greşaşte ne încetat', în loc' de care; precum' şi din protivă care şi cine de multe orĭ este nedefinit', cum' care saŭ cine nu ştie măsura, nu ştie învecĭ a-scri.

---

[1] Adjectvie.
[2] Comporative.

каре съ аібъ тот ачеа кѫлітате, ші алътѫ-ѫнѫдѫле съ ведем къ ѫнеле аѫ маї мѫлтъ амаї пѫцінъ, ші алтеле коѫршъск пе тоате; ші ачелеа каре арать алътѫраре се-зік Компаратіве; челе каре арать коѫршире Сѫперлатіве, ѫар ачелеа каре арать кѫлітатеа сінѫръ фъръ компараціе се-зік позітіве. Ачесте алътѫрърі саѫ компараці ші коѫршірі сеарать кѫ маї, (адікъ челе компаратіве); ші кѫ преа фоарте саѫ кѫ чел маї (адікъ челе сѫперлатіве).

Дін челе компаратіве ѫнеле сѫнт скрескѫнд кѫлітатеа кѫм маї ѫнцелепт, маї ѫмвъцат; ші алтеле дескрескѫнд кѫм маї мік.

Ші ѫар дін челе сѫперлатіве ачелеа каре сеарът кѫ преа саѫ фоарте сѫнт Сѫперлатіве де сіне фъръ съ аібъ нічі о релаціе кѫ алтеле; дар челе че се-арать кѫ чел маї сѫнт сѫперлатіве релатіве, къчі арать оарекаре релаціе, зікѫнд чел маї ѫнвъцат дінтре ѫмѫнї, дін оамені.

КАП' IV.

Пентрѫ Артіколѫ.

Артіколѫл' есте о мікъ зічере каре се-пѫне ѫнаінтеа Сѫбстантівелор' ші Адѫектівелор' кѫ съ ле дефінезе.

Ар-

care să aîbă tot' acea cualitate, şi alăturîndule să vedem' că unele aŭ maĭ multă aŭ[1] maĭ puţină, şi altele covîrşăsc' pe toate; şi acelea care arată alăturare se-zic' Comparative; cele care arată covîrşire Superlative, iar acelea care arată cualitatea singură fără comparaţie se-zic' pozitive. Aceste alăturărĭ saŭ comparaţiĭ şi covîrşirĭ se-arată cu maĭ, (adică cele comparative); şi cu prea foarte saŭ cu cel maĭ (adică cele superlative).

Din cele comparative unele sînt' crescînd' cualitatea cum maĭ înţelept', maĭ învăţat' şi altele descrescînd' cum maĭ mic'.

Şi iar din cele superlative acelea care se-arăt' cu prea aŭ foarte sînt' Superlative de sine fără să aîbă nicĭ o relaţie cu altele; dar cele ce se-arată cu cel' maĭ sînt' superlative relative, căcĭ arată oarecare relaţie, zicînd' cel maĭ învăţat' dintre Rumînĭ, din oamenĭ.

Cap' IV

Pentru Articolŭ.

Articolul' este o mică zicere care se-pune în urm'a şi înaintea Substantivelor' şi Adjectivelor' ca să le defineze.

Ar-

[1] a-.

Артікол'і рѹмънещй каре се-пѹн' ѫн ѹрм'а Сѹбстантівелор' ші Адјектівелор' сѫнт' лѫ, ле, а, і, ші ле.

Артікол' лѫ се-пѹне ѫн ѹрм'а Сѹбстантівелор' ші Адјектівелор' бърбътещй ші невтре каре се-термінеазъ ѫн ѫ; кѹм: омѫ-лѫ, лемнѫ-лѫ, бѹнѫ-лѫ.

Артікол' ле се-пѹне ѫн ѹрм'а Сѹбстантівелор' ші Адјектівелор' бърбътещй ші невтре каре аѫ ла терменѫ е; кѹм кѫіне-ле, маре-ле, біне-ле шчл.

і се-пѹне ѫн ѹрм'а Сѹбстантівелор' ші Адјектівелор' бърбътещй де нѹмър' ѫмѹлцітѫ; кѹм оамені'і, бѹніі, аѫ оамен'і, бѹн'і шчл.

а се-пѹне ѫн ѹрм'а Сѹбстантівелор' ші Адјектівелор' фемеіещй; кѹм фемее-а, бѹн'а, фііц'а шчл.

Ансемнърі.

Сѹбстантівеле ші Адјектівеле фемеіещй; де се-вор' терміна ѫн ъ, требѹе съ 'л лепеде ка съ ня артіколѹл' а; де се-термінеазъ ѫн е, ръмѫне нестрѣмѹтат', атѫта нѹмаі кѫ ѫнсоціт' кѹ а, фаче ѹнѫ Діфтонг', еа.

Кѫтева Сѹбстантіве ші Адјектіве фемеіещй се-термінеазъ ѫн а фъръ а-авеа артікол', ші кѫнд аѫ артікол' пентрѹ еѹфоніе пріімеск' ші ѹнѫ о ка съ нѹ віе доі а-ѹнѫ дѹпъ алтѫ, прекѹм ша, шаоа, рѫндѹреа рѫндѹреаоа, шчл. ачеаста се-ѫнтѫмплъ ші ла Греокѫтева моносуллаве; прекѹм: зі, зіоа, ші алтеле.

Articol'i Rumîneşti care se-pun' în urm'a Substantivelor' şi Adjectivelor' sînt' l ŭ, l e, a, i, şi l e.

Articol' l ŭ se-pune în urm'a Substantivelor' şi Adjectivelor' bărbăteşti şi neutre care se-termineză în ŭ; cum: o m u - l ŭ, l e m n u - l ŭ, b u n u - l ŭ.

Articol' l e se-pune în urm'a Substantivelor' şi Adjectivelor' bărbăteşti şi neutre care aŭ la termenŭ e; cum c î i n e - l e, m a r e - l e, b i n e - l e şcl.

i se-pune în urm'a Substantivelor' şi Adjectivelor' bărbăteşti de număr' îmmulţitŭ; cum o a m e n i ĭ, b u n i ĭ, aŭ o a m e n' i, b u n' i şcl.

a se-pune în urm'a Substantivelor' şi Adjectivelor' femeieşti; cum f e m e e - a, b u n' a, ' i i n ţ' a [1] şcl.

Însemnări.

Substantivele şi Adjectivele femeeşti, de se-vor' termina în ă, trebue să 'l lepede ca să ja articolul' a; de se-termineză în e, rămîne nestrămutat', atîta numaĭ că însoţit' cu a, face unŭ Diftong', e a.

Cîteva Substantive şi Adjective femeeşti se-termineză în a fără a-avea articol', şi cînd jaŭ articol' pentru eufonie priimesc' şi unŭ o ca să nu vie doĭ a unu după altu, precum ş a, ş a o a, r î n d u r e a r î n d u r e a o a, şcl. aceasta se-întîmplă şi la vreocîteva monosyllabe: precum: z i, z i o a, şi altele.

5 Ar-

[1] fiiţ'a.

Ѧртіколѹл' ачеста фемеіеск' а, де мѹлте орі жнсоцеще ші сѹбстантіве бърбътещі каре сетермінеазъ жн ъ ші а; прекѹм: папа, слѹга, паша, лѹка, Неіка шчл. татъ фаче ші татъл.

Ле се-пѹне жн ѹрма сѹбстантівелор ші адјектівелор фемеіещі ші невтре де нѹмър жммѹлцітѣ. кѹм фемеі-ле, кѹне-ле, лемне-ле шчл.

Сінгѹр.	Жммѹлц.
Бърб. ші Невтр.	Бърбтескѣ.
Н. Лѣ ші ле	Н. і
Г. а лѹі	Г. а лорѣ
Д. лѹі	Д. лорѣ
Ѧк. пе лѣ ші ле	Ѧк. пе і
Б. о ле	Б. о лорѣ
Ѧб. дела аѣ де лѣ ші ле.	Ѧб. дела аѣ де і.

Сінгѹр.	Жмм.
Фемеіеск'.	Фем. ші Невтр.
Н. а	Н. ле
Г. а і	Г. а лорѣ
Д. і	Д. лорѣ
Ѧк. пе а	Ѧк. пе лорѣ
Б. — —	Б. — —
Ѧб. дела аѣ де а.	Ѧб. дела аѣ де ле.

Маі авем' жнкъ ші алте артіколе каре сепѹн' нѹмаі жнаінтеа Ѧджектівелор ші сѧнт' челѣ ші ълѣ, чеа ші а; кѹм омѹлѣ челѣ жнцелептѣ, фемеіа чеа жнцелептъ, каре сѧнт' Ѧджектіве Демонстратіве маі мѹлт'.

Сін-

Articolul' acesta femeiesc' a, de multe orĭ însoţeşte şi substantive bărbăteştĭ care se-termineză în ă şi e; precum: p a p ' a, s l u g ' a, p a ş ' a, d u c a, N e n e a şcl. t a t ă face şi t a t ă l'.

L e se-pune în urm'a substantivelor' şi adjectivelor' femeieştĭ şi neutre de număr' îmmulţitŭ. cum f e m e i - l e, b u n e - l e, l e m n e - l e şcl.

Singur.	Îmmulţ.
B ă r b. şi N e u t r.	B ă r b ă t e s c ŭ.
N. Lŭ şi le	N. i
G. a luĭ	G. a lorŭ
D. luĭ	D. lorŭ
Ac. pe lŭ şi le	Ac. pe i
V. o le	V. o lorŭ
Ab. dela aŭ de lŭ şi le.	Ab. dela aŭ de i.

Singur.	Îmm.
F e m e e s c'.	F e m. şi N e u t r.
N. a	N. le
G. a i	G. a lorŭ
D. i	D. lorŭ
Ac. pe a	Ac. pe lorŭ
V. —	V. —
Ab. dela aŭ de a.	Ab. dela aŭ de le.

Maĭ avem' încă şi alte articole care se-pun' numaĭ înaintea Adjectivelor' şi sînt' c e l ŭ şi ă l ŭ, c e a şi a; cum o m u l ŭ c e l ŭ î n ţ e l e p t ŭ, f e m e e a c e a î n ţ e l e a p t ă, care sînt' Adjective Demonstrative maĭ mult'.

Sin-

Сінгър.

Бърб. ші Неутр.

Н.	челъ ші ълъ
Г.	а челъї ші ълъї
Д.	челъї ші ълъї
Ак.	пе челъ ші ълъ
В.	— — — —
Аб.	дела аъ де челъ ші ълъ.

Жмнъл.

Бърбътест.

Н.	чеї ші ъї
Г.	а челоръ ші ълоръ
Д.	челоръ ші ълоръ
Ак.	пе чеї ші ъї
В.	— — — —
Аб.	дела аъ де чеї ші ъї.

Сінгъра

Фем.

Н.	чеа ші а
Г.	а чеї ші ъї
Д.	чеї ші ъї
Ак.	пе чеа ші а
В.	— — — —
Аб.	дела аъ де чеа ші а.

Жмнълц.

Фем. ші Неутр.

Н.	челе ші але.
Г.	а челоръ ші ълоръ
Д.	челоръ ші ълоръ
Ак.	пе челе ші але
В.	— — — —
Аб.	дела аъ де челе ші але.

Деклінаціе де Артікол' ку Субстантіве ші Адјектіве.

Бърб. Сінгъріт'.

Н.	омъ-лъ	жнцелептъ-лъ
Г.	а омъ-лъї	а жнцелептъ-лъї
Д.	омъ-лъї	жнцелептъ-лъї
Ак.	пе омъ-лъ	пе жнцелептъ-лъ
В.	о омъ-ле	жнцелептъ-ле
Аб.	дела аъ омъ-лъ	дела аъ де жнцелептъ-лъ.

Жнцелептъ ші тъмпіт.

Жмнъ-

Singur.	Îmmulţ.
Bărb. şi Neutr.	Bărbătesc'[1].
N. celŭ şi ălŭ	N. ceĭ şi ăĭ
G. a celuĭ şi ăluĭ	G. a celorŭ şi ălorŭ
D. celuĭ şi ăluĭ	D. celorŭ şi ălorŭ
Ac. pe celŭ şi ălŭ	Ac. pe ceĭ şi ăĭ
V. —	V. —
Ab. dela aŭ de celŭ şi ălŭ.	Ab. dela aŭ de ceĭ şi ăĭ.

Singur.	Îmmulţ.
Fem.	Fem. şi Neutr.
N. cea şi a	N. cele şi ale.
G. a ceĭ şi ăĭ	G. a celorŭ şi ălorŭ
D. ceĭ şi ăĭ	D. celorŭ şi ălorŭ
Ac. pe cea şi a	Ac. pe cele şi ale
V. —	V. —
Ab. dela aŭ de cea şi a.	Ab. dela aŭ de cele şi ale.

Declinaţie de Articol' cu Substantive şi Adjective.

Bărb. Singurit'.

N. omu-lŭ	înţeleptŭ şi celŭ înţeleptŭ.	N. înţeleptu-lŭ	• m ă.
G. a omu-luĭ		G. a înţeleptu-luĭ	
D. omu-luĭ		D. înţeleptu-luĭ	
Ac. pe omu-lŭ		Ac. pe înţeleptu-lŭ	
V. o omu-le		V. înţeleptu-le	
Ab. dela aŭ de omu-lŭ[2]		Ab. dela aŭ de înţeleptŭ-lŭ.	

5* Îm-

[1] Bărbătest'.
[2] aŭ omu-lŭ.

Жмм8лцітѣ.

Н.	оамені-ї	жнцелепці-шї чеї	Н.	жнцелепці-ї
Г.	а оамені-лорѫ		Г.	а жнцелепці-лорѫ
Д.	оамені-лорѫ		Д.	жнцелепці-лорѫ
Як.	пе оамені-ї		Як.	пе жнцелепці-ї
Б.	оамені-лорѫ		Б.	о жнцелепці-лорѫ
Яб.	дела ав де оамені-ї		Яб.	дела ав де жнцелепці-ї

оамені. жнцелепці. оамені.

Фем. Сінг8рітѣ.

Н.	фемее-а	каснікъ шї чеа	Н.	каснік'-а
Г.	а-фемее-ї		Г.	а каснічі-ї
Д.	фемее-ї		Д.	каснічі-ї
Як.	пе фемее-а		Як.	пе каснік'-а
Б.	о фемее-а		Б.	о каснік'-а
Яб.	дела ав де фемее-а		Яб.	дела ав де каснік'-а

каснікъ фемее

Жмм8лцітѣ.

Н.	фемеі-ле	каснічі шї челе	Н.	каснічі-ле
Г.	а фемеі-лорѫ		Г.	а каснічі-лорѫ
Д.	фемеі-лорѫ		Д.	каснічі-лорѫ
Як.	пе фемеі-ле		Як.	пе каснічі-ле
Б.	о фемеі-лорѫ		Б.	о каснічі-лорѫ
Яб.	дела ав де фемеі-ле		Яб.	дела ав де каснічі-ле

каснічі. фемеі.

Нев тр. Сінг8р.

И.	лемнв-лѫ	верде шї челе	Н.	верде-ле
Г.	а лемнв-лѫї		Г.	а верде-лѫї
Д.	лемнв-лѫї		Д.	верде-лѫї
Як.	пе лемнв-лѫ		Як.	пе верде-ле
Б.	о лемнв-ле		Б.	о верде-ле
Яб.	дела ав де лемнв-лѫ		Як.	дела ав де верде-ле

верде. лемнв.

Îmmulţit'.

N. oameni-ĭ			N. înţelepţi-ĭ	
G. a oameni-lorŭ			G. a înţelepţi-lorŭ	
D. oameni-lorŭ			D. înţelepţi-lorŭ	
Ac. pe oameni-ĭ			Ac. pe înţelepţi-ĭ	
V. oameni-lorŭ			V. o înţelepţi-lorŭ	
Ab. dela aŭ de oameni-ĭ			Ab. de la aŭ de înţelepţi-ĭ	
	înţelepţi şi ceĭ înţelepţi			oameni

Fem. Singurit'.

N. femee-a			N. casnic'-a	
G. a-femee-ĭ			G. a casnic'-i	
D. femee-ĭ			D. casnic'-i	
Ac. pe femee-a			Ac. pe casnic'-a	
V. o femee-a			V. o casnic'-a	
Ab. dela aŭ de femee-a			Ab. dela aŭ de casnic'-a	
	casnică şi cea casnică			femee

Îmmulţit'.

N. femei-le			N. casnici-le'	
G. a femei-lorŭ			G. a casnici-lorŭ	
D. femei-lorŭ			D. casnici-lorŭ	
Ac. pe femei-le			Ac. pe casnici-le	
V. o femei-lorŭ			V. o casnici-lorŭ	
Ab. dela aŭ de femei-le			Ab. dela aŭ de casnici-le	
	casnice şi cele casnice			femeĭ

Neutr. Singur.

N. lemnu-lŭ			N. verde-le	
G. a lemnu-luĭ			G. a verde-luĭ	
D. lemnu-luĭ			D. verde-luĭ	
Ac. pe lemnu-lŭ			Ac. pe verde-le	
V. o lemnu-le			V. o verde-le	
Ab. dela aŭ de lemnu-lŭ			Ab. dela aŭ de verde-le	
	verde şi celŭ verde			lemnŭ.

Ѫмматіт.

Н. лемне-ле		Н. верзі-ле		
Г. а лемне-лорѫ		Г. а верзі-лорѫ		
Д. лемне-лорѫ		Д. верзі-лорѫ		
Ак. пе лемне-ле		Ак. пе верзі-ле		
Б. о лемне-лорѫ		Б. о верзі-лорѫ		
Аб. дела аѫ де лемне-ле		Аб. дела аѫ де верзі-ле		

Верб. ші чеа.

Семн.

КАП. V.

Пентрѫ бербѫ.

Вербѫлѫ есте о зічере а къріа чеа діи тріи. жнтребвінцаре есте съ арате о афірмаціе (жнтъріре); кѫм: віртѫтеа есте нѫмѫрітоаре: ачі зічереа есте афірмеазъ къ віртѫтеі і се кѫвіне кѫлітате де немѫріре: есте дар ѫн бербѫ къчі аратъ афірмаціе.

Асѫпра дефініції ачещіа черчетжнд ведем къ нѫ сжнт маі мѫлте вербврі де кат ѫнѫл сінгѫр а-фі къчі нѫмаі ел аратъ афірмаціе, фъръ ел зічеріле нѫ пот съ арате нічі о жѫдекатъ; елѫ тот д'ѫнѫ жнкее ші леагъ сѫбстантівеле кѫ адјектівеле ші аратъ къ о фііндъ ареолчест фел де кѫлітате саѫ алта; кѫм кжнд вомѫ-брса съ арътъм къ омѫл аре кѫлітатеа де а се-гжнді, прін ел жнтърім жѫдеката

ші

Îmmulţit'.

N. lemne-le			N. verzi-le	
G. a lemne-lorŭ			G. a verzi-lorŭ	
D. lemne-lorŭ			D. verzi-lorŭ	
Ac. pe lemne-le		verzi şi ele verzi	Ac. pe verzi-le	lemne
V. o lemne-lorŭ			V. o verzi-lorŭ	
Ab.[1] dela aŭ de lemne-le			Ab. dela aŭ de verzi-le	

CAP' V.

Pentru Verbŭ.

Verbulŭ este o zicere a căria cea din tîiŭ întrebuinţare este să arate o afirmaţie (întărire); cum: virtutea este nemuritoare: aci zicerea este afirmează că virtuteĭ i se cuvine cualitate de nemurire: este dar e un' verbŭ căcĭ arată afirmaţie.

Asupra definiţii aceştia cercetînd' vedem' că nu sînt' maĭ multe verburĭ de cît unul' singur' a-fi căcĭ numaĭ el' arată afirmaţie, fără el zicerile nu pot' să arate nicĭ o judecată; elŭ tot'd'aun'a închee şi leagă substantivele cu adjectivele şi arată că o fiinţă are-acest'[2] fel' de cualitate saŭ alta; cum cînd vomŭ-vrea să arătăm' că omul' are cualitatea de a se-gîndi, prin el întărim judecata

şi

[1] Ac.
[2] oacest'.

ші зічем, омвл' есте гѫндітор. Кѵ толте кѣ нѵ есте тот'дѧвна жнтр' ачеастѣ формѣ сімплѣ; кѣчі жнпревнѧнд' ел' тот'дѧвна кѵ лѵкрѵ аѳ кѵ фііндца пентрѵ каре ворвім' ші каре се-зіче сѵбжет', о кѵалітате, пе каре ачі о нѵмім' Презіс', де мѵлте орі кл сѣ се-скрітезе кѵвжнтвл', аѳ афлат' оамені зічері каре сѣ копрізѣ ші пѣ верквл' а-фі ші пе презісвл'; кѵм, жн лок' де а зіче сѧнт' жнвѣцѧнд' зічем' жнвѣц', ші жн лок' де ерѵ жнцелегѧнд', жнцелеџі. Ѧша верквл' а-фі пентрѵ кѣ аратѣ а-фіреа саѳ фііндца лѵкрѵрілор', се-зіче верквѳ сѵбстантів', тар челе-л-алте ѵаре копрінд' ші верквл' а-фі ші презісвл' се-зік' Ѧджектіве, фіінд кѣ арѣт' дін превнѣ кѵ а-фіреа лор' ші о кѵалітате.

Верквріле дар, маі жнтжіѳ се-жмпарт' жн доѣ: жн Сѵбстантівл а-фі ші жн Ѧджектіве, кѵм а-срі, а се-жмвѣца, а се-ла шчл.

Жн чел' дін тжіѵ зікѧнд скріѵ арѣт' кѣ фак' чева адікѣ лѵкрез; жн чел' д'алдоілеа, мѣ жмвѣц', арѣт' кѣ алтѵ фаче асвпра меа чева, адікѣ еѵ пѣтіміск, жн чел' де алтреілеа мѣ лаѳ арѣт' кѣ еѵ сінгвр' фак' чева, жнсѣ тот' асвпра меа, адікѣ лѵкрареа се-рѣсфѧнце де ла персоана каре лѵкреазѣ тот' асвпра са; ші прінтр-ачеаста ѵрмеазѣ кѣ верквріле адјектіве се-сѵбтжмпарт' жн Ѧктіве (де лѵкраре) Пасіве (де патімѣ) ші Рѣсфлжгѣтоаре; ші зі-зем' челе Ѧктіве аратѣ лѵкрареа де мѵлте орі кѣ аѳ се-стрѣмвтѣ асвпра вніі обжет' аѳ кѣ рѣмѧне нестрѣмвтатѣ; кѵм: жнвѣц' копілвл', ізвеск' прієтатѣл': ачі стрѣмвтжнлвсе

și zicem', omul' este gînditor'. Cu toate că nu este tot'd'auna într'această formă simplă; căcĭ înpreunînd' el' tot'd'auna cu lucru aŭ cu ființ'a pentru care vorbim' și care se-zice subjet', o cualitate, pe care aci o numim' Prezis', de multe orĭ ca să se-scurteze cuvîntul', aŭ aflat' oamen'i ziceri care să coprinză[1] și pă verbul' a-fi și pe prezisul'; cum, în loc' de a zice sînt' învățînd' zicem' învață', și în loc' de eștĭ înțelegînd', înțelegĭ. Așa verbul' a-fi pentru că arată a-firea saŭ ființ'a lucrurilor', se-zice verbŭ substantiv', iar cele-'l-alte care coprind' și verbul a-fi și prezisul' se-zic' Adjective, fiind că arăt' din preună cu a-firea lor' și o cualitate.

Verburile dar, maĭ întîiŭ se-împart' în doă: în Substantivul a-fi și în Adjective, cum a-scri, a se-îmvăța, a se-la șcl.

În cel' din tîiu zicînd' scriŭ arăt' că fac' ceva adică lucrez'; în cel' d'aldoilea, mă îmvăț', arăt' că altu face asupra mea ceva, adică eŭ pătimesc', în cel' de altreilea mă laŭ arăt' că eŭ singur' fac' ceva, însă tot' asupra mea, adică lucrarea se-răsfrînge[2] de la persoana care lucrează tot' asupra sa; și printr'-aceasta urmează că verburile adjective se-subtîmpart' în Active (de lucrare) Pasive (de patimă) și Răsfrîngătoare; și zicem' cele Active arată lucrarea de multe ori că aŭ se-strămută asupra unuĭ objet' aŭ că rămîne nestrămutată; cum: învață' copilul', iubesc' pre tatăl': aci strămutînduse

[1] copriză.

[2] lucrare se-răsfinge.

дъсе лъкрареа, жнвъц, ізбеск, сжнт вер-
бърі актіве стръмвтътоаре, копілъл
татъл, сжнт обжетърі пе каре се-стръмвтъ
лъкрареа. Ші пр вмблъ, шъзъ, аратъ о лъкра-
ре нестръмвтжндсе ші сжнт вербърі актіве не-
стръмвтътоаре.

Вербърі пасіве сжнт ачелеа а кърорă пер-
соана пентръ каре борбім сă свбжетъл,
пріімеще лъкрареа дела внă алт обжет; кум:
мъ жмвъц де татъл, сжнтă ізбітă
де лъме.

Ын лімва рвменеаскъ вербъріле пасіве се-
фак де вом проповне лжнгъ челе актіве пронъ-
меле сімпле де казъл акъзатівă мъ, те, се;
не, въ, се; кум дела жмвъц, пасів фаче
мъ-жмвъцă; кв ноцї пасів фаче те кв
ноцї. Се-фак асеменеа ші кв вербъл а-фі ші
ьв вн презіс пассівă кум сжнт жмвъцжн-
дъмъ, ецї кв носкът.

Ръсфжнгътоаре сжнт ачелеа акърор пер-
соана пентръ каре борбім сă свбжетъл пріме-
ще лъкрареа къръш дела сінешї кум: мъ-лă,
мъ-дă шчл. внеле сжнт каре піерд ачеастъ
жнсемнаре прекум мъ-мір, мъ-лъпт, ші каре
жн актів нв се-жнтребвінцезъ.

Якум дар пътем зіче де обще къ вербъ-
ріле сжнт ніще зічерї каре аратъ ă
че фачем ă че пътімім ă жн каре
старе не афлъм.

Кжнд, черчетжнд вербъріле, ле вом двеа пе
тоате жнаінте, ведем внеле прекум сжнт, тв-
нъ, плоъ, требве, се-жнцелеце, се-
квбіне, шчл. къ нв пътем се-ле зічем, ак-
кът

duse lucrarea, *învăţ',* *iubesc',* sînt' verburĭ active *strămutătoare*, *copilul' tatăl'*, sînt' objeturĭ pe care se-strămută lucrarea. Şi iar umblu, şăzŭ, arată o lucrare nestrămutînduse şi sînt' verburĭ active *nestrămutătoare*.

Verburĭ pasive sînt' acelea a cărorŭ persoana pentru care vorbim' saŭ *subjetul'*, priimeşte lucrarea dela unŭ alt' objet'; cum: *mă învăţ' de tatăl'*, *sîntŭ iubitŭ de lume*.

În limb'a Rumînească[1] verburile pasive se-*fac*[2] de vom propune lîngă cele active pronumele simple de cazul' acuzativu *mă, te, se; ne, vă, se;* cum dela *învăţ'*, pasiv' face *mă-învăţŭ; cunoştĭ* pasiv' face *te cunoştĭ*. Se-fac' asemenea şi cu verbul' a-fi şi cu un prezis' passivŭ cum *sînt' învăţîndumă, eştĭ cunoscut'*.

Răsfrîngătoare[2] sînt' acelea acăror' persoan'a pentru care vorbim' saŭ subjetul' primeşte lucrarea iarăş dela sineşĭ cum: *mă-laŭ, mă-duc'* şcl. Unele sînt' care pierd' această însemnare precum *mă-mir', mă-lupt'*, şi care în activ' nu se-întrebuinţează.

Acum' dar putem' zice de obşte că *verburile sînt' nişte ziceri care arată aŭ ce facem' aŭ ce pătimim' aŭ în care stare ne aflăm'*.

Cînd, cercetînd' verburile, le vom' avea pe toate înainte, vedem' unele precum' sînt', *tună, ploă, trebue, se-înţelege, secuvine*, şcl. că nu putem' se-le zicem', decît'

[1] Rumenească.
[2] Răsfîngătoare.

кът' нѫмаї жн а треіа персоанъ (1), пентрѫ каре ле нѫмім' Ѫніперсонале, каре ші еле се-жнпарт' асеменеа жн актіве кѫм тѫнъ, треквѣ; жн пасіве кѫм' се-жнцелеце, се-веде, ші ръсфжнгътоаре се-квіне.

Ачеаста се-жнтжмплъ ші ла мѫлте алте веркврї каре де ші се-зік' жн кът' треле персоанеле, дар ла ѫнеле жнтжмплърї сжнт' ѫні персонале, прекѫм се-веде, се-жнцелеце шчл. ші челе каре нѫ пронѫмеле де казѫл' датів', мі, цї, і, ні, ві, лі, де мѫлте орі нѫ се-маї зік' де кът' жн атреіа персоанъ, кѫм мї се-арат'ъ, цї се-ведеце шчл.

Вісерѣм' къ ла орї каре верб', персоан'а каре лѫкреазъ нѫ каре пътімеце, се-зіче Сѫбжетѫ нѫ нѫмінатів' кѫм кжнд зік' Дѫмнезеѫ веде тоате, Дѫмнезеѫ есте сѫбжетѫл' нѫ нѫмінатівѫл' верквлуї веде.

Сѫбжетеле веркврілор' сжнт нѫ сѫбстантіве нѫ пронѫме. Пронѫмеле каре се-жнтребѫінцеазъ де сѫбжете сжнт: ев, тѫ, елѫ, еа; ноі, воі, еї, еле.

Верквл' аре ка ші сѫбстантівѫл' доъ нѫмере сінгѫріт' ші жммѫлціт', сінгѫріт' кѫм еѫ скріѫ, котілѫ чітеце, ші жммѫлціт' кѫм ноі скрім', копіі чітеск'.

Лѫкрареа нѫ пътіміреа каре о арът' верквріле де мѫлте орі поате къ се-фаче акѫм, де мѫл-

(1) Ѫн тімпѫл неотърат', се-обічнѫеск' ачесте ѫніперсонале а се-зіче ші жнперсона адоа; кѫм аї плоат манъ Дѫмнезеѫле шчл.

cît' numaĭ în a treia persoană (l), pentru care le numim' Unipersonale, care şi ele se-înpart' asemenea în active cum tună, trebue; în pasive cum' se-înţelege, se-vede, şi răsfrîngătoare [1] se-cuvine.

Aceasta se-întîmplă şi la multe alte verburĭ care de şi se-zic' în cîte trele persoanele, dar la unele întîmplărĭ sînt' uni personale, precum se-vede, se-înţelege şcl. şi cele care ĭaŭ pronumele de cazul' dativ', mi, ţi, i, ni, vi, li, de multe ori nu se-maĭ zic' de cît' în atreia persoană, cum mi se-arată, ţi se-vedeşte şcl.

Ziserăm' că la orĭ care verb', persoan'a care lucrează aŭ care pătimeşte, se-zice Subjetŭ aŭ numinativ' cum cînd zic' Dumnezeŭ vede toate, Dumnezeŭ este subjetul' aŭ numinativul' verbuluĭ vede.

Subjetele verburilor' sînt aŭ substantive aŭ pronume. Pronumele care se-întrebuinţează de subjete sînt': eu, tu, elu, ea; noĭ, voĭ, eĭ, ele.

Verbul' are ca şi substantivul' doă numere singurit' şi îmmulţit', singurit' cum eŭ scriŭ, copilul' citeşte, şi îmmulţit' cum noĭ scrim', copiĭ citesc'.

Lucrarea aŭ pătimirea care o arăt' verburile de multe orĭ poate că se-face acum, de mul-

(1) În timpul neotărît', se-obĭcnuesc' aceste unipersonale a se-zice şi înpersoana adoa; cum aĭ ploat mană Dumnezeule şcl.

[1] răsfîngătoare.

мълте орї поате къ с'а фъкът', аў поате къ се-ва фаче; аша ка съ арътъм' ачесте жнтжнплърї, требе съ жшї скімбе вербъл' форм'а че аре, каре се-зіче тімпъ, шї ведем' къ требе а-зіче къ вербъл' аре шї трей тімпї: презентъ, трекътъ, шї вііторъ. Презент' есте кжнд арат' къ ўн' лъкрў есте аў се-фаче, кўм жмвъцъ, те нўмещї, ворбеще. Трекът' кжнд арът' къ ўн' лъкрў, а-фост' аў с'а-фъкът', кўм: ам'-жмвъцат', те нўмеа', кўноскўшї, ворбісешї; шї вііторъ кжнд арът' къ ўн' лъкрў ва фі аў се-ва-фаче, кўм: воіў-жмвъца, те-веї-нўмі, ва-ворбі.

Шї фелўріле трекътълуї сжнт патрў: кўм кжнд зік' скріам', арът' къ атўнчї нў іспръвісем' аў скріс, пентрў каре се-зіче Несъвършіт'; кжнд зік', скрісеіў, се-арат' фапта съ вършіт', шї се-зіке Съвършіт; кжнд зік' скрісесем', арът' лъкрў маї аў мълт' съвършіт', шї се-нўмеще маї-мълт-аў-кът' съвършіт' (песте съвършіт'); кжнд жн сфършіт' зік' ам-скрісў арът' лъкрўл' съвършіт' фъръ а отърж кжнд, пентрў каре се-нўмеще Неотържат'.

Прекўм шї фелўріле вііторълуї сжнт доў.: вііторў-жнтжіў кўм: воіў-скрі, шї вііторў ал доілеа кўм: воіў-фі скріс.

Маї аре жнкъ шї трей персоане ка шї пронўмеле, ла жнтжіа персоанъ жнтребўінцъм' съвжет' пе еў шї ной, ла адоа пе тў шї вої, шї ла атреіа пе ел', еа, еї, еле шї тот' съвстантівъл'.

multe orĭ poate că s'a-făcut', aŭ poate că se-va face; aşa ca să arătăm' aceste întîmplări, trebue să îşĭ schimbe verbul' form'a ce are, care se-zice t i m p ŭ, şi vedem' că trebue a-zice că verbul' are şi treĭ timpĭ: p r e z e n t ŭ, t r e c u t ŭ, şi v i i t o r ŭ. Prezent' este cînd arată că un' lucru este aŭ se-face, cum î m v ă ţ ŭ, t e n u m e ş t ĭ, v o r b e ş t e. Trecut' cînd arăt' că un' lucru, a-fost' aŭ s'a-făcut', cum: a m'-î m v ă ţ a t', t e n u m e a ĭ, c u n o s c u ş ĭ, v o r b i s e ş ĭ; şi viitor' cînd arăt' că un' lucru va fi aŭ se-va-face, cum: v o i ŭ-î m v ă ţ a, t e-v e ĭ-n u m ĭ, v a-v o r b i.

Şi felurile trecutuluĭ sînt' patru: cum cînd zic' s c r i a m', arăt' că atunc ĭ nu isprăvisem' de scris, pentru care se-zice N e s ă v î r ş i t'; cînd zic', s c r i s e i ŭ, se-arată fapta săvîrşită [1], şi se-zice S ă v î r ş i t'; cînd zic' s c r i s e s e m', arăt' lucru maĭ de mult' săvîrşit', şi se-numeşte m a ĭ-m u l t'-d e-c î t' s ă v î r ş i t' (peste săvîrşit'); cînd în sfîrşit' zic' a m-s c r i s ŭ arăt' lucrul' săvîrşit' fără a otărî cînd, pentru care se-numeşte N e o t ă r î t'.

Precum şi felurile viitoruluĭ sînt' doă: v i i t o r u-î n t î i ŭ cum: v o i ŭ-s c r i, şi v i i t o r u a l d o i l e a cum: v o i ŭ-f i s c r i s'.

Maĭ are încă şi treĭ persoane ca şi pronumele, la întîĭa persoană întrebuinţăm' subjet' pe e ŭ şi n o ĭ, la adoa pe t u şi v o ĭ, şi la atreia pe e l ŭ, e a, e ĭ, e l e şi tot' substantivul'.

6 Afa-

[1] să vîrşită.

Ăфаръ де лчестеа, вербъл аре маї мълте кіпърї аў модърї прін каре се-зіче: де мълте орї хотъръм аў арътъм чева кў дінсъл кўм скріў ам-борбіт, воіў кўноаще; де мълте орї порўнчім кўм везї, жнцелеагъ, алте орї пофтім кўм аш ўмбла, аш фі мерс, алте орї афірмаціа че арътъм кў дінселе, стъ дін афірмаціа алтъї верб; кўм: апорўнчіт ка съ жнплініцї, шї алте орї авем ўн кіп ал вербълуї ка съ арате аў съ копрінзъ жн сіне тоате жнтжмплъріле лчесте кўм а-фаче, а-скрі, шчл. аша дар вербъл маї аре жнкъ шї чінчї Модърї.

Чел дін таіў се-зіче Отъръторў аў Ърътътор, шї аратъ къ ўн лўкрў есте, а-фост, аў ва-фі, кўм: скріў, ам скріс, воіў скрі.

Чел д'алдоілеа се-зіче Порўнчітор, шї аратъ о порўнкъ аў о рўгъчўне а се-фаче чева, кўм: скріе тў; дъ Доамне.

Чел д'алтреілеа пофтітор аў жндоітор саў кондіціонел, шї аратъ къ ўн лўкрў ар-фі саў ар-фі фост; кўм: аш-скрі, аш-фі-чітіт.

Чел д'алпатрулеа сўпўс, кънї съ сўпўне ла ўн алт вербў; кўм: а-порўнчіт ка съ се-фаиъ.

Шї чел д'ал чінчілеа Інфінітів саў не хотъръторў, шї аратъ стареа преасте тот а ўнуї верб кўм: а-скрі, а-ворбі, а-кънта.

Ă-зіче аў а-скрі ўн вербў жн кате чінчї модърї, жн тоцї тімпі, персоанеле шї нўмеріле, се-зіче Конжўгаре.

Ноі авем патрў Конжўгърї.

Ă

Afară de acestea, verbul' are maĭ multe chipurĭ aŭ moduri prin care se-zice: de multe orĭ hotărîm' aŭ arătăm' ceva cu dînsul' cum s c r i ŭ a m - v o r b i t', v o i ŭ c u n o a ş t e; de multe orĭ poruncim' cum v e z ĭ, î n ţ e l e a g ă, alte orĭ poftim' cum a ş u m b l a, a ş f i m e r s', alte orĭ afirmaţia ce arătăm' cu dînsele, stă din afirmaţia altuĭ verb'; cum: a p o r u n c i t' c a să înpliniţĭ, şi alte orĭ avem' un' chip' al verbuluĭ ca să arate aŭ să coprinză în sine toate întîmplările aceste cum' a-face, a-scri, ş.c.l. aşa dar verbul' maĭ are încă şi cincĭ Moduri.

Cel' din tîiŭ se-zice O t ă r î t o r' au Arătător', şi arată că un' lucru este, a-fost', aŭ va-fi, cum: s c r i u, a m s c r i s', v o i u s c r i.

Cel' d'aldoilea se-zice P o r u n c i t o r', şi arată o poruncă aŭ o rugăciune a se-face ceva, cum: s c r i e t u; d ă D o a m n e.

Cel' d'altreilea p o f t i t o r' aŭ î n d o i t o r' saŭ c o n d i ţ i o n e l', şi arată că un' lucru ar-fi saŭ ar-fi fost'; cum: a ş - s c r i, a ş - f i - c i t i t'.

Cel' d'alpatrulea s u p p u s', căcĭ să suppune la un' alt' verbu; cum: a - p o r u n c i t' c a s ă s e - f a c ă.

Şi cel d'al cincelea I n f i n i t i v' saŭ ne hotărîtor', şi arată starea preste tot' a unuĭ verb' cum: a - s c r i, a - v o r b i, a - c î n t a.

A-zice aŭ a-scri un' verbŭ în cîte cincĭ moduri, în toţĭ timpi, persoanele şi numerile, se-zice C o n j u g a r e.

Noĭ avem' patru Conjugărĭ.

Я дін тая конжъгаре аре інфінітівъл термінат жн а аў аре кум: а-кânта, а-жъка, аў кânтаре, жъкаре (1).

Я д'адоа аре іфінітівъл жн і аў іре, ші жн ж аў жре кум а-вôрбі, а-чіті, а-хотържж аў вôрбіре, чітіре, хотържре.

Я д'атреіа жи е аў ере; кум а-къноаше, а-фаче, аў къноашере, фачере.

Ші а д'апатра аре інфінітівъл жн еа аў ере; кум а-ведеа, а-тъчеа аў ведере, тъчере.

Ашя кând конжъгъм жн верб ка съ арътъм, неотържтъл ведем кь авем требуінцъ де жн алт верб ам, ка съ зічем ам-скріс, ка съ арътъм вііторвл авем требуінцъ де воіў ка се-зік воіў-скрі, ка съ арътъм пе чел д'аллоілеа віітор, авем требуінцъ де воіў-фі, ка съ зік воіў-фі-скріс, ші фіінд кь ачесте вербурі аікь а-авеа, а-воі, ші а-фі, не сжнт тот д'авна спре ажътор ка съ арътъм о конжъгаре де плін, пентрв ачеаста афарь де нъміріле че ам дат вербурілор ла жмпърціреа лор, еле се-маі нъмеск ші Я жксіліаре аў ажътътоаре, ші пентрв ачеаста съ жнчепем а конжъга вербуріле дела жмселе.

(1) Сжнт жнеле ші жн ка каре се-конжъгъ ла ачеастъ конжъгаре, ші нъмаі ла інфінітівъл жн ре се-деосібеск къчі фак жн ере кум а-жнвіа жнвіере.

A din tîia conjugare are infinitivul[1] terminat' în a aŭ a r e cum: a-cînta, a-juca, aŭ cîntare, jucare (1).

A d'adoa are infinitivul[2,1] în i aŭ i r e, şi în î aŭ î r e cum a-vorbi, a-citi, a-hotărî aŭ vorbire, citire, hotărîre.

A d'atreia în e aŭ e r e; cum a-cunoaşte, a-face, aŭ cunoaştere, facere.

Şi a d'apatra are infinitivul[3] în e a aŭ e r e; cum a-vedea, a-tăcea aŭ vedere, tăcere.

Aşa cînd conjugăm' un' verb' ca să arătăm', neotărîtul' vedem' că avem' trebuinţă de un' alt' verb' a m, ca să zicem a m-scris', ca să arătăm' viitorul' avem' trebuinţă de v o i ŭ ca se-zic' v o i ŭ-scri, ca să arătăm' pe cel' d'aldoilea viitor', avem' trebuinţă de v o i ŭ-f i, ca să zic' v o i ŭ-f i-scris', şi fiind că aceste verburi adică a-a v e a, a-v o i, şi a-f i, ne sînt' tot'd'auna spre ajutor' ca să arătăm' o conjugare de plin', pentru aceasta afară de numirile ce am' dat' verburilor la împărţirea lor', ele se-maĭ numesc' şi A u c s i l i a r e aŭ ajutătoare, şi pentru aceasta să începem' a conjuga verburile dela dînsele.

(1) Sînt' unele şi în ia care se-conjugă la această conjugare, şi numaĭ la infinitivul în r e se-deosibesc' căci fac în e r e cum a-înv i a înv i e r e.

[1, 3] infinitiv'ul'.

[2] ifinitiv'ul'.

Вєрбѹ Аѹксіліарѹ

а-фі

Модѹ Отѣржторѹ аѹ арѣтѣторѣ.

Прєзєнт.

Сінг.	Мм.
Сѫнтѹ ші ѫсѹ	Сѫнтєм
єщї	сѫнтєцї
єстє ші є.	сѫнтѹ ші ѫсѹ:

Нєсѣвѫршіт.

єрамѹ	єрамѹ
єраї	єрацї
єра	єра

Сѣвѫржіт.

фѹсєіѹ ші фѹіѹ	фѹсєрѣм ші фѹрѣмѹ
фѹсєшї ші фѹшї	фѹсєрѣцї ші фѹрѣцї
фѹсє ші фѹ.	фѹсєрѣ ші фѹрѣ.

Маї-мѹлт-дє кѫт-сѣвѫршіт.

фѹсєсємѹ	фѹсєсєрѣмѹ
фѹсєсєшї	фѹсєсєрѣцї
фѹсєсє	фѹсєсєрѣ.

Нєѡтѣрѫт.

амѹ-фостѹ	амѹ-фостѹ
аї-фостѹ	ацї-фостѹ
а-фостѹ	аѹ-фостѹ.

Verbŭ Aucsiliarŭ

a-fi

Modu Otărîtorŭ aŭ arătător'.

Prezent.

Sing.	Îmm.
Sîntŭ şi îsŭ	Sîntem'
eştĭ	sînteţĭ
este şi e.	sîntŭ şi îsŭ.

Nesăvîrşit'.

eramŭ	eramŭ
eraĭ	eraţĭ
era	era

Săvîrşit'[1].

fuseiŭ şi fuiŭ	fuserăm' şi furămŭ
fuseşĭ şi fuşĭ	fuserăţĭ şi furăţĭ
fuse şi fu.	fuseră şi fură.

Maĭ-mult-de cît'-săvîrşit'.

fusesemŭ	fuseserămŭ
fuseseşĭ	fuseserăţĭ
fusese	fuseseră.

Neotărît'.

amŭ-fostŭ	amŭ-fostŭ
aĭ-fostŭ	aţĭ-fostŭ
a-fostŭ	aŭ-fostŭ.

Vii-

[1] Săvîrjit'.

Кііторѫ I.

Сінг.	Мнм.
воіѫ-фі	вомѫ-фі
вєі-фі	вєцї-фі
ва-фі.	воръ-фі.

Кііторъ II.

воіѫ-фі-фостѫ	вомѫ-фі-фостѫ
вєї-фі-фостѫ	вєцї-фі-фостѫ
ва-фі-фостѫ.	воръ-фі-фостѫ.

Мода Порѫнчіторъ.

фіїї	съ фімѫ
фіє	фіцї
	фіє.

Мода Пофтіторъ ші жнаоіторъ.

Презент.

ашѫ-фі, ші фіръ ашѫ	амѫ-фі ші фіръ амѫ
аї-фі, ші фіръ аї	ацї-фі ші фіръ ацї
аръ-фі, ші фіръ аръ.	арѫ-фі ші фіръ арѫ.

Трекѫт.

ашѫ-фі-фостѫ	амѫ-фі-фостѫ
аї-фі-фостѫ	ацї-фі-фостѫ
аръ-фі-фостѫ.	арѫ-фі-фостѫ.

Мода Сѫпѫс.

Презент.

ка съ фіѫ	ка съ фім
ка съ фіїї	ка съ фіцї
ка съ фіє.	ка съ фіє.

Мо-

Viitorŭ I.

Sing.	Îmm.
voiu-fi	vomŭ-fi
vei-fi	veţĭ-fi
va-fi.	vorŭ-fi.

Viitor' II.

voiŭ-fi-fostŭ	vomŭ-fi-fostŭ
veĭ-fi-fostŭ	veţĭ-fi-fostŭ
va-fi-fostŭ.	vorŭ-fi-fostŭ.

Modu Poruncitor'.

fiĭ	să fimŭ
fie	fiţĭ
	fie.

Modu Poftitor' şi îndoitor'.

Present.

aşŭ-fi, şi fir'aşŭ	amŭ-fi şi fir'amŭ
aĭ-fi, şi fir'aĭ	aţĭ-fi şi fir'aţĭ
ar'-fi, şi fir'ar'.	arŭ-fi şi fir'arŭ.

Trecut'.

aşŭ-fi-fostŭ	amŭ-fi-fostŭ
aĭ-fi-fostŭ	aţĭ-fi-fostŭ
ar'-fi-fostŭ.	arŭ-fi-fostŭ.

Modu Suppus'.

Prezent.

ca să fiŭ	ca să fim'
ca să fiĭ	ca să fiţĭ
ca să fie.	ca să fie.

Mo-

Грекѹ.

Сінг.	Мнм.
ка съ фіѹ-фостѹ	ка съ фімѹ-фостѹ.
ка съ фіі-фостѹ	ка съ фіцї-фостѹ
ка съ фі-фостѹ.	ка съ фі-фостѹ.

Модѹ Інфініті.

а-фі ші фірє.

Партіціпіє.

Презент.

фііндѹ.

Трекѹт.

фостѹ.

Вербѹл Ажксіліарѹ

а-Авєа

Модѹ арътътор.

Презент.

Сінг.	Мнм.
Амѹ ші ашѹ	Авємѹ ші амѹ
аї	авецї ші ацї
арє ші а.	аѹ ші арѹ.

Несъвършіт.

авеамѹ	авеамѹ
авеаї	авеацї
авеа.	авеа.

Съ-

Trecut'.

Sing.	Îmm.
ca să fiŭ-fostŭ	ca să fimŭ-fostŭ
ca să fiĭ-fostŭ	ca să fiţĭ-fostŭ
ca să fi-fostŭ.	ca să fi-fostŭ.

Modu Infinitiv'.

a-fi şi fire.

Partiţipie.

Prezent.

fiindŭ.

Trecut.

fostŭ.

Verbul Aucsiliarŭ

a-avea

Modŭ arătător'.

Prezent'.

Sing.	Îmm.
Amu şi aşŭ	Avemŭ şi amŭ
aĭ	aveţĭ şi aţĭ
are şi a.	aŭ şi arŭ.

Nesăvîrşit'.

aveamŭ	aveamŭ
aveaĭ	aveaţĭ
avea.	avea.

Să-

Съвършіт'.

Сінгвр.	Ѫмнвац.
аввіѣ	авврѣмѣ
аввіші	авврѣцї
авв	авврѣ.

Маї мълт' де кът' съвършіт'.

аввсєсємѣ	аввсєсерѣмѣ
аввсєсєші	аввсєсерѣцї
аввсєсє.	аввсєсерѣ.

Маї мълт' де кът' съвършіт' II.

амѣ аї а	фостѣ-аввтѣ	амѣ ацї аѣ	фостѣ-аввтѣ

Неотърат'.

амѣ-аввтѣ	амѣ аввтѣ
аї-аввтѣ	ацї аввтѣ
а-аввтѣ.	аѣ аввтѣ.

Віітор' I.

воіѣ-авеа	вомѣ-авеа
веї-авеа	вецї-авеа
ва-авеа.	ворѣ-авеа.

Віітор II.

воіѣ-фі-аввтѣ	вомѣ-фі-аввтѣ
веї-фі-аввтѣ	вецї-фі-аввтѣ
ва-фі-аввтѣ.	вор-фі-аввтѣ.

Мо-

Săvîrşit'.

Singur.	Îmmulţ.
avuiŭ	avurămŭ
avuşĭ	avurăţĭ
avu	avură.

Maĭ mult' de cît' săvîrşit'.

avusesemŭ	avuseserămŭ
avusesĕşĭ	avuseserăţĭ
avusese.	avuseseră.

Maĭ mult' de cît' săvîrşit' II.

amŭ	fostŭ-avutŭ	amŭ	fostŭ-avutŭ
aĭ		aţĭ	
a		aŭ	

Neotărît'.

amŭ-avutŭ	amŭ avutŭ
aĭ-avutŭ	aţĭ avutŭ
a-avutŭ.	aŭ avutŭ.

Viitor' I.

voiŭ-avea	vomŭ-avea
veĭ-avea	veţĭ-avea
va-avea.	vorŭ-avea.

Viitor' II.

voiu-fi-avutŭ	vomŭ-fi-avutŭ
veĭ-fi-avutŭ	veţĭ-fi-avutŭ
va-fi-avutŭ.	vor-fi-avutŭ.

Mo-

Модѹ Порѹнчітор.

Сінгѹр.	Ѫмвлц.
аїкї	съ авемѹ
аївъ	авецї
	аївъ.

Модѹ Поѫтітор᾽ ші жнаоітор᾽.

Презент᾽.

ашѹ-авеа ші авеар᾽-ашѹ	амѹ-авеа ші авеар᾽амѹ
аѫ-авеа ші авеар᾽-аї	ацї-авеа ші авеар᾽ацї
ар᾽-авеа ші авеар᾽-ар᾽.	арѹ авеа ші авеар᾽ар᾽.

Трекѹт᾽.

ашѹ-фі-авѹтѹ	амѹ-фі-авѹт᾽
аї-фі-авѹтѹ	ацї-фі-авѹт᾽
ар᾽-фі-авѹтѹ.	арѹ-фі-авѹт᾽.

Модѹ Сѹпѹс᾽.

Презент᾽.

ка съ амѹ	ка съ авемѹ
ка съ аїкї	ка съ авецї
ка съ аївъ.	ка съ аївъ.

Трекѹт᾽.

ка съ фіѹ-авѹтѹ	ка съ фімѹ-авѹтѹ
ка съ фії-авѹтѹ	ка съ фіцї-авѹтѹ
ка съ фі-авѹтѹ.	ка съ фі-авѹтѹ.

Модѹ Інфінітівѹ.

а-авеа ші авере.

Пар-

Modŭ Poruncitor'.

Singur.	Îmmulţ.
aibĭ	să avemŭ
aĭbă	aveţĭ
	aĭbă.

Modŭ Poftitor' şi îndoitor'.

Prezent'.

aşŭ-avea şi avear'-aşŭ	amŭ-avea şi avear'amŭ
aĭ-avea şi avear'-aĭ	aţĭ-avea şi avear'aţĭ
ar'-avea şi avear'-ar'	arŭ avea şi avear'ar'.

Trecut'.

aşŭ-fi-avutŭ	amŭ-fi-avut'
aĭ-fi-avutŭ	aţĭ-fi-avut'
ar'-fi-avutŭ.	arŭ-fi-avut'.

Modŭ Suppus'.

Prezent'.

ca să amŭ	ca să avemŭ
ca să aĭbĭ	ca să aveţĭ
ca să aĭbă.	ca să aĭbă.

Trecut'.

ca să fiŭ-avutŭ	ca să fimŭ-avutŭ
ca să fiĭ-avutŭ	ca să fiţĭ-avutŭ
ca să fi-avutŭ.	ca să fi-avutŭ.

Modŭ Infinitivu.

a-avea şi avere

Par-

Партіціпіа.

Презент.

авжнд.

Трекът.

авът.

Верб Аксіліар

а-кої

Модъ артътор.

Презент.

Сінг.	Жмм.
коіу ші оіу	комъ ші ому
еі ші ей	еці ші ецї
ка ші о.	корў ші орў

Несъвършит.

коіамъ ші вреамъ	коіамъ ші вреамъ
коіаї ші вреаї	коіацї ші вреацї
коіа ші вреа.	коіа ші вреа.

Съвършит.

коіїу ші врвїу	коіръмъ ші врвръмъ
коішї ші врвшї	коіръцї ші врвръцї
коі ші врв.	коіръ ші врвръ.

Маї-мълт-де кът-съвършит I.

коісемъ ші врвсесемъ	коісеръмъ ші врвсесеръмъ
коісешї ші врвсесешї	коісеръцї ші врвсесеръцї
коісе ші врвсесе	коісеръ ші врвсесеръ.

Partiţipia.

Prezent'.
avîndŭ.

Trecut'.
avutŭ.

Verbŭ Aucsiliarŭ

a-voi

Modŭ arătător'.

Prezent'.

Sing.	Îmm.
voiŭ şi oiŭ	Vomŭ şi omŭ
veĭ şi eĭ	veţi şi eţĭ
va şi o.	vorŭ şi orŭ

Nesăvîrşit'.

voiamŭ şi vreamŭ	voiamŭ şi vreamŭ
voiaĭ şi vreaĭ	voiaţĭ şi vreaţĭ
voia şi vrea.	voia şi vrea.

Săvîrşit'.

voiiŭ şi vruiŭ	voirămŭ şi vrurămŭ
voişĭ şi vruşĭ	voirăţĭ şi vrurăţĭ
voi şi vru.	voiră şi vrură.

Maĭ-mult'-de cît'-săvîrşit' I.

voisemŭ şi vrusesemŭ	voiserămŭ şi vruseserămŭ
voiseşĭ şi vruseseşĭ	voiserăţĭ şi vruseserăţĭ
voise şi vrusese	voiseră şi vruseseră.

7 Maĭ-

Маї-мѫлт'-ае кът'-съкѫршіт' II.

Сінгѫр.		Жммѫлц.	
амѫ аї а	фостѫ-врѫтѫ	амѫ ацї аѫ	фостѫ-врѫтѫ.

Неотърѫт'.

амѫ-воітѫ ші врѫтѫ	амѫ-воітѫ ші врѫтѫ
аї-воітѫ	ацї-воітѫ
а-воітѫ.	аѫ-воітѫ.

Біітор' I.

воіѫ-воі ші врея	вомѫ-воі ші врея
вей-воі	вецї-воі
ва-воі.	ворѫ-воі.

Біітор' II.

воіѫ-фі-воітѫ ші врѫтѫ	вомѫ-фі-воітѫ ші врѫтѫ
вей-фі-воітѫ	вецї-фі-воітѫ
ва-фі-воітѫ.	вор-фі-воітѫ.

Моаѫ Порѫнчітор'.

воеще	съ воімѫ
воіаскъ	воіцї
	воіаскъ.

Моаѫ Пофтітор' ші жнаоітор'.

Презент'.

ашѫ-воі ші воір'ашѫ	амѫ-воі ші воір'амѫ
аї-воі ші воір'аї	ацї-воі ші воір'ацї
ар-воі ші воір'арѫ.	арѫ-воі ші воір'арѫ.

Тре-

Maĭ-mult'-de cît'-săvîrşit' II.

Singur.		Îmmulţ.	
amŭ		amŭ	
aĭ	fostŭ-vrutŭ	aţĭ	fostŭ-vrutŭ.
a		aŭ	

Neotărît'.

amŭ-voitŭ şi vrutŭ
aĭ-voitŭ
a-voitŭ.

amŭ-voitŭ şi vrutŭ
aţĭ-voitŭ
aŭ-voitŭ.

Viitor' I.

voiŭ-voi şi vrea
veĭ-voi
va-voi.

vomŭ-voi şi vrea
veţĭ-voi
vorŭ-voi.

Viitor' II.

voiŭ-fi-voitŭ şi vrutŭ
veĭ-fi-voitŭ
va-fi-voitŭ

vomŭ-fi-voitŭ şi vrutŭ
veţĭ-fi-voitŭ
vor-fi-voitŭ.

Modŭ Poruncitor'.

voeşte
voiască

să voimŭ
voiţĭ
voiască.

Modŭ Poftitor' şi îndoitor'.

Prezent'.

aşŭ-voi şi voir'aşŭ
aĭ-voi şi voir'aĭ
ar-voi şi voir'arŭ.

amŭ-voi şi voir'amŭ
aţi-voi şi voir'aţĭ
arŭ-voi şi voir'arŭ.

Tre-

Трекът.

Сінгър.	Ммълц.
лшъ-фі-воіть ші врът	амъ-фі-воіть ші врът
аї-фі-воіть	ацї-фі-воіть
ар'-фі-воіть.	аръ-фі-воіть.

Мода Супъс.

Презент.

ка съ воіскъ	ка съ боімъ
ка съ воіцї	ка съ боіцї
ка съ воіаскъ.	ка съ воіаскъ.

Трекът.

ка съ фіъ-воіть ші врът	ка съ фімъ-воіть ші врът
ка съ фіі-воіть	ка съ фіцї-воіть
ка съ фі-воіть.	ка съ фі-воіть.

Мода Інфінітівъ.

а-воі, врea; Боіре ші Брере.

Партіціпіа.

Презент.

боіндъ ші врждъ.

Трекът.

воіть ші врът.

7* Кон-

Trecut'.

Singur.	Îmmulţ.
aşŭ-fi-voitŭ şi vrutŭ	amŭ-fi-voitŭ şi vrutŭ
aĭ-fi-voitŭ	aţĭ-fi-voitŭ
ar'-fi-voitŭ.	arŭ-fi-voitŭ.

Modŭ Suppus'.

Prezent'.

ca să voescŭ	ca să voimŭ
ca să voeştĭ	ca să voiţĭ
ca să voiască.	ca să voiască.

Trecut'.

ca să fiŭ-voitŭ şi vrutŭ	ca să fimŭ-voitŭ şi vrutŭ
ca să fiĭ-voitŭ	ca să fiţĭ-voitŭ
ca să fi-voitŭ.	ca să fi-voitŭ.

Modŭ Infinitivŭ.

a-voi, vrea; voire şi vrere.

Partiţipia.

Prezent'.

voindŭ şi vrîndŭ.

Trecut'.

voitŭ şi vrutŭ.

7* Con-

Конжугареа I.

ам ă аре

Молă Ăрътъторă.

Презент.

Сінг.	Мнм.
Кънт-ă	Кънт-ъмă
кънц-і	кънт-ацї
кънт-ъ	кънт-ъ.

Несъкърші т.

кънт-амĕ	кънт-амĕ
кънт-аї	кънт-ацї
кънт-а.	кънт-а.

Окърші т.

кънт-аїĕ	кънт-аръмă
кънт-аші	кънт-аръцї
кънт-ъ	кънт-аръ.

Маї-мăлт-де кът-съвършіт. I.

кънт-асемă	кънт-асеръмă
кънт-асеші	кънт-асеръцї
кънт-асе	кънт-асеръ.

Маї-мăлт-де кът-съвършіт II.

амĕ- аї- а-	фостă-кънтатă	амĕ- ацї- аă	фостă-кънтатă.

Ино-

Conjugarea I.

în A aŭ are

Modŭ Arătătorŭ.

Prezent'.

Sing.	Imm.
Cînt-ŭ	Cînt-ămŭ
cînţ-ĭ	cînt-aţĭ
cînt-ă	cînt-ă.

Nesăvîrşit'.

cînt-amŭ	cînt-amŭ
cînt-aĭ	cînt-aţĭ
cînt-a.	cînt-a.

Săvîrşit'.

cînt-aiŭ	cînt-arămŭ
cînt-aşĭ	cînt-arăţĭ
cînt-ă	cînt-ară.

Maĭ-mult-de cît'-săvîrşit'. I.

cînt-asemŭ	cînt-aserămŭ
cînt-aseşĭ	cînt-aserăţĭ
cînt-ase	cînt-aseră.

Maĭ-mult-de cît-săvîrşit' II.

amŭ aĭ- a-	fostŭ-cîntatŭ	amŭ- aţĭ- aŭ-	fostŭ-cîntatŭ

Neo-

Неотърат.

Сінг.		Мнм.	
амъ- аї- а-	кант-атъ	амъ- ацї- аъ-	кант-атъ

Бііторъ I.

воіъ- вєї- ва-	кант-а	вомъ- вецї- воръ-	кант-а

Біітор' II.

воіъ- вєї- ва-	фі-кант-атъ.	вомъ- вецї- воръ-	фі-кант-атъ.

Мод Порънчітор'.

кант-ъ
кант-є

съ кант-ъмъ
кант-ацї
кант-є.

Мод Пофтітор' ші жнаоітор'.

Презент.

ашъ-кант-а ші кантар'-ашъ
аї кант-а ші кантар'-аї
ар кант-а ші кантар'-ар'

амъ-кант-а ші кантар'-амъ
ацї-кант-а ші кантар'-ацї
аръ-кант-а ші кантар'-аръ.

Тре-

Neotărît'.

Sing.		Îmm.	
amŭ- aĭ- a-	cînt-atŭ	amŭ- aţĭ- aŭ-	cînt-atŭ

Viitorŭ I.

voiŭ- veĭ- va-	cînt-a	vomŭ- veţĭ- vorŭ-	cînt-a

Viitor' II.

voiŭ- veĭ- va-	fi-cînt-atŭ.	vomŭ- veţĭ- vorŭ-	fi-cînt-atŭ.

Modu Poruncitor'.

cînt-ă	să cînt-ămŭ
cînt-e	cînt-aţĭ
	cînt-e

Modu Poftitor' şi îndoitor'.

Prezent'.

aşŭ-cînt-a şi cîntar'-aşŭ	amŭ-cînt-a şi cîntar'-amŭ
aĭ cînt-a şi cîntar'-aĭ	aţĭ-cînt-a şi cîntar'-aţĭ
ar' cînt-a şi cîntar'-ar'	arŭ-cînt-a şi cîntar'-arŭ.

Tre-

Трекѵт.

Сінгѵр.		Ѧмміл.	
ашѵ- аї- ар-	фі-кѧнтатѵ	амѵ- ацї- арѵ-	фі-кѧнтатѵ.

Модѵ Сѵппѵс.

Презент.

ка съ кѧнт-ѵ	ка съ кѧнт-ѣмѵ
ка съ кѧнц-і	ка съ кпнт-ацї
ка съ кѧнт-е.	ка съ кѧнт-е.

Трекѵт.

ка съ фіѵ- ка съ фїї- ка съ фі-	кѧнтатѵ.	ка съ фімѵ- ка съ фіцї- ка съ фі-	кѧнтатѵ.

Модѵ Інфініті.

а-кѧнт-а шї кѧнт-аре.

Партіципіа.

Презент.

кѧнт-ѧндѵ.

Трекѵт.

кѧнт-атѵ.

Кон-

Trecut'.

Singur.		Îmmulț.	
aşŭ- aĭ- ar'-	fi-cîntatŭ	amŭ- aț̆ĭ- arŭ-	fi-cîntatŭ.

Modu Suppus'.

Prezent'.

ca să cînt-ŭ	ca să cînt-ămŭ
ca să cînț-ĭ	ca să cînt-aț̆ĭ
ca să cînt-e.	ca să cînt-e.

Trecut'.

ca să fiŭ- ca să fiĭ- ca să fi-	cîntatŭ.	ca să fimŭ- ca să fiț̆ĭ- ca să fi-	cîntatŭ.

Modu Infinitiv'.

a-cînt-a și cînt-are.

Partițipia.

Prezent'.

cînt-îndŭ.

Trecut'.

cînt-atŭ.

Con-

Конжѫгàрєа II.

жн і ші ірє

Модѫ Ѧрѣтѣторѫ.

Презент'.

Сінг.	Мм.
Борб-єскѫ ші ѫ	Борб-імѫ
Борк-єцї ші ї	Борб-іцї
Борк-єцє ші є.	Борб-ескѫ ші ѫ.

Неотѣрѫт'.

Борк-іамѫ	Борб-іамѫ
Борб-іаї	Борб-іацї
Борб-іа.	Борб-іа.

Сѣвѫршіт'.

Борк-ііѫ	Борб-ірѣмѫ
Борк-ішї	Борб-ірѣцї
Борк-і.	Борб-ірѣ.

Маї-мѫлт-дє кѫт'-сѣвѫршітѫ I.

Борб-ісємѫ	Борк-ісєрѣмѫ
Борк-ісєшї	Борб-ісєрѣцї
Борб-ісє.	Борк-ісєрѣ.

Маї-мѫлт-дє кѫт-сѣвѫршітѫ II.

амѫ- аї- а-	фостѫ-ворбітѫ.	амѫ- ацї- аѫ-	фостѫ-ворбітѫ.

Нєо-

Conjugarea II.

în i și ire

Modŭ Arătătorŭ.

Prezent'.

Sing.	Îmm.
Vorb-escŭ și ŭ	Vorb-imŭ
vorb-eștĭ și ĭ	vorb-iți
vorb-ește și e	vorb-escŭ și ŭ.

Neotărît'.

vorb-iamŭ	vorb-iamŭ
vorb-iaĭ	vorb-iațĭ
vorb-ia.	vorb-ia.

Săvîrșit'.

vorb-iiŭ	vorb-irămŭ
vorb-işĭ	vorb-irățĭ
vorb-i.	vorb-iră.

Maĭ-mult-de cît'-săvîrșitŭ I.

vorb-isemŭ	vorb-iserămŭ
vorb-iseșĭ	vorb-iserățĭ
vorb-ise.	vorb-iseră.

Maĭ-mult-de cît-săvîrșitŭ II.

amŭ- aĭ- a-	fostŭ-vorbitŭ.	amŭ- aț̆ĭ- aŭ-	fostŭ-vorbitŭ.

Neo-

Неотърѫтъ.

Сінгѹр.		Ѫмміѧлц.	
амѹ- аї- а-	ворбітѹ.	амѹ- ацї- аѹ-	ворбітѹ.

Бііторѹ I.

коіѹ- вєї- ка-	ворбі.	комѹ- вецї- ворѹ.	ворбі.

Бііторѹ II.

коіѹ- вєї- ка-	фі-ворбітѹ.	комѹ- вецї- ворѹ.	фі-ворбітѹ.

Моаѹ Порѹнчіторѹ.

ворб-ѣщє
ворб-іаскъ

съ ворб-імѹ
ворб-іцї
ворб-іаскъ.

Моаѹ Пофтітор᾽ ші ѫндоітор.

Презент.

ашѹ-ворбі ші ворбір᾽-ашѹ
аї-ворбі ші ворбір᾽-аї
ар᾽-ворбі ші ворбір᾽-ар᾽.

амѹ-ворбі ші ворбір᾽-амѹ
ацї-ворбі ші ворбір᾽-ацї
арѹ-ворбі ші ворбір᾽-арѹ.

Трекѹт.

ашѹ- аї- ар᾽-	фі-ворбітѹ.	амѹ- ацї- арѹ-	фі-ворбітѹ.

Мо-

Neotărît'.

Singur.		Îmmulţ.	
amŭ- aĭ- a-	vorbitŭ.	amŭ- aţĭ- aŭ-	vorbitŭ.

Viitorŭ I.

voiŭ- veĭ- va-	vorbi.	vomŭ- veţĭ- vorŭ.	vorbi.

Viitorŭ II.

voiŭ- veĭ- va-	fi-vorbitŭ.	vomŭ- veţĭ- vorŭ.	fi-vorbitŭ.

Modŭ Poruncitorŭ.

vorb-eşte vorb-iască	să vorb-imŭ vorb-iţĭ vorb-iască.

Modŭ Poftitor' şi îndoitor'.

Prezent'.

aşŭ-vorbi şi vorbir'-aşŭ aĭ-vorbi şi vorbir'-aĭ ar'-vorbi şi vorbir'-ar'.	amŭ-vorbi şi vorbir'-amŭ aţĭ-vorbi şi vorbir'-aţĭ arŭ-vorbi şi vorbir'-arŭ.

Trecut'.

aşŭ- aĭ- ar'-	fi-vorbitŭ.	amŭ- aţĭ- arŭ-	fi-vorbitŭ

Mo-

Мод8 Сл8пс.

Презент.

Сінгв8р.	Ѫмм8лц.
ка съ ворб-ескѫ ші ѫ	ка съ ворб-імѫ
ка съ ворб-ещі ші і	ка съ ворб-іці
ка съ ворб-іаскъ ші ъ	ка съ ворб-іаскъ ші ъ

Трекѫт.

ка съ фіѫ-	ворбітѫ	ка съ фімѫ-	ворбітѫ
ка съ фіі-		ка съ фіці-	
ка съ фі-		ка съ фі-	

Мод8 Інфініт і в8.

а-ворб-і ші ворб-ірє.

Партіціпіа.

Презент.

ворб-індѫ.

Трекѫт.

ворб-ітѫ.

Конжѫгареа III.

жн є дѫ єрє

Мод8 Ѧрътътор8.

Презент.

Сінгв8р.	Ѫмм8лц.
жнцелег-ѫ	жнцелец-емѫ
жнцелец-і	жнцелец-ещі
жнцелец-є	жнцелег-ѫ

Modŭ Suppus'.

Prezent'.

Singur.	Îmmulţ.
ca să vorb-escŭ şi ŭ	ca să vorb-imŭ
ca să vorb-eştĭ şi ĭ	ca să vorb-iţĭ
ca să vorb-iască şi ă	ca să vorb-iască şi ă

Trecut'.

ca să fiŭ-		ca să fimŭ-	
ca să fiĭ-	vorbitŭ	ca să fiţĭ-	vorbitŭ.
ca să fi-		ca să fi-	

Modŭ Infinitivŭ.

a-vorb-i şi vorb-ire

Partiţipia.

Prezent'.

vorb-indŭ.

Trecut'.

vorb-itŭ.

Conjugarea III.

în e aŭ era

Modŭ Arătătorŭ.

Prezent'.

Singur.	Îmmulţ.
înţeleg-ŭ	înţeleg-emŭ
înţeleg-ĭ	înţeleg-eţĭ
înţeleg-e	înţeleg-ŭ

Неотѣрѫт'.

Сінг.	Мнм.
жнцелеџ-емъ	жнцелеџ-емъ
жнцелеџ-еаї	жнцелеџ-еацї
жнцелеџ-еа	жнцелеџ-еа

Сѣвѫржіт'.

жнцелес-еіъ	жнцелес-ерѣмъ
жнцелес-ешї	жнцелес-ерѣцї
жнцелес-е	жнцелес-ерѣ

Маї-мъѵт-де кѫт'-сѣвѫршіт'. I.

жнцелес-есемъ	жнцелес-есерѣмъ
жнцелес-есешї	жнцелес-есерѣцї
жнцелес-есе	жнцелес-есерѣ.

Маї-мъѵт-де кѫт-сѣвѫршіт' II.

амъ-аі-а-	фостъ-жнцелесъ.	амъ-ацї-аъ-	фост-жнцелесъ.

Неотѣрѫт'.

амъ-жнцелесъ	амъ-жнцелесъ
аї жнцелесъ	ацї-жнцелесъ
а-жнцелесъ.	аъ-жнчелесъ.

Віітор' I.

воіъ-вєї-вд-	жнцелеце.	вомъ-вецї-воръ-	жнцелеце.

Віі-

Neotărît'.

Sing.	Îmm.
înțeleg-eamŭ	înțeleg-eamŭ
înțeleg-eaĭ	înțeleg-eațĭ
înțeleg-ea	înțeleg-ea

Săvîrșit'.[1]

înțeles-eiŭ	înțeles-erămŭ
înțeles-eșĭ	înțeles-erățĭ
înțeles-e	înțeles-eră

Maĭ-mult-de cît'-săvîrș it'. I.

înțeles-esemŭ	înțeles-eserămŭ
înțeles-eseșĭ	înțeles-eserățĭ
înțeles-ese	înțeles-eseră.

Maĭ-mult-de cît-săvîrșit' II.

amŭ-			amŭ-		
aĭ-	fostŭ-înțelesŭ.		aț-ĭ-	fost-înțelesŭ.	
a-			aŭ-		

Neotărît'.

amŭ-înțelesŭ	amŭ-înțelesŭ
aĭ înțelesŭ	aț-ĭ-înțelesŭ
a-înțelesŭ.	aŭ-înțelesŭ [2].

Viitor' I.

voiŭ-			vomŭ-		
veĭ-	înțelege.		veț-ĭ-	înțelege.	
va-			vorŭ-		

Vii-

[1] Săvîrjit'.
[2] aŭ-încelesŭ.

Віітор' II.

Сінгър.		Жммълц.	
воіъ- веі- ва-	фі-жнцелесъ.	вомъ- вецї- воръ-	фі-жнцелесъ.

Модъ Порънчітор'.

жнцелец-е
жнцелеаг-ъ

съ жнцелец-емъ
жнцелец-ецї
жнцелеа-гъ.

Модъ Пофтітор' ші Рнаоітор'.

Презент'.

ашъ-жнцелеце ші жнцелецер'-ашъ
аї-жнцелеце ші жнцелецер'-аї
ар'-жнцелеце ші жнцелецер'-аръ.

амъ-жнцелеце ші жнцелецер'-амъ
ацї-жнцелеце ші жнцелецер'-ацї
ар'-жнцелеце ші жнцелецер'-аръ

Трекът'.

ашъ- аї- ар'-	фі-жнцелес'.	амъ- ацї- аръ-	фі-жнцелес'.

Модъ Съпъс'.

Презент'.

ка съ жнцелег-ъ
ка съ жнцелец-і
ка съ жнцелеаг-ъ.

ка съ жнцелец-емъ
ка съ жнцелец-ецї
ка съ жнцелеаг-ъ.

Viitor' II.

Singur.		Îmmulţ.	
voiŭ- veĭ- va-	fi-înţelesŭ.	vomŭ- veţĭ- vorŭ-	fi-înţelesŭ.

Modŭ Poruncitor'.

înţeleg-e	să înţeleg-emŭ
înţeleag-ă	înţeleg-eţĭ
	înţeleag-ă [1].

Modŭ Poftitor' şi îndoitor'.

Prezent'.

aşŭ-înţelege şi înţeleger'-aşŭ	amŭ-înţelege şi înţeleger'-amŭ
aĭ-înţelege şi înţeleger'-aĭ	aţĭ-înţelege şi înţeleger'-aţĭ
ar'-înţelege şi înţeleger'-arŭ.	ar'-înţelege şi înţeleger'-arŭ

Trecut'.

aşŭ- aĭ- ar'-	fi-înţeles'.	amŭ- aţĭ- arŭ-	fi-înţeles'.

Modu Suppus'.

Prezent'.

ca să înţeleg-ŭ	ca să înţeleg-emŭ
ca să înţeleg-ĭ	ca să înţeleg-eţĭ
ca să înţeleag-ă.	ca să înţeleag-ă.

[1] înţelea-gă.

Трекѵтъ.

Сінг.		Мм.	
ка съ фіѣ-	жнцелесѣ.	ка съ фімѣ-	жнцелесѣ.
ка съ фіі-		ка съ фіцї-	
ка съ фі-		ка съ фі-	

Модѵ Інфініітів.

а жнцелеу-е ші жнцелеу-ере.

Партіціпіа.

Презентъ.

жнцелег-жндѣ.

Трекѵтъ.

жнцелесѣ.

Конжѵгареа IV

жн еа ші ере

Модѵ Ѵрътъторъ.

Презентъ.

Сінг.	Мм.
вез-ѣ	вед-емѣ
вез-ї	вед-ецї
вед-е.	вѣд-ѣ.

Несъвършітъ.

вед-емѣ	вед-емѣ
вед-еаї	вед-ецї
вед-еа.	вед-еа.

Съ-

Trecut'.

Sing.		Îmm.	
ca să fiŭ-		ca să fimŭ-	
ca să fiĭ-	înțelesŭ.	ca să fițĭ-	înțelesŭ.
ca să fi-		ca să fi-	

Modu Infinitiv'.

a înțeleg-e și înțeleg-ere.

Partițipia.

Prezent'.

înțeleg-îndŭ.

Trecut'.

înțelesŭ.

Conjugarea IV.
în ea și ere

Modŭ Arătătorŭ.

Prezent'.

Sing.	Îmm.
Vez-ŭ	Ved-emŭ
vez-ĭ	ved-eți
ved-e.	văd-ŭ.

Nesăvîrșit'.

ved-eamŭ	ved-eamŭ
ved-eaĭ	ved-eați
ved-ea.	ved-ea.

Să-

Съвършіт'.

Сінг.	Мнм.
вѣз-ѵіѣ	вѣз-ѵрѣмѣ
вѣз-ѵші	вѣз-ѵрѣці
вѣз-ѵ.	вѣз-ѵрѣ.

Маї-мѵлт'-ае кѫт'-съвършіт' I

вѣз-ѵсемѣ	вѣз-ѵрѣмѣ
вѣз-ѵсеші	вѣз-ѵрѣці
вѣз-ѵсе.	вѣз-ѵрѣ.

Маї-мѵлт'-ае кѫт'-съвършіт' II.

амѣ- аї- а-	фостѣ-бѣзѵтѣ.	амѵ- ацї- аѣ-	фостѣ вѣзѵтѣ.

Неотърѫт'.

амѣ аї- а-	вѣзѵтѣ.	амѣ- ацї- аѣ-	вѣзѵтѣ.

Вііторѣ I.

воіѣ- вєї- ва-	ведєа.	вомѣ- вецї- ворѣ-	белеа.

Вііторѣ II.

воіѣ- вєї- ва.	фі-вѣзѵтѣ.	вомѣ- вецї- ворѣ-	фі-вѣзѵтѣ.

Мо-

Săvîrşit'.

Sing.	Îmm.
văz-uiŭ	văz-urămŭ
văz-uşĭ	văz-urăţĭ
văz-u.	văz-ură.

Mai-mult'-de cît'-săvîrşit' I.

văz-usemŭ	văz-userămŭ
văz-useşĭ	văz-userăţĭ
văz-use.	văz-useră [1].

Mai-mult'-de cît'-săvîrşit' II.

amŭ- aĭ- a-	fostŭ-văzutŭ.	amŭ- aţĭ- aŭ-	fostŭ-văzutŭ.

Neotărît'.

amŭ- aĭ- a-	văzutŭ.	amŭ- aţĭ- aŭ-	văzutŭ.

Viitorŭ I.

voiŭ- veĭ- va-	vedea.	vomŭ- veţĭ- vorŭ-	vedea.

Viitorŭ II.

voiŭ- veĭ- va-	fi-văzutŭ.	vomŭ- veţĭ- vorŭ-	fi-văzutŭ.

Mo-

[1] În text, la „mai-mult' de cît'-săvîrşit'", se dau aceleaşi forme ca la „săvîrşit" *(văz-urămŭ* etc.). În erată, greşeala este corectată indicîndu-se formele *văzuserămŭ* etc. (pentru persoana a III-a plural apare din eroare *văruseră*), trimiţîndu-se însă greşit la rîndurile 3, 4, 5 în loc de 7, 8, 9.

Модѹ Порѹнчіторѹ.

Сінгѹр.	Ѫмвл.
вез-ї	съ вед-емѹ
ваз-ъ	вед-ецї
	ваз-ъ.

Модѹ Пофтітор᾽ ші ѫнаоітор᾽.

Презент᾽.

ашѹ-ведеа ші ведеар᾽-ашѹ	амѹ-ведеа ші ведеар᾽-амѹ
аї-ведеа ші ведеар᾽-аї	ацї-ведеа ші ведеар᾽-ацї
ар᾽-ведеа ші ведеар᾽-ар᾽.	арѹ-ведеа ші ведеар᾽-арѹ.

Трекѹт᾽.

ашѹ- аї- ар᾽-	фі-възѹтѹ.	амѹ- ацї- арѹ-	фі-възѹтѹ.

Модѹ Сѹпѹс᾽.

Презент.

ка съ въз-ѹ	ка съ вед-емѹ
ка съ вез-ї	ка съ вед-ецї
ка съ ваз-ъ.	ка съ ваз-ъ.

Трекѹт᾽.

ка съ фіѹ- ка съ фії- ка съ фі-	възѹтѹ.	ка съ фімѹ- ка съ фіцї- ка съ фі-	възѹтѹ.

Модѹ Інфінітів᾽.

вед-еа ші вед-ере.

Пар-

Modŭ Poruncitorŭ.

Singur.	Îmmul.
vez-ĭ	să ved-emŭ
vaz-ă	ved-eți
	vaz-ă.

Modŭ Poftitor' și îndoitor'.

Prezent'.

așŭ-vedea și vedear'-așŭ	amŭ-vedea și vedear'-amŭ
aĭ-vedea și vedear'-aĭ	ațĭ-vedea și vedear'-ațĭ
ar'-vedea și vedear'-ar'.	arŭ-vedea și vedear'-arŭ.

Trecut'.

așŭ-		amŭ-	
aĭ-	fi-văzutŭ.	ațĭ-	fi-văzutŭ.
ar'-		arŭ	

Modŭ Suppus'.

Prezent.

ca să văz-ŭ	ca să ved-emŭ
ca să vez-ĭ	ca să ved-eți
ca să vaz-ă.	ca să vaz-ă.

Trecut'.

ca să fiŭ-		ca să fimŭ-	
ca să fiĭ-	văzutŭ.	ca să fițĭ-	văzutŭ.
ca să fi-		ca să fi-	

Modŭ Infinitiv'.

a-ved-ea și ved-ere.

Par-

Партіціпіа.

Презент.

въз-жндъ.

Трекът.

въз-ът.

Конжъгаре де вербърі Ласівє.

Модъ арътътор.

Презент.

Сінгър.	Жмнълц.
Мъ-жмвъцъ ші жмвъцъмъ	Не-жмвъцъм ші жмвъцъмъ-не
Те-жмвеці	Въ-жмвъцаці
Се-жмвацъ.	Се-жмзацъ.

Несъвършіт.

мъ-жмвъцамъ	не-жмвъцамъ
те-жмвъцаі	въ-жмвъцаці
съ-жмвъца.	се-жмвъца.

Съвършіт.

мъ-жмвъцаіъ	не-жмвъцаръмъ
те-жмвъцаші	въ-жмвъцаръці
се-жмвъцъ.	се-жмвъцаръ.

Маі-мълт-де кът-съвършітъ I.

мъ-жмвъцасемъ	не-жмвъцасеръмъ
те-жмвъцасеші	въ-жмвъцасеръці
се-жмвъцасе.	се-жмвъцасеръ.

Маі

Partiţipia.

Prezent'.

văz-îndŭ.

Trecut'.

văz-utŭ

Conjugare de verburi Pasive.

Modŭ arătător'.

Prezent'.

Singur.	Îmmulţ.
Mă-îmvăţŭ şi îmvăţumă	Ne-îmvăţăm' şi îmvăţămune
te-îmveţi	vă-îmvăţaţi
se-îmvaţă.	se-îmvaţă.

Nesăvîrşit'.

mă-îmvăţamŭ	ne-îmvăţamŭ
te-îmvăţaĭ	vă-îmvăţaţi
să-îmvăţa.	se-îmvăţa.

Săvîrşit'.

mă-îmvăţaiŭ	ne-îmvăţarămŭ
te-îmvăţaşi	vă-îmvăţarăţi
se-îmvăţă.	se-îmvăţară.

Maĭ-mult-de cît'-săvîrşitŭ I.

mă-îmvăţasemŭ	ne-îmvăţaserămŭ
te-îmvăţaseşi	vă-îmvăţaserăţi
se-îmvăţase.	se-îmvăţaseră.

Maĭ

Маї-мѫлт-де кѫт-съвѫршітъ II.

Сінг.		Мнмѫлц.
мамъ-те аї-сѣ-	фостъ-ѫмвѣцатъ	м'амъ-вѣцї-сѣ- фостъ ѫмвѣцатъ

Неотрѫт'.

м'ам-ѫмвѣцатъ ші ѫмкѣцатъм'-амъ	не-ам'-ѫмвѣцатъ ші ѫмвѣцатънє-амъ
тє аї-ѫмвѣцатъ	вѣцї-ѫмвѣцатъ
сѣ-ѫмвѣцатъ.	сѣ-ѫмвѣцатъ.

Вііторъ I.

мѣ-воіъ- тє-вєї- сє-вѣ-	ші ѫмвѣца-	мѣ-воіъ тє-вєї сє-вѣ.
нє-вомъ- вѣ-вєцї- сє-воръ-	ші ѫмвѣца-	нє-вомъ вѣ-вєцї сє-воръ.

Вііторъ' II.

мѣ-воіъ тє-вєї- сє-вѣ-	фі-ѫмвѣцатъ.	нє-вомъ- вѣ-вєцї- сє-воръ- фі-ѫмвѣцатъ.

Модъ Порѫнчітор'.

ѫмвацѣ-тє	съ нє-ѫмвѣцѣмъ
ѫмвацѣ-сє	ѫмвѣцацівъ
	ѫмвацѣсє.

Мо-

Maĭ-mult-de cît-săvîrşitŭ II.

Sing.		Îmmulţ.	
m'amŭ-[1]		m'amŭ-	
te aĭ-	fostŭ-îmvăţat'.	v'aţĭ-	fostŭ-îmvăţat'
s'a-		s'aŭ-	

Neotărît'.

m'am-îmvăţatŭ şi îmvăţatum'-amŭ	ne-am'-îmvăţatŭ şi îmvăţatune-amŭ
te aĭ-îmvăţatŭ	v'aţĭ-îmvăţatŭ
s'a-îmvăţatŭ.	s'aŭ-îmvăţatŭ.

Viitorŭ I.

mă-voiŭ-		mă-voiŭ
te-veĭ	şi	te-veĭ
se-va-	îmvăţa-	se-va.
ne-vomŭ-		ne-vomŭ
vă-veţĭ-	şi	vă-veţĭ
se-vorŭ-	îmvăţa-	se-vorŭ.

Viitor' II.

mă-voiŭ-		ne-vomŭ-	
te-veĭ-	fi-îmvăţatŭ.	vă-veţĭ-	fi-îmvăţatŭ.
se-va-		se-vorŭ-	

Modu Poruncitor'.

îmvaţă-te	să ne-îmvăţămŭ
îmvaţă-se	îmvăţaţivă
	îmvaţăse.

Mo-

[1] m amŭ.

Модѫ Пофтітор҃ ші ѧнаоітор҃.

Презент.

м҃ ашѫ-	ші	м҃ ашѫ
тє аї-	ѫмбъца-	тє аї
с҃ ар҃-		с҃ ар҃.

нє-амѫ-	ші	нє-амѫ
к҃ ацї-	ѫмбъца-	б҃ ацї
с҃ арѫ-		с҃ арѫ.

Трекѫт҃.

м҃ ашѫ-фі-	ѫмбъцатѫ.	нє амѫ-фі-	ѫмбъцатѫ.
тє аї-фі-		б҃ ацї-фі-	
с҃ ар҃-фі-		с҃ ар҃-фі-	

Модѫ Сѫпѫс҃.

Презент.

ка съ мъ-ѫмбъцѫ	ка съ нє-ѫмбъцъмѫ
ка съ тє-ѫмбєцї	ка съ бъ-ѫмбъцацї
ка съ сє-ѫмбєцє.	ка съ сє-ѫмбєцє.

Трекѫт҃.

ка съ мъ-фімѫ-	ѫмбъ-	ка съ нє-фімѫ-	ѫмба-
ка съ тє-фіі-	цатѫ.	ка съ бъ-фіцї-	цатѫ.
ка съ сє-фі-		ка съ сє-фі-	

Модѫ Інфінітів҃.

а-мъ-	ѫмбъца.	а-нє-	ѫмбъца.
а-тє-		а-бъ-	
а-сє-		а-сє-	

Modŭ Poftitor' şi îndoitor'.

Prezent'.

m'aşŭ-			m'aşŭ
te aĭ-		şi	te aĭ
s' ar'-		îmvăţa-	s' ar'.
ne-amŭ-			ne-amŭ
v' aţĭ-		şi	v' aţĭ
s' arŭ-		îmvăţa-	s' arŭ.

Trecut'.

m' aşŭ-fi-		ne amŭ-fi-	
te aĭ-fi-	îmvăţatŭ.	v' aţĭ-fi-	îmvăţatŭ.
s' ar'-fi-		s' ar'-fi-	

Modu Suppus'.

Prezent'.

ca să mă-îmvăţŭ	ca să ne-îmvăţămŭ
ca să te-îmveţĭ	ca să vă-îmvăţaţĭ
ca să se-îmveţe.	ca să se-îmveţe.

Trecut'.

ca să mă-fiŭ-		ca să ne-fimŭ-	
ca să te-fiĭ-	îmvă-	ca să vă-fiţĭ-	îmvă-
ca să se-fi-	ţatŭ.	ca să se-fi-	ţatŭ.[1]

Modu Infinitiv'.

a-mă-		a-ne-	
a-te-	îmvăţa.	a-vă-	îmvăţa.
a-se-		a-se-	

[1] îmvaţatŭ.

Партіцінеа.

Презент.

Живѣцжндѫмъ, -тѣ, -се, -не, -бъ, -сѣ. (*)

Асеменеа се-конжѫгъ ші вербѫріле рѣсфрынгѣтоаре каре нѧ ѧлтъ Деосебіре де челе пасіве, де кът ѧвпъ кѫм ѧм зіс, къ сѫнтѣ ѧле челор пасіве пріімеск ѧвкрареа де ѧлт внделѫ ші челе рѣсфынгѣтоаре дела сіне.

Оаре-каре обсервації асѫпра ачестор патрѫ Конжѫгѫр.

Ла конжѫгареа ѧіі тжіѣ ѧлоѧ ші атреіа, модѫл порѫнчіторѫ фаче ка ѧ треіа персоанъ ла презент ѧл Модѫлѫі арѣтѣтор кѫм: кѫнтъ ѧ, ші кѫнтъ тѫ, жоакъ ѧ, жоакъ тѫ; ші ѧака и ѧдѣрбѫ де тѣгѫдѫіре нѫ, фаче ка інфінітівѫл, кѫм: нѫ кѫнта, нѫ жѫка.

Конжѫгареа а патра пе модѫл порѫнчіторѫ ѧл ѧре ка пе ѧлоѧ персоанъ а презентѫлѫі модѫлѫі арѣтѣтор, кѫм: безі, тачі, шчѧ. ші де ва ѧвѧ пе нѫ, фаче ка інфінітівѫл, кѫм: нѫ веdеа, нѫ тѣчеа, шчѧ.

Кѧте нѫ пъзескѣ ачесте регѫле се зік Нерегѫлате.

Ѧтѣ

(*) Асѫпра конжѫгърілор вербѫрілор, везі Грѣмматіка Дѫмнеалѫі Ворніквлѫі Георге Голеск, ѫнде поці ѧвеа десѫвѣршіре ші пентрѫ челе регѫлате ші пентрѫ челе нерегѫлате.

Partiţipia.
Prezent'.

Îmvăţîndumă, -te, -se, -ne, -vă, -se.(*)

Asemenea se-conjugă şi verburile răsfrîngătoare care n'aŭ altă Deosebire de cele pasive, de cît' după cum am' zis', că subjetul ale celor' pasive priimesc' lucrarea de alt' undeva şi cele răsfrîngătoare [1] dela sine.

Oare care observaţiĭ asupra acestor' patru Conjugărĭ.

La conjugarea din tîiŭ ado'a şi atreia, modul poruncitorŭ face ca a treia persoană la prezent' al' Moduluĭ arătător' cum: cîntă el, şi cîntă tu, joacă el, joacă tu; şi daca ia adverbul' de tăgăduire nu, face ca infinitivul', cum: nu cînta, nu juca.

Conjugarea a patra pe modul' poruncitor' îl' are ca pe ado'a persoană a prezentuluĭ moduluĭ arătător', cum: vezĭ, tači, şcl. şi de va lua pe nu, face ca infinitivul', cum: nu vedea, nu tăcea, şcl.

Cîte nu păzescŭ aceste regule se zic' Neregulate. Atŭ

(*) Asupra conjugărilor verburilor', vezĭ Grămmatica Dumnealuĭ Vorniculuĭ Gheorghe Golescu, unde poţĭ avea destulă deslușire şi pentru cele regulate şi pentru cele neregulate.

[1] răsfîngătoare.

Ѧтѫ ші жндѫ сѫнт карактерѫріле партіціпіі челіі дін тріѫ конжѫгърі; ітѫ дѫ жтѫ, ші індѫ дѫ жндѫ, ачелій д'ал доіле; сѫ ші жндѫ, ачелій д'ал треіле (*), ші ѫтѫ ші жндѫ, ачелій д'ал патрѫле.

Презентѫл', Несъвършітѫл', Съвършітѫл', Маї-мѫлт'-де кът-съвършітѫл' І. ла модѫл' арътътор'; Презентѫл' ал Модѫлуї Порѫнчітор'; Презентѫл' ла модѫл' сѫпѫсѫ; Інфінітівѫл', Презентѫл' ші трекѫтѫл' ал Партіціпіі; сѫнт' тімпій Сімплі, кѫм: кѫнтѫ, кѫнтамѫ, кѫнтаіѫ, кѫнтасемѫ, кѫнтъ, ка съ кѫнтѫ, а-кѫнта, кѫнтжндѫ, кѫнтатѫ.

Маї-мѫлт'-декът'-съвършітѫл' ІІ, Неотърѫтѫл', Вііторѫл' І. Вііторѫл' ІІ.; Презентѫл' ші Трекѫтѫл' ла Модѫл' Пофтіторѫ; Трекѫтѫл' ал' Модѫлуї Сѫпѫсѫ; сѫнт' компѫші, кѫм: ам'-фост'-кѫнтат', ам'-кѫнтатѫ, воіѫ-кѫнта, воіѫ-фі-кѫнтатѫ, ашѫ-кѫнта, ашѫ-фі-кѫнтат', ка съ-фіѫ-кѫнтат'.

Ла модѫл' пофтітор', кѫнд ашѫ віне жнаінте, модѫл' інфінітівѫ се-пѫне фъръ ре; ір кѫнд ал' жнтребѫінцѫм' пе ѫрмѫ, атѫнчі ре се пѫне, дісъ фъръ е, кѫм: ашѫ-кѫнта,

(*) Мѫлте вербѫрі сѫнт' де ла конжѫгареа ачеаста каре кѫмаї інфінітівѫл' ал аре жн е дѫ ере скѫрт', ір пентрѫ челе-лалте, жнтрѫ толте се-конжѫгъ ка ла а'ї конжѫгаре, прекѫм есте а-бате, а-бінде, а-чере, а-нѫпе, а-крепе, шчл. Ѫлтеле сѫнт кѫ тотѫл' нерегѫлате, прекѫм а-спарѫе, а-рѫпе, а-фріѫе, а-сѫѫе, шчл.

Atŭ şi îndŭ sînt caracterurile participii celiĭ dîn tîiŭ conjugărĭ; itŭ aŭ îtŭ, şi indŭ aŭ îndŭ, aceliĭ d'adoilea; sŭ şi îndŭ, a celiĭ d'atreilea (*), şi utŭ şi îndŭ, aceliĭ d'apatrulea.

Prezentul', Nesăvîrşitul', Săvîrşitul', Maĭ-mult'-de cît-săvîrşitul' I. la modul' arătător'; Prezentul' al Moduluĭ Poruncitor'; Prezentul' la modul' suppusŭ; Infinitivul', Prezentul' şi trecutul' aĭ Partiţipii; sînt' timpĭ Simplĭ, cum: cîntŭ, cîntamŭ, cîntaiŭ, cîntasemŭ, cîntă, ca să cîntŭ, a-cînta, cîntîndŭ, cîntatŭ.

Maĭ-mult'-decît'-săvîrşitul' II, Neotărîtul', Viitorul' I. Viitorul' II.; Prezentul' şi Trecutul' la Modul' Poftitorŭ; Trecutul' al' Moduluĭ Suppusŭ; sînt' compuşĭ, cum: am'-fost'-cîntat', am'-cîntatŭ, voiŭ-cînta, voiŭ-fi-cîntatŭ, aşŭ-cînta, aşŭ-fi-cîntat', ca să-fiŭ-cîntat'.

La modul' poftitor', cînd aşŭ vine înainte, modul' infinitivŭ se-pune fără re; iar cînd îl' întrebuinţăm' pe urmă, atunci re se pune, însă fără e, cum: aşŭ-cînta,

9* cîn-

(*) Multe verburĭ sînt' de la conjugarea aceasta care numaĭ infinitivul' îl are în e aŭ ere scurt', iar pentru cele-lalte, întru toate se-conjugă ca la a4 conjugare, precum este a-bate, a-vinde, a-cere, a-naşte, a-creşte, şcl. Altele sînt' cu totul' neregulate, precum' a-sparge, a-pune, a-frige, a-suge, şcl.

кѫнтаре-ашѫ, кѫнтар'-ашѫ, шчл. Чеѳе де конѫѫгареа а патра лѫнд' р маї мѫлѫ ѳн' а лѫнгѣ ѳ, кѫм ведеар'-аш'.

КАП' VI.

Пентрѫ Партіціпіе.

Партіціпіа есте о зічере каре се-мпѣртѣшеще шї дела верѫ, шї дела адѫектів'; кѫм: ворбінаѫ, скріінаѫ, ворбітѫ ворбітѣ, скрісѫ, скрісѣ.

Ачѫтеа фелѫрї де партіціпіѝ сѫнт' кѫте шї де верѫрї; адікѣ Ачтіве, кѫм: ворбінаѫ, фѣкѫнаѫ, шчл. Пасіве, кѫм: лаѫѫкѫнаѫ-мѣ, фѣкѫнаѫ-мѣ, аѫѫсѫ, фѣкѫтѫ, шчл. Ресфрѫнгѣторе, кѫм; аѫкѫнаѫ-мѣ, пѫртѫнаѫ-мѣ, шчл. шї ѳніперсонале, кѫм: требѫінаѫ, плоѫнаѫ, шчл.

КАП' VII.

Пентрѫ Препозіцій.

Препозіціа есте о зічере че нѫ се-деклінѫзѣ, шї о рнтребѫінцѣм ѫнаінтеа челор-лалте зічерї ка съ арѣтѣм' релаціїле каре аѫ ѳна кѣтре алта.

Пре-

cîntare-aşŭ, cîntar'-aşŭ, şcl. Cele de conjugarea a patra luînd' r maĭ ĭaŭ un' a lîngă e, cum vedear'-aş'.

Cap' VI.

Pentru Partiţipie.

Partiţipia este o zicere care se-înpărtăşaşte şi dela verbŭ, şi dela adjectiv'; cum: vorbindŭ, scriindŭ, vorbitŭ vorbită, scrisŭ, scrisă.

Atîtea feluriĭ de partiţipiiĭ sînt' cîte şi de verburiĭ; adică Active, cum: vorbindŭ, făcîndŭ, şcl. Pasive, cum: adducîndu-mă, făcîndu-mă, addusŭ, făcutŭ, şcl. Resfrîngătoare, cum: ducîndu-mă, purtîndu-mă, şcl. şi unipersonale, cum: trebuindŭ, ploîndŭ, şcl.

Cap' VII.

Pentru Prepoziţiiĭ.

Prepoziţia este o zicere ce nu se-declineazâ, şi o întrebuinţăm' înaintea celor-'lalte ziceriĭ ca să arătăm' relaţiile care aŭ una către alt'a.

Pre-

Препозіціиле се-пвнъ кнаінтеа зічерілор' ав ан компвнере, ав ан комплініре; адікъ кънд зік' ан кась, препозіція ан есте ан комплініре, ар кънд зік' анъцлцатъ есте ан компвнере. Свб помъ есте ан комплініре, ар кънд зік' Свфферъ есте ан компвнере.

Ле маі дін тръй релацій, каре арът' препозіціиле, сънт опт'; адікъ: 1. Тімпъ, кум: ан времеа ачеа; 2. локъ, кум: ан кърте; 3. дінпревінъ, кум: кв міне а вені'; 4 Деспърціре, кум: дін оамені; 5. Міілочіре, кум: прін тіне с'а-съвършіт'; 6. Причінъ, кум: Пентрв Елена с'а фъкът' къташа Троі; 7. Ампротівіре, кум: асупра меа с'а-скълат'; 8. Гналь ав Скопосъ, мум спре съвършіре сесілеще.

Препозіціиле сънтъ.

ан	ад	преste	прін	афаръ
ла ші а	ав	авінъ	дін	împrotiпе
спре	ок	пентрв	дела	де де свът
пре ші про	кон	жнтрв	деспре	пре лжнгъ
де	кв	фъръ	дінтрв	
деа	стръ	жнтре	дінтре	
ре	свб ші	лжнгъ	пжнтре	
рес	свът'	кътре.		

Дін препозіціиле ачестеа, вніле сънт' сімпле, кум: ан, ла, а, пре, ші про, де, деас, ре, рес, ад, ав, ок, кон, кв, свб, стръ, преste, авінъ, пентрв, фъ-

Prepozițiile se-punŭ înaintea zicerilor' aŭ în compunere, aŭ în complinire; adică cînd zic' în casă, prepoziția în este în complinire, iar cînd zic' înălțatŭ este în compunere. Sub pomŭ este în complinire, iar cînd zic' Sufferŭ este în compunere.

Ale maĭ din tîiŭ relațiĭ, care arăt' prepozițiile, sînt optŭ; adică: 1. Timpŭ, cum: în vremea acea; 2. locŭ, cum: în curte; 3. dinpreună, cum: cu mine a venit'; 4. Despărțire, cum: din oameni; 5. Mijlocire, cum: prin tine s'a-săvîrșit'; 6. Pricină, cum: Pentru Elena s'a făcut' bătaea Troi; 7. Înprotivire, cum: asupra mea s'a-sculat'; 8. Gîndŭ aŭ Scoposŭ, cum spre săvîrșire sesilește.

Prepozițiile sîntu.

În	ad	preste	prin	afară
la și a	ab	după	din	aproape
spre	ob	pentru	dela	de de subt'
pre și pro	con	întru	despre	pre lîngă
de	cu	fără	dintru	
des	stră	între	dintre	
re	sub și	lîngă	pîntre	
res	subt'	către.		

Din prepozițiile acestea, unele sînt' simple, cum: în, la, a, pre, și pro, de, des, re, res, ad, ab, ob, con, cu, sub, stră, preste, după, pentru, fă-

фъръ, кътре, лжнтъ; ші алтеле компъсе, квм: дін, прін, дела, деспре, дінтръ, дінтре, пжнтре, прелжнтъ, де де свкт, жнтре ші жнтръ.

Препозіціїле про, дес, ре, рес, аб, об, ад, кон, стръ, се-лнтребвінцѣзъ нѣмаі жн компънере, ші жн конплініре нічі одатъ; квм: прочітескъ, деспърцескъ, рѣсаре, рѣстоарнъ, аппне, омморжт, адвнъ, контеніре, стръбате, шчл.

КАП' VIII.

Пентръ Адверб ĕ.

Адверзъ' есте о зічере каре се-свбзіче ла вербъ; квм: Скрій біне; ворбеще фрвмос', а-веніт' ачі.

Фелвріле Адвербвлвї сжнт':

1. Де Тімпъ, квм: ієрі, акум, атвнчі, мжіне, шчл.
2. Де Локъ, квм: ачі, аколо, свс, жос, апроапе, шчл.
3. Де Квалітате, квм: біне, жнцелепцеще, пріетенеще, шчл.
4. Де Кътъціме, квм: маі, прea, фоарте, жнкъ, шчл.
5. Де Тъгъдвіре, квм: нв, ба, нічі.

6.

fără, către, lîngă[1]; şi altele compuse, cum: din, prin, dela, despre, dintru, dintre, pîntre, pre lîngă, de de subt, între şi întru.

Prepoziţiile pro, des, re, res, ab, ob, ad, con, stră, se-întrebuinţează numaĭ în compunere, şi în complinire nicĭ odată; cum: procitescŭ, despărţescŭ, răsare, răstoarnă, appune, ommorît', adună, contenire, străbate, şcl.

Cap' VIII.

Pentru Adverbŭ.

Adverbul' este o zicere care se-subzice la verbŭ; cum: Scriŭ bine; vorbeşte frumos', a-venit' aci.

Felurile Adverbuluĭ sînt':

1. De Timpŭ, cum: ierĭ, acum, atuncĭ, mîĭne, şcl.
2. De Locŭ, cum: aci, acolo, sus, jos, aproape, şcl.
3. De Cualitate, cum: bine, înţelepţeşte, prieteneşte, şcl.
4. De Cîtăţime, cum: maĭ, prea, foarte, încă, şcl.
5. De Tăgăduire, cum: nu, ba, nicĭ.

6.

[1] lîntă.

6. Де ынтъріре, кѫм: аа, аар, шчл.
7. Де ындоіалъ, кѫм: оаре.
8. Де ынтребаре, кѫм: ынде? кѫм?

Тот адјектівъл аѫ фаче ын адверб, кѫм: дела небун, адверб небунеще, аѫ се ш сінгър жи лок де адверб кѫм: Скріе фрумос, ворбеще дълче, шчл.

Фрасе де адверб, аѫ адверб, компѫс, се-зіче кънд маі мълте зічері адънате ла ын лок, фак о ымсемнаре де адверб, кѫм: тот-а-ъна, демълте-орі, шчл.

КАП IX.

Пе тръ Конжъгаціѣ.

Конжъгаціѣ есте о зічере каре о жнтрекъіпцъм ка съ легъм, аѫ съ ынім зічеріле, жълекъціле, ші періоделе ына кѫ алта; кѫм: Ѫ ші тѫ чітім, де с'ар сілі, ар жмвъца, шчл.

Ліп еле ынеле сънт комплетітоаре, кѫм; ші

Ялтеле ымпотрівітоаре, кѫм: жнсъ, чі, аар, іар.

Ялтеле десфъкътоаре, кѫм: аѫ, саѫ, орі.

Ялтеле Кондіціонале аѫ употетіче, кѫм: де, дака.

Ялтеле Кавзатіве, кѫм: къчі, къ, ка, ка съ, съ.

Ял-

6. De Întărire, cum: da, dar, şcl.
7. De Îndoială, cum: oare.
8. De Întrebare, cum: unde? cum?

Tot' adjectivul' aŭ face un' adverb', cum: dela nebun, adverb' nebuneşte, aŭ se ia singur' în loc' de adverb' cum: Scrie frumos', vorbeşte dulce, şcl.

Fras' de adverb', aŭ adverb', compus', se-zice cînd mai multe ziceri adunate la un' loc, fac' o însemnare de adverb', cum: tot'-d'auna, demulte-ori, şcl.

Cap' IX.

Pentru Conjugativ'.

Conjugativul' este o zicere care o întrebuinţăm' ca să legăm', aŭ să unim' zicerile, judecăţile, şi perioadele una cu alta; cum: Eŭ şi tu citim', de s'ar' sili, ar' învăţa, şcl.

Din ele unele sînt' completitoare, cum: şi.

Altele împotrivitoare, cum: însă, ci, dar, iar.

Altele desjugătoare, cum: aŭ, saŭ, ori.

Altele Condiţionale aŭ ypotetice, cum: de, daca.

Altele Cauzative, cum: căci, că, ca, ca să, să.

Al-

Ѧлтеле Експлікатіве, кѹм: адікѣ:

Ѧлтеле де ѹрмаре, кѹм: лша аар, аар, ачї.

Ѧсеменѣ ші конжѹгатіве потѹ сѣ фіе компѹсе; кѹм пентрѹ кѣ, фііна кѣ, каре сезік ші фрасѹрї де конжѹгатіве.

КАП' X.

Пентрѹ Інтерекціе.

Інтерекція есте о зічере каре о ѧнтребѹінцѣм сѣ ардѣтѣм о сімціре а Сѹфлетѹлѹї, адікѣ бѹкѹріе, жнтрістаре, ші алтеле.

Інтерекціїле сѧнт':

1. Де Бѹкѹріе, кѹм: Кравo, біват', ші алтеле.
2. Де ѧнтрістаре, кѹм: ах! ваї! ох! алео, ші алтеле.
3. Де Скѹрбіре, кѹм: е, аїде, ѹф, ші алтеле.
4. Де Кѹраж', кѹм: аїде, де, деде.
5. Де Міраре, кѹм: а! о! ші алтеле.
6. Де Спѹмѧнтаре, кѹм: а!
7. Де Кемаре, кѹм: о! ѹ! е! ѹмѣ!
8. Де Тѣчере, кѹм: сі, тѣчере.

Ші аїн Інтерекцій сѧнт' компѹсе; кѹм: о доамне! о мінѹне! ваї де мінѐ ші алтеле.

Пар-

Altele Ecsplicative, cum: adică.
Altele de urmare, cum: așa dar, dar, deci.
Asemenea și conjugative potŭ să fie compuse; cum pentru că, fiind că, care sezic' și frasurĭ de conjugative.

Cap' X.

Pentru Interecție.

Interecția este o zicere care o întrebuințăm' să arătăm' o simțire a Sufletuluĭ, adică bucurie, întristare, și altele.

Interecțiile sînt':

1. De Bucurie, cum: Bravo, vivat', și altele.
2. De întristare, cum: ah! vaĭ! oh! aoleo, și altele.
3. De Scîrbire, cum: e, aĭde, uf, și altele.
4. De Curaj', cum: aĭde, de, dede.
5. De Mirare, cum: a! o! și altele.
6. De Spăĭmîntare, cum: a!
7. De Chemare, cum: o! u! e! umă!
8. De Tăcere, cum: si, tăcere.

Și din Interecțiĭ sînt' compuse; cum: o doamne! o minune! vaĭ de mine și altele.

Par-

ПАРТЕА АДОА

Сынтаксъ.

Сынтаксъ ѣсте партеа ачеа а Грѣммѣтічі каре не ардтъ релаціа ші квііінціа зічерілор че ау жнтре дінселе, ші квм съ ле ашъзъм ка съ факъ вн квжнтъ авнд дінсвшіріле ші фіреа вней лімбі-

КАП' I.

Сынтаксъ Свбстантівалъ.

Ын ворбіре, Свбстантівъл сеа жнтреі фелврі: адікъ ау жн Свбжетъ, ау жн Апострофъ, ау жн Комплініре.

Ѣсте жн свбжет, тот а авна кънд афірмъмъ пентрв дінсъл чева; квм: Бремеа сбоарѣ; віаца трече: ачі бремеа ші віаца сынт свбстантіве жн свбжет, кънд пентрв віацъ афірмъм къ трече ші пентрв бреме къ сбоарѣ.

10 Ѣсте

PARTEA ADOA

Syntacs'.

Syntacsul' este partea aceea a Grămmătic'i care ne arată relați'a și cuviinț'a zicerilor' ce aŭ între dînsele, și cum să le așăzăm' un'a lîngă alt'a ca să facă un' cuvîntŭ după însușirile și firea uneĭ limbĭ.

CAP' I.

Syntacsul' Substantivuluĭ.

În vorbire, Substantivul' se-ia întreĭ feluri: adică aŭ în Subjetŭ, aŭ în Apostrofă, aŭ în Complinire.

Este în subjet', tot'd'aun'a cînd afirmămŭ pentru dînsul ceva; cum: vremea sboară; viați'a trece: aci vremea și viați'a sînt' substantive în subjet', căcĭ pentru viață afirmăm' că trece și pentru vreme că sboară.

Есте ын апострофъ кынд ва-фі персоан'а сăў лăкрă кътре каре не ындрептъм' кăвынтăл; кăм: рămынилор' лăмінацівъ, нороаделор' аскăлтаці, черурі ші мъріръспăндеці, ші тă пъмынтăле вор-беще.

Кемареа се-фаче тот'а' аăна кътре фііниціле челе бă ші жнсăфлеціте; дар ораторăл' ші поетăл ын апріндерк фантезіі се-ындрептъз кътре натăр'а жнтреагъ; дар персоане, сімціріі ші сăфлет' ла тот' лăкрă.

Ші ын комплініре есте, кынд е легат' неміжлочіт' де о алтъ зічере ші ымплінеще релаціа че аре кă дынса (*). Се-афлъ ын Компліре аă кă ăн алт сăбстантів, аă кă ăн' адjектів, аă кă ăн' верб аă кă о препозіціе; кăм: дрептăл натăр'і; моарте америнцъторе туранілор'; ажăтор' ші драгосте кътре патріе, кăраж ші жнсăфлеціре кътре чеі че жі слăжеск'.

Пентрă сăбстантів' ын комплініреа адjектівелор', верквілор', ші препозіціілор', вом-ворбі жнтр' алтъ парте.

Кап'

(*) Кынд зічереа каре есте ын комплініре ва-фі ын казăл акăзатів', комплініреа се-зіче Дрептъ; кынд жнсъ ва-фі ын казăл алтів' сăў жнсоцітъ де о препозіціе, атунчі се-зіче Недрептъ.

Este în Apostrofă cînd va-fi persoan'a saŭ lucru [1] către care ne îndreptăm' cuvîntul; cum: Rumînilor' luminaţivă, noroadelor' ascultaţĭ, ceruri şi mări răspundeţĭ, şi tu pămîntule vorbeşte.

Chemarea se-face tot'd'auna către fiinţile cele viĭ şi însufleţite; dar oratorul' şi poetul în aprinderea fantezii se-îndreptează către natur'a întreagă; daŭ persoane, simţirĭ şi suflet' la tot' lucru [2].

Şi în complinire este, cînd e legat' nemijlocit' de o altă zicere şi împlineşte relaţia ce are cu dînsa (*). Se-află în Complinire [3] aŭ cu un alt substantiv', aŭ cu un' adjectiv', aŭ cu un' verb' aŭ cu o prepoziţie; cum: dreptul natur'i; moarte amerinţătoare tyranilor'; ajutor' şi dragoste către patrie, curaj' şi însufleţire către ceĭ ce îĭ slujăsc'.

Pentru substantiv' în complinirea adjectivelor', verburilor', şi prepoziţiilor', vom-vorbi într' altă parte.

Cap'

(*) Cînd zicerea care este în complinire va-fi în cazul' acuzativ', complinirea se-zice Dreaptă; cînd însă va-fi în cazul dativ' sau însoţită de o prepoziţie, atuncĭ se-zice Nedreaptă.

[1,2] Pentru *lucrul*.
[3] Complire.

КАП' II.

Сунтаксъ Пронъмелуй.

Пронъмеле се-жнтребъінцъзъ жн ворбіре ка ші Съкстантівъл, адікъ жн събжет, жн Апостроф ші жн Комплініре.

Пронъмеле каре се-жнтребъінцеазъ жн Събжет сунт, дупъ кум ші алтъ дать ам май зіс, еу, тў, ел, еа, ной, вой, ей, еле; кум: еу арът, тў жнцелеџї, ел пъне жн лъкраре, еа жндрептъзъ; ной ў-нелтім, вой ажутаџї, ей съвършъск, еле фак ферічірк.

Дінтр' ачестеа се-жнтребъінцеазъ ші жн апостроф, жнсъ нумаї еу, тў, ной, вой; кум: о еу, о тў, о ной, о вой.

Пе тоате челе лалте ле жнтребъінцъм жн комплініре.

Міе, ціе, луї, еї, ноъ, воъ, лор, се-жнтребъінцъзъ жн комплініре недрептъ кънд вор-фі ръспунс ла бре о пропозіціе жнтребъторе; кум: ?кърві дін вой іубіц'і меї школарї съ лъдъкъ чінстеа де чеа маї бун патріот. Міе, ціе, луї.

Се-маї жнтребъінцеазъ жнкъ пентрў маї мултъ жнтъріре ші дін превнъ кў жмї, жцї, жї, не, бъ, ле, жн комплініре асеменеа недрептъ, кънд пентрў събжет афірмъм къ фа-

Cap' II.

Syntacsul' Pronumeluĭ.

Pronumele se-întrebuinţează în vorbire ca şi Substantivul', adică în subjet', în Apostrofă şi în Complinire.

Pronumele care se-întrebuinţează în Subjet' sînt', după cum şi altă dată am' maĭ zis', eŭ, tu, elŭ, ea, noĭ, voĭ, eĭ, ele; cum: eŭ arăt', tu înţelegĭ, el pune în lucrare, ea îndreptează; noĭ uneltim', voĭ ajutaţĭ, eĭ săvîrşăsc', ele fac' fericirea.

Dintr' acestea se-întrebuinţează şi în apostrofă, însă numaĭ eŭ, tu, noĭ, voĭ; cum: O eŭ, o tu, o noĭ, o voĭ.

Pe toate cele 'lalte le întrebuinţăm' în complinire.

Mie, ţie, luĭ, eĭ, noă, voă, lorŭ, se-întrebuinţează în complinire nedreaptă cînd vor-fi răspuns' la vre o propoziţie întrebătoare; cum:? căruĭ din voĭ iubiţ'i meĭ şcolarĭ să adducă cinstea de cel' maĭ bun' patriot'. Mie, ţie, luĭ.

Se-maĭ întrebuinţează încă pentru maĭ multă întărire şi din preună cu îmĭ, îţĭ, îĭ, ne, vă, le, în complinire asemenea nedreaptă, cînd pentru subjet' afirmăm' că face

че алтъ кѹїва чева; кѹм: хотъраще'мї міе касъ жнплінеск' ачѣстъ фаптъ; жцї жнкредінцез' ціе касъ лѹмінезї ші съ жнарептезї нації'а рѹмжнкскъ.

Ѧмї, ѧцї, ѧї, не, къ, ле се-жнтребѹінцеазъ жн компліпіре недреаптъ кжнд пентрѹ сѹбжет' асеменеа афірмъм' къ алтъ кѹїва фаче чева; кѹм: жмї фъгъдѹеще, ші нічї о жнплініре; жцї ддѹк' аміпте даторіїле тале. шчл.

Ѧнсемнаре.

Ѧмї, ѧцї, ѧї, кжнд дѹпъ жнселе вор'-ѹрма вокалеле α ші е пентрѹ Ѥѹфоніе леапъдъ пе ж; кѹм: жмї-жнплінеще, 'мі а-жнплініт'; жї ддѹк', 'і ддѹк'; жцї сжнт', 'ці есте, ші жцї есте, шчл.

Ѫмї, жцї, жшї, не, къ, жшї, се-жнтребѹінцеазъ жн компліпіре асеменеа недреаптъ, кжнд пентрѹ сѹбжет' афірмъм' къ лѹї жнсѹші жшї фаче чева; кѹм: жмї причінѹеск' ферічіреа ші непорочіреа сінгѹр'; прінтр' ачеаст' фаптъ жцї причінѹеще ддѹдъ; омѹл сінгѹр' жшї фаче ші кінеле ші ръѹл, шчл.

Мі, ці, і, ні, ві, лі се-жнтребѹінцеазъ кжнд вербѹл', ла каре сжнт' жн компліпіре недреаптъ, ка фі пасів'; кѹм: мі се-кале; ці се-кѹбіне, і се-дъ. ні се-жмплінеще, ві се-порѹнчеще, лі се-спѹне.

Мі-

ce altuĭ cuĭva ceva; cum: hotărăşte'mĭ mie casă înplinesc' acĕastă faptă; îţĭ încredinţez' ţie ca să luminezĭ şi să îndrepteziĭ naţi'a Rumînĕasc̆ă.

Îmĭ, îţĭ, îĭ, ne, vă, le se-întrebuinţează în complinire nedreaptă cînd pentru subjet' asemenea afirmăm' că altuĭ cuĭva face ceva; cum: îmĭ făgăduieştĭ, şi nicĭ o înplinire; îţĭ adduc' aminte datoriile tale. şcl.

Însemnare.

Îmĭ, îţĭ, îĭ, cînd după dînsele vor'-urma vocalele *a* şi *e* pentru Eufonie leapădă pe î; cum: îmĭ înplineşte, 'mi a-înplinit'; îĭ aduc', 'iaduc'; îţĭ sînt', 'ţi este, şi îţĭ este, şcl.

Îmĭ, îţĭ, îşĭ, ne, vă, îşĭ, se-întrebuinţează în complinire asemenea nedreaptă, cînd pentru subjet' afirmăm' că luĭ însuşĭ îşĭ face ceva; cum: îmĭ pricinuesc' fericirea şi nenorocirea singur'; printr' acĕastă faptă îţĭ pricinueştĭ laudă; omul singur' îşĭ face şi binele şi răul, şcl.

Mi, ţi, i, ni, vi, li se-întrebuinţează cînd verbul', la care sînt' în complinire nedreaptă, va fi pasiv'; cum: mi se-cade; ţi se-cuvine, i se-dă, ni se-împlineşte, vi se-porunceşte, li se-spune.

Mi-

Мінѣ, тінѣ, елѹ̆, еа, ної, вої, еї еле, се-ѫнтребѹінцеазъ ѫн комплініре дрептъ дін превинъ кѹ пе; де мѹлте орї ѫнсъ, пентрѹ маї мѹлтъ ѫнтъріре, сѫнт ѫнсоціте кѹ мъ, те, ѫл, о, не, къ, ѫї, ле; кѹм: пъ мінѣ мъ ба ѫнсърчіна; пъ тінѣ те ва-ѫнсѹфлеці; пъ ел ѫл ба ѫндрепта; пе ної не ва-лѹміна; пъ вої въ ва-ѫнпѹтерніечі; пе еї ѫї ва-нїмїкніечі.

Мъ, те, се, не, къ, се, се-ѫнтребѹінцеазъ дѹпъ кѹм ші дтъ датъ дм' маї зіс' кась фачем' верквріле пасіве ші ръсфрѫнгътоаре.

Мъ, те, ѫл, о, не, въ, ѫї, ле, се-ѫнтребѹінцеазъ ѫн комплініре дрептъ ѫн лок' де пъ мінѣ, пъ тінѣ, пъ елѹ̆, пъ еа, пе ної, пе вої, пе еї, пе еле; кѹм: тат' мъ ѫмблцъ бѹна кѹвііцъ; Еуангелі'а те повъцѹеще а-фіом' ѫнтокмаї дѹпъ гѫндѹл' кѹ каре дѹмнезеѹ не а-зідіт'. шчл.

Сіне се-ѫнтребѹінцеазъ ѫн компліоіре асеменеа дрептъ нѹмаї а верквріlор ръсфрѫнгътоаре; ші де мѹлте орї лѹѫнд пе ѫмї, ѫцї, ѫшї, не, къ, ѫшї, се-ѫ пентрѹ кът' треле персоанеле; кѹм: пъ сіне'мї мъ фолосеск'; пъ сіне'цї те ватъмї; пе сіне'шї се-стрікъ, шчл.

Пронѹмеле челе компѹсе се-ѫнтребѹінцеазъ пентрѹ маї мѹлтъ ѫнтъріре а ачеї персоане пентрѹ каре воркім', ші класъ арате ръсфрѫнгерея лѹкрърї сѹпрї верк' ла каре есте ѫн комплініре дрептъ сѹ̆ недрептъ; кѹм: лѹї Петрѹ

чел'

Mine, tine, elŭ, ea, noĭ, voĭ, eĭ, ele, se-întrebuinţează în complinire dreaptă din preună cu pe; de multe orĭ însă, pentru maĭ multă întărire, sînt însoţite cu mă, te, îl, o, ne, vă, îĭ, le; cum: pă mine mă va însărcina; pă tine te va-însufleţi; pă el îl va îndrepta; pe noĭ ne va-lumina; pă voĭ vă va-înputerneci; pe eĭ îĭ va-nimicnici.

Mă, te, se, ne, vă, se, se-întrebuinţează după cum şi altă dată am' maĭ zis' casă facem' verburile pasive şi răsfrîngătoare.

Mă, te, îl, o, ne, vă, îĭ, le, se-întrebuinţează în complinire dreaptă în loc' de pă mine, pă tine, pă elŭ, pă ea, pe noĭ, pe voĭ, pe eĭ, pe ele; cum: tatăl' mă îmvaţă bun'a cuviinţă; Evangheli'a[1] te povăţueşte a-fi om'întocmaĭ după gîndul' cu care dumnezeŭ ne a-zidit'. şcl.

Sine se-întrebuinţează în complinire asemenea dreaptă numaĭ a verburilor răsfrîngătoare; şi de multe orĭ luînd pe îmĭ, îţĭ, îşĭ, ne, vă, îşĭ, se-ia pentru cîte trele persoanele; cum: pă sine'mĭ mă folosesc'; pă sine'ţĭ te vatămĭ; pe sine'şĭ se-strică, şcl.

Pronumele cele compuse se-întrebuinţează[2] pentru maĭ multă întărire a aceĭ persoane pentru care vorbim', şi casă arate răsfrîngerea lucrăr'i unuĭ verb' la care este în complinire dreaptă saŭ nedreaptă; cum: luĭ Petru cel'

[1] Eyangheli'a
[2] *se-întrebuinzează.*

чел' маре есте датоаре Рвсіа лвмінареа еї; къчї ел' жнсвшї фв каре пвртъ фъклія ціінцелор' жнтрвнса. Фіеще каре лвї'шї жшї гътеще шї слаб'а шї вр'а вііторвлвї.

КАП' III.

1. Коікордениц'а Адјектівелор' кв Свбстантівеле.

Къзвръм' къ адјектівл' есте вн'а кв Свбстантівл', шї къ кълітъціле сънт' асвпра фіінцілор', дін каре врмеазъ ка ел' тот'д'авна съ ія форм'а свбстантівлвї.

Фіеще-каре адјектів' требве съ фіе жнтр' ачел' нвмъ, ачел' нвмър' шї ачел' каз' кв свбстантівл' ла каре се-ред'че; квм: бърбатвл кастнік'; фемеіа кастніс'ъ. Дчі кастнік' есте жн неам' бърбътеск', жн нвмър' сінгвріт' шї жн каз' нвмінатів; пентрв къ шї бърбат' есте асеменеа жн нвм' бърбътеск' жн нвмър' сінгвріт' шї жн каз' нвмінатів.

Інсемнърї.

1. Адјектівеле че се-термінеазъ жн є, нв се-скімбъ ла неамврї; квм: ом' маре, фемее маре; мвнте верде, іарбъ верде, шчл.

2.

cel' mare este datoare Rusia luminarea eĭ; căcĭ el' însuşĭ fu care purtă făclia ştiinţelor' întrînsa. Fieşte care lui' şĭ îşĭ găteşte şi slav'a şi ur'a viitoruluĭ.

CAP' III.

1. Concordenţ'a Adjectivelor' cu Substantivele.

Văzurăm' că adjectivul' este un'a cu Substantivul', şi că cualităţile sînt' asupra fiinţilor', din care urmează ca el' tot'd'auna să ia form'a substantivuluĭ.

Fieşte-care adjectiv' trebue să fie într' acel' neamŭ, acel' număr' şi acel' caz' cu substantivul' la care se-reduce; cum: bărbatul casnic'; femeea casnică. Aci casnic' este în neam' bărbătesc', în număr' singurit' şi în caz' numinativ; pentru că şi bărbat' este asemenea în neam' bărbătesc' în număr' singurit' şi în caz' numinativ'.

Însemnărĭ.

1. Adjectivele ce se-terminează în e, nu se-schimbă la neamurĭ; cum: om' mare, femee mare; munte verde, iarbă verde, şcl. 2.

2. Кънд ун адјектив се-редъче ла доъ алъ май мълте събстантиве ун сингур, ел се-пуне ун ммълцит; кум: врем шї вїаца сънт интрарипате.

3. Кънд доъ алъ май мълте събстантиве вор-фї нъ тот де ун неам, атунчї адјективъл че се-редъче ла еле, фїинд ун ммълцит, ї форма бърбътескълуї; кум: бърбатъл шї фемеа сънт потрівіцї; фрателе шї сора сънт ферічіцї.

4. Кънд адјективъл се-редъче ла доъ алъ май мълте събстантиве че арът лукрър неънсуфлецїте, атунчї ел ї форма челуї май апроапе; кум: ачест ом аре дъх шї мінте пътрунзътоаре; іарна, шї мунцїї шї кълмпіїле сънт акоперіте ку зъпадъ.

2. Комплінірея адјективелор.

Комплінірея адјективелор есте алъ ун събстантив неміжлочит, шї міжлочит ку препозіціїле ла, де, пентру, прін, ун, кътре, спре, събт, шчл. алъ ун верб пречедат де де а, спре а, де, а, ка-съ алъ съ; кум: пъртінїтор дрептъцїї, вреднік ла тоате, івітор де мъръцътърь, трімїс пентру кредінцъ, дадъс прін несімцїре, жнцелept ун кувінте, аплекат кътре рїїнце, іскусіт спре ръутате, апъсат събт десфънаре; шї пар вреднік де ръсплътіре, кун а-дефъїма, мъръцат кась лаудe, шчл.

2. Cînd un' adjectiv' se-reduce la doă aŭ maĭ multe substantive în singurit', el se-pune în îmmulţit'; cum: vremęa şi viaţ'a sînt' întraripate.

3. Cînd doă aŭ maĭ multe substantive vor'-fi nu tot' de un' neam', atunci adjectivul ce se-reduce la ele, fiind' în îmmulţit', ia form'a bărbătesculuĭ; cum: bărbatul' şi femeea sînt' potriviţĭ; fratele şi sor'a sînt' fericiţĭ.

4. Cînd adjectivul se-reduce la doă aŭ maĭ multe substantive ce arăt' lucrurĭ neînsufleţite, atunci el' ia form'a celuĭ maĭ d'aproape; cum: acest' omŭ are duh' şi minte pătrunzătoare; iarn'a, şi munţ'i şi cămpiile sînt' acoperite cu zăpadă.

2. Compliniręa adjectivelor'.

Complinirea adjectivelor' este aŭ un' substantiv' nemijlocit', şi mijlocit' cu prepoziţiile la, de, pentru, prin, în, către, spre, subt, şcl. aŭ un' verb' precedat' de de a, spre a, de, a, ca-să aŭ să; cum: părtinitor' dreptăţ'i, vrednic' la toate, iubitor' de îmvăţătură, trimis' pentru credinţă, addus' prin nesimţire, înţelept' în cuvinte, aplecat' către ştiinţe, iscusit' spre răutate, apăsat' subt desfrînare; şi iar vrednic' de răsplătire, bun' a-defăĭma, îmvăţat' casă laude, şcl. În-

Инсемнърі.

1. Де мълте орі ун Събстантів аў ун верб есте ун компліне а маї мълтор адјектіве; кум: бъркат требуінчос ші фолосітор социетъці; таре ші унсъфлеціт спре а-фаче кіне, шчл.

2. Партіціпіїле требуе аў тот ачеле компліні кў адјектівеле, дупъ кум маї със себеде: трімісъ пентрў кредінцъ, шчл.

3. Интребуінцареа Адјектівелорў Посесіве.

Фіеце-каре зічере че арată о стъпъніре аре кў дінса партікула ачеста а, пе каре о интребуінцъм ші ун Генетів, къчі ші ел арată о стъпъніре; кум: амеа, ата, аса, Чезар а Ромънілор, шчл.

Адјектівеле посесіве меў, тъў, съў, нострў, кострў, лорў, де мълте орі, кънд събстантівул ла каре се-редўк нў аре артікол, саў дін превінъ кў партікула а, ші артікол; кум: омул меў, омў ал меў; пріетенії ноштрі, пріетенї аї ноштрі; даторіїле меле, а ле меле даторії.

Събстантівеле татъ, мъмъ, фрате, сорў, бърбатў, ункіў, мътушъ, непот, мошў, кумнат, нашў, фінў, кўскрў, кўмътрў, ... кънд се-унсоцеск кў адјектівеле ачестеа посесіве, лъпъдъ артіколул ка лукрурі ізвоте ші неапърат требуінцъ де а се-дефіні; кум: татъ меў, мъмъ мъ, фрате меў, сорў та, шчл.

Съў

Însemnări.

1. De multe orĭ un' Substantiv' aŭ un' verb' este în complinire a maĭ multor' adjective; cum: bărbat' trebuinčos' şi folositor' soţietăţ'i; tare şi însufleţit' spre a-face bine, şčl.

2. Partiţipiile trecute aŭ tot' acele compliniri cu adjectivele, după cum maĭ sus' se vede: trimis' pentru credinţă, şčl.

3. Întrebuinţarea Adjectivelorŭ Posesive.

Fieşte-care zicere ce arată o stăpînire are cu dînsa particul'a aceasta a, pe care o întrebuinţăm' şi în Ghenetiv', căcĭ şi el' arată o stăpînire; cum: amea, ata, asa, Cezar' a Romanilor', şčl.

Adjectivele posesive[1] meŭ, tăŭ, săŭ, nostru, vostru, lorŭ, de multe orĭ, cînd substantivul' la care se-reduc' nu are articol', ĭaŭ din preună cu particul'a a, şi articol'; cum: omul' meŭ, omŭ al' meŭ; prietenĭĭ noştri, prietenĭ aĭ noştri datoriile mele, a le mele datoriĭ.

Substantivele tată, mumă, frate, sorŭ, bărbatŭ, unchiŭ, mătuşă, nepot', moşŭ, cumnat', naşŭ, finŭ, cuscru, cumătru, ... cînd se-însoţesc' cu adjectivele acestea posesive, leapădă articolul' ca lucrurĭ ştiute şi neavînd' trebuinţă de a se-defini; cum: tată meŭ, mumă mea, frate meŭ, soru ta, şčl.

Săŭ

[1] posisive.

Съ се-жнтребъінцезъ къ деосебіть жнсемнаре де ал лъї, кънї арать оаре шї-каре ръсфрънцере віінд дела се; кум: кърбатъл чел жнцелепт черчетеазъ фаптеле сале челе трекъте, се-жндрептеазъ ла челе дефацъ, шї се-повъцъеще жн челе віітоаре, унде нъ пътем зіче фаптеле лъї; адікъ зікжнд ал съ жнсемнеазъ ал лъї жнсъшї.

Обсерваціе.

Жнсемнаре де посесіве пот авеа шї челе че се-термінеазъ жн ескъ, осъ, ікъ лънг шї скърт, алъ анъ шї еанъ; кум: Ромънеск, віртъос, Гръмматік, темеінік, націонал, Африкан, ръсъріт еанъ, шчл.

Челе че се-сфършъск жн ескъ, алъ, анъ, се-аналусеск жн генетівъ; кум: счептръ романеск, адікъ (ал Романілор); обічеіъ націонал (ал націі); ръсъріт еан'а бісерікъ (а ръсърітълъї); шчл.

Челе че се-термінеазъ жн осъ, се-аналусеск жн къ сав жн плін де; кум: нопт оас'а іарнъ, адікъ іарн'а чеа плінъ де нопці; віртъос ал Сократ (Сократ чел къ віртъте).

Жнсемнърі.

Челе че се-сфършъск жн анъ, маї де мълте орі се-аналусеск къ дін; кум: Американ (дін Америк'а); Африкан (дін Африк'а); шчл.

11 Пен-

Său se-întrebuinţează cu deosebită însemnare de al luĭ, căcĭ arată oare şĭ-care răsfrîngere viind' dela se; cum: bărbatul' cel' înţelept' cercetează faptele sale cele trecute, se-îndrepteazĕ la cele defaţă, şi se-povăţueşte în cele viitoare, unde nu putem' zice faptele luĭ; adică zicînd' al său însemnează al luĭ însuşĭ.

Observaţie.

Însemnare de posesive pot' avea şi cele ce se-terminează în escŭ, osŭ, icŭ lung' şi scurţ', alŭ anŭ şi eanŭ; cum: Romanescŭ, virtuosŭ, Grămmăticŭ, temeĭnicŭ, naţionalŭ, Africanŭ, răsăriteanŭ, şcl.

Cele ce se-sfîrşăscŭ în escŭ, alŭ, anŭ, se-analysescŭ [1] în ghenetivŭ; cum: sceptru romanescŭ, adică (al Romanilor'); obiceiŭ naţional' (al naţii); răsăritean'a biserică (a răsărituluĭ); şcl.

Cele ce se-termină în osŭ, se-analysesc' în cu saŭ în plin' de; cum: noptoas'a iarnă, adică iarn'a cea plină de nopţĭ; virtuosul' Socrat' (Soccrat' cel' cu virtute).

Însemnărĭ.

Cele ce se-sfîrşăsc' în anŭ, maĭ de multe orĭ se-analysesc' cu din; cum: American' (din Americ'a); African' (din Afric'a); şcl.

[1] acalysescŭ.
[2] Pen-.

Пэтем' асеменеа жнтребэінца сэў жнкръцоша ші алтэ термін' де посесіве жн ібэў, прекум: актіў, пасіў шчл. каре термін' нэ пэтем зіче къ нэ 'л авем', къчі зічем' кеціў, гэраліў ші алтеле. Не жнтребэінцжнд' ачест' термін' сжнтем' сілиці а-зіче, жн лок' де пасіў каре жнсемнеазъ чел' каре арат' патімъ, пътімітор, каре кэ тотэл' есте жнпротіва челэі де сэс, къчі жнсемнеазъ чел' каре пътімеще.

4. Ынтребэінцареа Адјектівелор Демонстратіве.

Адјектівеле демонстратіве се-пот' пэне ші жн ормъ ші жнаінтеа сэбстантівелор.

Кжнд се-жнтребэінцеазъ жн ормъ, іаў жн' а ла сфършіт; кум: омэл' ачеста, оамені ачещіа; шчл.

Кжнд' вор'-фі жнаінте, атэнчі іаў пе ачест' а нэмаі кжнд ва-ормa дэпъ джселе вербэл афіі; кум: ачеста есте, гэмжнілор', дела каре пэтеці ащепта лэмінареа коастръ.

Іаў асеменеа а ші кжнд се-жнтребэінцеазъ сінгэре, кжнд атэнчі сэбстантівэл' нэ ле поате жнсоці; кум: ачеста, ачела, ачеея.

Putem' asemenea întrebuința saŭ înbrățoșa și altŭ termin' de posesive în i v ŭ, precum: a c t i v', p a s i v' ș.c.l. care termin' nu putem zice că nu 'l avem', căcĭ zicem' b e ț i v', g u r a l i v' și altele. Ne întrebuințînd' acest' termin' sîntem' silițĭ a-zice, în loc' de p a s i v' care însemnează c e l' c a r e a r a t ă p a t i m ă, p ă t i m i t o r', care cu totul' este înprotiv'a celuĭ de sus', căcĭ însemnează c e l' c a r e p ă t i m e ș t e.

4. Întrebuințarea Adjectivelor' Demonstrative.

Adjectivele demonstrative se-pot' pune și în urm'a și înaintea substantivelor'.

Cînd se-întrebuințează în urmă, iaŭ un' *a* la sfîrșit'; cum: o m u l' a c e s t a, o a m e n'i a c e ș t i a; ș.c.l.

Cînd' vor'-fi înainte, atuncĭ iaŭ pe acest' *a* numaĭ cînd va-urma după dînsele verbul a f i; cum: a c e s t a e s t e, R u m î n i l o r', d e l a c a r e p u t e ț ĭ a ș t e p t a l u m i n a r e a v o a s t r ă.

Iaŭ asemenea a și cînd se-întrebuințează singure, cînd atuncĭ substantivul' nu le poate însoți; cum: a c e s t a, a c e l a, a c e e a.

C A P'

КАП' IV.

Сунтаксѫ Артіколѫлуї.

Кънд артіколѫл' ънсоцеще ѫн' сѫбстантів', фіе сѫкжет' фіе комплініре, де вор'-ѫрма ші алте сѫбстантіве, ел' требѫе съ ънсоцеаскъ пе тоате; кѫм: кѫрмѫіреа чea блънда, ъндрептареа, дрептатea ші лѫмінареа сѫнѫшілор' сънт даторіїле ѫнуї стъпънітор'.

Дінтре сѫбстантів' ші адјектів', артіколѫл' ънсоцеще пе чел дінаінте; кѫм: бѫнѫл омѫ, фемеea ънцелептъ. Де мѫлте орі ънсъ кънд сѫбстантівѫл ва-фі дінаінте, адјектівѫл маї ла ші артіколѫл съѫ; кѫм: омѫл' чел кѫн'.

Неънтрекѫінцареа Артіколѫлуї.

Кънд врем' съ арътъм' чева недефініт', сѫбстантівѫл атѫнчі нѫ ія артікол'; кѫм: маре бърбат'; дъм' хъртіе, кондеіѫ ші черneалъ.

Кънте сѫбстантіве аѫ дінаінте пе адјектівѫл недефініт' ѫнѫ ші о, асеменea нѫ Іаѫ артікол'; кѫм: ѫн' ънмѫцат', о дрептате; шчл.

Сѫбстантівеле челе проприі, ка лѫкрърі кѫностъте, асеменea маї тоате нѫ прііміеск ар-

CAP' IV.

Syntacsul Articoluluĭ.

Cînd articolul' însoţeşte un' substantiv' fie subjet' fie complinire, de vor'-urma şi alte substantive, el' trebue să însoţească pe toate; cum: cîrmuirea cea blîndă, îndreptarea, dreptatea şi luminarea supuşilor, sînt datoriile unuĭ stăpînitor'.

Dintre substantiv' şi adjectiv', articolul' însoţeşte pe cel dinainte; cum: bunul omŭ, femeea înţeleaptă. De multe orĭ însă cînd substantivul va-fi înainte, adjectivul maĭ ia şi articolul său; cum: omul' cel' bun'.

Neîntrebuinţarea Articoluluĭ.

Cînd vrem' să arătăm' ceva nedefinit', substantivul atuncĭ nu ia articol'; cum: mare bărbat'; dă'mĭ hîrtie, condeiŭ şi cerneală.

Cîte substantive aŭ înainte pe adjectivul nedefinit' unŭ şi o, asemenea nu iaŭ articol'; cum: un' îmvăţat', o dreptate; şcl.

Substantivele cele proprii, ca lucrurĭ cunoscute, asemenea maĭ toate nu priimesc' ar-

11* ti-

тіколї, афаръ де челе фемеіещї; квм: Ѧрістіѧ а-фост чел маї арепт; Сократ чел маї жнцелепт: жн генетів жисъ ші датів таѣ ші еле артіколе, дар жнаінте; квм: віртвтеа лвї Сократ; пвтереа лвї Ѳрквл; шчл.

Ѧсеменеа нв пріімеск артіколе ші вреокатева свбстантіве, каре аша сънт де квносквте жн кът нъѣ требвінцъ де дефініт; квм: ?вндемерцї. Ѧкасъ, лабісерікъ; шчл.

КАП' V.

Сунтаксвл' Бербвлвї.

1. Конкордеанца бербврілор кв свбжетвл.

Тот' бербвл' аре вн свбжет' ші кв дънсвл секонкордеазъ жн ачел' нвмър' ші ачеа персоанъ; квм: кът' ещї дефрвмоасъ, натвръ, жн сімплітатеа та! фаптеле сънт' каре лаѣдъ саѣ дефаїмъ неарї чіне. Ячі ещї есте жн нвмър' сінгвріт' ші жн персоан'а адоа, къч ші натвръ есте жн нвмър' сінгвріт' ші жн персоан'а адоа.

Кънд свбжетвл ва-аръта маї мвлте ідеї, се-зіче компвс', ші бербвл атвнчі се-пвне жн жммвлціт'; квм: тінерецеа, бітежіеа, фрв-

ticolĭ, afară de cele femeieştĭ; cum: Aristid' a-fost' cel' maĭ drept; Socrat' cel' maĭ înţelept': în ghenetiv' însă şi dativ' ĭaŭ şi ele articole, dar înainte; cum: virtutea luĭ Socrat'; puterea luĭ Ercul'; şcl.

Asemenea nu priimesc' articole şi vre o cîteva substantive, care aşa sînt' de cunoscute în cît' n'aŭ trebuinţă de definit'; cum: ?unde mergĭ. Acasă, la biserică; şcl.

CAP' V.

Syntacsul' Verbuluĭ.

1. Concordenţ'a verburilor' cu subjetul.

Tot' verbul' are un subjet' şi cu dînsul seconcordează în acel' număr' şi acea persoană; cum: cît' eştĭ de frumoasă, natură, în simplitatea ta! faptele sînt' care laudă saŭ defaĭmă pe orĭ cine. Aci eştĭ este în număr' singurit' şi în persoan'a ado'a, căcĭ şi natură este în număr' singurit' şi în persoan'a ado'a.

Cînd subjetul va-arăta maĭ multe ideĭ, se-zice compus', şi verbul atunci se-pune în îmmulţit'; cum: tinereţea, vitejiea, fru-

фрумосеца, пътереа къ времеа сетрек; бірътътеа нъмаї есте статорнікъ.

Инсемнъръ.

I. Кънд жнсъ дупъ ун събжет компъс ва-врма німік, атунчї вербъл се-пуне жн сінгурїт; към: фрумосеце, вітежіе, слабъ, німік нъ есте статорнік.

II. Кънд асеменеа жнтре маї мулте събжете бор-фі конжугатівеле ші, сау нічї, вербъл атунчї се-пуне пъръші ла сінгурїт; към: жмпъратъл сау орї каре стъпжнітор есте датор ферічіреа супушілор съї.

III. Кънд събжете маї мулте бор-фі легате къ конжугатівеле ші, сау нічї, вербъл атунчї се-пуне дупъ към біне маї біне, маї бъртос поетълуї, адікъ дупъ боае; към: ші дрептатеа ші компътімірea сънт вірътцї, сау есте вірътте; нічї аврул нічї арцінтул нъ мъ пот фаче ферічіт, сау нъмъ поате фаче...

IV. Жумътате, атреіа парте,...., а маї мултъ парте, а маї маре парте, омълціме, окътъціме, кънд бор-авеа дупъ сіне ун партітів ла жмпълціт, вербъл атунчї се-пуне пъръші дупъ боае сау дупъ към біне маї біне; към: о жумътате дін оамені сънт сау есте; шчл.

2. Локъл събжетълуї.

Фіеще каре зічере арată о ідее, ші ідеea каре маї жнтжіу не біне жн мінте, сау не фаче маї

frumusețea, puterea cu vremea se-trec'; virtutea numaĭ este statornică.

Însemnărĭ.

I. Cînd însă după un subjet' compus' va-urma nimic', atuncĭ verbul se-pune în singurit'; cum: frumusețe, vitejie, slavă, nimic' nu este statornic'.

II. Cînd asemenea între maĭ multe subjete vor-fi conjugativele și, saŭ nicĭ, verbul' atuncĭ se-pune ĭarășĭ la singurit'; cum: împăratul' saŭ orĭ care stăpînitor' este dator' fericirea supușilor' săĭ.

III. Cînd subjete maĭ multe vor-fi legate cu conjugativele și, saŭ nicĭ, verbul atuncĭ se-pune după cum vine maĭ bine, maĭ vîrtos' poetuluĭ, adică după voe; cum: și dreptatea și compătimirea sînt' virtuțĭ, saŭ este virtute; nicĭ aurul' nicĭ argintul' nu mă pot' face fericit', saŭ nu mă poate face...

IV. Jumătate, a treia parte,..., a maĭ multă parte, a maĭ mare parte, o mulțime, o cîtățime, cînd vor'-avea după sine un' partitiv' la îmmulțit', verbul atuncĭ se-pune ĭarășĭ după voe sau după cum vine maĭ bine; cum: o jumătate din oamenĭ sînt' saŭ este; șcl.

2. Locul subjetuluĭ.

Fiește care zicere arată o idee, și ideea care maĭ întîiŭ ne vine în minte, saŭ ne face maĭ

маі мълтъ емпресіе, пе лчеа маї жнтжіў о пропъвніцем; квм: Левл мъ гонеще, омвл' сенаще ка съ свффере; а-ръсъріт' соареле; шчл.

Аша дар свбжетвл' се-пъне ші жн врм'а ші жнаінтеа вербвріло'; дар маї обічнвіт' се-пъне жнаінте, ші жн жнтжмплъріле че врмеазъ се-пъне жн врмъ; адікъ:

1. Кжнд о пропоціе жнтребътоаре ва-фі жндоітоаре оаре квм; квм: ?фі-бор' оаре чінчї чїсврї; ?есте оаре време.

2. Кжнд о пропоціе се-жнчепе дела че сай дела вре вн' адверб; квм: ?Че а-жмвъцат' Сократ' пе школарі' съї; ?кжнд вор-прічепе рвмжні о датъ каре сжнт' міжлоачеле каре съ'ї адвкъ ла ферічіре.

3. Кжнд адвчем' ворбеле оаре-кві; квм: „фъ кіне ші жнсвшї кървіа те гонеще" зіче Христос; „маї кіне боеск' а-мжнка жн васе де лемн' ші съ фіе стъпжн' ачелора карії ав' васеле де авр" зічеа Стръмош'і ноцрі.

4. Жн модвл норвічітор; квм: Сімцъ рвмжні о датъ ші ей слава націілор; деа двмнвл' ка съ се-жнсвфлецезе жн інімїле лор' ачест' плъкът' сентімент'.

5. Кжнд вербвл' аре жн аінте вн' аджектів' релатів каре есте комплініре а лві; квм: скріссоареа пе каре а адвс' о квріервл'; лібертатеа пе каре о стінг' туран'і ші о ренаск' ероі.

6. Кжнд фрасвріле се-жнчеп' кв зічеріле астфел', жнтр' ачест' кіп', аша; квм: а-

ша

mai multă empresie, pe aceea mai întîiŭ o pronunțiem'; cum: Leul mă gonește, omul' senaște ca să suffere; a-răsărit' soarele; șcl.

Așa dar subjetul' se-pune și în urm'a și înaintea verburilor'; dar mai običnuit' se-pune înainte, și în întîmplările ce urmează se-pune în urmă; adică:

1. Cînd o propoziție întrebătoare va-fi îndoitoare oare cum; cum: ? fi-vor' oare cinci ceasurĭ; ? este oare vreme.

2. Cînd o propoziție se-începe dela ce saŭ dela vre un' adverb'; cum: ? Ce a-îmvățat' Socrat' pe școlar'i săĭ; ? cînd vor'-pricepe Rumîn'i o dată care sînt' mijloacele care săĭ adducă la fericire.

3. Cînd adducem' vorbele oare-cuĭ; cum: „fă bine și însuși căruia te gonește" zice Hristos'; „mai bine voesc' a-mînca în vase de lemn' și să fiŭ stăpîn' acelora cariĭ aŭ vasele de aur'" zicea Strămoș'i noștri.

4. În modul poruncitor'; cum: Simță Rumîn'i o dată și eĭ slav'a națiilor; dea domnul'[1] ca să se-însuflețeze în inimile lor' acest' plăcut' sentiment'.

5. Cînd verbul' are în ainte un' adjectiv' relativ' care este complinire a luĭ; cum: scrisoarea pe care a addus'o curierul'; libertatea pe care o sting' tyran'i și o renasc' eroi.

6. Cînd frasurile se-încep' cu zicerile astfel', într' acest' chip', așa; cum: așa

[1] dumnul'.

ша се-несокотеск' дрептъциле оменір'і; жнтр' ачест' кіп' се-дадѫче ферічіреа.

Инсм. Дсѫпра ачестора гѫствл' ші требѫінца не ва-аръта маї бине.

3. Комплініреа Верѣѫрілор.

Комплініреа унуї верѣ' есте ал ун' сѫбстантів', ал ун' пронѫме, ал ун' алт' верѣ жн інфінітів' ші жн модѫл' сѫпѫс; кѫм: жмвъц копілѫл', кѫноащете пе сіне, требѫе ажѫдека, ал' с' жѫдекъм'.

Комплініреа унуї верѣ' есте сал' Дреаптъ, сал' Не-дреаптъ, сал' Интжмплъторе.

Комплініреа есте дрептъ кжнд ва-фі ръспѫнс' ла жнтребареа пъ чіне сал' че; кѫм: ізвеск', пъчіне? претатъл'; чітеск', че? картеа. Ачі, татъл ші картеа сжнт' сѫбстантіве жн комплініре дрептъ.

Есте Недрептъ кжнд ва-фі ръспѫнс' ла жнтребареа кѫї, ла че, сал' кжнд ва-фі міжлочітъ кѫ вре о препозіціе; кѫм: ещї датор' креатоѫлуї; ам' скріс' ла фрате меѫ; мъ сѫпѫіѫ ла жмвъцътѫръ; мъ жндрептез' кътре коі; шчл.

Есте Интжмплъторе кжнд аратъ сал' тімп', сал' лок', сал' кѫлітате, сал' кътъціме, сал' кѫзъ; кѫм ачеаста с' ас' ъвършіт' жнтр' ачеа време; а-інтрат' жн Бѫкурещі; скріе фоарте біне; ачеаста с' а-жнтжмплат' де мѫлте орі; фіїї дрепт' пентрѫ ферічреа та; шчл.

Си-

şa se-ne socotesc' dreptăţile omenir'i; într'acest' chip' se-adduce fericirea.

Însm. Asupra acestora gustul' şi trebuinţ'a ne va-arăta maĭ bine.

3. Complinirea Verburilor'.

Complinirea unuĭ verb' este aŭ un' substantiv' aŭ un' pronume, aŭ un' alt' verb' în infinitiv' şi în modul' supus'; cum: îmvăţ' copilul', cunoaştete pe sine, trebue a-judeca, aŭ să judecăm'.

Complinirea unuĭ verb' este saŭ Dreaptă, saŭ Ne-dreaptă, saŭ Întîmplătoare.

Complinirea este dreaptă cînd va-fi răspuns' la întrebarea pă cine saŭ ce; cum: iubesc', păcine? pre tatăl'; citesc', ce? cartea. Aci, tatăl şi cartea sînt' substantive în complinire dreaptă.

Este Nedreaptă cînd va-fi răspuns' la întrebarea cuĭ, la ce, saŭ cînd va-fi mijlocită cu vre o prepoziţie; cum: eştĭ dator' creatoruluĭ[1]; am' scris' la frate meŭ; mă supuiŭ la îmvăţătură; mă îndreptez' către voĭ, şcl.

Este Întîmplătoare cînd arată saŭ timp', saŭ loc', saŭ cualitate, saŭ cîtăţime, saŭ cauză; cum aceasta s'asăvîrşit' într' acea vreme; a-intrat' în Bucureştĭ; scrie foarte bine; aceasta s' a-întîmplat' de multe orĭ; fiĭ drept' pentru fericirea ta; şcl.

Se-

[1] creatoului.

Се-поате ѫн' верб' де мълте орї съ фіе комплініт' прін маї мълте комплінірї; адїкъ шї дреаптъ шї недреаптъ, шї жнтжмплъторе; кѫм: даў жмвъцъторъ школарілор; патріотъл' чел' бѫн жърфеще патрії тоате сентіментврїле кжнд требѫінц'а о ва-чере.

Де мълте орї ѫн' верб' поате съ аїкъ маї мълте комплінірї дрепте шї недрепте, каре атѫнчї се-нѫмеск Комплінірї дрепте саў недрепте компѫсе; кѫм: ка съ не жнсоцеаскъ.... требѫе съ афле жнтреноі пътерніка ѫніре, темеїніка статорнічіе, аморъл' чел' кътре ажнселе, шї чінстеа стъпънірїї; дъ че ешї датор' лаў дѫмнезеў, патрії, пъріцілор' шї апроапелаў.

Шї аїн протівъ де мълте орї ѫн сѫбстантів' поате съ фіе жн помплініре дреаптъ шї недреаптъ ла маї мълте вербврї; кѫм: стрігъ, чере шї ададче ръспълтіре сжнцеле чел' невіноват.

Тот' верблл актів' се-комплінеще кѫ комплініре дреатъ, де ва-фі стръмѫтътор'; кѫм: даў жмвъцъторъ, жмплінеск' даторіа шчл. де мълте орї жнсъ ръмжне фъръ афі комплінітў; кѫм: скріў, мънжнк, чітеск'.

Верблріле актіве нестръмѫтътоаре се-комплінеск' прін комплінірї недрепте шї жнтжмплътоаре; кѫм: мергў ла Бѫкѫрещї, дорм' жн пат', ѫмблў прін кѫрте.

Бер-

Se-poate un' verb' de multe orĭ să fie complinit' prin maĭ multe compliniriĭ; adică şi dreaptă şi nedreaptă, şi întîmplătoare; cum: daŭ îmvăţătură şcolarilor'; patriotul' cel' bun' jărfeşte patrii toate sentimenturile cînd trebuinţ'a o va-cere.

De multe orĭ un' verb' poate să aĭbă maĭ multe compliniriĭ drepte şi nedrepte care atuncĭ se-numesc Compliniriĭ drepte saŭ nedrepte compuse; cum: ca să ne însoţească... trebue să afle întrenoĭ puternic'a unire, temeĭnic'a statornicie, amorul' cel' către dînsele, şi cinstea stăpînir'i; dă ce eştĭ dator' luĭ dumnezeŭ, patrii, părinţilor' şi aproapeluĭ.

Şi din protivă de multe orĭ un substantiv' poate să fie în complinire dreaptă şi nedreaptă la maĭ multe verburĭ; cum: strigă, cere şi adduce răsplătire sîngele cel' nevinovat'.

Tot' verbul activ' se-complineşte cu complinire dreaptă; de va-fi strămutător'; cum: daŭ îmvăţătură, împlinesc' datori'a şcl. de multe orĭ însă rămîne fără a fi complinitŭ; cum: scriŭ, mănînc', citesc'.

Verburile active nestrămutătoare se-complinesc' prin compliniriĭ nedrepte şi întîmplătoare; cum: mergŭ la Bucureştĭ, dorm' în pat', umblu prin curte.

Ver-

Вербѫрі-ле пасіве се-комплінеск' прін комплінірї недрепте, адікъ саѫ кѫ ѫн' аблатів' міжлочіт' кѫ препозіція а е л а саѫ а е, саѫ кѫ ѫн' акѫзатів' міжлочіт' кѫ препозіція прін; кѫм: мъ кондѫк' де жмѫцъторѫ; прін Моусі с'аѫ слобозіт' Овреі. Де мѫлте орі жнсъ се-жнтребѫінцеазъ ші фърѣ комплініре; кѫм: Ром'а с'а-зідіт' кѫ 357 ані жнаінтеа лѫї Христос'.

Вербѫріле челе ръсфрынгътоаре аѫ пентрѫ комплініре дрептъ, прекѫм ші челе пасіве, пронѫмеле мъ, те, се, не, въ, се. Се-жнтребѫінцеазъ де мѫлте орі ші кѫ комплініре дрептъ саѫ жнтжмплътоаре; кѫм: мъ свпѫіѫ конщііниц'і; м' ам-дѫс' жн трей зіле.

Вербѫ комплініре.

Мѫлте вербѫрї сѫнт' каре се-комплінеск кѫ ѫн' інфінітів' саѫ кѫ ѫн' мод' свпѫс'; кѫм: мъ сокотеск' а-фаче саѫ съ фак'.

Інфінітівѫл' тот'а'ѫна есте міжлочіт' кѫ препозіціїле а, де а, спре а; кѫм: мъ сокотеск' а-фаче; мъ депъртез' де а-недрептъці; а-веніт' спре а-лѫміна; шчл.

Вербѫріле а-воі, а-ці, а-пѫтеа, се-комплінеск' кѫ інфінітівѫл' фърѣ препозіції; кѫм: почіѫ лѫміна; ціѫ жндрепта; шчл.

Інфінітівѫл' де мѫлте орі се-десфаче жн модѫл свпѫс', прекѫм ші жн локѫл' модѫлѫї свпѫс' се-пѫне інфінітівѫл'; кѫм: почіѫ лѫміна, ші почіѫ съ лѫмінез'.

Verburi-le pasive se-complinesc' prin compliniri nedrepte, adică saŭ cu un' ablativ' mijlocit' cu prepoziţi'a dela aŭ de, saŭ cu un' acuzativ' mijlocit' cu prepoziţia prin; cum: mă conduc' de învăţător'; prin Moysi s'aŭ slobozit' Ovrei. De multe orĭ însă se-întrebuinţează şi fără complinire; cum: Rom'a s'a-zidit' cu 357 anĭ înaintea luĭ Hristos'.

Verburile cele răsfrîngătoare aŭ pentru complinire dreaptă, precum şi cele pasive, pronumele mă, te, se, ne, vă, se. Se-întrebuinţează de multe orĭ şi cu complinire nedreaptă saŭ întîmplătoare; cum: mă supuiŭ conştiinţ'i; m'am'-dus' în treĭ zile.

Verb' complinire.

Multe verburĭ sînt' care se-complinesc' cu un' infinitiv' saŭ cu un' mod' supus'; cum: mă socotesc' a-face saŭ să fac'.

Infinitivul' tot'd'auna este mijlocit' cu prepoziţiile a, de a, spre a; cum: mă socotesc' a-face; mă depărtez' de a-nedreptăţi; a-venit' spre a-lumina; şcl.

Verburile a-voi, a-şti, a-putea, se-complinesc' cu infinitivul' fără prepoziţiĭ; cum: pociŭ lumina; ştiŭ îndrepta; şcl.

Infinitivul' de multe orĭ se-desface în modul suppus', precum şi în locul' moduluĭ suppus' se-pune infinitivul'; cum: pociŭ lumina, şi pociŭ să luminez'.

Де мълте-орі жнсъ есте де невое інфінітівъл а се-десфаче жн модъл съпъс ка съ се-деждіче персоана; кум: порънческ съ фачі, унде нъ почів зіче порънческ а-фаче.

4. Дътребъінцареа тімпърілор Ярътътъторълъї.

Презентъл.

Презентъл аратъ кънд чінева ворбеще, ші се-жнтребъінцеазъ ка съ арате о старе де фацъ; кум: есте сеаръ; сжнт ачі; чітеск; шчл.

Дар се-жнтребъінцеазъ жнкъ касъ арате:

1. Унд лъкръ каре есте обічнуіт; кум: цінд карте; скріе фрумос; неажнчетат семънчеще чел ізвітор де остенеалъ; шчл.

2. Ка съ арате кънд лъкръ жнтр унд кіп есте ші нъ алт фел, аз съї дея дефініція; кум: адевъръл вечнік дін фіреа са, есте нескімбат ка жнсъшї Думнезеу; фаптеле челе реле де сіне сінгуре се-ръск.

3. Кънд о датъ ярътънд унд віітор; кум: нъмаї жндатъ мъ жнторк; акум біу; мъіне сжнт гата.

4. Дар чea маі фрумосъ жнтребъінцаре а лъї есте кънд ка съ арате челе требуте маї віі ші де фацъ, се-жнтребъінцеазъ жн лок де требут, кум жнтр ачесте версурі:

Ям-възут, възут стъпжне, и ал тъу фіу ненорочіт

Тж-

De multe-orĭ însă este de nevoe infinitivul' a se-desface în modul suppus' ca să se-dejudice persoan'a; cum: poruncesc' să facĭ, unde nu pociŭ zice poruncesc' a-face.

4. Întrebuinţarea timpurilor Arătătoruluĭ.

Prezentul.

Prezentul arată că un' lucru se-face în minutul' cînd cineva vorbeşte, şi se-întrebuinţează ca să arate o stare de faţă; cum: este seară; sînt' aci; citesc'; şcl.

Dar se-întrebuinţează încă casă arate:

1. Un' lucru care este obĭcnuit'; cum: ştiŭ carte; scriŭ frumos'; neîncetat' se-munceşte cel' iubitor' de osteneală; şcl.

2. Ca să arate că un lucru într' un' chip' este şi nu alt' fel', aŭ să'ĭ dea definiţi'a; cum: adevărul' veĕnic' din firea sa, este neschimbat' ca însuşĭ Dumnezeŭ; faptele cele rele de sine singure se-urăsc'.

3. Cîte o dată arătînd' un' viitor'; cum: numaĭ îndată mă întorc'; acum viŭ; mĭine sînt' gata.

4. Dar cea maĭ frumoasă întrebuinţare a luĭ este cînd ca să arate cele trecute maĭ viĭ şi de faţă, se-întrebuinţează [1] în loc' de trecut', cum într' aceste versurĭ:

Am'-văzut', văzut' stăpîne, p' al tăŭ
fiŭ nenorocit'

Tî-

[1] se-întrebuinzează.

Тъчът' де кăї пе кирі аса мăнъ їа-хрънїт';
Боепе ел съ'ї опреаскъ; дар жї сперї ал съў глас'....

Несъвършітъл' саў Презентъл релатівў.

Несъвършітъл' арат' къ ўн' лъкрў ера де фаць жнтр' ўн' тімп' трекўт'; кўм: кăнд аї вепіт' еў скріамў; пентрў каре се-шї нўмеще несъвършіт' саў презент' релатів.

Де мълте орї жнсъ се-жнтребўінцеазъ кă съ арате:

1. Ўн лъкрў че ера жн обічеіў; кўм: кăнд ерам' мік' фъчеам' мълте некўвіінцї; кăнд ерам' шкодар, жмї жмплініам толте даторіїле; шчл.

2. Кăї де мълте орї се-жнтребўінцеазъ же повестірї арътăнд' нўмаї ўн' трекўт' фъръ нічї о реляціе; кўм: омъл' маї жнтжіў, кă сълбатік', се-рътъчеа пріп пўстії; мăнка ачеea че натўра' жї жнлеснеа фъръ жнгріжіреа лўї; се-жмбръка кў піелеа добітоачелор' че брацъл' съў добора, шї скорбора ўнўї Копачіў саў пещереа ўнўї мўнте жнплінеа ліпса лъкашълўї съў.

3. Де мълте орї аре жнаінте ўн' алт' верб' шї пеконжўгатівъл къ; кўм: есте преа жнведерат' къ Гўмăнії ера мълт' маї ферічіцї кăнд кў брацъл' лор' арътата тўтълор' нородделор' къ сăнт' неам',

Tîrît' de ca'i pe cari asa mînă' ia-hrănit':
Voește el să'ĭ oprească; dar îĭ speri' al său glas' ...

Nesăvîrșitul' saŭ Prezentul relativŭ.

Nesăvîrșitul' arată că un' lucru era de față într' un' timp' trecut'; cum: cînd aĭ venit' eŭ scriamŭ; pentru care se-și numește nesăvîrșit' saŭ prezent' relativ.

De multe orĭ însă se-întrebuințează ca să arate:

1. Un lucru ce era în obiceiŭ; cum: cînd eram' mic' făceam' multe necuviințĭ; cînd eram' școlar', îmĭ împliniam' toate datoriile; șcl.

2. Maĭ de multe orĭ se-întrebuințează în povestirĭ arătînd' numaĭ un' trecut' fără nicĭ o relație; cum: omul' maĭ întîiŭ, ca sălbatic', se-rătăcea prin pustiĭ; mînca aceea ce natur'a îĭ înlesnea fără îngrijirea luĭ; se-îmbrăca cu pielea dobitoacelor' ce brațul' săŭ dobora, și scorbor'a unuĭ Copaciŭ saŭ peșterea unuĭ munte înplinea lips'a lăcașuluĭ săŭ.

3. De multe orĭ are înainte un' alt' verb' și pe conjugativul că; cum: este prea învederat' că Rumîn'i era mult' maĭ fericițĭ cînd cu brațul' lor' arăta tutulor' noroadelor' că sînt' neam',

12* și

ші къ ыпіа мълт' маї бине а'ші пъзї дрептъціле ын сімплітатеа ачеея.

4. Се-жнтребвінцеазъ асеменеа ші ын лок де требът' ал модвлвї пъфтітор', кънд ва-авеа жнаінте пе конжвгатікъл' дака аў де; кът: де рвмжнеа маї лінаінте рвмжнї ыпіінціле, негрешіт' рвмжнвл' ера Роман'; адікъ де ар'-фі рвмжніт', ар'-фі фост.

Съвършітвл' дефінітў ші съвършітвл' недефінітў.

Чел' дін тжіў се-жнтребвінцеазъ 1. Кънд врем' съ арътъм' къ вн' лвкрў де кврънд сефъкў; кът: съвършііў чеea че міаї лат'; се-ашъзъ ші школъ рвмжнеаскъ; шчл.

2. Ші чea маї фрвмосъ жнтребвінцаре а лвї есте а історісі кў аджнсвл', къчї арат' лвкрвріле маї апроапе; пентрв каре се-ші нвмеще тімп' історік'; кът: Двмнезеў ліи німік' фъкў лвмea; ашъзъ пе омў жн лъкашвл феріріі, ші жї дете лецї.

Чел' д' ал' доілea се-жнтребвінцеазъ, 1. кънд съ арате вн' требът съвършіт', жнсъ фъръ а-фі хотърът' кънд; кът: с'аў жнтрвдвс' лецііле жн школа націонал' а рвмжніlор', о пачe нвмаї ші о статорнічіе, ші с'аў жнтрвдвс' ші жнтре дджнші.

2. Се-жнтребвінцеазъ жнкъ ші жн лок' де віітор', кънд врем' съ л' арътъм' маї кў репезічвне; кът: скріе ачeаст' скрісоаре, дар

şi că ştia mult' maĭ bine a'şĭ păzi dreptăţile în simplitatea aceea.

4. Se-întrebuinţează asemenea şi în loc' de trecut' al moduluĭ poftitor', cînd va-avea înainte pe conjugativul' daca aŭ de; cum: de rumînea maĭ dinainte rumîn'i ştiinţile, negreşit' Rumînul' era Roman'; adică de ar'-fi rumînit', ar'-fi fost'.

Săvîrşitul' definitŭ şi săvîrşitul' nedefinitŭ.

Cel' din tîiŭ se-întrebuinţează 1. Cînd vrem' să arătăm' că un' lucru de curînd sefăcu; cum: săvîrşiiŭ ceea ce miaĭ dat'; se-aşăză şi şcoală Rumînească; şcl.

2. Şi cea maĭ frumoasă întrebuinţare a luĭ este a istorisi cu dînsul', căcĭ arată lucrurile maĭ aproape; pentru care se-şi numeşte timp' istoric'; cum: Dumnezeŭ din nimic' făcu lumea; aşăză pe omŭ în lăcaşul fericir'i, şi îĭ dete legĭ.

Cel' d' al' doilea se-întrebuinţează, 1. ca să arate un' trecut' săvîrşit', însă fără a-fi hotărît' cînd; cum: s' aŭ întrudus' legile în şcoal'a naţională a Rumînilor', o pace numaĭ şi o statornicie, şi s'aŭ întrudus' şi între dînşi.

2. Se-întrebuinţează încă şi în loc' de viitor', cînd vrem' să'l arătăm' maĭ cu repezičune; cum: scrie această scrisoare, dar

дар скріс о аї? Те аї піердът де нъ кеї тъчеа.

Маї-мълт-де кът-съвършітъл.

Ачеста аратъ ун трекът маї наінте де алтъл каре есте асеменеа трекът; кум: мъ-касем кънд аї тріміс съ мъ кемї.

Нсм. Ун лок де мънкасем пътем зіче ші ам-фост мънкат, каре асеменеа есте ун маї-мълт-де кът-съвършіт ші нъ аре маї нічї о деосебіре де чел дін тъіъ; кум: кънд аї тріміс съ мъ кемї, еу мънкасем сау ам фост мънкат.

Вііторул жнтъіъ ші ал Ілеа.

Чел дін тъіъ аратъ къ ун лукру ва-фі, сау се-ва фаче жнтр о време каре жнкъ нъ а-вем; кум: румънії се-вор лумина ші се-вор куноаще че ші кум сънт.

Чел д'ал доілеа аратъ ун тімп трекът къ-тре ун алт віітор; кум: мерџї, гъсеще пе кътаре, шъзї лънгъ жнсъ, ші дупъ че жшї ва-фі-съвършіт тоатъ трелъ, зіі съ віе жнкоачї; шчл.

2. Аратъ ун тімп віітор къ-тре ун трекът къ оарекаре жндоіалъ; къ-тре чел презент жнсъ есте трекът; унде тот д'авна ал жнсоцеще оаре ші поате; кум: ва-фі-съвършіт оаре кътаре анел лукру, ал ва-фі-съвършіт поате.

5. Ынтребвінцареа тімпурілор кондіціонелъ.

Ачест мод аре доі тімпї: презент ші трекът.

Кон-

dar scrisu o aĭ? Te aĭ pierdut' de nu veĭ tăcea.

Maĭ-mult'-de cît'-săvîrşitul.

Acesta arată un' trecut' maĭ 'nainte de altul care este asemenea trecut'; cum: mîncasem' cînd aĭ trimis' să mă chemĭ.

Însm. În loc' de mîncasem' putem' zice şi am'-fost' mîncat', care asemenea este un' maĭ-mult'-de cît-săvîrşit' şi nu are maĭ nicĭ o deosebire de cel' din tîĭŭ; cum: cînd aĭ trimis' să mă chemĭ, eŭ mîncasem' saŭ am fost' mîncat'.

Viitorul întîiŭ şi al II lea.

Cel din tîiŭ arată că un' lucru va-fi, saŭ se-va face într'o vreme care încă nu a-venit'; cum; Rumîn'i se-vor' lumina şi se-vor' cunoaşte ce şi cum sînt'.

Cel' d'al doilea arată un' timp' trecut' către un' alt' viitor'; cum: mergĭ, găseşte pe cutare, şăzĭ lîngă dînsul', şi după ce îşĭ va-fi-săvîrşit' toată treab'a, ziĭ să vie încoacĭ; şcl.

2. Arată un' timp' viitor' către un' trecut' cu oarecare îndoială; către cel' prezent însă este trecut'; unde tot'd'auna îl însoţeşte oare şi poate; cum: ? va-fi-săvîrşit' oare cutare acel' lucru, îl va-fi-săvîrşit' poate.

5. Întrebuinţarea timpurilor condiţioneluluĭ.

Acest' mod' are doĭ timpĭ: prezent' şi trecut.

Con-

Кондиціонелъ арать къ ун лукрь ар-фи, сау с'ар-фаче ын тимпул презент де ар-мижлочі оаре-каре кондиції; кум: аш-съ кърші; де аш-авеа кь чіне; аш-мерце де нь м'ар-опрі требіле че ам.

Трекутул кондиціонел арать къ ун лукрь ар-фі-фост, сау с'ар-фі фъкут жнтр' ун тимп трекут, де ар-фі мижлочіт оаре-каре кондиції; кум: де мулт ар-фі-кьноскут Ромжнії калеа лумінъріі, де і ар-фі-лъсат стреінеле мерешуірі.

Нсм. Ачест мод се-жнтребуінцеазъ жн мулте кипурі: адікъ ка съ арате 1. пофтъ сау доріре, маі бъртос канд се-жнсоцеще кь кум; кум: аш-дормі, сау кум аш-дормі. 2. о жндоіалъ, жнсоціт де дака сау де; кум: жнтреабъ-л дака ар-путea съне жнсоцелскъ, канд ноі ім-пропune уп че фолосітор.

6. Пентрь модул Порунчітор.

Модул ачеста аре нумаі ун тимп презент, жн каре ла сінгуріт, персоана дін таіь нь се-жнтребуінцеазъ, къчі нимині шіеші нь ші порунчеще: ла жммулціт жнсъ се-жнтребуінцеазъ, къчі чінева се-жндрептеазъ атат катре сіне кат ші къtre алцій.

Пе ачест тимп ал жнтребуінцъм съ порунчім, съ рugъм, съ кемъм ші съ гонім; кум:

Флорі а кампулуі подоабъ, воі, че окі жндулчіці,

Ве-

Condiţionelul' arată că un' lucru ar'-fi, saŭ s' ar' - face în timpul' prezent' de ar'-mijloci oare-care condiţiĭ; cum: aş'-săvîrşi, de aş'-avea cu cine; aş'-merge de nu m'ar'-opri trebile ce am.

Trecutul' condiţionel' arată că un' lucru ar'-fi-fost', saŭ s'ar'- fi făcut' într'un' timp' trecut', de ar'-fi mijlocit' oare-care condiţiĭ; cum: de mult' ar'-fi-cunoscut' Rumîn'i calea luminăr'i, de 'i ar'-fi-lăsat' streinele meşteşugirĭ.

Însm. Acest' mod' se-întrebuinţează în multe chipurĭ: adică ca să arate 1. poftă saŭ dorire, maĭ vîrtos' cînd se-însoţeşte cu cum; cum: aş'-dormi, saŭ cum aş'-dormi. 2. o îndoială, însoţit' de daca saŭ de; cum: întreabă'l daca ar'-putea să ne însoţească, cînd noĭ'iam'-propune un' ce folositor'.

6. Pentru modul' Poruncitor'.

Modul' acesta are numaĭ un' timp' prezent', în care la singurit', persoan'a din tîiŭ nu se-întrebuinţează,[1] căcĭ niminí şieşĭ nu 'şĭ porunceşte: la îmmulţit' însă se-întrebuinţează, căcĭ cineva se-îndreptează atît' către [2] sine cît' şi către alţi.

Pe acest' timp' îl' întrebuinţăm' să poruncim', să rugăm', să chemăm' şi să gonim'; cum:

Florĭ a cîmpuluĭ podoabă, voĭ, ce och'i îndulciţi,

Ve-

[1] întrebuinzează.
[2] către.

Веніцї, звгрăвіцї пămжнтвă, жнтот' локă рăсăріцї;
Нă вă мăрцініцї прін ложе, прін грăлінї нă в' адăнацї,
Я волстре весіле феце аколо нă ле 'нгрістацї:
Ăн сжнă чел' кăлă шї фрацет' ал натвр'і вă-івіцї,
Аколо рăсфăцат' крецї, стацї, періцї, вă-ренноіцї.
Ічї жнфрămсецацї дрămă' ал їнтелă кăлăтор'
Ліи коачї жнподобіцї ămкр'а, сомнă' сімнлă пăстор'.
Ăнформацівă 'н бăкетврї, пе флор'а жнконцівраці
Піептă ăнеї пăсторіце, капă вої жнкорăнацї.
Лжнг' а ржлă мărмără сă вă плакă ненчетат'
Я 'нсоці пе лініштă' мărітор' шї жнпăкат'.
Мăнцї, пăдвріле, кодрї, тоате вої ле жнсмăлтацї;
Пе черă, дорнад' вої ліи фăгă одіхніцї-десфрікошацї.
Ла флăтăре фіцї вої леагăн', că се-мішче ненчетат';
Л' алт'а 'н сбор' că факă кărте, кжнд пă'н'а с'а 'шăзат'.
Д'а зефърălă сăфларе жнтре вої кжнд вăплекацї,
Трацецї кătре вої албін'а шї 'аста жос нă о лăсацї.

7.

Veniţĭ, zugrăviţĭ pămîntul', întot' locul' răsăriţĭ;
Nu vă mărginiţĭ prin loje, prin grădinĭ nu v'adunaţĭ,
A voastre vesile feţe acolo nu le' 'ntristaţĭ;
În sînul' cel' cald' şi fraget' al natur'i vă-iviţĭ.
Acolo răsfăţat' creşteţĭ, staţĭ, periţĭ, vă-rennoiţĭ.
Icĭ înfrumuseţaţĭ drumul' al iuteluĭ călător'
Din coacĭ înpodobiţĭ umbr'a, somnul' simpluluĭ păstor'.
Înformativă 'n bucheturĭ, pe flor'a încongiuraţĭ.
Pieptul uneĭ păstoriţe, capul voĭ încorunaţĭ.
Lîng' a rîuluĭ murmură să vă placă nencetat'
A'nsoţi pe liniştitul' muritor' şi înpăcat'.
Munţ'i, pădurile, codri, toate voĭ le însmăltaţĭ;
Pe cerb', dorcad' voĭ din fugă odihniţĭ-desfricoşaţĭ.
La fluture fiţĭ voĭ leagăn', să se-mişce nencetat';
L' alt'a 'n sbor' să facă curte, cînd pe un'a s'a 'şăzat'.
D'a zefiruluĭ suflare între voĭ cînd văplecaţĭ,
Trageţĭ către voĭ albin'a şi 'asta jos' nu o lăsaţĭ.

7.

7. Ѧнтребвінцареа Тімпврілор' Модавеї Сѫпвсѫ.

Ѧчест' мод' стъ дін афірмаціа вней алтей пропозіцій каре пречеде, пентрѫ каре се-ші вмеще сѫпвс' ші аре доі тімпї: Презент' ші требт'.

Презентѫл' аратъ о лѫкраре къ се-фаче оаре кѫм ле фацъ, дар се-апропіе де кііторі, прекѫм ші тоцї презенціі аї челор' алте молдрї, афаръ де ал' арътъторѫлї; кѫм: требе ѫн' стъпънітор' съ фіе немітвіт' кѫ жнсвшї арептатеа.

требтѫл' аратъ о лѫкраре требтъ, дар асеменеа кѫ релаціе къtре о алтъ пропозіціе; кѫм: требе съ фі-фост' біне жмвъцацї стрънмошіі ноштрі, кжнд ей адвна аша бібліотечї, акърор' астъзї акем' нѫмаї ръмъшціле.

Ѧнсм. Де мѫлте орі ші ачест' требт' аратъ ѫн' біітор; кѫм: Ѧвеніт' времеа жн каре съ се-кѫноаскъ fѫмжнії аї кърор' стрънепоцї сжнт'. Нѫ крез' съ фі веніт', жн лок' де нѫ крез' къ ва-фі веніт'.

8. Пентрѫ Інфінітівѫ.

Інфінітівѫл аре нѫмаї ѫн' тімп', каре тот' д'адвна се-аратъ, дѫпъ кѫм ам'-маї зіс' кѫ пропозіціїле а, де а, спре а.

Ѫл' се-жнтребвінцеазъ 1. аѫ жн свбжет', аѫ жн презіс', аѫ жн комплініре; кѫм: а-а

ші-

7. Întrebuinţarea Timpurilor' Modului Suppusŭ.

Acest' mod' stă din afirmaţi'a uneĭ alteĭ propoziţiĭ care precede, pentru care se-şi numeşte suppus' şi are doĭ timpĭ: Prezent' şi trecut'.

Prezentul' arată o lucrare că se-face oare cum de faţă, dar se-apropie de viitor', precum şi toţĭ prezenţ'i aĭ celor' lalte moduri, afară de al' arătătoruluĭ; cum: trebue un' stăpînitor' să fie nemituit' ca însuşĭ dreptatea.

Trecutul' arată o lucrare trecută, dar asemenea cu relaţie către o altă propoziţie; cum: trebue să fi-fost' bine îmvăţaţĭ strămoşi noştr'i, cînd eĭ adunа aşa bibliotecĭ, a căror' astăzĭ avem' numaĭ rămăşîţile.

Însm. De multe orĭ şi acest' trecut' arată un' viitor'; cum: ? Avenit' vremea în care să se-cunoască Rumîn'i aĭ căror' strenepoţĭ sînt'. Nu crez' să fi venit', în loc' de nu crez' că va-fi-venit'.

8. Pentru Infinitivŭ.

Infinitivul are numaĭ un' timp', care tot' d'auna se-arată, după cum am'-maĭ zis' cu prepoziţiile a, de a, spre a.

El' se-întrebuinţează 1. aŭ în subjet', aŭ în prezis', aŭ în complinire; cum: a-da şti-

щіінціло̀р чінстеа че ѧлпъ ѧаторіе лісе-кѹвінє, щі а-фаче ѫнцелепціло̀р ѫнгрі҃ѫіреа че лі се-каде, есте а-се-ѫнвълі ѫн славъ ѹн' стъпънітор', каре кѹ ѧдеверат' нѹ кѧвтъ, де кѫт' а ѧдѧвче феріціреа ѫнтре сѹппѹші съ҃ї.

2. Ші чеа маї прінчіпалъ а лѹї ѫнтребвінцаре есте а-аръта ѹн верь пентрѹ каре воркім'; кѹм: кѫнд зік' вербѹл' а-ръсплъті; вербѹл' а-ѫмвъца; шчл.

3. Демѹлте орі кѫнд' артіколѹл' фемеіеск' а, се-ѫнтребвінцеазъ ка сѹбстантів'; кѹм: кѫнтареа кѫнтъріле; ворбіреа, ворбіріле: шчл. каре нѹ сѫнт де кѧт а-кѫнта а-ворбі.

4. Се-ѫнтребвінцеазъ ѫнкъ ші ла фачереа ківторвлѹї ѫнтрѧ҃ ші ла презентѹл Кондіціонелѹлѹї; кѹм: воі҃ѹ-чіті, аш'-скрі.

КАП' VI.

Сунтаксѹл Партіціпіі.

Еа аре доі тімпі: презент ші трекѹт'.

Презентѹл' ѫн тоате Неамѹріле нѹмеріле ші казѹріле, ръмѫне нескімкат'.

Ѹл' се-ѫнтребвінцеазъ а-аналусі вербѹріле челе адѫективе, ші а-ѫнсоці пе сѹбѫете ші комплініріі.

ştiinţilor' cinstea ce după datorie lise-cuvine şi a-face înţelepţilor' îngrijirea ce li se-cade, este a-se-învăli în slavă un' stăpînitor', care cu adeverat' nu caută, decît' a adduce fericirea între suppuş'i săĭ.

2. Şi cea maĭ principală a luĭ întrebuinţare este a-arăta un verb' pentru care vorbim'; cum: cînd zic' verbul' a-răsplăti; verbul' a-îmvăţa; şcl.

3. De multe orĭ cînd' articolul' femeiesc' a, se-întrebuinţează ca substantiv'; cum: cîntarea cîntările; vorbirea, vorbirile; şcl. care nu sînt de cît' a-cînta a-vorbi.

4. Se-întrebuinţează încă şi la facerea viitoruluĭ întîiŭ şi la prezentul Condiţioneluluĭ; cum: voiŭ-citi, aş'-scri.

Cap' VI.

Syntacsul Partiţipii.

Ea are doĭ timpĭ: prezent şi trecut'.

Prezentul' în toate Neamurile numerile şi cazurile, rămîne neschimbat'.

El' se-întrebuinţează a-analysi verburile cele adjective, şi a-însoţi pe subjete şi compliniri.

Ун жнтрекъінцареа лъї жнсемнеазъ 1. натъра верълъї съ, адікъ лъкраре патімъ, шчл; кум: мъ-афлъ скріінд; сънт жмвъцжндумъ.

2. Тімп; кум: чітінд ам-аддорміт; пътіміндъ мі ам-аддус аминте; възжндъ воіъ-да хотъръре; адікъ кжнд чітеам сад жн времеа чітірі; дупъ че ам-пътімит; кжнд воіъ-ведеа сад дупъ че воіъ-ведеа.

3. Кауз; кум: не аскултжндъ ші несупъіндусе, а-пътімит: адікъ фііндъ къ нъ а-аскултат ші нус а-супусе.

4. Употес; кум: урмеазъ адевъръл, лъкреазъ арепътатеа, къчі абътжндъте вей-грещі: адікъ дете вей абате.

Трекътъл се-жнтрекъінцеазъ 1. аджтжндъ ла фачереа тімпърілор компъші; прекум ла верълъріле пасіве, ла Неотъръгъл, ла вііторъл ал доілеа, трекътъл кондіціонел ші трекътъл супус пентръ каре ші алтъ датъ ам-маї зіс.

2. Се-жнтрекъінзеазъ ші жн лок де інфінітів, жнсъ къ пъцінъ оаре-каре деосебіре, жндекжте олатъ есте актів ші алтъ датъ есте пасів, ші жндеші де кум нъ есте трекът; кум: кондеіъ кън де скріс; омъ бреднік де іъкіт: жн лок де кън де а-скріі къ джнсъл; бреднік де асе-іъкі, сад де а-фі іъкіт.

Унсемнърі.

I. Кжнд жл жнтрекъінцъм а-фаче верълъріле пасіве, атънчі се-конкордеазъ къ събжетъл ші

жн

În întrebuinţarea luĭ însemnează 1. natur'a verbuluĭ sĕŭ, adică lucrare patimă, ştĕl; cum: mă-aflu scriind'; sînt învăţîndumă.

2. Timp'; cum: citind' am'-addormit; pătimind' 'mi am'-addus' aminte; văzînd' voiŭ-da hotărîre; adică cînd citeam' saŭ în vremea citiriĭ; după ce am'-pătimit'; cînd voiŭ-vedea saŭ după ce voiŭ-vedea.

3. Cauză; cum: neascultînd' şi nesupuinduse, a-pătimit': adică fiind' că nu a-ascultat' şi nus'a-suppus'.

4. Ypotes'; cum: urmează adevăruluĭ, lucrează dreptatea, căcĭ abătîndute veĭ-greşi: adică dete veĭ abate.

Trecutul' se-întrebuinţează 1. ajutînd' la facerea timpurilor compuşĭ: precum la verburile pasive, la Neotărîtul', la viitorul' al' doilea, trecutul' condiţionel' şi trecutul' supus' pentru care şi altă dată am'-maĭ zis'.

2. Se-întrebuinţează şi în loc' de infinitiv', însă cu puţină oare-care deosebire, unde cîte odată este activ' şi altă dată este pasiv', şi unde nicĭ de cum nu este trecut'; cum: condeiŭ bun' de scris'; omŭ vrednic' de iubit': în loc' de bun' de a-scri cu dînsul; vrednic' de a se-iubi, saŭ de a-fi iubit'.

Însemnărĭ.

1. Cînd îl' întrebuinţăm' a-face verburile pasive, atunci se-concordează cu subjetul' şi în

жн нелм' ші жн нъмър; кът: бърбатъл' есте кънокът' дъпъ фаптеле сале; бірътъца есте ізбітъ де тоці, афаръ де туранї; фаптеле сънт кънокъте де сіне. Кънд жнсъ се-жнтребъінцъзъ жн чешілалці тімпї ръмжне нескімбат' жн тоате жнтжмплъріле; кът: Сократ' а-жмвъцат' моралъл; Моусі а-дат' леџї; шчл.

II. Ачест' тімп' ні се-аратъ оаре кът пасів', жнсъ жн жнтребъінцареа тімпърілор' компъшї есте актів', ънде аре ші комплініріле лъї ка тоате вербъріле актіве; кът: 'ші а-жмпліні't' даторі'а; а-съвършіт порънчіле.

КАП' VII.

Сунтаксъл Препозіціілоръ.

Дін препозіцій ънеле се-жнтребъінцеазъ жн комплініре, алтеле жн компънере ші алтеле ші жн комплініре ші жн компънере.

Челе че се-жнтребъінцеазъ нъмаї жн комплініре сънт': ла ші а, дін, дела, деспре, дъпъ, пжнтре, лжнгъ, прелжнгъ, пжнъ, жнтре, де със, де десупт', ші фъръ.

Челе че се-жнтребъінцеазъ нъмаї жн компънере сънт': про, дес, ре, рес, да, аб,

în neam' şi în număr'; cum: bărbatul' este cunoscut' după faptele sale; virtutea este iubită de toţi, afară de tyranï; faptele sînt cunoscute de sine. Cînd însă se-întrebuinţea[2] ză în ceştilalţi timpï rămîne neschimbat' în toate întîmplările; cum: Socrat' a-învăţat' moralul'; Moysi a-dat' legï; şcl.

II. Acest' timp' ni se-arată oare cum pasiv', însă în întrebuinţarea timpurilor' compuşi este activ', unde are şi complinirile luï ca toate verburile active; cum: 'şi a-împlinit' datori'a; a-săvîrşit poruncile.

Cap' VII.

Syntacsul Prepoziţiilorŭ[3].

Din prepoziţiï unele se-întrebuinţează în complinire, altele în compunere şi altele şi în complinire şi în compunere.

Cele ce se-întrebuinţează numaï în complinire sînt': la şi a, din, dela, despre, după, pîntre, lîngă, prelîngă, pînă, între, de subt', de desupt', şi fără.

Cele ce se-întrebuinţează numaï în compunere sînt': pro, des, re, res, ad, ab,

[1] Prepozitiilor'.
[2] întrebuinzea-.
[3] Prepoziziilorŭ.

об, кон, ші стръ; кѹм: прочітіре, десфаче, ресъріре, рескѹтпъраре, адѹнаре, ѹччідере, оммораре, стръмѹтаре.

Челе каре се-нтребѹінцеазъ ші ын комплініре ші ын компѹнере сънт: ын, пре, де, кѹ, сѹб, ші нтрѹ; кѹм: ын касъ ші нчепере; пре масъ ші прескріере (кѹ деосебіть нсъ нсемнаре); де фіерѹ ші депріндере; кѹ тіне ші кѹпріндере; сѹбт ѹмбръ ші сѹптъмпъріре; нтрѹ тоате ші нтрѹадѹчере; шчл.

Дінтр' ачестеа тоате, пънъ се-пѹне ын комплініре пріи аѹторѹл лѹї ла ші α кѹм: пънъла міне, пънъ акасъ. Прекѹм ші фъръ, афаръ, апроапе прін аѹторѹл лѹї де, де мѹлте орї; кѹм: фъръ де кѹвънт; афаръ де четате; апроапе де тіне.

Ѧ, се-нтребѹінцеазъ нѹмаї нділнтеа інфінітівѹлѹї ші а сѹбстантівѹлѹї касъ; кѹм: афаче, а-чіті, шчл. ші акасъ ын лок де ла касъ.

Прін, кънд се-нтребѹінцеазъ ын компѹнірe, леапъдъ пе н; кѹм: прічепере, сепріведе шчл.

Ын мѹлте локврї вом'-гъсі ын лок де ре, ръ; ын лок де рес, ръс; прекѹм ші ын лок де пе, пъ; ші ын лок де де, дъ: къчї натѹра лімбі скімбъ де мѹлте орї пе е ын ъ.

аб, об, ші сѹб тот д'адѹна ын компѹнере скімбъ пре б ын літера дела каре се-нчепе зічерea компѹсъ; кѹм: ын лок де абпѹнере, зічем' аппѹнере; ын лок де обчідере, ѹччі-

ob, con, şi stră, cum: procitire, desface, resărire, răscumpărare, adunare, učcidere, ommorîre, strămutare.

Cele care se-întrebuinţează şi în complinire şi în compunere sînt: în, pre, de, cu, sub, şi întru; cum: în casă şi începere; pre masă şi prescriere (cu deosebită însă însemnare); de fierŭ şi deprindere; cu tine şi cuprindere; subt umbră şi subtîmpărţire; întru toate şi întruducere; şcl.

Dintr' acestea toate, pînă se-pune în complinire prin ajutorul luĭ la şi a cum: pînă la mine, pînă a casă. Precum şi fără, afară, aproape prin ajutorul' luĭ de, de multe orĭ, cum: fără de cuvînt'; afară de cetate; aproape de tine.

A, se-întrebuinţează numaĭ înaintea infinitivuluĭ şi a substantivuluĭ casă; cum: a-face, a-citi, şcl. şi acasă în loc' de la casă.

Prin, cînd se-întrebuinţează în compunere, leapădă pe n; cum: pricepere, seprivede şcl.

În multe locurĭ vom'-găsi în loc' de re, ră; în loc' de res, răs; precum şi în loc' de pe, pă; şi în loc' de de, dă: căcĭ natur'a limbi schimbă de multe orĭ pe e în ă.

ab, ob, şi sub tot d' aun'a în compunere schimbă pre b în litera dela care se-începe zicerea compusă; cum: în loc' de abpunere, zicem' appunere; în loc' de obcidere, učci-

чідере; обморжре омморжре, ші жн лок де свферире, свферире; шчл.

Свб, кжнд двпъ джнсъ ва-зрма вокалъ, пентрв евфоніе маї пріімеще ші т; квм: свбт вмкръ, свбтжнцелецере, шчл.

Пентрв ші де, сжнт де мвлте орі тот ле о пвтере; квм: де че, жн лок де пентрв че.

Жнсемнъріле Препозіціілор.

Жн ші Жнтрв.

Жчесте доъ препозіцій жнсемнеазъ:

1. Лок: жнлъвнтрв: шъз жн касъ; а-жнтра жнтрв о пещеръ; есте ловіт жн ініmъ; а-ръмас жнтрв жнтвнерек.

2. Обжект: саv семн: жн ел ам тоатъ нъдеждеа; жнтрв тіне доамне ам-нъдъждвіт.

3. Квалітате саv старе: мъ-афлв жн старе бвнъ; есте жнтрв десъвъждвіре; се-афлъ жнтр о маре аместекътворъ.

4. Пвтере саv стъпжніре: ачеаста стъ жн воеа меа.

5. Пвртаре саv кіп: вмблъ нвмаї жн фес.

6. Тімп: жнтреї анї с а-съвжршіт; жнтр ачела ш ан; жнтр о кліпъ; жн квтаре вжрстъ.

7. Фрас де адверб: жн пізмъ; жн неказ.

Жнсемнърї.

I. Попріа жнсвшіре а ачестор препозіцій есте съ арате лок жн лъвнтрв, пе каре, жн кжте

шап-

cidere; obmorîre ommorîre, şi în loc' de subferire, sufferire; şcl.

Sub, cînd după dînsul' va-urma vocală, pentru eufonie maĭ priimeşte şi t; cum: subt umbră, subtînţelegere, şcl.

Pentru şi de, sînt de multe orĭ tot' de o putere; cum: de ce, în loc' de pentru ce.

Însemnările Prepoziţiilor.

În şi Întru.

Aceste doă prepoziţiĭ însemnează:

1. Loc' înlăuntru: şăz' în casă; a-intrat' într'o peşteră; este lovit' în inimă; a-rămas' întru întunerec'.

2. Objet' saŭ semn': în el' am' toată nădejdea; întru tine doamne am'-nădăjduit'.

3. Cualitate saŭ stare: mă-aflu în stare bună; este întru desnădăjduire; se-află într'o mare amestecătură.

4. Putere saŭ stăpînire: aceasta stă în voea mea.

5. Purtare saŭ chip': umblă numaĭ în fes'.

6. Timp': în treĭ anĭ s'a-săvîrşit'; într' acelaş'[1] an'; într'o clipă; în cutare vîrstă.

7. Fras' de adverb': în pizmă; în necaz'.

Însemnărĭ.

I. Propri'a[2] însuşire a acestor' prepoziţiĭ este să arate loc' în lăuntru, pe care, în cîte şap-

[1] într' acela ş'.
[2] Popri'a.

шапте ачесте жн семнърі, о пъстреа съ фігърат дін трейптъ жн трейптъ.

II. Жнтребвінцареа ачесторъ доъ препозіцій пентрв ві стреін есте фоарте греа, ші Гръмматіка рвмънеаскъ ва-ръмжнеа фоарте жндаторатъ че лві че ва-да о регвлъ ценералъ пентрв жнтребвінцареа лор. Ачеea че аквм се-поате жнсемна, есте: къ жнтрв маі демвлте орі се-жнтребвінцеазъ кжнд двпъ сіне врмеазъ о вокалъ сав адјектівва недефініт в н; двпъ квм се-веде жн ексемплвріле де свс.

Ла

Ла жнсемнеазъ:

1. Мішкаре ла вре ві лок: мъ двк ла Віена: ам-плекат ла Паріс.

2. Ажвторъ ка съ се-факъ казвл датів: Двмнезев ръспвндеще ла тоатъ фъптвра фачеріле сале де біне.

3. Лок: шаде ла квтаре.

4. Старе сав кіп: стаў ла жндоіалъ; ла гжндврі.

5. Обічеіў: с' а-дат ла кърці; ла жмвъ-цътвръ.

6. Стъпжніре сав пвтере: стъ ла воеа мea.

7. Квалітате: жл аре ла маре чінсте.

Жнсм. Ші жнсвшіреа ачеціі препозіції есте съ арате лок; жнсъ квеосебітъ жнсемнаре ле челе дін тжіў: ж н, аратъ лок жн лъвнтрв; ші ла, алътвреа сав пъ дін афаръ, де каре жнсемнаре ші ea іаръші фігврат се-депъртеазъ.

спре

şapte aceste însemnări[1], o păstrează[2] figurat' din treaptă în treaptă.

II. Întrebuinţarea acestor' doă prepoziţii pentru un' strein' este foarte grea, şi Grămatic'a Rumănească va-rămînea foarte îndatorată celuĭ[3] ce va-da o regulă generală pentru întrebuinţarea lor'. Aceea ce acum se-poate însemna, este: că î n t r u mai demulte orĭ se-întrebuinţează cînd după sine urmează o vocală saŭ adjectivul' nedefinit' u n'; după cum se-vede în ecsemplurile de sus'.

L a

L a însemnează:

1. Mişcare la vre un' loc': mă duc' l a Viena: am'-plecat' l a Paris'.

2. Ajutor' ca să se-facă cazul dativ': Dumnezeŭ răspîndeşte l a toată făptur'a facerile sale de bine.

3. Loc': şade l a cutare.

4. Stare saŭ chip': staŭ l a îndoială; l a gînduri.

5. Obiceiŭ: s' a-dat' l a cărţi; l a învăţătură.

6. Stăpînire saŭ putere: stă l a voea mea.

7. Cualitate: îl' are l a mare cinste.

Însm. Şi însuşirea aceştiĭ prepoziţiĭ este să arate loc'; însă cu deosebită însemnare de cele din tîiŭ: î n, arată loc' în lăuntru: şi l a, alăturea saŭ pă din afară, de care însemnare şi ea iarăşi figurat' se-depărtează.

s p r e

[1] în semnări.
[2] păstrea să.
[3] ce luĭ.

Спре

Спре жнсемнеазъ:

1. Кътре о парте де лок: спре ръсъріт; спре Бъкъреці.

2. Гънд сав скопос: мерце спре дерътънаре; се-сілеще спре а'шї добънді, нъме бън.

3. Обжект сав семн: спре тіне доамне амінъдъждуіт.

Пъ, пре шї про.

Ачесте препозіції жнсемнеазъ:

1. Казъл акъзатів.

2. Лок д' асъпра: а-беніт пре пъмънт; а-пъс картеа пре масъ.

3. Тімп: ънде мерцї п' ачеастъ време.

4. Жъръмънт: пре Дъмнезеъл меу; пре ненорочіт'а Патріе.

5. Старе: с' а-пъс пре гъндърї.

6. Репетіціе, префак, прескріе, прочітеск.

7. Лнінте: прооройеск, проведере.

8. Причінъ: препъс, презіс.

9. Скімб: пе атъцеа бані шї а-ъндът марф'а.

Де.

Де жнсемнеазъ:

1. Генетів: ом де лъме.

2. Фрас де аджектів: ом де лемнъ; інел де аур.

3. Лок: фъцї де фок; апропііте де фок.

4. Кавзъ: де че ворвещі аша; мі дадък аміпте де тіне; моаре де фоаме.

5.

Spre

Spre însemnează:

1. Către o parte de loc': spre răsărit'; spre Bucureştĭ.

2. Gînd' saŭ scopos': merge spre derăpănare; se-sileşte spre a'şĭ dobîndi, nume bun'.

3. Objet saŭ semn': spre tine doamne am'-nădăjduit'.

Pă, pre şi pro.

Aceste prepoziţiĭ însemnează:

1. Cazul Acuzativ'.

2. Loc' d' asupra: a-venit' pre pămînt'; a-pus' cartea pre masă.

3. Timp': unde mergĭ p' această vreme.

4. Jurămînt': pre Dumnezeul' meŭ; pre nenorocit'a Patrie.

5. Stare: s' a-pus' pre gînduri.

6. Repetiţie: prefac', prescriŭ, procitesc'.

7. Înainte: proorocesc', provedere.

8. Pricină: prepus', prezis'.

9. Schimb': pe atîţea banĭ 'şia-vîndut' marf'a.

De.

De însemnează:

1. Ghenetiv': om' de lume.

2. Fras' de adjectiv': om' de lemnŭ; inel de aur'.

3. Loc': fugĭ de foc'; apropiite de foc'.

4. Cauză: de ce vorbeştĭ aşa; mi adduc' aminte de tine; moare de foame.

5. Обжект: м' апук' де лукрэ; мъ циў де тіне; е гата де а-лукра.

6. Компліпіре ла верьврі пасіве, саў ынлътіў: мъ-жмвъц' де татъл'.

7. Тімп': м'ам'-скулат' де дімінеацъ; д' асеаръ; де ері.

8. Калітате: де че вэрстъ есте; де че старе; съ'л айбъ де нечінстіт'.

9. Супунере: аскулт' де тіне.

10. Скопос' саў гынд: стікъ де чернеалъ; пунгъ де бані; кась де чітіт'.

Дес.

Ынчеастъ препозіціе жнсемнеазъ тот' д'авна дін протівъ; кум: десбрак', десфак', дескіз', шиа.

Ре саў ръ:

Ре жнсемнеазъ репетіціе: ръсунъ, ръсаре, ренаце.

Рес саў ръс.

Ръс жнсемнеазъ:

1. Ынапой: ръскумпъраре, ръсплъціре, ръстоарнъ.

2 ковэршіре: ръсбате.

Кон ші кў.

Ынчеастэ жнсемнеазъ:

1. Ынпреунъ: копріндз', кулег', кълъторе-ще кў міне.

2. Ынпрекере, парте, саў інтерес; ціне кў міне.

3.

5. Objet: m' apuc' de lucru; mă țiŭ de tine; e gata de a-lucra.

6. Complinire la verburĭ pasive, saŭ Ablativ': mă-îmvăț' de tatăl'.

7. Timp': m'am'-sculat' de dimineață; d' aseară; de erĭ.

8. Cualitate: de ce vîrstă este; de ce stare; să'l aĭbă de necinstit'.

9. Suppunere: ascult' de tine.

10. Scopos' saŭ gînd: sticlă de cerneală; pungă de banĭ; casă de citit'.

Des.

Această prepoziție însemnează tot' d'auna din protivă; cum: desbrac', desfac', deschiz', șcl.

Re aŭ ră.

Re însemnează repetiție: răsună, răsare, renaște.

Res aŭ răs.

Răs însemnează:

1. Înapoĭ: răscumpărare, răsplătire, răstoarnă.

2. Covîrșire: răsbate.

Con și cu.

Acestea însemnează:

1. Înpreună: coprinz', culeg', călătorește cu mine.

2. Înperechere, parte, saŭ interes': ține cu mine.

3.

3. Інструмент: таіе къ къцітъл; скріе къ кондеіъл.

4. Матеріе: съпъ къ орез.

5. Міжлок сау кіп: ворбеще къ дълчеацъ; мърог къ мъінеле мъсъ.

6. Компараціе: се-потрівеще къ кътаре.

7. Фрас де адъектів: ом къ мінте; добіток къ патръ пічоаре.

8. Прічінъ сау скопос: че гънд аі къ міне.

Стръ.

Стръ, жнсемнеазъ:

1. Дінтр' ун лок жнтр' алтъл: стръмът.

2. Ковършіре: стръбат.

Събт.

Събт, жнсемнеазъ локъл чел де събт чева: събт масъ; се-жнтребъінцеазъ ші фігърат: събт стъпъніреа меа.

Преste.

Преste, жнсемнеазъ:

1. Локъл де дінколо: преste хотар.

2. Дасупра пе чева: преste аріпіле вънтълуі.

Дупъ.

Дупъ жнсемнеазъ: 1. Локъл дін ърмъ: дупъ касъ; дупъ собъ; віне дупъ міне.

2. Тімп: дупъ потоп; дупъ Христос.

3. Обжект сау семн: оаменілор, алергаці дупъ фапте бъне, пр нъ дупъ авері.

3. Instrument': taiŭ cu cuţitul'; scriŭ cu condeiul'.

4. Materie: supă cu orez'.

5. Mijloc' saŭ chip': vorbeşte cu dulceaţă; mărog' cu mîinele însus'.

6. Comparaţie: se-potriveşte cu cutare.

7. Fras' de adjectiv': om' cu minte; dobitoc' cu patru picioare.

8. Pricină saŭ scopos': ce gînd aĭ cu mine.

Stră.

Stră, însemnează:

1. Dintr' un' loc' într' altul: strămut'.

2. Covîrşire: străbat'.

Subt.

Subt', însemnează locul' cel de subt ceva: subt' masă; se-întrebuinţează şi figurat': subt' stăpînirea mea.

Preste.

Preste, însemnează:

1. Locul' de dincolo: preste hotar'.

2. D'asupra pe ceva: preste aripile vîntuluĭ.

După.

După însemnează: 1. Locul din urmă: după casă; după sobă; vine după mine.

2. Timp': după potop'; după Hristos'.

3. Objet' saŭ semn': oamenilor', alergaţĭ după fapte bune, iar nu după averĭ.

4. Гынд: вин' вынд' дупэ алтул; дупэ авр' арцинтул' есте май прецюс'.

5. Імітаціе: скріе жнтокмай дупэ кэтаре; с'алдат' дупэ кэтаре.

Инсм. Ачеаст' препозиціе жнсемнеазэ тот' д'авна пе врмэ ші ачеаст' жнсемнаре 'шї о пъстреазэ жн тоате фігуріле де ворбіре.

Пентру.

Пентру жнсемнеазэ: 1. Сфършіт', дестінаціе сау причінэ; кум: омул' есте фэкут' пентру ка сэ фіе ферічіт'; кондеіул' есте пентру скріс'; докіторчеле сынт' пентру трегуінц'а омулуї.

2. Скімб': пентру німік' сэ се-факэ атэта ръсврътіре; пентру слабэ 'шї а-піерд' віац'а; пентру атэцеа бані 'шї а-дат' тоате лукруріле-сале.

3. Скімбаре де лок' сау де персоанэ: жокэ пентру міне; ворбеще пентру міне.

4. Старе сау калітате: сэ 'л сокотеці пентру чел май небун'.

5. Инперекере сау інтерес': пентру ел' с'ау скулат' атэцеа іншї.

6. Причінэ сау скопэ: че гынд' аре пентру міне.

Фъръ.

Ачеаст' препозиціе жнсемнеазэ тот' д'авна деспърціре сау липсэ; кум: ом' фъръ жудікатэ; кап' фъръ креіерї; нород' фъръ кърмуіторї.

Ин-

4. Rînd': vin' unul' după altul; după aur' argintul' este mai prețuit'.

5. Imitație: scrie întocmai după cutare; s'a luat' după cutare.

Însm. Această prepoziție însemnează tot' d'auna pe urmă și această însemnare 'și o păstrează în toate figurile de vorbire.

Pentru.

Pentru însemnează: 1. Sfîrșit', destinație saŭ pricină; cum: omul' este făcut' pentru ca să fie fericit'; condeiul' este pentru scris'; dobitoacele sînt' pentru trebuința omuluĭ.

2. Schimb': pentru nimic' să se-facă atîta răsvrătire; pentru slavă 'și a-pierdut' viața; pentru atîțea banĭ 'și a-dat' toate lucrurile sale.

3. Schimbare de loc' saŭ de persoană: joacă pentru mine; vorbește pentru mine.

4. Stare saŭ cualitate: să 'l socotești pentru cel maĭ nebun'.

5. Înperechere saŭ interes': pentru el' s'aŭ sculat' atîțea inși.

6. Pricină saŭ subjet': ce gînd' are pentru mine.

Fără.

Această prepoziție însemnează tot' d'auna despărțire saŭ lipsă; cum: om' fără judicată; cap' fără creierĭ; norod' fără cîrmuitorĭ.

În-

Ынтре.

Ачеастъ препозіціе жнсемнеазъ: 1. Локѣ дела міжлок: Елвеція есте жнтре Італіа, Германіа ші Франц'а.

2. Тімп: жнтре зі ші жнтре ноапте; жнтре варъ ші жнтре тарнъ.

3. Ын нѣмър сав о адѣнаре де маї мълте лѣкрърі: се-афлъ жнтре чей вій; а-інтрат жнтре осташі.

4. Дестінаре сав жнпротівіре, ші жніре: есте маре ѣръ жнтре джнші; есте маре арăгосте жнтре джнші.

Лжнгъ.

Ва жнсемнеазъ локѣл де апроапе: ачеастъ ка-съ есте лжнгъ а кѣтърніа.

Кътре.

Ачеаста се-потрівеще кѣ спре ші жнсемнеазъ:

1. О парте де лок: кътре апѣсъ кътре Кѣкѣрещї.

2. Тімп: кътре сеаръ.

3. Обжект сав семн: кътре тіне доамне ам нъдъждвіт.

Прін

Жнсемнеазъ 1. Локѣл прін лъѣнтрѣ: а-вмблат прін тоатъ Ѣвроп'а.

2. Міжлочіре: а-гръіт прін прооročї; прін ел с'а-съвършіт.

Între.

Această prepoziţie însemnează: 1. Locul' dela mijloc': Elveţia este între Italia, Ghermania şi Franţ'a.

2. Timp': între zi şi între noapte; între vară şi între iarnă.

3. Un' număr' saŭ o adunare de maĭ multe lucruriĭ: se-află între ceĭ viĭ; a-intrat' între ostaşiĭ.

4. Desghinare saŭ înprotivire, şi unire: este mare ură între dînşi; este mare dragoste între dînşi.

Lîngă.

Ea însemnează locul de aproape: această casă[1] este lîngă a cutăruia.

Către.

Aceasta se-potriveşte cu spre şi însemnează:

1. O parte de loc': către appus' către Bucureştĭ.

2. Timp': către seară.

3. Objet' saŭ semn': către tine doamne am' nădăjduit'.

Prin

Însemnează 1. Locul' prin lăuntru: a-umblat' prin toată Europ'a.

2. Mijlocire: a-grăit' prin proorocĭ; prin el' s'a-săvîrşit'.

[1] ca-să.

Дін ші дінтр8.

Ачестеа жнсемнеазъ 1. ае 8нделеа дін лъ8нтр8: есе дін четате; віне дін Бъкурещі; 'ласкос' дінтр' о пещере.

2. Тімп': дін копілъріа мea; дін времеа ачеea.

3. Деспъріре: атяцеа дін школарі; ам'дат' дін бан'і мей; атята 'мі а-ръмас' дінтр' 8н' н8мър' аша ае маре.

4. Прічінъ: дін тіне мі се-траг' тоате ачестеа; дін пъкате.

5. Матеріе: есте фъкут' дінтр' 8н' лемн'.

6. Інстр8мент': е л8крат' дін топор'.

Жнсм. Ачелеа че с'аŭ зіс' пентр8 жн ші жнтр8 се-аплікакъ ші ла ачесте доъ препозіції: дін ші дінтр8.

Дела.

Жнсемнеазъ 1. Лок' де 8нделеа: віне дела Бісерікъ.

2. Прічінъ: дела Д8мнезеŭ авем' тоате бунътъціле.

3. Дістанцъ: дела Бісерікъ пънъ а касъ сънт' атяцеа паші.

Деспре.

Деспре жнсемнеазъ 1. лок' де 8нделеа: деспре 8нде вій.

2. Субжект' саŭ прічінъ: ворбеще деспре Д8мнезеŭ.

Дінтре.

Ва жнсемнеазъ тот'а'8н'а дін міжлок': хота-

Din și dintru.

Acestea însemnează 1. de undeva din lăuntru: ese din cetate; vine din București; 'lascos' dintr'o peștere.

2. Timp': din copilăria mea; din vremea aceea.

3. Despărțire: atîțea din școlarĭ; am'dat' din ban'i meĭ; atîta 'mi a-rămas' dintr' un' număr' așa de mare.

4. Pricină: din tine mi se-trag' toate acestea; din păcate.

5. Materie: este făcut' dintr' un' lemn'.

6. Instrument': e lucrat' din topor'.

Însm. Acelea ce s'aŭ zis' pentru în și întru se-appleacă și la aceste doă prepoziții: din și dintru.

Dela.

Însemnează 1. Loc' de undeva: vine dela Biserică.

2. Pricină: dela Dumnezeŭ avem' toate bunătățile.

3. Distanță: dela biserică pînă a casă sînt' atîțea pași.

Despre.

Despre însemnează 1. loc' de undeva: despre unde viĭ.

2. Subjet' saŭ pricină: vorbește despre Dumnezeŭ.

Dintre.

Ea însemnează tot' d'aun'a din mijloc': hota-

тарвл дінтре доъ моші; с' аскълат' 8нвл' дінтре-нород'.

Пънтре.

Бл жнсемнеазъ тот'д'авна прін міжлок': а-трекът' пънтре фок'; пънтре атжтea непорочірі.

Прелънгъ.

Препозиціе де лок', ші жнсемнеазъ жн прежм' кв апропіере; квм: пре лънгъ ної; пре лънгъ четате.

Афаръ.

Ачeастъ препозіціе жнсемнеазъ 1. лок': афаръ де ораш' сав дін ораш'.

2. Бксепціе сав леосевіре: Ун Бврол'а тоцї мерг' не дрвмвл' чел бътът' ал регвлї, афаръ де ної.

Апроапе.

Ачeастъ препозіціе есте жнпротівъ препозіціі департе ші амжндоъ жнсемнеазъ лок'; ші кжнд сънт' фъръ компліпірі се-пв жн лок' де адверкв.

Де десвкт'.

Препозіціе де лок' ші фііпд фъръ компліпіре есте адверк'; квм: жл аре де десвкт'.

Унсм. Ачест' кап' ал жнсемнърї препозиціілор' времea ші жнчеркареа жл ва-десъвърші маї біне; лічea с'ав пвс' кате ав-пътът' кв о алергътърe де окї съ фіе бъгате жн семn.

КАП'

tarul dintre doă moşiĭ; s' asculat' unul' dintre norod'.

Pîntre.

Ea însemnează tot'd'aun'a prin mijloc': a-trecut' pîntre foc'; pîntre atîtea nenorociriĭ.

Prelîngă.

Prepoziţie de loc', şi însemnează în prejur' cu apropiere; cum: pre lîngă noĭ; pre lîngă cetate.

Afară.

Această prepoziţie însemnează 1. loc': afară de oraş' saŭ din oraş'.

2. Ecsepţie saŭ deosebire: În Europ'a toţĭ merg' pe drumul' cel bătut al regul'i, afară de noĭ.

Aproape.

Această prepoziţie este înprotivă prepoziţii departe şi amîndoă însemnează loc'; şi cînd sînt' fără compliniri se-ĭaŭ în loc' de adverbŭ.

De desubt'.

Prepoziţie de loc' şi fiind fără complinire este adverb'; cum: îl are de desubt'.

Însm. Acest' cap' al însemnăr'i prepoziţiilor' vremea şi încercarea îl va-desăvîrşi maĭ bine; aicea s'aŭ pus' cîte aŭ-putut' cu o alergătură de ochĭ să fie băgate în seamă.

CAP'

КАП' VIII.

Сунтаксъ' адвербълъ'.

Адверб'л се-жнтребъінцеазъ тот' д'авн'а жн комплініре жнтжмплътоаре, ші аре тот' вн' прец' къ о препозиціе врмать де комплініреа са. дар драгостеа де асе-маї скърта квжнтвл', ш дат' фііпц'а лві; квм: жн лок' де а-зіче жн времеа ачееа с'а-съвжршіт', зічем' атънчі с'аскъвършіт'; жн лок' де азіче жнтр' ачест' лок' ам' шъзът', ачі ам' шъзът'; ші жн лок' де жнтр' ачест' кіп ам-ворбіт', аша ам'-ворбіт'.

I. Адверб'ріле де кът'ъціме маї, преа ші фоарте, се-жнтребъінцеазъ 1. ка съфачем аджектівеле компаратіве ші съперлатіве, ші 2. жнсоцінд' алте адверб'рі де калітате; квм: маї жнцелепцеще, преа біне, фоарте вітежеще, шчл.

Жнкъ се-жнтребъінцеазъ 1. жнсоцінд' ші маї пе верб'л ла каре ел се-съвзіче; квм: маї соколеще-те жнкъ: кжнд тот' ла жнсемнареа ачеаста се-жнтребъінцеазъ фъръ маї, атънчі жн лок'л' лві маї се-пвне сав се-съвтжнцелеце о дать'; квм везї жнкъ одать'. 2. Кжнд се жнтребъінцеазъ сінгвр', атънчі арат' тімп' оаре квм; квм: ?жнкъ пътімім'; ?жнкъ нв ведем' фолосвл нострв: жн

лок'

CAP' VIII.

Syntacsul' Adverbului.

Adverbul se-întrebuinţează tot'd'aun'a în complinire întîmplătoare, şi are tot' un' preţ' cu o prepoziţie urmată de complinirea sa: dar dragostea de ase-mai scurta cuvîntul', 'ja dat' fiinţ'a luĭ; cum: în loc' de a-zice în vremea aceea s'a-săvîrşit', zicem' atunci s'a săvîrşit'; în loc de azice într'acest' loc' am' şăzut', aci am' şăzut'; şi în loc' de într'acest' chip' am'-vorbit', aşa am'-vorbit'.

I. Adverburile de cîtăţime maĭ, prea şi foarte, se-întrebuinţează 1. ca să facem' adjectivele comparative şi superlative, şi 2. însoţind' alte adverburĭ de cualitate; cum: maĭ înţelepţeşte, prea bine, foarte vitejaşte, şcl.

Încă se-întrebuinţează 1. însoţind' şi maĭ pe verbul la care el se-subzice; cum: maĭ socoteştete încă: cînd tot' la însemnarea aceasta se-întrebuinţează fără maĭ, atunci în locul' luĭ maĭ se-pune saŭ se-subtînţelege o dată; cum veziĭ încă odată.

2. Cînd se întrebuinţează singur', atunci arată timp' oare cum; cum:? încă pătimim'; ?încă nu vedem' folosul nostru: în loc'

лок' де пѫнъ акѫм'. Кѫ тоате къ ле бом'-черчета біне, ведем' къ ші ѫнтр ачесте фрасѫрі, ѫнкъ, ѫнсемнеазъ тот кѫтъціме; къчі зікѫнд' ѫнкъ пъцімім', ѫнсемнеазъ къ де бом'-нѫмъра ачеастъ пъцімірe, се-маї ѧдѧогъ ѫнкъ о дать кѫ ачеа ѫн каре не афлъм'.

II. Мѫлте ѧдвербѫрі сѫнт' каре ѫн ѫнеле ѫнтѫмплърі се-сѫбзік ла вербѫрі, ші ѫн алтеле пѫ ѫн комплініре сѫбстантіве ка ші препозіціile; ші асфел сѫнт' дре кѫм афаръ, апроапе, ліпколо, ліпколчі, шчѧ.; кѫм: мерг' афаръ ші афаръ де четате; шъѕ' апроапе ші апроапе де адевъръ; мъ авк' ліпколо ші ліпколо де лѫнере, пе каре пѫтем' съ ле нѫмім' ѧдвербѫрі препозіціале, саѫ препозіції ѧдвербале.

III. Препозіціile ачестеа кѫ комплініріле лор' сркѫм ѫн лъѫнтрѫ, ѫн протівъ, ѫн лъптрѫ, ѫнаінте, ѫн преажмъ, ѫн преажр', деларте, дасѫпра, пе ѫрмъ, ші алтеле, де ле вом'-нѫмі ѧдвербѫрі, грешім', къчі сѫнт сѫбстантіве ѫн комплініре ла препозіції, каре ѫн превнъ прецѫеск' кът' ѫн ѧдверб, ѧвпъ кѫм зісерѫм.

IV. Мѫлте ѧдвербѫрі сѫнт' каре лѫѫнд' артіколе се-фак' сѫбстантіве; прекѫм: сѫсѫл', жосѫл', ші алтеле.

V. Не, аін ѧдвербѫріле де тъгъдѫіре, есте маї біне о партікѫлъ негатівъ де кът' ѫн ѧдверб.

VI. Нічі, есте маї біне ѫн конжѫгатіб' ѫн протіва лѫі саѫ, де кът' ѧдверб.

VII.

loc' de pînă acum'. Cu toate că de vom'-cerceta bine, vedem' că şi într' aceste frasurĭ, încă, însemnează tot' cîtăţime; căcĭ zicînd' încă pătimim', însemnează că de vom'-număra această pătimire, se-maĭ adaogă încă o dată cu aceea în care ne aflăm'.

II. Multe adverburĭ sînt' care în unele întîmplărĭ se-subzic' la verburĭ, şi în altele ĭaŭ în complinire substantive ca şi prepoziţiile; şi asfel sînt' pre cum afară, aproape, dincolo, dincoacĭ, şĕl.; cum: merg' afară şi afară de cetate; şăz' aproape şi aproape de adevăr'; mă duc' dincolo şi dincolo de Dunere[1], pe care putem' să le numim' adverburĭ prepoziţiale, saŭ prepoziţiĭ adverbale.

III. Prepoziţiile acestea cu complinirile lor' precum în lăuntru, în protivă, în lăturĭ, înainte, în preajmă, în prejur[2], departe, d'asupra, pe urmă, şi altele, de le vom'-numi adverburĭ, greşim', căcĭ sînt substantive în complinire la prepoziţiĭ, care în preună preţuesc' cît' un' adverb', după cum ziserăm'.

IV. Multe adverburĭ sînt' care luînd' articole se-fac' substantive; precum: susul', josul', şi altele.

V. Ne, din adverburile de tăgăduire, este maĭ bine o particulă negativă de cît' un' adverb'.

VI. Nicĭ, este maĭ bine un conjugativ' în protiva luĭ saŭ, de cît' adverb'.

VII.

[1] dunere.
[2] preĭur'.

VII. Ба, асеменеаѕте о пропозиціе саѹ ѹн квънт жнтрег, ші нѹ о парте а квънтвлѹї.

КАПѢ IX.

Сунтаксѹа Конжѹгатівлѹї.

Тоате фелѹріле де зічерї кате ам-зіс пънъ акѹм сънт ка съ факъ о пропозиціе саѹ ѹн квънт комплініт ші жнтрег: дар прекѹм зічеріле жнтр-о пропозиціе аѹ олре каре релаціі жнтре дънселе, асеменеа ші пропозіціїле потѹ съ фіе пѹсе асеменеа ѹнѹ релаціе ѹнеа кътре алта ка съ факъ ѹн періодѹ, каре ші ел асеменеа поате съ айбъ кре о легътѹръ кѹ алтѹл каре жл прічеде, саѹ каре жл ѹрмеазъ. Ка съ аръткм ачесте релаціі жнтре пропозіціі ші періоаде, авем конжѹгатівла; кѹм: нежмвъцътѹр-а, креліндеа ешарть ші преждікъціле жнтѹнекъ, амецеск ші пѹн жн рътъчіре пе лѹмънї; дар лѹмінеа цііліор ле ва-рът-а арѹмѹл жндрептърі ші ал ферічірі.

Дін конжѹгатіве, ші, се-жнтребѹінцеазъ а лега зічерї, пропозіціі ші періоаде; кжнд жнсъ ачесте зічерї він шир ѹнеа дѹпъ алта, атѹнчі конжѹгатівла ші, жнсоцеще пре чеа дін ѹрмъ, прекѹм се-веде жн ексемплѹ де сѹс. Де мѹлте орї се-жнтребѹінцеазъ ші репетіт пентрѹ маї мѹлт

VII. Ba, asemenea este [1] o propoziţie saŭ un' cuvînt' întreg', şi nu o parte a cuvîntuluĭ.

CA IX.

Syntacsul Conjugativuluĭ.

Toate felurile de ziceriĭ cîte am'-zis' pînă [2] acum' sînt' ca să facă o propoziţie saŭ un' cuvînt' cumplinit' şi întreg': dar precum' zicerile într' o propoziţie aŭ oare care relaţiĭ între dînsele, asemenea şi propoziţiile potŭ să fie puse asemenea cu relaţie un'a către alt'a ca să facă un' periodŭ, care şi el' asemenea poate să aĭbă vre o legătură cu altul' care îl precede, saŭ care îl urmează. Ca să arătăm' aceste relaţiĭ între propoziţiĭ şi perioade, avem' conjugativul'; cum: neîmvăţătur'a, credinţ'a deşartă şi prejudicăţile întunecă, ameţesc' şi pun' în rătăcire pe Rumănĭ; dar lumin'a ştiinţilor' le va-arăta drumul' îndreptăr'i şi al fericir'i.

Din conjugative, şi, se-întrebuinţează a lega ziceriĭ, propoziţiĭ şi perioade; cînd însă aceste ziceriĭ vin' şîr' un'a după [3] alt'a, atunci conjugativul' şi, însoţeşte pre cea din urmă, precum se-vede în ecsemplu [4] de sus'. De multe orĭ se-întrebuinţează şi repetit' pentru maĭ multă

---

[1] asemeneae ste.
[2] pîpă.
[3] dup'ă.
[4] Pentru *ecsemplul*.

тъ жнтъріре; прекъм: ші мілъ ші автор ші орї че фачере де бінє беї арътъ немълцъмітор.

Жнсъ, чі, ші дар (кънд сънт жнпротівітоаре) се-жнтребъінцеазъ тот дъна кънд пропозіція ърмътоаре есте жнпротівітоаре ла чеа жнтжіе: Чічерон а-фост ферічіт жн тінерецїле сале; жнсъ сфършітъл ї-а-фост нефорочіт.

Чі, се-жнтребъінцеазъ жнкъ ші дъпъ отъгъдуіре; към: нъ сънт дъторіле каре не фак ферічє, чі жмпъкарея къ конщіінца.

Сау, орї ші ау, ънеорї се-жнтребъінцеазъ репетіте ші алте орї нъ; към: каєъ фії жн старе маї бънъ, требъе съ аскълцї глася сау ал лъї Апполо сау ал лъї Марц. ші ор дъпъ недрептате сау орї-каре ръзтате? към поате ърма славъ.

Де ші дака жнсоцеск ші пе модъл артътор ші пе модъл кондіціонеаз към: де ар-ліпсі вражба ші невоіреа, сфънта крецінътате жн адевър с'ар ведеа жн фаптеле фіеще къртіа; ші ор, дака нъ кънощеа чеї маї мълцї дї нацїї нодстре фолосъл ші жнаєснірея щіінцілор жн лімба ръмънєскъ, мълт ерам съ не рътъчім жн лабърінтъл дін каре дін неноročіре нъ ам ешіт тоцї.

Кънд дака ші де жнсоцеск ън презент, ън съвършіт, ън маї-мълт-де кът-съвършіт,

tă, întărire; precum: şi milă şi ajutor' şi orĭ ce facere de bine veĭ arăta nemulţumitoruluĭ, este înzadar'.

Însă, ci, şi dar (cînd sînt' înprotivitoare) se-întrebuinţează tot'd'aun'a cînd propoziţi'a următoare este înprotivitoare la cea dintîiŭ: Ciceron' a-fost' fericit' în tinereţile sale; însă sfîrşitul 'ia-fost' nenorocit'.

Ci, se-întrebuinţează încă şi după o tăgăduire; cum: nu sînt' averile care ne fac' ferice, ci împăcarea cu conştiinţ'a.

Saŭ, orĭ şi aŭ, uneorĭ se-întrebuinţează repetite şi alte orĭ nu; cum: casă fiĭ în stare maĭ bună, trebue să asculţĭ glasul' saŭ al luĭ Apollo saŭ al luĭ Marţ'. şi iar după nedreptate saŭ orĭ-care răutate? cum poate urma slavă.

De şi daca însoţesc' şi pe modul' arătător' şi pe modul' condiţionel'; cum: de ar'-lipsi vrajb'a şi neunirea, sfînt'a creştinătate în adevăr' s'ar vedea în faptele fieşte căruia; şi iar, daca nu cunoştea ceĭ maĭ mulţĭ aĭ naţii noastre folosul şi înlesnirea ştiinţilor în limb'a Rumînească, mult' eram' să ne rătăcim' în labyrintul' din care din nenorocire nu am' eşit' toţĭ.

Cînd daca şi de însoţesc' un' prezent', un' săvîrşit', un' maĭ-mult-de cît'-săvîrşit',

аѣ ѵн' неотърат', атѵнчї жнсемнеазъ кавзъ; кѵм: дака хотъръск одатъ, ?пентрѵ че мъ маї жндоіеск, жн лок де фіінд' къ хотъръск.

Інсм. Ін ачеастъ жнсемнаре се-ш де мѵлте орї шї адверѣѵл кжнд, ѵнде нѵ маї есте адверѣ чї ѵн' конжѵгатів; кѵм: кжнд о дат' аї дат' хотъръреа, ?есте кѵ пѵтінц' съ маї жнторчї.

Къ Тот'а'дѵна жнсоцеще модѵл' арътътор' шї ѵрмеазъ дѵпъ верѣѵріле.

1. Але ворѣірї шї але річірї; кѵм: зік', спѵіѣ', повестеск', вестеск', профоросск' къ...

2. Але пѵтерілор' сѵфлетещї; кѵм: бъз', дѵз', сімц', жѵдік', гжндеск', сокотеск', кѵцет', мі-адаѵк' аміпте, щіѣ къ...

3. Але жрѣмжнтѵлѵї шї але фъгъдѵінцї; кѵм: мъ жѵр', фъгъдѵеск', жмї даѣ кѵвжнтѵл', къ...

4. Але кредінцї шї але кънцї; кѵм: крез', салѵеск', мъкъеск', жмї паре ръѣ къ....

5. Але нъдежді; кѵм: нъдъждѵеск', ашепт' къ....

6. Але жнфрікошърї; кѵм: жнфрікошъз', сперііѵ, жнгрозеск' къ...

7. Шї дѵпе мѵлте ѵніперсонале шї алте верѣѵрї; кѵм: се-ѵде, се-ворѣеще, се-зіче, се-паре, се-арат' къ...

Ка, тот'а'дѵна требѵе съ аїѣ дѵпъ сіне шї пе съ саѣ лжнгъ жнсѵл', саѣ деспърціт' прін

aŭ un' neotărît', atunci însemnează cauză; cum: daca hotărăsc' odată, ? pentru ce mă maĭ îndoiesc', în loc' de fiind' că hotărăsc'.

Însm. În această însemnare se-ia de multe orĭ şi adverbul cînd, unde nu maĭ este adverb' ci un' conjugativ'; cum: cînd o dată aĭ dat' hotărîrea, ? este cu putinţă să maĭ întorcĭ.

Că tot'd'aun'a [1] însoţeşte modul' arătător' şi urmează după verburile.

1. Ale vorbir'i şi ale ghicir'i; cum: zic', spuiŭ, povestesc', vestesc', proorocesc' că...

2. Ale puterilor' sufleteştĭ; cum: văz', auz', simţ', judic', gîndesc', socotesc', cuget', 'mi adduc' aminte, ştiŭ că...

3. Ale jurămîntuluĭ şi ale făgăduinţ'i; cum: mă jur', făgăduesc', îmĭ daŭ cuvîntul', că...

4. Ale credinţ'i şi ale căinţ'i; cum: crez', slăvesc', măcăesc', îmĭ pare răŭ că...

5. Ale nădejdi; cum: nădăjduesc', aştept' că...

6. Ale înfricoşăr'i; cum: înfricoşăz', sperііŭ, îngrozesc' că...

7. Şi dupe multe unipersonale şi alte verburĭ; cum: se-aude, se-vorbeşte, se-zice, se-pare, se-arată că...

Ca, tot'd'aun'a trebue să aĭbă după sine şi pe să saŭ lîngă dînsul', saŭ despărţit' prin

[1] Tot'd'aun'a.

прін алте зічерї; сѫ жнсѫ, поате фі ші сінгѫр, ші амжндої чер дѫпѫ сіне модѫл сѫппѫс; кѫм: воеще ка сѫ петреакѫ.

Сѫ, жнсоцеще ші пе атреіа персоанѫ ші жнтжеа а жммѫлцітѫлѫї модѫлѫї порѫнчітор.

Дечї, аша дар ші дар се-жнтрекѫінцеазѫ тот'дѫна ла о ждікатѫ сѫ пропозіціе че ѫрмеазѫ дін алтеле маї де сѫс; кѫм: леціле аддѫк дрептатеа, дрептатеа аддѫче ліністеа, ліністеа аддѫче ферічірея; аша дар леціле сжнт челе маї дін тжіѫ че трѣбѫеск жнтр о соціетате.

КАП' X.

Пентрѫ Інтерекціе сѫ Сунтаксѫлеї.

Фіеще-каре зічере арată о ідее ші есте о парте а пропозіції, дар Інтерекція есте ші кѫпрінде о ждікатѫ сѫ о пропозіціе жнтреагѫ; пентрѫ кѫ канд зік' оҳ, ахѫ шчл. арѫт' кѫ пѫтімеск' чева, ші де ле вом-аналусі жн жнтжмплареа пѫтім'і ностре, вор' се зік сѫ мѫ доаре, сѫ міе рѫѫ, сѫ сѫффер, сѫ сжнт' тріст' пентрѫ кѫтаре лѫкрѫ шчл.

Пе жнселе ле жнтрекѫінцѫм дѫпѫ сімцірея сѫ діспозіція сѫффлетѫлѫї нострѫ; адікѫ ле пѫтімім, стрігѫмѫ ахѫ, лолео, ваї; де сжнтем веселї, стрігѫм ха! ха! ха! де немірѫм, стрігѫм: а! о! шчл.

prin alte ziceri; să însă, poate fi şi singur', şi amîndoĭ cer' după sine modul' suppus'; cum: voeşte ca să petreacă.

Să, însoţeşte şi pe atreia persoană şi întîea a îmmulţituluĭ moduluĭ poruncitor'.

Decĭ, aşa dar' şi dar se-întrebuinţează tot'd'aun'a la o judicată saŭ propoziţie ce urmează din altele maĭ de sus'; cum: legile adduc' dreptatea, dreptatea adduce liniştea, liniştea adduce fericirea; aşa dar legile sînt' cele maĭ din tîiŭ ce trebuesc' într' o soţietate.

Cap' X.

Pentru Interecţie saŭ Syntacsuleĭ.[1]

Fieşte-care zicere arată o idee şi este o parte a propoziţii, dar Interecţia este şi cuprinde o judicată saŭ o propoziţie întreagă; pentru că cînd zic' oh, ah şcl. arăt' că pătimesc' ceva, şi de le vom'-analysi în întîmplarea pătim'i noastre, vor' se zică saŭ mă doare, saŭ 'mie răŭ, saŭ suffer', saŭ sînt' trist' pentru cutare lucru şcl.

Pe dînsele le întrebuinţăm' după simţirea saŭ dispoziţia suffletuluĭ nostru; adică de pătimim', strigămŭ ah, aoleo, vaĭ; de sîntem' veselĭ, strigăm' ha! ha! ha! de nemirăm', strigăm': a! o! şcl.

[1] Syntacsuleĭ.

КАП' XI.

Деспріндере асупра Аналусвлуї Граммътіческ.

Ачест' аналусъ ачі се-фаче черчетънд' нъмаї ачелеа че се-копріндъ ын партеа ынтъеа шi адоа.

Ексемплъ.

Лъмін'а кънд ынчепе а се-іві, ынтънерекъл' се-аскънде, фъце непътъндъ ведеа фац'а еї: ынчепе акъм а 'шї ынтінде шi а 'шi ымпръщіа аврітеле шi стрълъчітоареле сале разе преste о лъме че дін ненорочіре ынкъ доарме; ынчепе а стрълъчі шi а лъміна мъріміtъл' ачеста Хорізон' ал ачещії тріste пънъ акъм патрії. Ачеастъ лъмінъ пърчеде дін фъкліа чea фъръ де сфършітъ а щіінціlоръ; ачеаста дін ненорочіре ера стінсъ пентръ ноі пънъ акъм: міезъл'-нопц'і негръ ынтънерек', де нікъірі разъ де лъмінъ, амецеалъ ынвълмъчіре, піпъіре, пъшіре къътатъ, ларм ъ неынвоіре! шчл.

Аналусъ.

Лъмін'а | Свестантів' матеріал', фемеіеск', сінгъріт', ын казъл' Нъмінатів', пентръ къ есте свбжет' ла верbъл ынчепе. Есте дефініт' къ артіколъл'

а,

CAP' XI.

Deprindere asupra Analysuluĭ Grămmăticesc'.

Acest' analysŭ aci se-face cercetînd numai acelea ce se-coprind' în partea întîea şi ado'a.

Ecsemplu.

Lumin'a cînd începe a se-ivi, întunerecul' se-ascunde, fuge neputîndŭ vedea faţ'a eĭ: începe acum a 'şĭ întinde şi a 'şi împrăştia auritele şi strălucitoarele sale raze preste o lume ce din nenorocire încă doarme; începe a străluci şi a lumina mărginitul' acesta Horizon' al aceştiĭ triste pînă acum patriĭ. Această lumină purcede din făclia cea fără de sfîrşitŭ a ştiinţelorŭ; aceasta din nenorocire era stinsă pentru noĭ pînă acum: miezul'-nopţ'i negru întunerec', de nicăirĭ rază de lumină, ameţeală învălmăcire, pipăire, păşire căutată, larmă neînvoire! şcl.

Analysŭ.

Lumin'a	'Substantiv' material', femeiesc', singurit', în cazul' Numinativ', pentru că este subjet' la verbul începe. Este definit' cu articolul' a,

а, ші фъръ артікол' фаче лѹмінѣ. Се-деклінеазъ ла Лѹнъ.

Кжнл — Ѧдверк' де тімп', се-сѹбзіче ла вербѹл жнчепе.

Жнчепе — Верб' аджектів', актів', стръмвтътор; жн нѹмър' сінг. ші персоан'а а-треіа пентрѹ сѹбж. лѹмін'а; Жн тімп' презент', жн мод' Ярътътор', де конжѹгареа а 3-а нерегѹлат', ші се-конжѹгъ ла а патр'а.

Я-се-іві — Б. Ѧдж. ръсфрангътор' жн М. інфінітів' компліпіре дреаптъ ла Б. жнчепе, де конѣ. а 2 а регѹлат.

Жнтѹнерекѹл' — Сѹбс Матр. Невтрѹ. сінг. жн кз. Н. пентрѹ кѣ есте сѹбж. ла Б. се-аскѹнае ші фѹце есте дефн. кѹ артк. лѣ, пентрѹ кѣ се-термінеазъ жн ѣ. Се-декл. ла лемнѣ; ла сінг. фаче жнтѹнерек' ші ла ммм. жнтѹнерече.

се-аскѹнае — Б. Ѧдж. ръсфр. жн нр. сінг. ші Перс. а 3-а пентрѹ сѹбж. жнтѹнерекѹл'; жн тм. Прз. М. арът. де конж. а 3-а рег

Фѹце — Б. Ѧдж акт. нестръвтътор'; жн нр. сінг. ші перс. а 3-а пентрѹ сѹбж. жнтѹнерек' жн т. прз., М. арът. де конж. 3-а рег.

Непѹтжндѣ — Партіціпіе. Ѧкт. стр. жн т. прз.; де конж. 4-а рег.

Бедеа — Б. Ѧдж. Ѧкт. стр. ла фаца еї; жн М. інф. ші компл. др. ла непѹтжндѣ; де конж. 4-а.

Фа-

a, şi fără articol' face l u m i n ă.
Se-declinează la L u n ă.

Cînd — Adverb' de timp', se-subzice la verbul î n c e p e.

Începe — Verb' adjectiv', activ', strămutător; în număr' sing. şi persoan'a a-treia pentru subj. l u m i n'a; În timp' prezent', în mod' Arătător', de conjugarea a 3-a neregulat', şi se-conjugă la a patr'a.

A-se-ivi — V. Adj. răsfrîngător' în M. infinitiv' complinire dreaptă la V. î n c e p e, de conj. a 2 a regulat'.

Întunerecul' — Subs Matr. Neutru. sing. în cz. N. pentru că este subj. la V. s e - a - s c u n d e şi f u g e este defn. cu artc. l ŭ, pentru că se-termineză în ŭ. Se-decl. l a l e m n ŭ; la sing. face î n t u n e r e c' şi la îmm. î n t u n e r e c e.

se-ascunde — V. Adj. răsfr. în nr. sing. şi Pers. a 3-a pentru subj. î n t u n e r e c u l'; în tm. Prz. M. arăt. de conj. a 3-a reg.

Fuge — V.Adj.act. nestrămutător'; în nr. sing. şi pers. a 3-a pentru subj. î n t u n e r e c' în t. prz., M. arăt. de conj. 3-a reg.

Neputîndŭ — Partiţipie. Act. str. în t. prz.; de conj. 4-a reg.

Vedea — V. Adj. Act. str. la f a ţ a e ĭ; în M. inf. şi compl. dr. la n e p u t î n d ŭ; de conj. 4-a.

Fa-

Фаць'а — Съб. матр. фем. сінг. ан кз. Ак. кпл. дрп. ла Б. в е д е а; се-декл. ла к а с ъ ші ла ам м. фаче ф е ц е: скімбъ пе а ан е есте дефн. кв арт. а фъръ арт. фаче ф а ц ъ.

Ві — Пронъме, сімплв, де перс. 3-а фем. ан нр. сінг. пентрв къ есте ан локвл л в м і н'і; ан кз. Г. кпл. детерміна-тівъ ла фац'а.

Ынчепе — Б. ка чел' де със.

Якъм — Адв. де тімп. се-събзіче ла Б. ан-чепе.

А'шантін. — — — — — —

Ушї — Прон. сім. де перс. 3-а ан кз. Д. ан нр. сінг. кпл. недрп. ла Б. а-жнтінде.

А-жнтінде — Б. Адж. акт. стрм. ан М. інф. де конж. 3-а рег. кпл. дрп. ла Б. ан-чепе.

А-жмпръ-ціеа — Б. Адж. акт. стрм. ан М. інф. де конж. 1-а нерег. кпл. дрп. ла Б. ан-чепе.

Авріторе — Адж. матр. ан позітів; фем. амм. ан кз. Ак. пентрв събстантівл съв раз е каре есте кпл. дрп. ла Б. а-жнтінде ші а жнпръціа; се-декл. ла к а с ъ; ла сінг. фаче а в р і т ъ. Есте дефн. кв артк. л е, ші есте деріват' дела Б. а-а в р ї, каре віне дела а в р'.

Ші — Конжвгатів' комплетітор' каре леагъ ачесте доъ адж. а в р і т е ші с т р ъ л в ч і т о а р е.

Стръ-

Faţ'a Sub. matr. fem. sing. în cz. Ac. cpl. drp. la V. v e d e a; se-decl. la c a s ă şi la îmm. face f e ţ e: schimbă pe a în e este defn. cu art. a fără art. face f a ţ ă.

Eĭ Pronume, simplu, de pers. 3-a fem. în nr. sing. pentru că este în locul l u m i n'i; în cz. G. cpl. determinativă la f a ţ'a.

Începe V. ca cel' de sus'.

Acum Adv. de timp. se-subzice la V. î n c e p e.

A'şîntin. Îşĭ Pron. sim. de pers. 3-a în cz. D. în nr. sing. cpl. nedrp. la V. a - î n t i n d e.

A-întinde V. Adj. act. strm. în M. inf. de conj. 3-a reg. cpl. drp. la V. î n c e p e.

A-împrăştiea V. Adj. act. strm. în M. inf. de conj. 1-a nereg. cpl. drp. la V. î n c e p e.

Auritele Adj. matr. în pozitiv; fem. îmm. în cz. Ac. pentru substantivul săŭ r a z e care este cpl. drp. la V. a - î n t i n d e şi a î n p r ă ş t i a; se-decl. la c a s ă; la sing. face a u r i t ă. Este defn. cu artc. l e, şi este derivat' dela V. a - a u r ĭ, care vine dela a u r'.

Şi Conjugativ' completitor' care leagă aceste doă adj. a u r i t e şi s t r ă l u c i t o a r e.

Stră-

Стрѣлвчі-тоарелє — Адж. матр. ан позт. фем. амм ан кз. Ак. царъшї пентрѫ сѫбс. съѫ разє; есте дефінїт кѫ артк. ле, фърѣ арт. фаче стрѣлвчітоарє; есте дерів. дела Б. а-стрѣлвчі, шї есте компѫс дела препозіція стрѣ, шї дела вербѫл а-лвчі.

Сале — Адж. Ідеал посесів фем. амм, ан кз. Ак. царъшї пентрѫ разє; есте дерв. дела прон. сімпл. се.

Разє — Сѫбс. матр. комѫн фем. амм. ан кз. Ак. кпл. дрп. ла Б. а-жнтіндє шї а-жнпрѣщіеа; се-декл. ла класѣ.

Преcте — Прпз. ан комплініре, апсемнеазѣ лок дасѫпра.

О — Адж. Ідеал, недефінїт сінг: ан кз. Ак. пентрѫ кѣ есте ан кпл. ла прпз. прєcте.

Лѫме — Сѫбс. матр. фем. сінг. ан кз. Ак. кпл. ла прєcте шї дінпрежнѣ кѫ прєcте кпл. недрп. ла Б. а-жнтіндє шї а-жнпрѣщіеа.

Че — Адж. Ідл. релатів, антечедентѫл съѫ есте лѫме, пентрѫ каре есте фем. сінг. есте ан кз. Н. пентрѫ кѣ есте сѫбж. ла Б. доарме; есте недекліінат.

Дін — Прпз. ан кпл. апсемнеазѣ кавзѣ.

Ненорочіре — Сбс. Ідл. фем. сінг. ан кз. Ак. фііnд ан кпл. ла дін, шї дін превнѣ кѫ дін ан кпл. антжмплѣтоаре ла Б. доарме; се-декл. ла фемеє; есте ком-

Străluci-toarele | Adj. matr. în pozt. fem. imm. în cz. Ac. ĭarăşĭ pentru subs. săŭ r a z e; este definit' cu artc. l e, fără art. face s t r ă l u c i t o a r e; este deriv. dela V. a - s t r ă l u c i, şi este compus' dela prepoziţia s t r ă, şi dela verbul a - l u c i.

Sale | Adj. Ideal' posesiv' fem. imm. în cz. Ac. ĭarăşĭ pentru r a z e; este derv. dela pron. simpl. s e.

Raze | Subs. matr. comun' fem. imm. în cz. Ac. cpl. drp. la V. a - î n t i n d e şi a - î n p r ă ş t i e a; se-decl. la c a s ă.

Preste | Prpz. în complinire, însemnează loc' d'asupra.

O | Adj. Ideal'. nedefinit' sing. în cz. Ac. pentru că este în cpl. la prpz. p r e s t e.

Lume | Subs. matr. fem. sing. în cz. Ac. cpl. la p r e s t e şi dinpreună cu preste cpl. nedrp. la V. a - î n t i n d e şi a - î n p r ă ş t i e a.

Ce | Adj. Idl. relativ', antecedentul săŭ este l u m e, pentru care este fem. sing. este în cz. N. pentru că este subj. la V. d o a r m e; este nedeclinat'.

Din | Prpz. în cpl. însemnează cauză.

Nenorocire | Sbs. Idl. fem. sing. în cz. Ac. fiind în cpl. la d i n, şi din preună cu d i n în cpl. întîmplătoare la V. d o a r m e; se-decl. la f e m e e; este com-

комнѵс' дела не ші норочіре, каре есте дерв. дела Б. а-норочі, че віне дела норок'.

Ѧнкъ — Ѧдв. де кътъціме, дар ачі жнсемнеазъ тімп', ші се-свбзіче ла Б. доарме.

Доарме — Б. Ѧдж. акт. нестрм. жн перс. 3-а жн нр. сінг. пентрѵ свбж. съѳ лѵме жн М. Ѧрът. де конж. 2-а рег.

Ѧнчепе — Б. Ка чеде свс'.

а-Стрълѵчі — Б. Ѧдж. акт. стрм. жн М. інф. кпл. дрп. ла Б. жнчепе; де конж. 2-а.

Ші — Конжг. конжѵгъ Б. а-стрълѵчі ші а-лѵміна.

а-Лѵміна — Б. Ѧдж. акт. стрм. жн М. інф. кпл. дрп. ла жнчепе де конж. 1-а рег. дерв. дела лѵмінъ.

Мрцініт'л — Парт. пасівъ де конж. 2-а рег. жн неам' невтрѵ, жн нр. сінг. ші жн кз. Ѧк. пентрѵ свс. съѳ хорізон'; есте деріват' дела марціне.

Ѧчеста — Ѧдж. Ідл. демонтратів' невтр. сінг. жн кз. Ѧк.

Хорізон — Свс., матр., невт., сінг., жн кз. Ѧк. кпл. дреп. ла Б. а-стрълѵчі ші а-лѵміна. се-декл. ла пъмжнт'.

Ѧлѳ ачещіі Лѳ — — — — — — Ѧртк. невт. сінг. жн кз. Ѧк. пентрѵ свс. съѳ хорізон'.

Ѧчещіі — Ѧдж. Ідл. демнс. фем. сінг. жн кз. Г. пентрѵ Свбс. патрії.

Трі-

compus' dela n e și n o r o c i r e, care este derv. dela V. a-n o r o c i, ce vine dela n o r o c'.

Încă — Adv. de cîtăţime, dar aci însemnează timp', și se-subzice la v. d o a r m e[1].

Doarme — V. Adj. act. nestrm. în pers. 3-a în nr. sing. pentru subj. săŭ l u m e în M. Arăt. de conj. 2-a reg.

Începe a Străluci — V. Ca cele de sus'. V. Adj. act. strm. în M. inf. cpl. drp. la v. î n c e p e; de conj. 2-a.

Și — Conjg. conjugă V. a-s t r ă l u c i și a-l u m i n a.

a-Lumina — V. Adj. act. strm. în M. inf. cpl. drp. la î n c e p e de conj. l-a reg. derv. dela l u m i n ă.

Mărginitul[2] — Part. pasivă de conj. 2-a reg. în neam' neutru, în nr. sing. și în cz. Ac. pentru sbs. săŭ h o r i z o n'; este derivat' dela m a r g i n e.

Acesta — Adj. Idl. demonstrativ' neutr. sing. în cz. Ac.

Horizon — Sbs., matr., neut., sing., în cz. Ac. cpl. drep. la v. a-s t r ă l u c i și a-l u m i n a. se-decl. la p ă m î n t'.

Alŭ aceștiĭ — — — — — —

Lŭ — Artc. neut. sing. în cz. Ac. pentru sbs. săŭ h o r i z o n'.

Aceștiĭ — Adj. Idl. demns. fem. sing. în cz. G. pentru Subs. p a t r i ĭ.

Tri-

[1] d o a r m ă.
[2] Mrginitul.

Трістe — Адж. Ідл. фм. сінг. жн. кз. Г. пентрѫ сѫбс. сѫѫ патріі; есте жн позіт.

Пжнъ — Препз. делокъ, ачі жнсемнеазъ тімпъ.

Акѫм — Аав. де тімпъ, се-сѫбзіче ла Б. каре се-сѫбтжнцелеце, а-фостъ.

Патріі — Сѫбс. Ідл. фм. сінг. жн кз. Г. кпл. детр. ла Хорізонъ; се-декл. ла Фемее.

Ачеастъ — Адж. Ідл. демнс. фем. сінг. жн кз. И. пентрѫ сѫбс. лѫмінъ.

Лѫмінъ — Сѫбс. матр. фем. сінг. жн кз. Н.; пентрѫ къ есте сѫбж. ла Б. пѫрчеде; се-декл. ла Лѫнъ.

Пѫрчеде — Б. Адж. Ак. нестр. жн нр. сінг. жн перс. 3-а, пентрѫ сѫбж. лѫмінъ, жн т. през. жн М. Ардт. де конж. 3-а, рег.

Дін — Препз. де локъ ші жнсемнеазъ венірe де ѫндева.

Фъклі'а — Сѫбж. матр. ком. фем. сінг. жн кз. Ав. пентрѫ жнсемнареа препз. дін.; есте кѫ дін дінпревнъ жн кпл. недрп. ла Б. пѫрчеде; есте дефін. кѫ артк. а, фъръ артк. фаче фъкліе се-декл. ла Фемее.

Чеа — Артк. де каре се-пѫне жнаінтеа аджектівелор, фем. сінг. жн кз. Ав. пентрѫ сѫбс. фъкліе.

Фъръ — Препз. жн кпл. аратъ ѫн фрас де адж.

Де сфършітѫ — Сѫбс. Ідл. невт. сінг. жн кз Г. се-декл. ла пъмжнт.

Triste	Adj. Idl. fm. sing. în cz. G. pentru subs. săŭ patriĭ; este în pozit.
Pînă	Prepz. de loc' [1], aci însemnează timp'.
Acum	Adv. de timp', se-subzice la V. care se-subtînțelege, a-f o s t'.
Patriĭ	Subs. Idl. fm. sing. în cz. G. cpl. detr. la H o r i z o n'; se-decl. la F e m e e.
Această	Adj. Idl. demns. fem. sing. în cz. N. pentru subs. l u m i n ă.
Lumină	Subs. matr. fem. sing. în cz. N.; pentru că este subj. la V. p u r c e d e; se-decl. la L u n ă.
Purcede	V. Adj. Ac. nestr. în nr. sing. în pers. 3-a, pentru subj. l u m i n ă, în t. prez. în M. Arăt. de conj. 3-a, reg.
Din	Prepz. de loc' și însemnează venire de undeva.
Făcli'a	Subs. matr. com. fem. sing. în cz. Ab. pentru însemnarea prepz. d i n; este cu d i n dinpreună în cpl. nedrp. la V. purcede; este defin. cu artc. a, fără artc, face f ă c l i e se-decl. la F e m e e.
Cea	Artc. de care se-pune înaintea adjectivelor', fem. sing. în cz. Ab. pentru subs. f ă c l i e.
Fără	Prepz. în cpl. arată un fras' de adj.
De sfîrșitŭ	Subs. Idl. neut. sing. în cz. G. se-decl. la p ă m î n t'.

[1] deloc'.

Ал пріінці-лорѫ	Сѫбс. Ідл. фем. жмм. жн кз. Г. кпл. детерм. ла фъкліе, се-декл. ла Ацнъ ші есте дефн. кѫ артк. жн Г. лорѫ.
Ачеаста	Ядж. Ідл. демнс. фем. сінг. жн кз. Н. пентрѫ къ есте сѫбж. ла Б. ера.
Діи	Препз. жн кпл. жнсемнеазъ кавзъ.
Ненорочіре	Сѫбс. ка чел де сѫс'.
Ера	Б. сѫбс. жн нр. сінг. перс. 3-а, т. Несъвмр. жн М. Ярът. Б. авксіліар', нерег.
Стінсъ	Парт. пас. де т. трекѫт. де конж. 3-а, фем. жн нр. сінг. жн кз. Н. пентрѫ къ есте презіс' ла сѫбж. фъкліе.
Пентрѫ	Препз. жн кпл. ші жнсемнеазъ пъ сеама.
Ноі	Прон. сім. де перс. 1-а жмм. жн кз. Ак. ші кпл. недрп. дінпревнъ кѫ пентрѫ ла Б. ера.
Пънъ	Препз. ка чел мai де сѫс'.
Акѫм	Ядв. се-сѫбзіче ла ера.
Міезъл'-нопці	Сѫбс. Ідл. невт. сінг. жн кз. Н. пентрѫ къ есте сѫбж. ла Б. ера каре се-сѫбтънцелеуе; се-деклінеазъ ла Пъмънт'; есте комп. дела міез' ші ноапте каре ачі есте жн кз. Г. ші кпл. детер. ла міезъл; есте дефн. кѫ артк. лѫ пентрѫ къ се-термінеазъ жн ѫ.
Пентрѫ	Ядж. матр. жн пózт. невт. сінг. жн кз. Н. пентрѫ сѫбс. съѫ жнтънерек; се-деклінеазъ ка Демнѫ:

Ан-

A ştiinţilorŭ — Subs. Idl. fem. îmm. în cz. G. cpl. determ. la făclie, se-decl. la Lună şi este defn. cu artc. în G. lorŭ.

Aceasta — Adj. Idl. demns. fem. sing. în cz. N. pentru că este subj. la V. era.

Din — Prepz. în cpl. însemnează cauză.

Nenorocire — Subs. ca cel de sus'.

Era — V. subs. în nr. sing. pers. 3-a, t. Nesăvîr. în M. Arăt. V. aucsiliar', nereg.

Stinsă — Part. pas. de t. trecut. de conj. 3-a, fem. în nr. sing. în cz. N. pentru că este prezis' la subj. făclie.

Pentru — Prepz. în cpl. şi însemnează pă seama.

Noĭ — Pron. sim. de pers. l-a îmm. în cz. Ac. şi cpl. nedrp. dinpreună cu pentru la V. era.

Pînă — Prepz. ca cea maĭ de sus'.

Acum — Adv. se-subzice la era.

Miezul'-nopţi — Subs. Idl. neutr. sing. în cz. N. pentru că este subj. la V. era care se-subtînţelege; se-declinează la Pămînt'; este comp. dela miez' şi noapte care aci este în cz. G. şi cpl. deter. la miezul; este defn. cu artc. lŭ pentru că se-terminează în ŭ.

Pentru — Adj. matr. în pozt. neut. sing. în cz. N. pentru subs. săŭ întunerec'; se-declinează ca Lemnŭ:

În

Лнтѵнерекѣ	Сѵбс. матр. невт. сінг. жн кз. Н. сѵбж. ла ера; се-декл. ла Лемнѣ: ла жмм. фаче жнтѵнерече, скімбъ пе к жн ч.
Де-нікъірї	Фрас' ае адв. се-сѵбзіче ла в. ера каре се-сѵбтжнцелеце.
Газъ	Сѵбс. матр. фм. сінг. жн кз. Н. сѵбж. ла в. ера; се-декл. ла Касъ.
Де лѵмінъ	Сѵбс. мат. фм. сінг. жн кз. Г. кпл. детер. ла разъ; се-декл. ла Лѵнъ.
Лмецелъ	Сѵбс. їдл. фем. сінг. жн кз. Н. сѵбж. ла ера; се-декл. ла Лѵнъ: ла жмм. фаче амецелї, скімбъ пе еа жн е; есте дерв. дела в. а-амецї.
Лмвъл-мачіре Піпъіре Пъшіре	Бербѵрї жн М. інф. ка е се-пѵ жн лок' де сѵбстантіве ідеале фем. сінг. жн кз. Н. сѵбж. ла ера; се-декл. ла Фемее.
Къѵтатъ	Парт. пас. де т. трекѵт'. де конж. 1-а, жн нр. сінг. фем. жн кз. Н. пептрѵ сѵбс. пъшіре, се-декл. ла Касъ.
Лармъ	Сѵбс. їдл. фем. сінг. жн кз. Н. сѵбж. ла в. ера се-декл. ла Касъ.
Не-жмвоіре	в. жн інфін. лѵат' де сѵбс. фем. сінг. жн кз. Н. сѵбж. ла ера; се-деклінеазъ ла фемее; есте компѵс' дела не ші воіре каре віне дела вое.

Întunerecŭ	Subs. matr. neut. sing. în cz. N. subj. la era; se-decl. la Lemnŭ: la îmm. face întunerece, schimbă pe c în č.
De-nicăirĭ	Fras' de adv. se-subzice la V. era care se-subtînțelege.
Rază	Subs. matr. fm. sing. în cz. N. subj. la V. era; se-decl. la Casă.
De lumină	Subs. matr. fm. sing. în cz. G. cpl. deter. la rază; se-decl. la Lună.
Amețeală	Subs. Idl. fem. sing. în cz. N. subj. la era; se-decl. la Lună: la îmm. face amețelĭ, schimbă pe ea în e; este derv. dela V. a-ameți.
Îmvălmăcire[2]	Verburĭ în M. inf. care[1] se-iaŭ în loc' de substantive ideale fem. sing. în cz. N. subj. la era; se-decl. la Femee.
Pipăire	
Păşire	
Căutată	Part. pas. de t. trecut'. de conj. l-a, în nr. sing. fem. în cz. N. pentru subs. pîşire, se-decl. la Casă.
Larmă	Subs. Idl. fem. sing. în cz. N. subj. la V. era se-decl. la Casă.
Ne-îmvoire	V. în infin. luat' de subs. fem. sing. în cz. N. subj. la era; se-declinează la femee; este compus' dela ne şi voire care vine dela voe.

16* PAR-

[1] ca e
[2] Îmvălmacire.

ПАРТЕА АТРЕІА

І. Пентрѹ Конструкціе.

Ка съ ворбім ші съ скрім нѹ есте дестѹл ащі тоате формеле фіе-кърія зічірі ші релаціа че аѹ жнтре дънселе; есте де требѹінцъ жнкъ съ цім ші локѹл саѹ рънднл каре зічеріле требѹе съ жл аібъ кънд, фъкънд о пропозіціе саѹ ѹн кѹвънт, арат къ кѹетареа мінцій ноастре: ребѹліле дарь, че се-даѹ пентрѹ рънднл ші локѹл зічерілор жнтр о пропозіціе, ле арат Конструкціа.

Кънд зічеріле асфел сънт ашъзате жнтр о пропозіціе, жн кът партеа чea дін тъіѹ а еі есте сѹбѓектѹл; а де адоілеа вербѹл; а де атреілеа комплініреа дреаптъ саѹ недрептъ, ші жнсфършіт комплініріле жнтъмплътоаре; атѹнчі Конструкціа се-зіче фіреаскъ саѹ дреаптъ; кѹм: Пърінділор, даці жнвъцътѹрь фіілор воштрі жн копілъріа лор.

Кънд ачест рънд ал зічерілор, се-стрікъ саѹ пентрѹ армоніа лор, саѹ пентрѹ фіреа лімбій, атѹнчі конструкціа се-нѹмеще Фігѹрать саѹ Ынтоарсъ саѹ Недреаптъ; кѹм: жн-

тот

PARTEA ATREIA

I. Pentru Construcţie.

Ca să vorbim' şi să scrim' nu este destul' aşti toate formele fie-căria ziciri şi relaţi'a ce aŭ între dînsele; este de trebuinţă încă să ştim' şi locul' saŭ rîndul' care zicerile trebue să îl aîbă cînd, făcînd' o propoziţie saŭ un cuvînt', arată cugetarea minţ'i noastre: regulile dară, ce se-daŭ pentru rîndul' şi locul' zicerilor într'o propoziţie, le arată Construcţi'a.

Cînd zicerile asfel sînt' aşăzate într'o propoziţie, în cît' partea cea din tîiŭ a eĭ este subjetul'; a de adoilea verbul'; a de atreilea complinirea dreaptă saŭ nedreaptă, şi însfîrşit' complinirile întîmplătoare; atunci Construcţi'a se-zice fireascâ saŭ dreaptă; cum: Părinţilor', daţĭ învăţătură fiilor' voştri în copilări'a lor'.

Cînd acest' rînd' al zicerilor', se-strică saŭ pentru armoni'a lor', saŭ pentru firea limb'i, atunci construcţi'a se-numeşte Figurată saŭ Întoarsă saŭ Nedreaptă; cum: întot'

тот' локъл' не ърмеазъ респлътіреа фаптелор' ноастре прін глаєвл' конъіінц'і.

Кънд конструкц'а аре толте зічеріле требвінчоасе ка съ арате квъетареа ноастръ, атвнчі се-нвмеще Плінъ сав Антреагъ; квм: Стръмвтареа скавнвлві дін Рома ън Константінопол' а-стат' прічін'а декъдері Романілор.

Кънд дін протівъ жнтр' вн фрас' ліпсеще оаре-каре зічере пе каре регвл'а о чере, дар обічеівл' о ъртъ, атвнчі конструкц'а есте Елліптікъ, адікъ аре ліпсъ; квм: леціле адавк' лініщеа ші елвкаці'а моралвл' жнтр о соціетате.

Ші пр. кънд пропоз'ц'і'а нвнвмаі къ аре толте зічеріле каре сънт' де требвінцъ жнтр' жнсъ, чі сав ка съ леа маі мвлтъ пвтере фрасвлві, сав пентрв жнсвшіреа лімб'і, вн'а дін пърціле ей се-репетеще, атвнчі пропоз'ц'і'а аре Плеонасмв; квм: ціе 'ц'і аддвчем' Двмнезевле рвгъчвніле ноастре.

Ачест' плеонасмв, кънд пвс' пентрв жнсвшіреа лімб'і, фаче фрасвл' маі кв пвтере ші маі фрвмос', атвнчі се-нвмеще Леціві'т'; квм: пе тіне сфънтъ Дрептате неънчетат, съ те кемъм' ън міжлокъл' нострв.

Кънд жнсъ, де прісос' фііна', се-пвне нвмаі пентрв вн' обічеів ші фрасвлві нв ажвтъ німіка, атвнчі се-нвмеще Грешіт'; квм: внде невніреа жнпъръцеще, аколо оамен'і нічі одатъ нв се-жнвоіеск' жнтре сіне.

2.

tot' locul' ne urmează resplătirea faptelor' noastre prin glasul' conştiinţ'i.

Cînd construcţi'a are toate zicerile trebuinčoase ca să arate cugetarea noastră, a tunci se-numeşte Plină saŭ Întreagă; cum: Strămutarea scaunuluĭ din Roma în Constandinopol' a-stat' pricin'a decăder'i Romanilor'.

Cînd din protivă într' un fras' lipseşte oare-care zicere pe care regul'a o cere, dar obiceiul' o iartă, atunci[1] construcţi'a este Elliptică, adică are lipsă; cum: legile adduc' liniştea şi educaţi'a moralul' într' o soţietate.

Şi iar, cînd propoziţi'a nunumaĭ că are toate zicerile care sînt' de trebuinţă într' însa, ci saŭ ca să dea maĭ multă putere frasuluĭ[2], saŭ pentru însuşirea limb'i, un'a din părţile eĭ se-repeteşte, atunci propoziţia' are Pleonasmŭ; cum: ţie 'ţĭ adducem' Dumnezeule rugăčunile noastre.

Acest' pleonasmŭ, cînd pus' pentru însuşirea limb'i, face frasul' maĭ cu putere şi maĭ frumos', atunci se-numeşte Legiuit'; cum: pe tine sfîntă Dreptate neîncetat, să te chemăm' în mijlocul' nostru.

Cînd însă, de prisos' fiind', se-pune numaĭ pentru un' obiceiŭ şi frasuluĭ nu ajută nimica, atunci se-numeşte Greşit'; cum: unde neunirea înpărăţeşte, acolo oamen'i nicĭ odată nu se-învoiesc' între sine. 2.

[1] atucĭ.
[2] În erată se propune *a frasuluĭ*.

2. Депріндере асупра Конструкції.

Ексемплу.

Лумінă кând жнчепе асе-іві, жнтунерекă се-аскунде, фуце непутінд ведеа фаца еї: жнчепе акум а ші жнтінде ші а ші жнпреціа аврітеле ші стрălучітоареле сале разе преste о луме че дін ненорочіре жнкъ доарме; жнчепе а-стрălучі ші а-лумина мъруінітă ачеста Хорізон ай ачещіі тріste пънъ акум патрії. Ачеастъ лумінъ пурчеде діп фъклиă чea фъръ де сфършіт а цііинцілор; ачеста дін ненорочіре ера стінс пентрă ноі пънъ акум: міезăл-нопцеі, негрă жнтунерек, денікъірі разъ де лумінъ, амецеалъ, жібъламкіре, піпъіре, пъшіре къутатъ, лармъ, нежнвоіре! шчл.

Фрасă I.

Лумінă кând жнчепе а-се-іві, жнтунерекă се-аскуде, фуце непутінд ведеа фацă еї.

Ун ачест фрас конструкціă есте жнтоарс съă фігуратъ, ші ун конструкціе дреаптъ съă фіреаскъ се-аратъ аша: Унтунерекă не путінд ведеа фацă лумінеі, се-аскунде, фуце, кând еа жнчепе а се-іві.

Фрасă II.

Унчепе акум а ші жнтінде ші а ші жмпръціа аврітеле ші стрălучі-

тоа-

2. Deprindere asupra Construcţii.

Ecsemplu.

Lumin'a cînd începe ase-ivi, întunerecul' se-ascunde, fuge neputînd' vedea faţa eĭ: începe acum a 'şĭ întinde şi a 'şĭ înpreştia auritele şi strălucitoarele sale raze preste o lume ce din nenorocire încă doarme; începe a-străluci şi a-lumina mărginitul' acesta Horizon' al' aceştiĭ triste pînă acum patriĭ. Această lumină purcede din făcli'a cea fără de sfîrşit' a ştiinţilor'; aceasta din nenorocire era stinsă pentru noĭ pînă acum: miezul-nopţ'i, negru întunerec', denicăiri rază de lumină, ameţeală, învălmăcire, pipăire, pîşire căutată, larmă, neînvoire! şcl.

Frasul' I.

Lumin'a cînd începe a-se-ivi, întunerecul' se-ascunde[1], fuge neputînd' vedea faţ'a eĭ.

În acest' fras' construcţi'a este întoarsă saŭ figurată, şi în construcţie dreaptă saŭ firească se-arată aşa: Întunerecul' ne putînd' vedea[2] faţ'a lumin'i, se-ascunde, fuge, cînd ea începe a se-ivi.

Frasul II.

Începe acum a 'şĭ întinde şi a 'şĭ împrăştia auritele şi strălucitoa-

[1] se-ascude.
[2] fedea.

тоарелѣ сале разе преспе о лѫме че дін ненорочіре жнкъ доарме.

Ачест фрас нѫмаі ла сфършіт есте жн конструкціе жнтоарсъ саѫ фігуратъ, ѫнде жн констрк. дрпт. требѫе а се-зіче аша: преспе о лѫме че доарме жнкъ дін ненорочіре. Конструкція аѫі аре жнкъ ші плеонасмѫ жші, ѫнде ера аестѫ а се-зіче: а-жнпрѫщіа разеле сале. Аре асеменеа ші елліпс де сѫбж. каре есте лѫмін'а.

Фрасѫл' III.

Ынчепе а-стрѫлучі ші а лѫміна мѫрцінітѫл' ачеста Хорізон' ал' ачещіі трісте пжнъ акѫм патрії.

Ачест' фрас жн конструкціе дрепть се-ратъ аша: лѫмін'а жнчепе а стрѫлучі ші а-лѫміна Хорізонѫл ачеста мѫрцініт' ал патріі ачещіа чеі трісте пжнъ акѫм. Ші ачест' фрас а-ѫѫт' елліпс де сѫбж. каре есте лѫмін'а.

Фрасѫл' IV.

Ачеастъ лѫмінъ пѫрчеде дін фъкліа чеа фъръ де сфършіт' а щіінцілор.

Ші ел' аре елліпс ші конструкціа фіг. се-жнплінеще ші се-ратъ аша: лѫмін'а ачеаста пѫрчеде дін фъкліа щіінцілор' че есте фъръ де сфършіт'.

Фра-

toarele sale raze preste o lume ce din nenorocire încă doarme.

Acest' fras' numaĭ la sfîrşit' este în construcţie întoarsă saŭ figurată, unde în constrc. drpt. trebue a se-zice aşa: preste o lume ce doarme încă din nenorocire. Construcţi'a luĭ are încă şi pleonasmul' îşĭ, unde era destul' a se-zice: a-înpräştia razele sale. Are asemenea şi ellips' de subjet' care este lumin'a.

Frasul' III.

Începe a-străluci şi a lumina mărginitul' acesta Horizon' al' aceştiĭ triste pînă acum patriĭ.

Acest' fras' în construcţie dreaptă se-arată aşa: lumin'a începe a străluci şi a-lumina Horizonul acesta mărginit' al patrii aceştia ceĭ triste pînă acum. Şi acest' fras' a-avut' ellips' de subj. care este lumin'a.

Frasul' IV.

Această lumină purcede din făcli'a cea fără de sfîrşit' a ştiinţilor'.

Şi el' are ellips' şi construcţi'a fig. seînplineşte şi se-arată aşa: lumin'a aceasta purcede din făcli'a ştiinţilor' ce este fără de sfîrşit'.

Fra-

Фрасъ̀ V.

Ячеаста дін ненорочіре ера стінсъ пентрў ноі пѫнъ акўм. Констр. ирѣш фіг. жн констр. дрпт. есте аша: фъклі̀а ачеаста ера стінсъ пентрў ноі пѫнъ акўм дін ненорочіре.

Фрасъ̀ VI.

Міезъ̀-нопцъ̀і, негрў жнтўнерек̀, денікъірі разъ де лўмінъ, амецелъ жнвълмъчіре, піпъіре, пѫшіре къўтатъ, лармъ, неѫмвоіре.

Фрасъ̀ ачеста аре елліпс̀ де вербш̀ де презіс̀ каре есте ера саў ера фііна̀. Де нікъірі разъ де лўмінъ, жн констр. дрпт. се-аратъ аша: разъ де лўмінъ де нікъірі.

ПЯГ-

Frasul' V.

Aceasta din nenorocire era stinsă pentru noĭ pînă acum. Constr. ĭarăș fig. în constr. drpt. este așa: făcli' a aceasta era stinsă pentru noĭ pînă acum din nenorocire.

Frasul' VI.

Miezul'-nopț'i, negru întunerec', denicăirĭ rază de lumină, ameț eală învălmăcire, pipăire, pîșire căutată, larmă, neîmvoire.

Frasul' acesta are ellips' de verb' și de prezis' care este era saŭ era fiind'. De nicăirĭ rază de lumină, în constr. drpt. se-arată așa: rază de lumină de nicăirĭ.

PAR-

ПАРТЕА АПАТРА

I. Пентрѫ Пропоҳиціі.

Ын натѫрѫ нѫ ведем, де кат' нѫмаі фііпцї ші кѫалітѣцї; фіешекаре фііпцѣ, жнтр' о лімѣ че се-фаче прін сѫнете, аре зічереа са саѫ нѫмеле съѫ; прекѫм ші фіешекаре кѫалітате асеменѣ. Ші дін протівѣ фіеще че нѫміре не арать о ідее, адікѣ кіпѫл' саѫ а унеі фііпцї саѫ а унеі кѫалітѣцї. Съ пѫнем акѫм кѣ еѫ ам' ын мінте'м' о ідее адікѣ віацѣ; лънгѣ ачѣста воіѫ съ маі алътѫрез' ші алта прекѫм тремѣтоаре воіѫ потрівіндѫле съ възѫ дака ідеea трекѣтоаре, се-кѫкіне ла ідеea кіацѣ саѫ нѫ, ші аша зік' ын мінеѫмі віаца есте трекѣтоаре, ачѣстѣ лѫкраре че еѫ фак' се-нѫмеще Жѫдікатѣ.

Жѫдікат'а ачѣста се-поате а о пѫне ші алтѫя жнаінте, адікѣ а о фаче кѫноскѫтѣ, атѫнчї о пронѫнціез' ші зік' віаца есте трекѣтоаре саѫ моартѣ есте вечінѣ. Кънд дар опронѫнціез', атѫнчї ла нѫме де Пропозіціе; кѣчї ка кънд с'ар' пѫне жнаінте адікѣ се-сѫпѫне; аша дар пропозіціа есте ожѫдікатѣ пронѫнціатѣ.

17 Де

PARTEA APATRA

1. Pentru Propoziţii.

În natură nu vedem', de cît' numaĭ fiinţi şi cualităţi, fieştecare fiinţă, într' o limbă ce se-face prin sunete, are zicerea sa saŭ numele săŭ; precum şi fieştecare cualitate asemenea. Şi din protivă fieşte ce numire ne arată o idee, adică chipul' saŭ a uneĭ fiinţi saŭ a uneĭ cualităţi. Să punem acum că eŭ am' în minte'mĭ[1] o idee adică v i a ţ'ă; lîngă aceasta voiŭ să maĭ alăturez' şi alt'a precum' t r e c ă t o a r e[2] voiŭ potrivindule să văzŭ daca ideea t r e c ă t o a r e, se-cuvine la ideea v i a ţ ă saŭ nu, şi aşa zic' în mine'mĭ v i a ţ'a e s t e t r e c ă t o a r e, această lucrare ce eŭ fac' se-numeşte J u d i c a t ă.

Judicat'a aceasta se-poate a o pune şi altuia înainte, adică a o face cunoscută, atuncĭ o pronunţiez' şi zic' v i a ţ'a e s t e t r e c ă t o a r e saŭ m o a r t e a e s t e v e c n i c ă.[3] Cînd dar o pronunţiez', atuncĭ ia nume de P r o p o z i ţ i e; căcĭ de cînd s'ar' pune înainte adică se-spune; aşa dar p r o p o z i ţ i'a e s t e o j u d i c a t ă p r o n u n ţ i a t ă.

17 De

[1] minte'm'.
[2] tremătoare.
[3] v e c i n ă.

Де вом черчета ноі ачѣстъ пропозіціе: віаца есте трекъторе, ведем къ лукрв пентрв каре ворбім сав пентрв каре афірмъм жнтрънса есте віаца, пе каре де нв лвом авѣ, нв пвтем съ авем асеменѣ нічі темеіе асвпра кървіа съ фачем жвдікатъ ші дінтрънса пропозіціе ші пентрв ачѣста зічерѣ віацъ фііндъ къ жн пропозіціе, ціне о трѣптъ де темеіе, кв дрептвл ші нвміре де свбжет ав свбзъкът.

Жнтр ачест кіп авънд темеіе асвпра кървіа съ фачем жвдікатъ, пвтем аквм съ адвчем ідеea ав зічерѣ трекъторе ші лін квііінца лор съ о потрівім ла свбжетвл віацъ, ші фііндъ къ зічерѣ ачѣста трекъторе жн пропозіціе нв не фолосеще алта, де кът нвмаі съ се-зікъ пентрв свбжет адікъ съ арате квм, сав че есте; врмѣзъ ка де ачі съ ші нвмеле де Презіс, ші съ ведем къ фіеще каре пропозіціе аре доъ пърці, адікъ: пе Свбжет ші пе Презіс.

Жнсъ квііінца жнтре ачесте доъ пърці нв се-поате аръта, де вор фі нвмаі сінгвре; авем требвінцъ даръ, ка съ о жнтърім прінтр о афірмаціе, двпъ квм ам маі зіс, де вн верб каре есте сінгвр берввл а фі, ші каре се нвмеще ші логъторвъ ав семн ал жвдекъці.

Жн лок де а зіче віаца есте трекъторе, пвтем зіче ші віаца трече; преквм ші жн лок де сжнт скріінд, зічем, скріѣ; аша дар требве аічі къ презівл де мвлте орі се-аратъ жнтр вна кв верввл.

Кжнд

De vom' cerceta noĭ această propoziție: viața este trecătoare, vedem' că lucru pentru care vorbim' saŭ pentru care afirmăm' întrînsa este viața, pe care de nu îl' vom' avea, nu putem' să avem' asemenea nicĭ temeiŭ asupra căruia să facem' judicată și dintrîns'a propoziție și pentru aceasta zicerea viață fiind' că în propoziție, ține o treaptă de temeiŭ, cu dreptul' îșĭ ia numire de subjet' aŭ subzăcut'.

Într' acest' chip' avînd' temeiŭ asupra căruia să facem' judicată, putem' acum să aducem' ideea aŭ zicerea trecătoare și din cuviințʼa lor' să o potrivim' la subjetul' viață, și fiind' că zicerea aceasta trecătoare în propoziție nu ne folosește alt'a, de cît' numaĭ să se-zică pentru subjet adică să arate cum, saŭ ce este; urmează ca de aci să 'șĭ ia numele de Prezis', și să vedem' că fiește care propoziție are doă părțĭ, adică: pe Subjet' și pe Prezis'.

Însă cuviințʼa între aceste doă părțĭ nu se-poate arăta, de vor' fi numaĭ singure; avem' trebuință dară, ca să o întărim' printr' o afirmație, după cum am' maĭ zis', de un verb' care este singur' verbul' a fi, și care se numește și legătură aŭ semn' al judecățʼi.

În loc' de a zice viațʼa este trecătoare, putem' zice și viațʼa trece; precum' și în loc de sînt' scriind', zicem', scriŭ; așa dar trebue aștĭ că prezisul' de multe orĭ se-arată într' un'a cu verbul'.

Cînd

Кънд зік' віртвтеа есте ънкъпътъцітоаре, събжетъл ънтр' ачъстъ пропозиціе есте віртвтае; ел ачі аратъ нъмаі о ідее; прекъм ші ън пропозіція: оамені сънт' мъриторі, събжетъл' оамені, асеменеа аратъ нъмаі о ідее. Кънд ънсъ зік' „ібірк де омъ, дрептатеа ші патріотісмъл' сънт' Дъмнезеєщі,“ ачі събжетъл' есте „ібіреа де ом', дрептатеа ші патріотісмъл',“ ші аратъ трей ідеї ші кълітатеа че се-аратъ прін презісъл' дъмнезеєщї, се-къвіне ла кате трее. Зічем' дар, къ кънд събжетъл' аратъ нъмаї о ідее се-нъмеще Сімплъ ші кънд аратъ маї мълте, се-нъмеще Компъсъ.

Ън пропозіціїле ачестъ „Дъмнезеў есте немъритор', Дъмнезеў есте тът ал тътълор'.“ Презісърї сънт' немъриторў ші тът ал тътълор'; чел' дін тръ презіс се-аратъ прінтр' о сінгър зічере, чел' де алдоілъ се-аратъ прін зічериле тът ші ал тътълор'. Дар кът тоате ачестъ ънъндоъ аратъ нъмаї кате о сінгър ідее аў кълітате (къчї ші пе чел' де ал доілъ, де ам' фі авът' о сінгър зічере каре се копрінзъ ші пе тът ші пе ал тътълор', не-грешіт' 'л ам фі арътат' прінтр' ънса, прекъм арътъм ші пре чел' дінтрїў, ънде пътем зіче ън лок де немъритор' фър де моарте) ън съ ън пропозіція чъстъ л' алтъ „Дъмнезеў есте вечнік', дрепт', а тот' пътернік' ші а тот' ціітор,“ презісъл аратъ атът кълітъцї, каре се въд ън „вечнік, дрепт', а тот' пътернік' ші а тот' ціітор,“ ші каре тоате се-къвін' ла събжетъл' Дъмнезеў: ведем' дар къ ші презі-

Cînd zic' virtutea este îmbunătăţitoare, subjetul într' această propoziţie este virtutea[1]; el aci arată numaĭ o idee; precum şi în propoziţi'a: oamen'i sînt' muritorĭ, subjetul' oamen'i, asemenea arată numaĭ o idee. Cînd însă zic' „iubirea de omŭ, dreptatea şi patriotismu-l' sînt' Dumnezeeştĭ", aci subjetul' este „iubirea de om', dreptatea şi patriotismul'", şi arată treĭ ideĭ şi cualitatea ce se-arată prin prezisul' dumnezeeştĭ, se-cuvine la cîte trele. Zicem' dară, că cînd subjetu-l' arată numaĭ o idee se-numeşte Simplu şi cînd arată maĭ multe, se-numeşte Compusŭ.

În propoziţiile acestea „Dumnezeŭ este nemuritor', Dumnezeŭ este tată al tutulor'". Prezisurĭ sînt' nemuritorŭ şi tată al tutulor'; cel' din tîiŭ prezis', se-arată printr' o singură zicere, cel' de aldoilea se-arată prin zicerile tată şi al tutulor'. Dar cu toate acestea amîndoă arată numaĭ cîte o singură idee aŭ cualitate (căcĭ şi pe cel' de al doilea, de am' fi avut' o singură zicere care se coprinză şi pe tată şi pe al tutulor', negreşit' 'l am fi arătat' printr'însa, precum arătăm şi pre cel' dintîiŭ, unde puteam zice în loc de nemuritor' fără de moarte) însă în propoziţi'a ceastă l'altă „Dumnezeŭ este večnic', drept', a tot' puternic' şi a tot' ştiitor", prezisul arată atîtea cualităţĭ, care se văd' în „večnic, drept', a tot' puternic' şi a tot' ştiitor'"; şi care toate se-cuvin' la subjetul' Dumnezeŭ: vedem' dară că şi prezisul

17*

[1] virtutae.

сэ̀ се-ампарте асемене ка ші сэбжетэ̀ ансімплэ ші компэс. Есте сімплэ канд арэтъ нумаі о сінгэръ калітате, фіе арътатъ прінтр'ънса саѹ прін маі мълте зічері. Есте компэс дін протівъ канд арэтъ маі мълте калітъці че се-квін сэбжетэ̀лэї ші фіе арътате фіе-ші карэ прінтр'ънса саѹ прін маі мълте зічері.

Пропозіція де сэс „ібірея де ом дрептатеа ші патріотісмэ̀л сънт Дъмнезеєщі се поате десфаче ын ататэ пропозіції, кате ідеї копріндe сэбжетэ̀л; адікъ ын треі кэм.

Ібірэ де ом есте Дъмнезееск.

Дрептатэ есте Дъмнезееск.

Патріотісмэ̀л есте Дъмнезееск.

Асемене ші пропозіція „Дъмнезеѹ есте вечнік, дрепт, а тот пътернік ші а тот щіітор“ паръші се-поате десфаче ын ататэ пропозіції, кате калітъці копріндe презісэ̀л; адікъ ын патрэ, кэм:

Дъмнезеѹ есте вечнік.

Дъмнезеѹ есте дрепт.

Дъмнезеѹ есте а тот-щіітор.

Дъмнезеѹ есте а тот-пътернік.

Інсемнъм даръ, къ канд сэбжетэ̀л аѹ презісэ̀л есте компэс жнтр'о пропозіціе, атънчі ea копріндe ын сіне аѹ се-поате десфаче ын ататэ пропозіції кате ідеї аѹ калітъці арэтъ ачест сэбжет аѹ презіс, ші фііинд аша, бенім ка ші пе пропозіції съ ле ымпърцім жндоъ; адікъ ын Сімпле ші Компэсе двпъ сэбжетэ̀л ші презісэ̀л лор.

Жнтр'ачесте пропозіції „Пъмжнтэ̀л есте сферіческ, Фрэмъсецea, пътереа, вітезіа сънт

Тре-

sul' se-împarte asemenea ca și subjetul' însimplu și compus'. Este simplu cînd arată numaĭ o singură cualitate, fie arătată printr' un'a saŭ prin maĭ multe ziceriĭ. Este compus' din protivă cînd arată maĭ multe cualităţĭ ce se-cuvin subjetu-luĭ și fie arătate fie-'șĭ care printr'una saŭ prin maĭ multe ziceriĭ.

Propoziţi'a de sus' „iubirea de om' dreptatea și patriotismul sînt' Dumnezeeștĭ se-poate desface în atîtea propoziţiĭ, cîte ideĭ coprinde subjetul; adică în treĭ cum.

Iubirea de om' este Dumnezeesc'.

Dreptatea este Dumnezeesc'.

Patriotismul' este Dumnezeesc'.

Asemenea și propoziţi'a „Dumnezeŭ este veĉnic', drept', a tot' puternic' și a tot' știitor'" ĭarăș se-poate desface în atîtea propoziţiĭ, cîte cualităţĭ coprinde prezisul; adică în patru, cum:

Dumnezeŭ este veĉnic'.

Dumnezeŭ este drept'.

Dumnezeŭ este a tot'-știitor'.

Dumnezeŭ este a tot'-puternic'.

Însemnăm' dară, că cînd subjetul' aŭ prezisul' este compus' într' o propoziţie, atuncĭ ea coprinde în sine aŭ se-poate desface în atîtea propoziţiĭ cîte ideĭ au cualităţĭ arată acest' subjet' aŭ prezis', și fiind așa, venim' ca și pe propoziţiĭ să le împărţim' îndoă; adică în Simple și Compuse după subjetul și prezisul lor'.

Într' aceste propoziţiĭ „Pămîntul este sfericesc', Frumuseţea, puterea, viteji'a sînt' Tre-

прекътоаре;" Де ші ан чea дін тăіў сăбжетăл есте сімплў ші анчĕ де адоілĕ компăс; ансъ пентрў фіеще каре есте дестăл о зічере ка съ арате, дар ан пропозіція ачĕстa, „О конщіінцъ житінатъ нў есте нічі одатъ лініщітъ," ка съ арътăм каре конщіінцъ нў есте лініщітъ, комплінім сăбжетăл конщіінцъ прін аджектівăл детермінатів житінатъ: прекум ші ан пропозіція „Двмнезеў, каре есте дрепт, ва ръсплăті фіе ші кървіа двпъ але сале," сăбжетăл Двмнезеў, се-комплінеще кў зічерілe експлікативе каре есте дрепт. Компъріна даръ ачесте доў сăбжетърі двпъ ърмъ кў чele дін тăіў, ведем къ ачестĕ аў оаре каре комплінірі каре ле детермінĕзъ аў ле експлікъ ші ачелĕ нў; каре есте причіна де амаі жмпърці пре сăбжетăл жнкъ жн доў; ан Некомплініт ші Комплініт. Некомплініт есте ачела каре се-аратъ прінтр о сінгърă зічере, ші комплініт есте кънд се-комплінеще прін алте зічері аў ші прін пропозіції жнтреџї. Сăбжетăл некомплініт се нўмеще ші Граммаціческ, чел комплініт се-зіче ші Лоџіческ, пътъ ші алте ексемплърі де сăбжетърі комплініте.

„Адънареа кў чеї рăў есте фоарте прімеждіосъ. — Стръмошії ноштрі не аў лъсат дестăле ші не імітате ексемплърі, кърора нenорочіцї ноі кăчї нў ле ърмъм. — Релеле алтора, де каре ноі не пăзім, не сънт фолосітоаре."

Асеменĕ черчетънд ші ан пропозіціile ърмътоаре пентрў презісърiле лор, „Двмнезеў есте татъ. — Двмнезеў есте татъ ал тўтълор де обіче — Економіа есте мўмă жнаестълърі,"

Бе-

trecătoare;" De şi în cea din tîiu subjetul' este simplu şi în cea de adoilea compus'; însă pentru fieşte care este destul o zicere ca să 'l arate, dar în propoziţi'a aceast'a, „O conştiinţă întinată nu este nicĭ odată liniştită," ca să arătăm' care conştiinţă nu este liniştită, complinim' subjetul' conştiinţă prin adjectivul determinativ' întinată: precum şi în propoziţi'a „Dumnezeŭ, care este drept', va răsplăti fie 'şĭ căruia după ale sale", subjetul Dumnezeŭ, se-complineşte cu zicerile ecsplicative care este drept'. Compărind' dară aceste doă subjeturĭ după urmă cu cele din tîiŭ, vedem' că acestea aŭ oare care compliniri care le determinează aŭ le ecsplică şi acelea nu; care este pricin'a de amaĭ împărţi pre subjetu-l' încă în doă: în Necomplinit' şi Complinit'. Necomplinit' este acela care se-arată printr' o singură zicere, şi complinit' este cînd se-complineşte prin alte ziceri aŭ şi prin propoziţiĭ întregĭ. Subjetu-l' necomplinit' se numeşte şi Grammaticesc', cel' complinit' se-zice Loghicesc, iată şi alte ecsempluri de subjeturĭ complinite.

„Adunarea cu ceĭ răĭ este foarte primejdiosă. — Strămoş'i noştri aŭ lăsat' destule şi ne imitate ecsempluri, cărora nenorocĭţi noi căcĭ nu le urmăm'. — Relele altora, de care noĭ ne păzim', ne sînt' folositoare."

Asemenea cercetînd' şi în propoziţiile următoare pentru prezisurile lor', „Dumnezeŭ este tată. — Dumnezeŭ este tată al' tutulor' de obşte — Economi'a este mum'a îndestulări", ve-

ведем къ ші презісвріле се-свътъмпарт' асеменѣ ân неко пліните ші компліните. Сânt' некомпліните кând се-арать нумаі прінтр' о сінгурѣ зічере, прекум се-вѣдe ân чеде дінтâiŭ доъ ексемплврі ші ân чеде врмътоаре „Філософі'а есте лумінъ, адевър шіândreптаре. — Адевървл' есте сімплв, гол, ші негріжіт'." Есте комплініт' кând се-компліneще кв алте зічері, аŭ ші кв пропозіції мітрещі, прекум се-веде ânчеде де адоілѣ доъ пропозіції, ші ân честе врмътоаре: „Богъці'а есте, челор' ânцелепці, орган' ші ânлесніре спре фапте бвне, ші челор' десфrânaцї міжлок' ânлеснітор' спре перічвнѣ лор'. — Фаптеле романілор' сânt' ексемплв, че лумѣ ântрѣгъ нв поате съ ле імітезе."

Асеменѣ ші презісвл' чел' некомплініт' ші комплініт' се-нумеще Граммаtіческ' ші Логіческ.

Ачесте компліній але свѣжетврілор' ші але презісврілор' адавк' ші пе пропозіції афі некомпліните ші компліните двпъ свѣжетвл' ші презісвл' лор'.

Ачкстъ пропозіціе компліністъ: „Прінцвл' кare ціе прецві ціінціле, есте чінстѣ нації сале, че ăл фаче кvноскvт' ântoate вѣкврile віітоаре;" де о вом' черчета, ведем' ântрânca треї пропозіції: „1. Прінцвл' есте чінстea нації сале; 2. Прінцвл' ціе прецві ціінціле; ші 3. Чінстѣ ăл' фаче кvноскvт' ântoate вѣкврile віітоаре:" дар ачеа че врем' ної съ арътъм' маі кв деосебіре, есте чѣ дінтâiŭ „прінцвл' есте чінстea нації сале" ші чѣ де а доілѣ ânчеде аŭ ântръ ân лъvntрв ка съ детермінезе пре свѣжет'

vedem' că și prezisurile se-subtîmpart' asemenea în necomplinite și complinite. Sînt' necomplinite cînd' se-arată numaĭ printr' o singură zicere, precum' se-văd' în cele dintîiŭ doă ecsempluri și în cele următoare „Filosofi'a este lumină, adevăr' și îndreptare. — Adevărul' este simplu, gol, și negrijit'." Este complinit' cînd se-complinește cu alte ziceri, aŭ și cu propoziții întregi [1], precum se-vede în cele[2] de adoilea doă propoziții, și în ceste următoare: „Bogăți'a este, celor' înțelepți, organ' și înlesnire spre fapte bune, și celor' desfrînați mijloc' înlesnitor' spre pericunea lor'. — Faptele romanilor' sînt' ecsemplu, ce lumea întreagă nu poate să le imiteze."

Asemenea și prezisul' cel' necomplinit' și complinit' se-numește Grammaticesc' și Loghicesc'.

Aceste complinirĭ ale subjeturilor' și ale prezisurilor' adduc' și pe propoziții afi necomplinite și complinite după subjetul' și prezisul' lor'.

Această propoziție complinită: „Prințul' care știe prețui științile, este cinstea nații sale, ce îl face cunoscut' în toate[3] veacurile viitoare;" de o vom' cerceta vedem' întrînsa treĭ propoziții: „1. Prințul' este cinstea nații sale; 2. Prințul' știe prețui științile; și 3. Cinstea îl' face cunoscut' în toate[4] veacurile viitoare;" dar aceea ce vrem' noĭ să arătăm' maĭ cu deosebire, este cea dintîiŭ „prințul' este cinstea nații sale" și cea de a doilea încede aŭ intră în lăuntru ca să determineze pre subjet'

[1] întregĭ.
[2] încele.
[3] și [4] întoate

жет', адікъ съ хотъраскъ каре прінц есте чінстеа націі сале: пре кът ші чеа де атрѣіеа сенѵне ка съ експліче презісъ' аѵ съ арате че фел' де чінсте аѵ че есте чістѣ ачеea: де време че дар, внеле дін пропозиції арът' жнсъші ачеea че ноі врем' съ спѵнем', ші алтеле се-пѵн' нѵмаі ка съ комплінѣскъ вре о парте де а пропозиції ноастре, врмѣзъ ка не пропозиціїле челе компліните съ ле свѣт-жмпърцім' жн Прінчіпале ші Ачеденте, ші зічем': пропнзіціе прінчіпалъ есте ачеea каре арат' жнсъші ачеea че ноі врем' съ фачем' кѵноскѵт'; ші жнчедентъ есте ачѣк каре комплінеще, ка съ експліче аѵ съ детермі незе, вн'а дін пърціле пропозіції прінчіпале.

Кънд зік' „сѵфлетѵл' челѵї жнцелепт' тот'а вн'а есте статорнік: ел нѵ асемен' вітежіе селѵпт' ші жнпротів'а ненорочір'і ші а норокѵлѵі“ фак' доѵ пропозіції, ші амандоѵ сънт' прінчіпале; жнсъ чѣ де адоілѣ нѵ подте ста де нѵ ва фі чѣ дінтжіѵ; венім даръ пріятр' ачѣста а свѣтжмпърці пе челе прінчіпале: жн Абсолѵте (десіне) ші Релатіве. Абсолѵтъ есте ачеea че фъръ ажторвл' алтія сінгѵр' арат' вн' жнцелес' жнтрег' ші десъвършіт'. Чѣ релатівъ есте ал кърія жнцесвл' есте асемен' десъвършіт', жнсъ се-редвче ла алта каре о фаче ка съ се-наскъ. Яша жн ексемплѵ де сѵс' а дінтжіѵ есте абсолѵтъ ші чѣ де адоѵа есте релатівъ.

Зісерѣм' кѣ пропозіціїле жнчеденте сънт' каре експлікъ аѵ детермінѣзъ вн'а дін пърціле пропозіції прінчіпале. Ачѣстъ дефініціе не адѵче ка ші пе челе жнчеденте съ ле свѣтжмпърцім' жндоѣ: жн Експлікатіве ші Детермінатіве.

jet', adică să hotărască care prinţ' este cinstea naţii sale: pre cum şi cea de atreilea sepune ca să ecsplice prezisul' aŭ să arate ce fel' de cinste aŭ ce este cinstea [1] aceea: de vreme ce dar, unele din propoziţiĭ arăt' însuşĭ aceea ce noĭ vrem' să spunem', şi altele se-pun' numaĭ ca să complinească vre o parte de a propoziţii noastre, urmează ca pe propoziţiile cele complinite să le subt-împărţim' în Principale şi Încedente, şi zicem': propoziţie[2] principală este aceea care arată însuşĭ aceea ce noĭ vrem' să facem' cunoscută; şi încedentă este aceea care complineşte, ca să ecsplice aŭ să determineze, un'a din părţile propoziţi'i principale.

Cînd zic' „sufletul' celuĭ înţelept' tot'd'aun'a este statornic': el cu asemenea vitejie seluptă şi înprotiv'a nenorocir'ĭ şi a noroculuĭ" fac' doă propoziţiĭ, şi amîndoă sînt' principale, însă cea de adoilea nu poate sta de nu va fi cea dintîiŭ; venim dară printr' aceasta a subtîmpărţi pe cele principale: în Absolute (desine) şi Relative. Absolută este aceea ce fără ajutorul' altia singură arată un' înţeles' întreg' şi desăvîrşit'. Cea relativă este al căria înţelesul' este asemenea desăvîrşit', însă se-reduce la alta care o face ca să se-nască. Aşa în ecsemplul[3] de sus' a dintîiŭ este absolută şi cea de ado'a este relativă.

Ziserăm' că propoziţiile încedente sînt' care ecsplică aŭ determinează un'a din părţile propoziţii principale. Această definiţie ne aduce ca şi pe cele încedente să le subtîmpărţim' în doă: în Ecsplicative şi Determinative.

[1] cistea.
[2] propnziţie.
[3] în ecsemplu.

Ка съ дескълікъмъ пропозіціиле експлікатіве, дін челе детермінатіве, адъогъмъ ачесте ексемплърї: Ын фрасъ ачеста „Домнезеŭ, каре есте татъ де обще, адъогъ фіекърціа ын ненорочіріле сале“ сънт доъ пропозіції: ун'а Прінчіпалъ Домнезеŭ адъогъ шчл. ші алта ынчеденть каре есте татъ де обще, каре ынтръ касъ експліче аŭ съ арате ун'а дін калітъціле съвършітеле Домнезеŭ, дар' кŭ тоате ачестеа, де ва ліпсі, нъчї о скімбаре нŭ поате фаче здікъцї че се-арать прін пропозіц'а прінчіпалъ; ын фрасъ честа л алт' ынсъ, „фаче де біне че се-фаче пентрŭ лŭкс, нŭ поате фі о віртуте,“ сънт асеменеа доъ пропозіції, ші де вом черчета пре ынчедент'а каре се-фаче пентрŭ лŭкс, ведем кă нŭ стă ын чеа прінчіпалъ, де кът ка съ детермінезе пре съвършіт фачерea де біне, адікъ съ хотъраскъ каре фачере де біне нŭ есте віртуте, ші де ва ліпсі, здіката че се-арать прін чеа прінчіпалъ нŭ поате ръмâне о здікатъ дрептъ. Тот' ачеста о ведем' ші ын ексемплŭ „слав'а че се-наще дін віртуте аре о мъріме не мърітоаре.“ Яша дар зічем' кă пропозіц'а ынчедентъ експлікатівъ ынтръ ын фрас' нŭмаї ка съ експліче ун'а дін пърціле чеї прінчіпале, ші де ва ліпсі нічї о скімбаре нŭ'ї поате фаче; чă ынчедентъ ынсъ детермінатівъ, детерміна ун'а дін пърціле пропозіції чеї прінчіпале, де ва ліпсі, скімбъ кŭтотă ынцелесŭл, ші здіката се-фаче недрептъ.

Съ маї пŭнем' ынкъ ші алте доъ пропозіції ынчедентe: ун'а експлікатівъ ші алт'а детермі-

Ca să dejudicăm' propoziţiile ecsplicative, din cele determinative, adducem' aceste ecsempluri: În frasul' acesta „Dumnezeŭ, care este tată de obşte, ajută fiecăruia în nenorocirile sale" sînt' doă propoziţii: Un'a Principală D u m n e z e u a j u t ă şcl. şi alta încedentă c a r e e s t e t a t ă d e o b ş t e, care întră casă ecsplice au să arate un'a din cualităţile subjetului D u m n e z e ŭ, dar' cu toate acestea, de va lipsi, căcĭ o schimbare nu poate face judicăţ'i ce se-arată prin propoziţi'a principală; în frasul' cesta 'l alt' însă, „facerea de bine ce se-face pentru lucs', nu poate fi o virtute," sînt' asemenea doă propoziţiĭ, şi de vom cerceta pre încedent'a c a r e s e - f a c e p e n t r u l u c s', vedem că nu stă în cea principală, de cît' ca să determineze pre subjetul' f a c e r e a d e b i n e, adică să hotărască care facere de bine nu este virtute, şi de va lipsi, judicata ce se-arată prin cea principală nu poate rămînea o judicată dreaptă. Tot' aceasta o vedem' şi în ecsemplul[1] „slav'a ce se-naşte din virtute are o mărime ne muritoare." Aşa dar zicem' că propoziţi'a încedentă ecsplicativă intră în fras' numaĭ ca să ecsplice un'a din părţile ceĭ principale, şi de va lipsi nicĭ o schimbare nu'ĭ poate face; cea încedentă însă determinativă, determinînd' vre un'a din părţile propoziţii ceĭ principale, de va lipsi, schimbă cutotul' înţelesul', şi judicata se-face nedreaptă.

Să maĭ punem' încă şi alte doă propoziţiĭ încedente; un'a ecsplicativă şi alt'a determi-

[1] în ecsemplu.

мінатівъ, каре, амандоъ съ се-жнчѣпъ дела
вре вн' адѣектів релатів прекѣм: „Патіміле,
каре сѫнт' боале але сѫффлетвлві, він' дін жн
протівіреа ноастръ жн протів'а жвдікъці. —
Грешал'а че се-наіпе дін нецінцъ сте ертатъ.“
Ячі жн фрасв-л' чел' дін тайѣ, пропозіц'а жнче-
дентъ „каре сѫнт' боале але сѫффлетвлві“
двпъ чеде каре зісерѣм, есте експлікатівъ, дар
черчетѫнд ші маї мвлт' натвр'а ей, ведем' къ де
вом' скоате афарѣ пе релатівл' каре, ші пе
амнса де о вом'-пвне ла жнчепвтвл' фрасвлві,
жн датъ ш о пвтере де прінчіпалъ абсолвтъ,
ші чеа прінчіпалъ се-фаче релатівъ, адікъ пв-
тем' зіче: „Патімі-ле сѫнт' боале але сѫффле-
твлві; еле він' дін жмпротівіреа ноастръ жн-
протіва жвдікъці;“ внде жн чел' де ал доілеа, жн
каре пропозіц'а жнчедентъ каре се-фаче дін
нецінцъ есте детермінатівъ, ачест' фел' де
скімбаре нв се-поате фаче. Ліптр' ачесте ексем-
плврі дар врмѣзъ ші ачѣста: къ пропозіц'а жн
чедентъ експлікатівъ се-поате фаче фърѣ скім-
бареа жнцелесвлві, прінчіпалъ абсолвтъ, де ѫї
вом' скоате партіквл'а че олѣгъ де чеа прінчіпа-
лъ, ші жн локвл ачещіі партікле съ статорні-
чім' пе антечедентвл ей, пр чеа жнчедентъ де-
термінатівъ дін протівъ.

Съ маї адавчем' ші алте ексемплврі спре де
прінделеа а квноаще пе ачесте пропозіції жнче-
дентє: кѫнд зік 1. „Тот' омвл' ніе къ есте
мвріторъ. 2. Дела омѣ съ чере маї мвлт', къчі
аре маї мвлтъ жвдікатъ. 3. Сѫнтем' даторі съ
мърім' пре Двмнезев-л нострв. 4. Рѣмѫні вор' кв-
ноаще фіеще каре даторіиле лор' де ѫї ва-лѣміна

minativă, care, amîndoă să se-înceapă dela vre un' adjectiv' relativ' precum: „Patimile, care sînt' boale ale suffletuluĭ, vin' din împrotivirea noastră în protiv'a judicăţ'i. — Greşal'a ce se-naşte din neştiinţă este [1] ertată." Aci în frasu-l' cel' din tîiŭ, propoziţi'a încedentă „care sînt' boale ale s u f f l e t u l u ĭ" după cele care ziserăm', este ecsplicativă, dar cercetînd' şi maĭ mult' natur'a eĭ, vedem' că de vom' scoate afară pe relativul' c a r e, şi pe dînsa de o vom'-pune la începutul' frasuluĭ, în dată ia o putere de principală absolută, şi cea principală se-face relativă, adică putem' zice: „Patimi-le sînt' boale ale sufletuluĭ; ele vin' din împrotivirea noastră împrotiva judicăţi"; unde în cel' de al doilea, în care propoziţi'a încedentă c a r e s e - f a c e d i n n e ş t i i n ţ ă este determinativă, acest' fel' de schimbare nu se-poate face. Dintr' aceste ecsempluri dar urmează şi aceasta: că propoziţi'a încedentă ecsplicativă se-poate face fără schimbarea înţelesuluĭ, principală absolută, de îĭ vom' scoate particul'a ce o leagă de cea principală, şi în locul aceştiĭ particule să statornicim' pe antecedentul eĭ, ĭar cea încedentă determinativă din protivă.

Să maĭ adducem' şi alte ecsempluri spre deprinderea a cunoaşte pe aceste propoziţiĭ încedente: cînd zic 1. „Tot' omul' ştie că este muritor'. 2. Dela omŭ să cere maĭ mult', căcĭ are maĭ multă judicată. 3. Sîntem' datorĭ să mărim' pre Dumnezeu-l nostru. 4. Rumîni vor' cunoaşte fieşte care datoriile lor' de îĭ va-lumina

[1] ste.

фъкліа пріінціпор," ан фіеще каре дінтр' ачесте фрасврі се-копріндє кате доъ пропозіції: вна прінчіпалъ ші алта анчедентъ; де вом черчета ансъ пе фіеще каре дінтр' анселе, ведем ан фрасъл чел' аінтаіў къ пропозіція анчедентъ есте детерминатівъ, къчі детермінъзъ пре презісъл' фііндъ, прекум ші ан чел де ал 3. ші ал 4. сънт' асеменеа детерміпатіве, къчі фіеще каре детермінъзъ пе презісъл' пропозіції сале чеі прінчіпале, аша ші ан чел ал доілеа, пропозіція анчедентъ есте експлікатівъ; къчі пътем зіче „Омвл аре жвдікатъ, дела дансъл се-чере маі мвлт';" ан съфіеще каре се-лъгъ де чеа прінчіпалъ прін деосебітъ партіквлъ: аша дар зічем къ пропозіціїле анчедентє фіе експлікатіве, фіе детерминатіве се-анчеп сав ав ан транселе ав вре вн' адјектів релатів, ав партікваліле къчі, пентрв къ, фііпд къ, аін прінъ къ, ка съ, съ, къ, ав, ака, кънд ші алтеле; ші ка съ ле квноащем ші съ ле дежвдікъм, регваліе діналпте вор-фі ан старе тотдавна съ не арате, ші вом маі корбі ші ан партеа пентрв пвнтвацїе.

Съ зік скріў, ев акъм фак о пропозіціе, дар фіеще че пропозіціе аре трей пърці: сввжет, верб ші презіс, ші ачі ан ведере нв въз де кат о сінгвръ зічере; съ черчетъм даръ де пътем афла пе кате треле ачесте пърці: зікпд скріў се-свбтянцелеце къ ев, кат сввжетвл, ішім къ верввліе адјектіве се-аналусеск ан верввл а фі ші презісвл; скріў, есте верб адјектів, аша даръ есте де о пътере нв сънт скріінд, кат ші пре зісвл аін превнъ кв верввл: афла-

рът

făcli'a ştiinţilor'," în fieşte care dintr' aceste frasuri se-coprinde cîte doă propoziţii: una principală şi alta încedentă; de vom' cerceta însă pe fieşte care dintr' însele, vedem' în frasul cel' dintîiŭ că propoziţi'a încedentă este determinativă, căcĭ determinează pre prezisul' f i i n d', precum şi în cel de al' 3. şi al' 4. sînt' asemenea determinative, căcĭ fieşte care determinează pe prezisul' propoziţii sale ceĭ principale, aşa şi în cel' d'al' doilea, propoziţi'a încedentă este ecsplicativă; căcĭ putem' zice „Omul are judicată, dela dînsul' se-cere maĭ mult'"; însă fieşte[1] care se-leagă de cea principală prin deosebită particulă: aşa dar zicem' că propoziţiile încedente fie ecsplicative, fie determinative se-încep' saŭ aŭ în trînsele aŭ vre un' adjectiv' relativ', aŭ particulile c ă c ĭ, p e n t r u c ă, f i i n d c ă, d i n p r i c i n ă[2] c ă, c a s ă, s ă, c ă, d e, d a c a, c î n d şi altele; şi ca să le cunoaştem' şi să le dejudicăm', regulile dinainte vor-fi în stare tot'd'aun'a să ne arate, şi vom' maĭ vorbi şi în partea pentru puntuaţie.

Să zic s c r i ŭ, eŭ acum' fac' o propoziţie, dar fieşte ce propoziţie are treĭ părţĭ: subjet' verb' şi prezis', şi aci în vedere nu văz' de cît' o singură zicere; să cercetăm' dară de putem' afla pe cîte trele aceste părţĭ: zicînd s c r i ŭ se-subtînţelege că e ŭ, iată subjetul', ştim' că verburile adjective se-analysesc' în verbul a f i şi prezisul'; s c r i ŭ, este verb' adjectiv', aşa dară este de o putere cu s î n t' s c r i i n d', iată şi prezisul'[3] din preună cu verbul': aflarăm'

[1] în săfieşte.
[2] prină.
[3] pre zisul'.

рѣмъ дарѣ пе кѫте трелѣ пърціле че требѫеск' а фаче о пропозиціе, ші вримѣзъ ка вніле дін пропозиції съ аїбъ тоате пърціле лор' десфъкѫте ші ин ведере, ші алтеле съ ле копріндъ тоате, инсъ свбинцелеганде се, ші ачѣста не фаче акѫноаще ші алтъ инпърцѣлъ де пропозиції; адікъ ин интимпларea дінтрѣ съ ле нѫмім' Експлічіте, аѫ кѫрате ші ин чеа де а доілеа Имплічіте аѫ имплетіте.

Канд' воіѫ зіче „? Чіне а-фъкѫт' а чѣста, фрате міеѫ" дѫпъ регѫла пърцілор' пропозиціілор, ар' фі требѫіт' а зіче „? Чіне есте а чела каре а фъкѫт' ачѣста. фрате меѫ есте а чела каре а фъкѫт' ачеаста," каре не арат' къ пропозіціа ноастръ аре липсъ, ші прін трансмаї авем' ші алтъ импърцѣлъ де пропозіції; адікъ; ин Пліне аѫ интреџї ші неинтреџї аѫ Елліптіче, пентрѫ каре с'а-маї ворбіт' ші ин капѫл' пентрѫ констрѫкціе Асеменеа сынт' ші пропозіціїле ѫрмѫтоаре; „Омѫл тот'д'ѫна есте лініщіт', канд' конціінца са есте не пътатъ. — Кѫноащеџї мѫріторілор' къ конціінца лініщітъ есте ферічіреа чea адевъратъ;" къчї пѫтѣм' зіче „омѫл тот'д'ѫна есте лініщіт', ин времеа ачеа, ин каре конціінца са есте не пътатъ, ші кѫноащеџї мѫріторілор' ачѣста, каре есте, къ конціінца лініщітъ, есте ферічіреа чea адевъратъ."

Ачесте импърціріе се-наск' дін черчетареа ин кътъціме а пърцілор' пропозіції; се-поате черчета ачесте пърџї ші ин рынд; адікъ, де ші пъзеск' фіреска' ші хотъръторіа лор' лок; дар' ачѣста ам' възѫт' о ѫрѣші ин капѫл' пентрѫ

răm' dară pe cîte trele părţile ce trebuesc' a face o propoziţie, şi urmează ca unile din propoziţiĭ să aĭbă toate părţile lor' desfăcute şi în vedere, şi altele să le coprinză toate, însă subtînţelegînduse, şi aceasta ne face acunoaşte şi altă înpărţeală de propoziţiĭ; adică în întîmplarea dintîiŭ să le numim' Ecsplicite, aŭ curate şi în cea de a doilea Împlicite aŭ împletite.

Cînd' voiŭ zice „? Cine a-făcut' aceasta, frate mieŭ" după regula părţilor' propoziţiilor', ar' fi trebuit' a zice „? Cine este acela care a făcut' aceasta. Frate meŭ este acela care a făcut' aceasta", care ne arată că propoziţi'a noastră are lipsă, şi prin trînsa maĭ avem' şi altă împărţeală de propoziţiĭ; adică: în Pline aŭ întregĭ şi neîntregĭ au Elliptice, pentru care s'a-maĭ vorbit' şi în capul' pentru construcţie. Asemenea sînt' şi propoziţiile următoare; „Omul tot'd'aun'a este liniştit', cînd conştiinţa sa este ne pătată. — Cunoaşteţĭ muritorilor' că conştiinţ'a liniştită este fericirea cea adevărată;" căcĭ puteam' zice „omul' tot'd'aun'a este liniştit', în vremea acea, în care conştiinţ'a sa este ne pătată, şi cunoaşteţĭ muritorilor' aceasta, care este, că conştiinţa liniştită, este fericirea cea adevărată."

Aceste împărţirĭ se-nasc' din cercetarea în cîtăţime a părţilor' propoziţii; se-poate cerceta aceste părţĭ şi în rînd'; adică, de îşĭ păzesc' firescul' şi hotărîtul lor' loc'; dar' aceasta am' văzut' o ĭarăşĭ în capul' pentru con-

18*

[1] a cea-.
[2] a ce.
[3] frate.
[4] pă ta.

конструкціе, каре не фаче съ кѫноацем' ші алте нѫмірї де пропозіцій, адікъ Фірѣскъ ші Фігѫратъ.

Съ ведїм' акѫм а черчета пропозіцііле ші дѫпъ жнцелесѫл ші пронѫнцїа лор': съ лѫам' ексемплѫріле ачестеа „1. Нъдеждеа есте мънгъереа оаменілор'. — 2. Оаменї ар' фі фост' фоарте ферічіцї, кънд' нр фі кърмѫіт' дрептатеа. — 3. Фіѫле каѫтъ фаптеле оаменілор', ші нѫ те жн креде жн ворбіле лор'. — 4. ? Есте кѫ пѫтінцъ дрептѫл' съ фіе мітѫіт' вре одатъ. Ші 5. !Кат' ещї де фрѫмосъ натѫръ, жн сімплітатеа та.“ Ачі ведем' къ фіе каре пропозіціе жшї аре о пропіе ші деосебітъ а са пронѫнціе: жн чеа дінтжіѫ спѫнем' аѫ дефінім' чева; жн чеа де адоілеа асеменеа спѫнем, жнсъ кѫ употес: жн а де а трейлеа жндемнъм' аѫ порѫнчім'; жн а патрѫлеа авем' жндоіалъ ші жнтребъм', ші жн чеа де а чінчеа не міръм': аша дар ачеастъ черчетаре жнпърцеще ші еа пропозіцііле жн патрѫ: жн Експозітіве (де спѫнере), Інператіве (де порѫнчіре), Інтерогатіве (де жнтребаре), ші Ескламатіве (де мірare).

Пропозіцїа есте експозітівъ кънд аратъ о жѫдікатъ актѫелъ аѫ кънд дефінеще чева.

Есте інператівъ кънд порѫнчім', аѫ жндемнъм', аѫ рѫгъм' асе-фаче чева.

Есте інтерогатівъ кънд аратъ вре о жндоіалъ ші дѫпъ ачеа жнтребаре.

Ші жн сфършіт' есте ескламатівъ кънд аратъ вре о мішкаре а сѫфлетѫлѫї жн ачела каре ворбеще.

2.

construcție, care ne face să cunoaștem' și alte numiri de propoziții, adică Firească și Figurată.

Să venim' acum a cerceta propozițiile și după înțelesul și pronunți'a lor': să luăm' ecsemplurile acestea „1. Nădejdea este mîngîerea oamenilor'. — 2. Oamen'i ar' fi fost' foarte fericiți, cînd' iar fi cîrmuit' dreaptatea. — 3. Fiule caută faptele oamenilor', și nu te încrede în vorbile lor'. — 4.? Este cu putință dreptul' să fie mituit' vre odată. Și 5.! Cît' ești de frumoasă natură, în simplitatea ta." Aci vedem' că fie care propoziție își are o propie și deosebită a sa pronunție: în cea dintîiu spunem' aŭ definim' ceva; în cea de adoilea asemenea spunem', însă cu ypotes': în a de a treilea îndemnăm' aŭ poruncim'; în a patrulea avem' îndoială și întrebăm', și în cea de a cincea ne mirăm': așa dar această cercetare împărțește și ea propozițiile în patru: în Ecspozitive (de spunere), Inperative (de poruncire), Interogative (de întrebare), și Ecsclamative (de mirare).

Propoziți'a este ecspozitivă cînd arată o judicată actuelă au cînd definește ceva.

Este inperativă cînd poruncim', aŭ îndemnăm', aŭ rugăm' ase-face ceva.

Este interogativă cînd arată vre o îndoială și după aceea întrebare.

Și în sfîrșit' este ecsclamativă cînd arată vre o mișcare a sufletului în acela care vorbește.

2.

2. Депріндере асупра Аналусулуі Логіческ.

Ачест аналус стъ ун черчетареа пропозіілор, каре есте фоарте фолосітор ші летребуінцъ тінерілор, ші ла каре требуе прея мулт съ се-депрінзъ ка съ поатъ унцелеце де съвършіт ачea че скріе ші че чітеск.

Ексемплу.

„Лумінa кынд жнчепе a се-іві, жнтунерекул се-аскунде, фіінд не пътынд ведea фаца еї; жнчепе акум аші жнтінде ші аші жмпръщіа лумінеле ші струлучітореле сале рaзе преste олме че дін ненорочіре жнкъ доарме; жнчепе астръвчі ші a лумінa мърцінітул ачест хорізон ал ачeщіі тріste пънъ акум патрії: ачeстъ лумінъ пърчеде дін фъклія чea фъръ де сфършіт a щіінцелор; ачeста дін ненорочіре ера стінсъ пентру ноі пънъ акум: міезул-нопцеі, негру жнтунерек, де нікъ-ірі рaзъ де лумінъ, a мецeлъ жмбълъчіре, піпъіре, пъшіре къутатъ, ларм нежмвоіре.“ шчл.

Фрасул I.

„Лумінa кынд жнчепе a се-іві, жнтунерекул се-аскунде фіінд не пътынд ведea фаца еї.“

Ачест фрас конріндe ун сіне о пропозіціе комплінітъ, каре се-суб-ампарте ун трeї пропозіції: 2 прінчіпале ші унa жнчеенгъ алікъ:

1.

2. Deprindere asupra Analysului Loghicesc.

Acest' analys' stă în cercetarea propoziţiilor', care este foarte folositor' şi detrebuinţă tinerilor', şi la care trebue prea mult' să se-deprinză ca să poată înţelege de săvîrşit' acea ce scriŭ şi ce citesc'.

Ecsemplu.

„Lumin'a cînd începe a se-ivi, întunerecul' se-ascunde, fuge ne putînd' vedea faţ'a eĭ; începe acum' a'şĭ întinde şi a'şĭ împrăştia auritele şi strălucitoarele sale raze preste o lume ce din nenorocire încă doarme; începe astrăluci şi a lumina mărginitul' acesta [1] horizon' al aceştiĭ triste pînă acum patriĭ: această lumină purcede din făcli'a cea fără de sfîrşit' a ştiinţelor'; aceasta din nenorocire era stinsă pentru noĭ pînă acum: miezul-nopţ'i, negru întunerec', de nică-iri rază de lumină, ameţeală [2] îmvălmăcire, pipăire, pîşire căutată, larmă neîmvoire." şcl.

Frasul' I.

„Lumin'a cînd începe a se-ivi, întunerecul' se-ascunde fuge ne putînd' vedea faţa eĭ."

Acest' fras' coprinde în sine o propoziţie complinită, care se-subtîmparte în treĭ propoziţiĭ: 2 principale şi un'a încedentă adică:

1.

[1] acestă.
[2] a meţeală.

1. Лнтвнереквл' не пвтънд' ведеа фац'а лвмін'і, се-асквнде; Прпз. Прч. Лбс.

2. Лнтвнереквл' не пвтънд' ведеа фац'а лвмін'і фвре: Прпз. Прч. Лбс.

3. Кънд лвмін'а жнчепе а се-іві, Прпз. жнчеа. детр. детермінеазъ пе презіс'.

1. Пропозіціе.

„Лнтвнереквл' не пвтънд ведеа фац'а лвміні. Сбкж. Сімп. пентрв къ арат'ъ нвмаі о ідее ші лог. пентрв къ се-компл. кв компл. експл. не пвтънд' ведеа, фац'а лвміні, внде ведеа есте кпл. дрп. ла не пвтънд; фац'а кпл. дрп. ла ведеа; лвміні кпл. детр. ла фац'ъ.

Вете. легътвръ сав' семн' ал' жвдікъці сав' верб'.

Асквнзнадвсе: презіс' сімп. пентрв къ арат'ъ нвмаі о кваліт'ате асквнзнадвсе, ші грам. некомпл. пентрв къ се-арат'ъ нвмаі кв о зічере.

2. Пропозіціе:

„Лнтвнереквл' не пвтънд' ведеа фац'а лвміні“ сбкж. ка чел де сбс'.

Вете. легътвръ сав' семн' ал' жвдекъц'і.

Фвріпд'. презіс' ка чел' де сбс'.

3. Пропозіціе.

Лвмін'а. Сбкж. сімп. неком. Грам.

Вете. Верб.

1. Întunerecul' ne putînd' vedea faţ'a lumin'i, se-ascunde; Prpz. Prč. Abs.
2. Întunerecul' ne putînd' vedea faţ'a lumin'i fuge: Prpz. Prč. Abs.
3. Cînd lumin'a începe a se-ivi, Prpz. înced. detr. determinează pe prezis'.

1. Propoziţie.

„Întunerecul' ne putînd vedea faţ'a lumini. Subj. Simpl. pentru că arată numaĭ o idee şi log. pentru că se-compl. cu compl. ecsplc. ne putînd' vedea, faţa lumini, unde vedea este cpl. drp. la ne putînd; faţ'a cpl. drp. la vedea; lumin'i cpl. detr. la faţă.

Este. legătură saŭ semn' al judicăţi saŭ verb'.

Ascunzînduse: prezis' simp. pentru că arată numaĭ o cualitate ascunzînduse, şi grăm. necompl. pentru că se-arată numaĭ cu o zicere.

2. Propoziţie.

„Întunerecul' ne putînd' vedea faţ'a lumin'i" subj. ca cel de sus'.

Este.[1] legătură saŭ semn' al' judecăţ'i.

Fugind'. prezis' ca cel' de sus'.

3. Propoziţie.

Lumin'a. Subj. simp. necom. Grăm.

Este. Verb'.

În-

[1] Eeste.

Анчепанд' асе-ібі. Презіс. сімп. лог. компл. кв кпл. дрп. асе-ібі.

Фрасъа II.

„Анчепе акъм а'шї жнтінде ші а'шї жнпрѣцїа авріtеле ші стрѣлвчітоареле сале разе преste о лъме че дін ненорочіре жнкъ доарме.“

Ачест' фрас' копрінде жн сіне о пропозіціе комплініtъ, каре се-свбтжмпарte жн доъ: вн'а прінчіпалъ ші алт'а жнчедентъ.

1. „Лъмін'а жнчепе а'шї жнтінде ші а'шї жнпрѣцїа авріtеле ші стрѣлвчітоареле сале разе преste о лъме.“ Прпз. Прінч. Релат. ла чеа де свс: кжнд лъміна жнчепе асе-ібі.

2. „Каре лъме доарме дін ненорочіре“ Прпз. жнчд. експлк. ші експлікъ вн'а дін комплініріле презісълві пропоз. прінчіпале адікъ пе лъме.

1. Пропозіціе.

Лъмін'а. Свбж. сімп. неком. Грѣм.

Есте. Вербъл.

„Анчепжнд, а'шї жнтінде ші а'шї жнпрѣцїа авріtеле ші стрѣлвчітоареле сале разе преste о лъме,“ презіс. логіческ (чел, грм. есте жнчепжнд'). компл. кв копліпіріле дрепте: „а'шї жнтінде ші а'шї жнпрѣцїа авріtеле ші стрѣлвчітоареле сале разе преste о лъме;“ вндe „авріtеле ші стрелвчітоареле сале разе,“ сжнt комплініrї дреп. ла а жнтінде ші а жнпрѣцїа; а'шї, компл. недрп. ші преste о лъме комп. жнтжмп.

2.

Începînd' a se-i vi. Prezis. simp. log. compl. cu cpl. drp. a se-i vi.

Frasul II.

„Începe acum a'şĭ întinde şi a'şĭ înprăştia auritele şi strălucitoarele sale raze preste o lume ce din nenorocire încă doarme".

Acest' fras' coprinde în sine o propoziţie complinită, care se-subtîmparte în doă: un'a principală şi alt'a încedentă.

1. „Lumin'a începe a'şĭ întinde şi a'şi înprăştia auritele şi strălucitoarele sale raze preste o lume." Prpz. Prinč. Relat. la cea de sus': cînd lumina începe a se-i vi.

2. „Care lume doarme din nenorocire" Prpz. înčd. ecsplc. şi ecsplică un'a din complinirile prezisului propoz. principale adică pe lume.

1. Propoziţie.

Lumin'a. Subj. simp. necom. Grăm.

Este. Verbul.

„Începînd, a'şĭ întinde şi a'şi împrăştia auritele şi strălucitoarele sale raze peste o lume," prezis. loghicesc' (cel, grm. este începînd'). compl. cu complinirile[1] drepte: „a'şĭ întinde şi a'şĭ împrăştia auritele şi strălucitoarele sale raze preste o lume;" unde „auritele şi strălucitoarele sale raze," sînt complinirĭ drep. la a întinde şi a împrăştia; îşĭ, compl. nedrp. şi preste o lume comp. întîmp.

2.

[1] coplinirile.

2. Пропозиціе.

Лумеа. Субж. сімп. некомпл.
Есте. Вербул.
Дорміна ын ненорочіре. През. сімпл. компл. кв. компл. жнтжмп ын ненорочіре.

Фрасул III.

„Ынчепе а-стрълучі ші а луміна мърцінитул ачеста хорізонт ал ачестій трісте пжнъ а кум патрій.“

Ачест фрас конţінде жн сіне о пропозиціе комплінітъ, каре се десфаче жн доъ: уна прінч. ші алта жнчед.

1. „Луміна жнчепе а стрълучі ші а луміна мърцінитул ачеста хорізонт ал ачестій патрій“ Прпз. Прч. Гелтк.

2. „Каре патріе а фост трістъ пжнъ а кум. Прпз. жнч. експлік. експлікъ пе патріе.

1. Пропозіціе.

Лумеа. Субж. сімп. некомпл.
Есте. Вербул.
„Ынчепжна а стрълучі ші а луміна мърцінитул ачеста хорізонт ал ачестій патрій,“ През. сімп. компл. кв комплініре дрп.: а стрълучі ші а луміна мърцінитул шчл. унде мърцінитул хорізонт есте кпл. дрп. ла вербуліе а стрълучі ші а луміна, ал ачестій патрій компл. детр. ла хорізонт.

2.

2. Propoziţie.

Lumea. Subj. simp. necompl.
Este. Verbul'.
Dormind' din nenorocire. Prez. simpl. compl. cu compl. întîmp din nenorocire.

Frasul' III.

„Începe a-străluci şi a lumina mărginitul' acesta horizon' al' aceştiĭ triste pînă acum patriĭ."

Acest' fras' coprinde în sine o propoziţie complinită, care se-desface în doă: un'a princ. şi alt'a înced.

1. „Lumin'a începe a străluci şi a lumina mărginitul' acesta horizon' al aceştiĭ patriĭ" Prpz. Prč. Reltv.

2. „Care patrie a fost' tristă pînă acum. Prpz. încd. ecsplic. ecsplică pe patrie.

1. Propoziţie.

Lumea. Subj. simp. necompl.
Este. Verbul'.
„Începînd' a străluci şi a lumina mărginitul' acesta horizon' al aceştiĭ patriĭ." Prez. simp. compl. cu complinire drp.: a străluci şi a lumina mărginitul' şcl. unde mărginitul' horizon' este cpl. drp. la verburile a străluci şi a lumina, al aceştiĭ patriĭ compl. detr. la horizon'.

2.

2. Пропозіціе.

Патріа. Свбж. сімп. неком.

Я-фост. Вербъл.

Трістъ пънъ акъм. през. сімпл. компл. къ кпл. жнтжмпл. пънъ а към.

Фрасъл IV.

„Ачѣстъ лъмінъ пърчеде дін фъклія чеа фъръ де сфършіт а цііницілор.“

Ачест фрас копріндє о сінгъръ пропоз. прч. релт.

Лъміна ачѣста. Свбж. сімпл. компл. къ кпл. детерм. ачѣста.

Вєстє. Вербъл.

„Пърчезнд дін фъклія чеа фъръ де сфършіт а цііницілор.“ През. сімпл. компл. къ кпл. жнтпл. дін фъклія шчл. ънде чеа фъръ де сфършіт ші а цііницілор сжнт кпл. детр. ла факлія.

Фрасъл V.

„Ачеаста ера стінсъ пентръ ної пънъ акъм дін ненорочіре.“

Ачест фрас копріндє іаръші нъмаі о пропоз. прч.

Лъміна ачѣста. Свбж. сімпл. компл. къ кпл. детрм. ачѣста.

Ера. Вербъл.

„Стінсъ пентръ ної пънъ акъм дін ненорочіре.“ През. сімп. компл. къ кпл. недрп. пентръ

2. Propoziţie.

Patri'a. Subj. simp. necom.
A-fost'. Verbul'.
Tristă pînă acum. prez. simpl. compl. cu cpl. întîmpl. pînă acum.

Frasul' IV.

„Această lumină purcede din făcli'a cea fără de sfîrşit' a ştiinţilor'."
Acest' fras' coprinde o singură propoz. prč. relt.
Lumin'a aceasta. Subj. simp. compl. cu cpl. determ. aceasta.
Este. Verbul'.
„Purcezînd' din făcli'a cea fără de sfîrşit a ştiinţilor'." Prez. simpl. compl. cu cpl. întpl. din făcli'a şčl. unde cea fără de sfîrşit' şi a ştiinţilor' sînt cpl. detr. la făcli'a.

Frasul' V.

„Aceasta era stinsă pentru noi pînă acum din nenorocire."
Acest' fras' coprinde iarăşi numaĭ o propoz. prč.
Lumin'a aceasta. Subj. simpl. compl. cu cpl. detrm. aceasta.
Era. Verbul'.
„Stinsă pentru noi pînă acum din nenorocire." Prez. simp. compl. cu cpl. nedrp. pentru

трв ноі, ші кв компліниріле жнтжмп. пжнъ акъм ші аін ненорочіре.

Фрасъ VI.

„Міезъл'-нопц'і, негрв жнтънерек', де нікъірі разъ де лъмінъ, амецелъ, жмвълмъчіре, піпъіре пжшіре къвтатъ, лармъ, нежмвоіре.“

Ачест' фрас' копрінде о сінгвръ прпоз. прч. реадтів.

Тот' фрасъ' де със есте събж. компъс' къчі аратъ маі мълте ідеі ші компл. къчі міезъл се-компліпеце кв кпл. детрм. Нопц'і жнтънерей, се-компл. кв кпл. експлік. негрй пжшіре, се-компл. кв кпл. експак. къвтатъ.

Бра. вербъл', каре се-събтжнцелеце.

Я флжндъсе де нікъірї. През. сімг. компл. кв кпл. жнтпа. де нікъірї.

Пяр-

tru noĭ, şi cu complinirile întîmp. pînă acum şi din nenorocire.

Frasul' VI.

„Miezul'-nopţ'i, negru întunerec', de nicăirĭ rază de lumină, ameţeală, îmvălmăcire, pipăire pîşire căutată, larmă, neîmvoire."

Acest' fras' coprinde o singură prpoz. prc. relativ.

Tot' frasul' de sus este subj. compus' căcĭ arată maĭ multe ideĭ şi compl. căcĭ miezul se-complineşte cu cpl. detrm. Nopţ'i; întunerec', se-compl. cu cpl. [1] ecsplic. negrŭ; pîşire, se-compl. cu cpl. ecsplc. căutată.

Era. verbul', care se-subtînţelege.

Aflînduse de nicăirĭ. Prez. simp. compl. cu cpl. întpl. de nicăirĭ.

PAR-

[1] cucpl.

ПАРТЕА АЧІНЧЕА

Пентрѫ Ортографіе.

КАП' І.

?Че есте Ортографі'а.

Кънд арътъм' квѣетареа нострѫ кътре чеї че сънт' де фацъ, не жнтребвінцъм' кѫ свнете хотъръте ка фіеще каре съ арате о ідее; адікъ пронвнціем' фіеще-каре ідее че квѣетім'; ка съ фачем' жнсъ ші пе чеї че ліпеск' пърташї квѣетърілор' ачестеа але ностре, ачеаста сънтем' даторї літерілор', каре, прін адѫнареа лор' вн'а кѫ алт'а фак' сумболвріле аѫ семнеле фіеще къріа ідеї; ші ачеста есте меѫешвгвл' де а скрі, фіѫ ші афларе ал жнсвші требвінц'і ностре.

Ачесте сумболврї, ка съ ле фачем' деосебіт' фъръ а се-аместека жнтре сіне; ка съ ле лъм' форм'а лор' жнтрѫгъ ші де съвършітъ двпъ о жнвоіре біне кввжнтатъ; ші, жвдікъціле пе каре еле ле фак', ка съ ле деспърцім' прін семне асеменеа хотъръте; ачеста есте меѫешвгвл' че се-нвмеще Ортографіе аѫ дрѫптъ скріере. Де внде врмѣзъ кѫ Ортографі'а е-

PARTEA ACINCEA

Pentru Ortografi'e.

CAP' I.

? Ce este Ortografi'a.

Cînd arătăm' cugetarea nostră către ceĭ ce sînt' de faţă, ne întrebuinţăm' cu sunete hotărîte ca fieşte care să arate o idee; adică pronunţiem' fieşte'-care idee ce cugetăm' [1]; ca să facem' însă şi pe ceĭ ce lipsesc [2] părtaşi cugetărilor' acestea ale noastre, aceasta sîntem' datorĭ literilor', care, prin adunarea lor' un'a cu alt'a fac' symbolurile aŭ semnele fieşte căria ideĭ; şi acesta este meşteşugul' de a scri, fiŭ şi aflare al însuşĭ trebuinţ'i noastre.

Aceste symboluri, ca să le facem' deosebit' fără a se-amesteca între sine; ca să le dăm' form'a lor' întreagă şi de săvîrşită după o învoire bine cuvîntată; şi, judicăţile pe care ele le fac', ca să le despărţim' prin semne asemenea hotărîte; acesta este meşteşugul' ce se-numeşte Ortografie aŭ dreaptă scriere. De unde urmează că Ortografi'a este

19*

[1] cugetim'.
[2] lipesc'.

сте меџешвгвл' а скрі дрепт' ші кв жвдікатъ зічеріле оаре-кърія лімбі.

Партеа ачѣста а Грѣммѣтічі есте кв а тжт' легатъ де чea дін тжіе, кв кжт' фъръ де джнса нв поате ста, саѣ кв кжт' тоате квінтеле десъвършіт' але анецїа сжнт' статорнічіте пе ачеea.

Длесніреа саѣ гревтатea ачествї меџешвг' стъ жн фелвріміле де свнете ші літерї че о лімвъ аре, ші жн фелвріміле де літере че арът' тот' вн свнет': ші асвпра ачецїї прічіні двпъ врмъ, ноі жн Ортографі'а ноастръ, де маї авем' пвцінъ гревтате, требве съ ръмжнем' жндаторацї домнітоарей прежвдекъцї ші кредінцї дешарте, че кв маре лвптъ ші остенѣлъ не апъръ ші непъстрѣзъ ачест' прецвіт' ші вреднік' де чінсте лвкрв, о гревтате зік, де фоарте маре ші неповестіт фолос, каре не поате фаче ачаст' де жнцелепцї ші біне кредінчоші кв кжт' не ам' пвтea деосебі де чеі лацї, кжнд нвмаї ачѣста о ком ці.

Съ пвнем' кѣ ачeастъ прежвдікатъ жмпротівиндвсе тот' мереж кв маре мвнкъ, ва-остені о датъ ші нв ва маї пвтea ръсвфла: атвнчі фіеще каре літеръ ла ноі нв ар' авea де кжт' нв маї внв ші проприѣ ал съѣ свнет' саѣ глас; ші аша, ка съ формъм' вн Сумбол, сінгвр'а пронвнціе а лімбі ноастре есте каре съ не жмвеце, ка съл скрім' де осебіт', ші ка съї пъзім' оаре каре регвлї че етумолоџі'а лвї ле чере; ачeаста о пъстреазъ жн сіне, ші жн тъчере не о арат' партеа чea дін тжіе. Ка съ арътъм' жнсъ літеріле, релаці'а ші комбінареа лор' жн кжт' съ фа-

ste meşteşugul' a scri drept' şi cu judicată zicerile oare-căria limbĭ.

Partea aceasta a Grămmătic'i este cu atît' legată de cea din tîiŭ, cu cît' fără de dînsa nu poate sta, saŭ cu cît' toate cuvintele desăvîrşit' ale aceştia sînt' statornicite pe aceea.

Înlesnirea saŭ greutatea acestuĭ meşteşug' stă în felurimile de sunete şi literĭ ce o limbă are, şi în felurimile de litere ce arăt' tot' un sunet': şi asupra aceştiĭ pricinĭ după urmă, noĭ în Ortografi'a noastră, de maĭ avem' puţină greutate, trebue să rămînem' îndatoraţĭ domnitoareĭ prejudecăţĭ şi credinţĭ deşarte, ce cu mare luptă şi osteneală ne apără şi nepăstrează acest' preţuit' şi vrednic' de cinste lucru, o greutate zic', de foarte mare şi nepovestit' folos', care ne poate face atît' de înţelepţĭ şi bine credinčoşĭ cu cît' ne am' putea deosebi de cei'l alţĭ [1], cînd numaĭ aceasta o vom şti.

Să punem' că această prejudicată împrotivinduse tot' mereŭ cu mare muncă, va-osteni o dată şi nu va maĭ putea răsufla; atunci fieşte care literă la noĭ nu ar' avea de cît' nu maĭ unu şi propriŭ al săŭ sunet' saŭ glas'; şi aşa, ca să formăm' un Symbol', singur'a pronunţie a limb'i noastre este care să ne îmveţe, ca să'l scrim' de osebit', şi ca săi păzim' oare care regulĭ ce etymologi'a luĭ le cere; aceasta o păstrează în sine, şi în tăcere ne o arată partea cea din tîiŭ. Ca să arătăm' însă literile, relaţi'a şi combinarea lor' în cît' să fa-

[1] cei 'l aţĭ.

фак сумволуриле зічерилор; ші дін еле ка съ жнтребуинцъм унеле пентру о формъ маї маре; ші тар ачесте сумволурї ка съ ле десъвършім прін оаре каре семне, ші ка съ деспърцім ші съ деосъбікъм цъдікъциле, пе каре еле ан жнсоцірea лор ле формеазъ; ачеаста ном-жмпъцца о ан регулиле че нумаї жндатъ ном-да. Ші фіінд къ матеріа скріерї есте літериле, ном-жнчепе дар де ачі а ворбі.

КАП' II.

Пентру Літере, релацїа ші Пронунцїа лор.

Възуръм къ ка съ зугръвім кувинтъле ші зічериле нолстре не жнтребуинцъм ку літере.

Літере ноастре сунт, стръмошещї ші ку каре не ам служіт маї дінаінте ам авут доъзечї ші патру; тар акума не служім ку челе славолнещї каре сунт ачестea.

а, б, в, г, д, ж, з, і, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, ф, Θ, х, ѕ, оу, ц, ч, ш, щ, ъ, ы, ѵ.

Дін еле унеле сінгуре фак глась, ші пентру ачкста се-нумеск вокале сау гласніче каре сунт а, е, і, и, о, ѡ, ѕ, ъ, ѣ, ѵ.

Дін трънселе і и ші ѵ фак фърь деосебіре

facă symbolurile zicerilor'; şi din ele ca să întrebuinţăm' unele printr' o formă maĭ mare; şi ĭară aceste symboluri ca să le desăvîrşim' prin oare care semne, şi ca să despărţim' şi să dejudicăm' judicăţile, pe care ele în însoţirea lor' le formează; aceasta vom-îmvăţa o în regulile ce numaĭ îndată vom'-da. Şi fiind că materi'a scrier'i este literile, vom'-începe dar' de aci a vorbi.

CAP' II.

Pentru Litere, Relaţi'a şi Pronunţi'a lor'.

Văzurăm' că ca să zugrăvim' cuvîntul' şi zicerile noastre ne întrebuinţăm' cu litere.

Litere noĭ rumîn'i, strămoşeştĭ şi cu care ne am' slujit' maĭ dinainte am' avut' doăzicĭ şi patru; ĭar' acuma ne slujim' cu cele slavoneştĭ care sînt' acestea.

а, б, в, г, д, ж, з, і, и, к, л, м,
н, о, п, р, с, т, ф, θ, х, ѕ, оу, ц, ч,
ѣ, ѱ, ш, щ, ъ, ы, у,

Din ele unele singure fac' glasŭ, şi pentru aceasta se-numescŭ Vocale saŭ glasnice care sînt' а, е, і, и, о, ѡ, ѕ, ъ, ѣ, у.

Din trînsele і и şi у fac' fără deosebire

ліре тот' ѳн глас; прекѣм ші о ші ѡ; асеменеа фак' ші ѳ ші оу, дін каре н ѡ ші оу дѣпъ хотъръ іле чінстіцї соціетъцї літерале а рѣмъніло҂, с'аѣ скос' ка съ нѣ факъ гревтате невіноваціло҂ прѣвчі.

Алтеле цар нѣ се-пот' пронѣнціа, де кат' прін автор'л' ѳней дінтр' ачесте вокале, ші де ачѣста се-нѣмеск' Консѣнате, къчі сѣнъ нпревнъ кѣ чеде вокале, ші сѫнт' б, в, г, д ж, з, к, л, м, н, п, р, с, т, ц, ф, х, ц, ч, ѯ, ѱ, ш, щ, ѵ.

Ші дінтр' ачестеа цар ѳ. фіінд къ кѣ тот'л' есте стрейнъ рѣмъніло҂ с'а скос' ші ѧ; с'а скос' асеменеа ші ѯ ші ѱ фіінд кѫ жн локѣл' лор' пѣтем' съ не слѫжім' кѣ кс ші пс.

Де мѣлте орі доъ вокале се-пронѣнціазъ де о дать прекѣм аї саѣ іа: ачѣстъ ѳніре де доъ вокале се-нѣмеще Діфтонгѣ.

Се-жнтжнмплъ асеменеа ші трей вокале съ се-чітѣска де о дать, каре атѣнчі се-нѣмеще Трифтонгѣ, прекѣм: еаѣ, іаѣ, аіѣ, еіѣ, еаї, іаї, іеї, оаѣ, ѳаѣ, іеѣ, оаї, ѳаї. Пѣтем' зіче къ ноі акем' ші Тетрафтонгї, кѣм: іоаї ші алтеле.

Дін діфтонгї, ѳнї сѫнтѣ каре аѣ тонѣл' ла чеа дінтжіѣ вокалъ, ші алцї ла чеа дін ѳрмъ: чей карі аѣ тонѣл' ла чеа дінтжіѣ, ачеіа нѣ пѣтем' зіче къ сѫнт' кѣ адеверат' діфтонгї, ші сѫнт' ачещіа: аѣ, еѣ, іѣ, ъѣ, жѣ, аї, еї, ії, ої, ъї, ѳї, жї.

Чей карі аѣ тонѣл' ла чеа дін ѳрмъ вокалъ сѫнт' ачещіа, карі сѫнт' ші кѣадевърат' діфтонгї еа (ѣ), іа, оа, ѳа, іе, іо, іѳ.

Ас-

bire tot' un glas'; precum şi o şi ѡ; asemenea fac' şi ѕ şi оѕ, din care şi[1] ѡ şi оу după hotărî(r)ile cinstiteĭ soţietăţĭ literale a rumînilor', s'au scos' ca să nu facă greutate nevinovaţilor' pruncĭ.

Altele ĭară nu se-pot' pronunţia, de cît' prin ajutorul' uneĭ dintr' aceste vocale, şi de aceasta se-numesc' Consunate, căcĭ sună împreună cu cele vocale, şi sînt' б, в, г, д, ж, з, к, л, м, н, п, р, с, т, ѳ, ф, х, ц, ч, ѯ, ѱ, ш, щ, ъ.

Şi dintr' acestea ĭară ѳ fiind că cu totul' este streină rumînilor s'a scos' şi ea; s'a scos' asemenea şi ѯ şi ѱ fiind că în locul' lor' putem' să ne slujim' cu кс (c s), şi пс (p s).

De multe orĭ doă vocale se-pronunţiază de o dată precum' aĭ saŭ i a: această unire de doă vocale se-numeşte Diftongŭ.

Se-întîmplă asemenea şi treĭ vocale să se-citească[2] de o dată, care atuncĭ se-numeşte Triftongŭ, precum: eaŭ, iaŭ, aiŭ, eiŭ, eaĭ, iaĭ, ieĭ, oaŭ, uaŭ, ieŭ, oaĭ, uaĭ. Putem' zice că noĭ avem' şi Tetraftonghĭ, cum: ioaĭ şi altele.

Din diftonghĭ, un'i sîntŭ care aŭ tonul' la cea dintîiŭ vocală, şi alţ'i la cea din urmă: ceĭ cari aŭ tonul' la cea dintîiŭ, aceia nu putem' zice că sînt' cu adevărat' diftonghĭ, şi sînt' aceştia: aŭ, eŭ, iŭ, ăŭ, îŭ, aĭ, eĭ, iĭ, oĭ, ăĭ, uĭ, îĭ.

Ceĭ care aŭ tonul' la cea din urmă vocală sînt' aceştia, cari sînt' şi cuadevărat' diftonghĭ: e a (ѣ), ia, oa, ua, ie, io, iu.

As-

[1] н

[2] citeasca.

Асфелъ есте ші дін консъната ф каре се-фаче дін ш ші т.

Съ венім акум ла пронунціа ші реляціа літерілор. Дін еле а, се-пронунціазъ тот дăуна ла жнчепътъл суллабелор дупъ кум се-глъсуеще, ші аре реляціе кŭ е, ъ ші кате одатъ кŭ ж.

Ăн е се-скімбъ маї тот дăуна кънд вафі ла міжлокул зічерілор ші ла сфършітул Суллабелор, ăн жмпълціторъл събстантівелор фемеіещї каре се-термінезъ ăн е; кум: масъ, месе; невастъ, невесте; піатръ, пітре.

Асеменеа ші тот ла ачĕстъ жнтжмпларе се-скімбъ ші діфтонгул еа; кум: ферестръ, ферестре; албацъ, албацe; жмпъръцеасъ, жмпъръцесе; каре семнтжмплъ ші ла челе бърбъцещї; кум: кжмпеанŭ, кжмпенї; съцеанŭ, съценї шчл.

Ăн ъ се-скімбъ ла жмпълціторъл събстантівелор фемеіещї каре се-термінеазъ ăн і; ла тоцї тімпїї верbърілор (афаръ де сінгърътъл презентълуї модълуї арътътор ші модълуї інфінітів); се-скімбъ асеменеа ші ăн зічериле челе дерівате; кум: жалбъ, жълбї; пасъре, пъсърї; фак, фъчем, фъчеамŭ, фъкуїŭ, фъкусем, фъкжнд, фъкът, фъптуръ, фъкътор; дарŭ, дървеск. шчл.

Ші ăн ж се-скімбъ ла мълте зічерї каре се-факŭ дін челе латінещї; кум: кжнтŭ, пжїне, кжїне шчл. дела canto, canis, panis.

Д, аре реляціе кŭ з ăн каре се-скімбъ кънд есте жнаінтъ де е ші і, прекум ла жмпълціторъл събстантівелор, ші ладжектівелор; ла адоа персоа-

Asfelŭ este şi din consunate ѱ care se-face din ш (ş) şi т (t).

Să venim' acum' la pronunţi'a şi relaţi'a literilor'. Din ele a, se-pronunţiază tot'd'aun'a la începutul' syllabelor' după cum se-glăsueşte, şi are relaţie cu e, ă şi cîte odată cu î.

În e se-schimbă maĭ tot'd'aun'a cînd vafi la mijlocul zicerilor' şi la sfîrşitul Syllabelor', în îmmulţitul' substantivelor' femeieştĭ care se-termineaz̆ă în e; cum: masă, mese; nevastă, neveste; piatră, pietre.

Asemenea şi tot' la aceast̆ă întîmplare se-schimbă şi diftongul' ea; cum fereastră, ferestre; albeaţă, albeţe; împărăteasă, împărătese; care se-întîmplă şi la cele bărbăteştĭ; cum: cîmpeanŭ, cîmpenĭ; săteanŭ, sătenĭ şcl.

În ă se-schimbă la îmmulţitul' substantivelor' femeieştĭ care se-termineaz̆ă în i; la toţĭ timp'i verburilor' (afară de singuritul prezentuluĭ moduluĭ arătător' şi moduluĭ infinitiv'); se-schimbă asemenea şi în zicerile cele derivate; cum: jalbă, jălbĭ; pasăre, păsărĭ; fac', făcem', făceamŭ, făcuiŭ, făcusem', făcînd', făcut', făptură, făcător'; darŭ, dăruesc. şcl.

Şi în î se-schimbă la multe ziceri care se-facŭ din cele latineştĭ; cum: cîntŭ, pîĭne, cîĭne, şcl. dela canto, canis, panis.

D, are relaţie cu z în care se-schimbă cînd este înainte de e şi i, precum' la îmmulţitul' substantivelor', şi adjectivelor'; la ado'a persoa-

соанъ шь ла ѫмѫлцітѫ презентѫлуй модѫлуй арътътор, ла несъвършітѫ, съвършітѫ, маї мѫлт-де кът-съвършітѫ, ал конжѫгърі адоа атреіа шь апатра, ла інфінітівѫ шь партіціпіа трекѫтъ, шь ла тоате челе дерівате зічерї; кѫм: клѫнаѫ, клѫнзї; лаѫаѫ, лаѫзї; аѫаѫ, аѫзї, аѫзім, аѫзеам, аѫзііѫ, аѫзісемѫ, аѫзіре, аѫзітѫ; каллѫ, жнкъзеск; ведере, възътор; прекѫм шь зікѫ дела dico зеѫ дела deus шчл.

Ѳ, демѫлтеорї се-пронѫнціазъ шь ка діфтонгѫ іе; кѫм: еѫ, еа, епѫре, шь аре релаціе кѫ ъ шь кѫ еа.

Кѫ ъ прекѫм: пъръ, перї; мъръ, мерї; въръ, верї; пъ шь пе; дъ шь де; ръ шь ре, аша шь се, се-четеще съ.

Шь кѫ еа, кѫм: жмфііндз жмфііндеазъ; мерг меарг; токмеск, токмеалъ; сокотеск сокотеалъ.

Г, аре релаціе кѫ ц, шь се-скімбъ жнтржнсѫ нѫмаї кънд ка-фі жнаінте де і шь е, тот ла жнтжмплъріле кънд се-скімбъ шь а жн з; кѫм: рѫгѫ, рѫцї; лѫнг, лѫнцї; алѫнгѫ, алѫнцї; прелѫнцім, прелѫнцеам, прелѫнцііѫ, прелѫнцісем, прелѫнціре, прелѫнцінд, прелѫнціт; лѫнг, лѫнціме.

К, аре релаціе кѫ ч, шь се-скімбъ тот ка шь г жнаінте де е шь і, кѫм: малакѫ, малачї; мікѫ, мічї; факѫ, фачї, фаче, фъчемѫ, фъчеамѫ шчл.

Н, аре релаціе кѫм, л, р шь жнаінте де б, п, м, ф, се-скімбъ жн м; кѫм: жмбѫнаре, жмбъцат, жмѫлціт, жмпърат, жмфлъ-

soană şi la îmmulţitul' prezentuluĭ moduluĭ arătător; la nesăvîrşitul', săvîrşitul', maĭ mult'-de cît'-săvîrşitul', al conjugăr'i ado'a atreia şi apatr'a, la infinitivul' şi partiţipi'a trecută, şi la toate cele derivate ziceriĭ; cum: blîndŭ, blînzĭ; laudŭ, lauzĭ; audŭ, auzĭ; auzim', auzeam', auziiŭ, auzisemŭ, auzire, auzitŭ; caldŭ, încălzesc', vedere, văzător'; precum şi zicŭ dela *dico* [1] zeŭ dela *deus* [2] şcl.

E, demulteoriĭ se-pronunţiază şi ca diftongul' ie; cum: eŭ, ea, epure, şi are relaţie cu ă şi cu ea.

Cu ă precum': părŭ, perĭ; mărŭ, merĭ; vărŭ, verĭ; pă şi pe; de şi dă; re şi ră, aşa şi se, se-ceteşte să.

Şi cu ea, cum: îmfiinţez' îmfiinţează; merg' meargă; tocmesc', tocmeală; socotesc' socoteală.

G, are relaţie cu ğ şi se-schimbă întrînsul' numaĭ cînd va-fi înainte de i şi e, tot' la întîmplările cînd se-schimbă şi d în z; cum: rugŭ, rugĭ; lung', lungĭ; allungŭ, allungĭ; prelungim', prelungeam', prelungiiŭ, prelungisem', prelungire, prelungind', prelungit'; lung, lungime.

C, are relaţie cu č, şi se-schimbă tot' ca şi g înainte de e şi i, cum: malacŭ, malacĭ; micŭ, micĭ; facŭ, facĭ, face, făcemŭ, făceamŭ şcl.

N, are relaţie cu m, l, r şi înainte de b, v, m, p, f, se-schimbă în m; cum: îmbunare, îmvăţat', îmmulţit', împărat', îmflă-

[1, 2] Cu caractere latine în text.

флъкърать шчл.; ѣр жнаінте де л ші р се скімбъ жн еле жнсъші; кът: колеџере, корреспъндере.

Де мълте орї се-шї лѣпъдъ; кът: копріндере, ковършіре шчл.

О, аре реляціе кѫ ѫ ші кѫ оа, прекът ші оа кѫ о; кът: ноапте; нопцї.

Ын оа, се-скімбъ ла фачерea адјектівелор феменіне дела челе бърбътешї; кът: скрііторѫ, скріітоаре; фрѫмос, фрѫмоасъ; ноптос, ноптоасъ шчл.

Се-скімбъ асеменea демълте орї ші ла фачерea жмпълцітълуї дела сінгърітъ; кът: осѫ, оасе; омѫ, оамені.

Се-скімбъ ѣр ші ла атреіа персоанъ ла сінгърітъл модълуї арътътор; порънчітор ші съпъс, кът: дормѫ, доарме, доармъ, ка съ доармъ; жокѫ, жоакъ, жоаче, ка съ жоаче.

Ын ѫ, се-скімбъ ла персоана жнтліѫ ші адоа а жмпълцітълуї дела презентъл модълуї арътътор, ла несъвършітъл, съвършітъл, маї мълт-де кът-съвършітъл; ла інфінітівъл, ла партіціпіа презентъ ші трекътъ ші ла мълте дерівате; кът: жок, жокъм, жокаџї, жокам, жокаіѫ, жокасем, жокаре, жокънд, жокат, жокътор, жокъріе; Романѫ, рѫмънѫ; очіѫ, ѫчіѫ шчл.

С, аре реляціе кѫ ш, ші ла жмпълцітъл събстантівелор ші адјектівелор бърбътешї, ла адоа персоанъ а презентълуї арътътъторълуї, ші ла мълте дерівате се-скімбъ жнтрънсъл; кът: фрѫмос, фрѫмошї; лас, лашї; тікъ-

20 лос,

flăcărat' şcl.; iar' înainte de l şi r se schimbă în ele însuşi; cum: collegere, correspundere.

De multe orĭ se-şi leapădă; cum: coprindere, covîrşire şcl.

O, are relaţie cu u şi cu oa, precum şi oa cu o; cum: noapte, nopţĭ.

În oa, se-schimbă la facerea adjectivelor' femeieştĭ dela cele bărbăteştĭ; cum: scriitorŭ, scriitoare; frumos, frumoasă, noptos', noptoasă şcl.

Se-schimbă asemenea demulte orĭ şi la facerea îmmulţituluĭ dela singurit'; cum: osŭ, oase; omŭ, oamenĭ.

Se-schimbă iară şi la atreia persoană la singuritul' moduluĭ arătător'; poruncitor' şi suppus', cum: dormŭ, doarme, doarmă, ca să doarmă; jocŭ, joacă, joace, ca să joace.

În u, se-schimbă la persoan'a întîiŭ şi ado'a a îmmulţituluĭ dela prezentul' moduluĭ arătător', la nesăvîrşitul', săvîrşitul', maĭ mult'-de cît'-săvîrşitul'; la infinitivul', la partiţipi'a prezentă şi trecută şi la multe derivate; cum: joc', jucăm', jucaţĭ, jucam', jucaiŭ, jucasem', jucare, jucînd', jucat', jucător', jucărie; Romanŭ, rumînŭ; occidŭ, uccidŭ şcl.

S, are relaţie cu ş, şi la îmmulţitul' substantivelor' şi adjectivelor' bărbăteştĭ, la ado'a persoană a prezentuluĭ arătătoruluĭ, şi la multe derivate se-schimbă întrînsul'; cum: frumos', frumoşĭ; lasŭ, laşĭ; ticălos,

лос', тікълошіе; шчл.

Ынаінте де б, б, д, м, н, л, р, се-пронвнціазъ ка з, квм: десбъкаре, десвъліре, саробеск', деслегаре, патріотімъ, деснъдъждъіре, Ісраіль, шчл.

Ск, ар'требъ съ се-скімбе ын сч, дар пентрв евфоніе а-ръмас' обічеів а се-скімба ын шт, ла ммвлціт'вл' адъектівелор' бърбътещі, ла адо'а ші атреіа персоанъ а презентвлві ар'тъторвлві ші ла мвлте дерівате; квм: фемеіеск', фемеіещі; чінстеск', чінстещі, чітеще; рвмънеск', рвмънеще, шчл.

Т, ынаінте де і, се-скімбъ ын ц, тот ла ынтъмплъріле кънд к, се-скімбъ ын ч; квм: поетъ, поецї; ынцелептъ, ынцелепцї; батъ, бацї; мвтъ, ммвціре, шчл.

Се-скімбъ асеменеа ын ц, де мвлте орї ші ынаінте де е; квм: ынцелептъ, ынцелепцеск', шчл.

Х, аре релаціе кв ш, ші к, ші ынаінте де і, ла ммвлціт'вл' свбстантівелор' бърбътещі ші ла мвлте дерівате се-скімбъ ын ш; квм: патріархъ, патріарші; леахъ, лешаскъ, шчл. Христос', Крещін'.

КАП' III.

Ынтребвінцареа Літерілор' челорь марї.

Літеріле челе марї се-ынтребвінцезъ.

2.

los', ticăloşie; şcl.

Înainte de b, v, d, m, n, l, r, se-pronunţiază ca z, cum: desbrăcare, desvălire, sdrobesc', deslegare, patriotismŭ[1], desnădujduire, Israilŭ, şcl.

Sc, ar'trebuĭ să se-schimbe în sč, dar pentru Eufonie a-rămas' obiceiŭ a se-schimba în şt, la îmmulţitul' adjectivelor' bărbăteştĭ, la ado'a şi atreia persoană a prezentuluĭ arătătoruluĭ şi la multe derivate; cum: femeiesc', femeieştĭ; cinstesc', cinsteştĭ, citeşte; rumînesc', rumăneşte, şcl.

T, înainte de i, se-schimbă în ţ, tot' la întîmplările cînd c, se-schimbă în č; cum: poetŭ, poeţĭ; înţeleptŭ, înţelepţĭ; batŭ, baţĭ; mutŭ, ammuţire, şcl.

Se-schimbă asemenea în ţ, de multe orĭ şi înainte de e; cum: înţeleptŭ, înţelepţesc', şcl.

H, are relaţie cu ş, şi c, şi înainte de i, la îmmulţitul' substantivelor' bărbăteştĭ şi la multe derivate se-schimbă în ş; cum: patriarhŭ, patriarşĭ; leahŭ, leşască, şcl. Hristos', Creştin'.

CAP' III.

Întrebuinţarea Literelor' Celorŭ marĭ

Literile cele marĭ se-întrebuinţează.

2.

---

[1] patriotimŭ.

1. Ла жнчепѫтѫл' орї кѫрѫїа пагра́ф' шї орї кѫріїа скріерї.

2. Ла жнчепѫтѫл' орї кѫрѫїа верс', кѫм:

„Щіне парола, карѣ аї дат', фѫрѫ съ фачї кѫлкаре.“

„Ш'орї кжнд' ла че фѫгѫдѫеацї фѫ сокотѣкѫ маре.“

3. Дѫпѫ орї каре пѫнт', пѫзѫ, семн'-де жнтребаре шї де міраре шї дѫпѫ доѫ пѫнтѫрї, кжнд ддѫвчем' ворбіле кѫїва; кѫм: „Нѫ сѫнт' статѫріле челе марї каре скот' бѫрбацї чї вреднічї, чї чеї вреднічї бѫрбацї каре фак' статѫріле челе марї — Ачаста требѫе орї-каре стѫпѫнітор' съ о аїбѫ жнаінте.“ шчл.

4. Ла жнчепѫтѫл' орї-кѫрѫїа сѫбстантівѫ пропрїѫ шї націонал', шї каре, жнсемнѣзѫ вре о цінцѫ аѫ' мешешѫг'; кѫм: „Брѫтѫ, Катон', Рома, Романѫ', Франчезѫ, Філософіе, Грѫмматікѫ.“

5. Ла жнчепѫтѫл' сѫбстантівелор' че жнсемнѣзѫ вре о дрегѫторіе, аѫ' аратѫ тітѫл; кѫм: „Єпіскоп', Професор, Ексселенціа та, Мѫріа та.“ шчл.

КАП' IV.

1. Пентрѫ Суллабе.

Кжнд се-ѫнеск' консѫнателе кѫ вокале, атѫнчї се-наск' Суллабе пре кѫм: не, есте о суллабѫ шї трѫ, алтѫ.

1. La începutul' orĭ căruia paragraf'[1] şi orĭ căreia scrierĭ.

2. La începutul' orĭ căruia vers', cum:

„Ţine parol'a, care[2] aĭ dat', fără să facĭ călcare."

„Ş'orĭ cînd' la ce făgăduescĭ fă socoteală mare."

3. După orĭ care punt', pauză, semn'-de întrebare şi de mirare şi după doă punturĭ, cînd adducem' vorbile cuĭva; cum: „Nu sînt' staturile cele marĭ care scot' bărbaţ'i ceĭ vrednicĭ, ci ceĭ vrednicĭ bărbaţĭ care fac' staturile cele marĭ — Ačasta trebue orĭ-care stăpînitor' să o aĭbă înainte", şcl.

4. La începutul' orĭ-căruia substantiv' propriŭ şi naţional', şi care, însemnează vre o ştiinţă aŭ meşteşug'; cum: „Brutŭ, Caton', Roma, Roman', Francezŭ, Filosofie, Grămmatică."

5. La începutul' substantivelor' ce însemnează vre o dregătorie, aŭ arată titul; cum: „Episcop', Profesor', Ecselenţi'a ta, Măria ta." şcl.

Cap' IV.

1. Pentru Syllabe.

Cînd se-unesc' consunatele cu vocale, atunci se-nasc' Syllabe pre cum: n e, este o syllabă şi t r u, alt'a.

[1] pagraf'.
[2] carĕ.

Зічерea сyллaбъ ва се-сікъ лъare жнпрeвнъ; шi aша жнтр' o сyллaбъ требyе чeл' пъцін съ се-копрінзъ доъ Літере, дін каре вн'a требyе съ фіе вокалъ.

Де мълте-орї жнсъ шi o вокалъ сінгъръ есте парте a зічері, адікъ Сyллaбъ; прекът: a-рe a-пъ, шi прічін'a есте, кънї вокалеле де сіне сінгърe се-пронънціазъ.

2. Центрy регyла Сyллaбелор.

Ын орї каре зічере афлънdyсе o консънатъ жнтрe доъ вокале, еа требyе съ се-внкскъ кy вокала чea дін ырмъ; кът: a-рe, a-пъ шчл.

Кънте консънате се-афлъ жнаінтea зічерілор, нічї жн міжлок нy се-деспарт; кът: крісталъ; пор-трeтъ.

Шi консънате каре се-афлъ жнаінтea зічерілор шi каре нy се-деспарт ла міжлок, сънт: кл, бр, бл, вр, гл, гр, др, кл, кр, пл, пр, сб, ск, сп, ст, сф, фл, сдр, скр, спр, стр, прекът: клънd, брацъ, власe, врere, глисъ, грeъ, дрептъ, клипъ, крyче, плoae, прyнкъ, сборъ, скаръ, спyмъ, старe, сферъ, флакъръ, фрацет, сдробіре, скрісоаре, спріжініре, стреін, шчл.

Кънте консънате нy се-афлъ жнаінтea зічерілор, тот'a'лyн'a се-деспарт; кът: мер-цe, прyн-чіе, блън-деце шчл.

Тоатъ консънат'a жндоіть се-деспарте, лyнdyсе вн'a кy вокал'a дінтжіy шi алт'a кy чea дін ырмъ; кът: Ын-н'a, Тyран-ніе.

Зі-

Zicerea s y l l a b ă va să-zică [1] luare împreună; și așa într' o syllabă trebue cel' puțin să se-coprinză doă Litere, din care un'a trebue să fie vocală.

De multe-orĭ însă și o vocală singură este parte a ziceri, adică Syllabă; precum': a-r e a-p ă, și pricin'a este, căcĭ vocalele de sine singure se-pronunțiază.

2. P e n t r u r e g u l' a S y l l a b e l o r'.

În orĭ care zicere aflînduse o consunată între doă vocale, ea trebue să se-unească cu vocal'a [2] cea din urmă; cum: a-r e, a-p ă șcl.

Cîte consunate se-află înaintea zicerilor', nicĭ în mijloc' nu se-despart'; cum: c r i- s t a l ŭ; p o r-t r e t ŭ.

Și consunate care se-află înaintea zicerilor' și care nu se-despart' la mijloc, sînt': b l, b r, v l, v r, g l, g r, d r, c l, c r, p l, p r, s b, s c, s p, s t, s f, f l, s d r, s c r, s p r, s t r, precum: b l î n d, b r a ț ŭ, v l a s e, v r e r e, g l a s ŭ, g r e ŭ, d r e p t ŭ, c l i p ă, c r u c e, p l o a e, p r u n c ŭ, s b o r ŭ, s c a r ă, s p u m ă, s t a r e, s f e r ă, f l a c ă r ă, f r a g e t', s d r o b i r e, s c r i s o a r e, s p r i- j i n i r e, s t r e i n', șcl.

Cîte consunate nu se-află înaintea zicerilor', tot'd'aun'a se-despart'; cum: m e r-g e, p r u n-c i e, b l î n-d e ț e șcl.

Toată consunat'a îndoită se-desparte, luînduse un'a cu vocal'a dintîĭu și alt'a cu cea din urmă; cum: A n-n a, T y r a n-n i e.

Zi-

[1] va se-sică.
[2] vocala'.

Зічеріле компвсе се-деспарт' двпъ квм: сăв ші компвс'; квм: ă-л-в ц е р е; дес-к р ъ-к а р е р ъ с-б р ъ т і р е ă-д-в ч е р е. шчл.

Кънд доъ вокале сънт' вн'а двпъ алта, се-деспартă; квм: Ă-а-р о н, а-в-а е, шчл.

Д:фтонг'і дін протівъ нв се-деспарт'; квм: м а ї-к ъ, о а-м е н ї, і а-р ъ, шчл.

К А П' V.

Пентрв Семнеле зічеріл/ор' сăв Просодіе.

Семнеле че се-жнтребвінцеазъ спре десъвършіреа Сумболврі-лор' зічері-лор' сънт': (') Апострофвл', (˘) Семнв-л' скvртър'і, (¨) трем'а, (—) тръсvра де вніре, ( ) парентесвл', ші („.....„) семнвл' ддвчер'і, ші алтеле, каре слав'а ші чінстеа фіе алтора де а ворбі де ăнсе-ле.

Пентрв Ăпостроф'.

Кънд сънт' доъ вокале ла вн лок', де мвлте орі вн'а се-л:кпъеаъ пентрв евфоніе ші жн локvл еї се-жнтребвінцеазъ а'асvпра апострофвл' квм жн лок де а зіче ă інтрв а ч е с т е а, зічем, ă інтр' а ч е с т е а.

Ăн-

Zicerile compuse se-despart' după cum s'aŭ şi compus'; cum: a l - l e g e r e; d e s - b r ă c a r e r ă s - v r ă t i r e a d - d u c e r e. şcl.

Cînd doă vocale sînt' un'a după alta, se- despartŭ; cum: A-a-r o n, a-u- d e, şcl.

Diftongh'i din protivă nu se-despart'; cum: m a ĭ - c ă, o a - m e n ĭ, i a - r ă, şcl.

CAP' V.

Pentru Semnele zicerilor' saŭ Prosodie.

Semnele ce se-întrebuinţează spre desăvîrşirea Symboluri-lor' ziceri-lor' sînt': (') Apostroful', (⏑) Semnu-l' scurtăr'i, (¨) trem'a, (-) trăsura de unire, () parentesul', şi („ ... „) semnul', adducer'i, şi altele, care slav'a şi cinstea fie altora de a vorbi de dînse-le.

Pentru Apostrof'.

Cînd sînt' doă vocale la un loc', de multe orĭ un'a se-leapădă pentru Eufonie şi în locul eĭ se-întrebuinţează d'asupra apostroful' cum în loc de a zice d i n t r u a c e s t e a, zicem, d i n t r' a c e s t e a.

În-

Ансемнърї.

I. Ла алте лімбї, ачкстъ вокалъ се-лъпъдъ нъмаї пе врма вней Суллабе; дар ла ноі се-леапъдъ ші жнаінте; кум: „сжнце мї чере, сжнце мї стрігъ, сжнце вреа а се-върса.“ (Орест.)

II. Дін вокале і, о, у, нъ се-лъпъдъ жн апостроф.

III. Пътем асеменеа съ жнтребвінцъм апострофъл ші жн врма събстантівелор, аджектівелор, вербълор ші партіціпіілор жн лок де ъ, мът; кум: жн лок де омъ, ом; жн лок де кънъ, кън; жн лок де рогъ, рог; жн лок де ворбіндъ, ворбінд. шчл.

Пентръ семнъл Скъртърї.

Ачеста се-пъне тот'дъуна дъсъпра лъї і ші ъ, кънд се-пронънціазъ жмътате, аї кънд есте мът; кум: мерцї, фачї, боъ, омъ, шчл.

Пътем асеменеа съл жнтребвінцъм ші дъсъпра лъї е, кънд ар'требві съ се-лепеде жн апостроф ші пронънціа нъл ласъ; кум: тї ададче, жн лок де тъ ададче ші нъ т'ададче.

Пентръ Трем'а.

Трем'а аї доъ пънтърї жн рънд се-жнтребвінцеазъ тот'дъуна дъсъпраънъї діфтонг ка съ нъ съ чітеаскъ де о датъ; кум: фіе, фіале шчл.

Пен-

Însemnări.

1. La alte limbi, această vocală se-leapădă numai pe urma unei Syllabe; dar la noi se-leapădă și înainte; cum: „sînge 'mi cere, sînge' mi strigă, sînge vrea a se-vărsa." (Orest.)

II. Din vocale i, o, y, nu se-leapădă în apostrof'.

III. Putem' asemenea să întrebuințăm' apostroful' și în urm'a substantivelor', adjectivelor', verburilor' și partițipiilor' în loc de u, mut'; cum: în loc' de omŭ, om'; în loc' de bunŭ, bun'; în loc' de rogŭ, rog'; în loc' de vorbindŭ, vorbind'[1]. șcl.

Pentru semnul' Scurtăr'i.

Acesta se-pune tot'd'aun'a d'asupra luĭ i și u, cînd se-pronunțiază jumătate, aŭ cînd este mut'; cum: mergĭ, facĭ, boŭ, omŭ, șcl.

Putem' asemenea să'l întrebuințăm' și d'asupra luĭ e, cînd' ar'trebui să se-lepede în apostrof' și pronunți'a nu'l lasă; cum: tĕ adduce, în loc de tĕadduce și nu t'adduce.

Pentru Trem'a.

Trem'a aŭ doă punturĭ în rînd' se-întrebuințează tot'd'aun'a d'asupra unuĭ diftong' ca să nu să citească de o dată; cum: fĭe, fĭule șcl.

Pen-

[1] voraind'.

Пентрѫ трѣсѫра ѫнірї.

Ѣа се-ѫнтребѫінцѣзъ ѫнтре доъ сар сар маї мѫлте зічерї каре се-компѫн': прекѫм ла фачереа тімпѫрілор' компѫшї, верѣѫрї-ле челе пасіве, ла ѫнкеереа артіколѫлѫї кѫ сѫбстантівѫл' шї ла фачереа адјектівелор' компаратіве шї сѫперлатіве; кѫм: „Кап-д'-оперъ, міаза-зї; ам'скріс', омѫ-л', маї-ѫнцелептѫ, прѣ-ѫнцелептѫ, се-сокотеще.“ шчл.

Съ маї ѫнтребѫінцѣзъ ѫнкъ шї ла сфършітѫл рѫндѫлѫї кѫнд о зічере нѫ ва-фі ѫнтрѣгъ скрісъ.

Семнѫл адѫвчерї.

Ѣл се-ѫнтребѫінцѣзъ кѫнд ѫн ворѣірea аѫ маї біне, ѫн скрісоареа нодстръ адѫвчем' ворѣіле кѫѣа; кѫм: ачестеа не ѫмвацъ Хрістос': „Ївѣіцівъ ѫнтре воі, авецї пачеа шї драгостеа меа, дака врецї съ фіцї вченічї шї фрац'і меї.“

Пентрѫ Парентес'.

Ѫн Парентес' се-ѫнкід' оаре каре зічерї, каре факѫ маї лѫмінатъ о пропозіціе, дар каре ар' пѫтеа съ ліпсѣскъ; кѫм: „чіне вреще віртѫтеа (кѫ-атоате къ ліп ненорочіре сѫнт' мѫлцї) ачела нѫ есте вреденіс' де віацъ.“

КАП'

Pentru trăsura uniriĭ.

Ea se-întrebuinţează între doă saŭ [1] maĭ multe ziceriĭ care se-compun': precum la facerea timpurilor' compuşĭ, verburiĭ-le cele pasive, la încheerea articoluluĭ cu substantivul' şi la facerea adjectivelor' comparative şi superlative; cum: „Cap'-d'-operă, miaza-zĭ; am'-scris', omu-l', maĭ-înţeleptŭ, preа-înţeleptŭ, se-socoteşte.“ şcl.

Să maĭ întrebuinţează încă şi la sfîrşitul rînduluĭ cînd o zicere nu va-fi întreagă scrisă.

Semnul adduceri [2].

El se-întrebuinţează cînd în vorbirea aŭ maĭ bine, în scrisoarea noastră adducem' vorbile cuĭva; cum: acestea ne îmvaţă Hristos': „Iubiţivă între voĭ, aveţĭ pacea şi dragostea mea, daca vreţĭ să fiţĭ ucenic'i şi fraţ'i meĭ.“

Pentru Parentes'.

În Parentes' se-închid' oare care ziceriĭ, care facŭ maĭ luminată o propoziţie, dar care ar' putea să lipsească; cum: „cine uraşte virtutea (cu-atoate că din nenorocire sînt' mulţĭ) acela nu este vrednic' de viaţă.“

CAP'

[1] saŭ saŭ.
[2] adduceriĭ.

КАП' VI.

Пентрв Пвнтваціе.

Пвнтвація'а есте меџешвгвл' де а-арѣта, кѫнд скрім', прін семне пріміте, че фел' требве съ стъм' кѫнд ворбім' сѫ чітім'.

Семнеле челе пріміте прін ѫмвоіре але пвнтвацій сѫнт: (,) вірґвл'а, (;) пвнтвл' ші вірґвла, (:) доѣ пвнтврї, (.) пвнтвл ші (—) пављза, ла каре се-маї адоаѣ ші пвнтва мірѣр'і (!) ал ѫнтребър' (?) ші пвнтвріле (.....)

1. Пентрв вірґвлѣ.

Вірґвл'а арать о ѫнчетаре кът' се-поате маї мікъ, ші се-ѫнтребвінцѣзъ.

I. Ѧнтре свбѫете, веркврї, презісе, ші компліпірї че він' вн'а двпъ алт'а, ші каре сѫнт' тот' ѫнтр' о пропозіціе.

Ексемплврї.

Двхвл', мінтеа, ґѫндвл', квџетвл', інім'а, дорірea, тоате сѫнт' не-потрівіте кв пвртареа чea дін афарѣ ѫнтр' вн' упокрітѣ.

Алтвл.

Вѫнде недрептатea есте о вреднічіе, аколо дрептвл' таче, рабѣ, свфферѣ, свспінъ ші къвтъ-

CAP' VI.

Pentru Puntuaţie.

Puntuaţi'a este meşteşugul' de a-arăta, cînd scrim', prin semne priimite, ce fel' trebue să stăm' cînd vorbim' aŭ citim'.

Semnele cele priimite prin îmvoire ale puntuaţii sînt: (,) virgul'a, (;) puntul' şi virgula, (:) doă punturĭ, (.) puntul şi (—) pauza, la care se-maĭ adaogă [1] şi puntul mirăr'i (!) al întrebăr'i [2] (?) şi punturile (.....)

1. Pentru virgulă.

Virgul'a arată o încetare cît' se-poate maĭ mică, şi se-întrebuinţează.

I. Între subjete, verburĭ, prezise, şi compliniri ce vin' un'a după alt'a, şi care sînt' tot' într'o propoziţie.

Ecsemplurĭ.

Duhul', mintea, gîndul', cugetul', inim'a, dorirea, toate sînt' ne-potrivite cu purtarea cea din afară într' un' ypocritŭ.

Altul'.

Unde nedreptatea este o vrednicie, acolo dreptul' tace, rabdă, sufferă, suspină şi căută-

[1] adoagă.
[2] întrebăr'.

тътвр'а лві чеа лъкръматъ нъмаї къtре чер' семнарептѣзъ къ жндръзнѣлъ.

Алтъл.

Дрептатеа есте лесне жнцелегътоаре, немітъітъ, непъртінітоаре ші плінъ де ръспъттірї.

Алтъл.

Требъе а-пъне жн хотар' ші регълъ воіле, плъчерile, фаптеле ші тоате жнтрепрінderile ноастре, ка съ жъвгъ ла скопъл, лор'.

Жнсемнаре.

Кънд дчесте пърцї але пропозіцій сънт' нъмаї доъ ші се-деспърцеск' къ вн' конжъгатіѣ, атънчї нъ се-жнтребъінцѣзъ віргъла; афаръ нъмаї дака дчесте пърцї нъ вор-фі арътате прін жнтіндере де зічерї към: ізбеще дрептатеа, а къріа съвършіре есте лініштеа, ші о лъкрѣзъ пе жнсъ.

II. Се-жнтребъінцеазъ жнтре маї мълте пропозіцій прінчіпале (де нъ вор-фі събтжмпърціте прін віргъле) че він' вн'а дъпъ алта, към: „чінстеще пре Дъмнезеъ, съппънете леціїлор', ізбеще пе апроапеле ші німік' нъ фаче, фъръ жнъї къта сфършітъл'.“

Жнсемнареа де със' се-апплѣкъ ші ла дчѣстъ регълъ.

III. Пропозіц'а жнчедентъ експлікатівъ се-пъне жнтре доъ віргъле; към: „пътъміле, каре сънт' колле але съфлетълъї, нъ він' де кат' аін жмпротівірea ноастръ асъпра жъдікъц'і.“

21 Ин-

tătur'a luĭ cea lăcrămată numaĭ către cer' se-îndrepţează cu îndrăzneală.

Altul.

Dreptatea este lesne înţelegătoare, nemituită, nepărtinitoare şi plină de răsplătiriĭ.

Altul.

Trebue a-pune în hotar' şi regulă voile, plăcerile, faptele şi toate întreprinderile noastre, ca să ajungă [1] la scopul, lor'.

Însemnare.

Cînd aceste părţĭ ale propoziţii sînt' numaĭ doă şi se-despărţesc' cu un' conjugativ', atunci nu se-întrebuinţează virgul'a; afară numaĭ daca aceste părţĭ nu vor-fi arătate prin întindere de ziceriĭ cum: iubeşte dreptatea, a căria săvîrşire este liniştea, şi o lucrează pe dînsa.

II. Se-întrebuinţează între maĭ multe propoziţiĭ principale (de nu vor-fi subtîmpărţite prin virgule) ce vin un'a după alta, cum: „cinsteşte pre Dumnezeŭ, suppunete legilor', iubeşte pe aproapele şi nimic' nu face, fără anuĭ căuta sfîrşitul'."

Însemnarea de sus' se-appleacă şi la acéastă regulă.

III. Propoziţi'a încedentă ecsplicativă sepune între doă virgule; cum: „pătimile [2], care sînt' boale ale sufletuluĭ, nu vin' de cît' din împrotivirea noastră asupra judicăţ'i."

21 În-

[1] ajugă.
[2] pătămile.

Жнтре доъ вірґвле сенѳне асеменеа шї о препозіціе, ѳн конжѳнктів, шї о партіціпіе кѫ компліпіріле лор, кжнд пѳсе жн міжлокѵл фрасѵлѣї, арѣтъ о жнтжмпларе; кѫм: „омѵл, ка съ фіе ферічіт; требѵе съ фіе жмпъкат кѫ конпіінца — омѵл, жн стареа фіїї, есте нѫмаї кѫ лецеа че натѵра і о жнсѵфлъ жн інімa лѣї — Пре ѳн жнцелепт, жнтребжндѵл оаре чіне, че есте маї требѵ, а ръспѵнс: а се-кѵноаще пре сіне.

IV. Ѳн адјектів аѣ о партіціпіе ѵрмате де компліпірea лор, се-деспарт де о вірґвлъ, фіе ла жнчепѵтѵл, фіе ла сфършітѵл фрасѵлѣї; кѫм: „Ѵрмжнд адевърѵл ші лѫкржнд дрептатea, нѫ съвършещї, де кът жмпъкареа конпіінцї кѫ тіне — Тот'дѵна меріі жнаінтea славеї, ѵрмжнд ea фантеле тале.“

V. Кжнд дін доъ пропозіцій ѳн'a ва-фі кондіціонелъ аѣ употетікъ, атѵнчі се-деспарт прінтр' о вірґвлъ; кѫм: дака зічеріле ал' міеѳ шї ал тъѳ ар'-фі фост' некѵноскѵте, ар'-фі фост' асеменea некѵноскѵте шї зічереа ръскоіѳ.“

Се-пѵне асеменea вірґвлъ шї дѵпъ фіеріе-каре зічере Елліпгікъ, ла жнчепѵтѵл фрасѵлѣї; кѫм: „кѫ тоате ачестea, съ трѣім жн пачe, ідѣаліцї мєї съвършіна Даторііле ноастре — жн сфършіт, тоате сжнт пентрѵ ѳн скоп фъкѵте, шї нічї ѳн'a нѫ есте каре съ нѫ аібъ кѵвжнтѵл де съвършіт жн сіне“

Се-деспарт асеменea прін вірґвлъ шї тоате зічеріле каре сжнт жн апострофъ аѣ жн кемаре ле вор'-фі ла жнчепѵтѵл фрасѵлѣї, шр' де вор'-фі ла міжлок, се-пѵн жнтре доъ вірґвле; кѫм:

„Флорї

Între două virgule se-pune asemenea şi o prepoziţie, un' conjugativ', şi o partiţipie cu complinirile lor', cînd puse în mijlocul' frasuluĭ, arăt[1] o întîmplare; cum: „omul', ca să fie fericit'; trebue să fie împăcat' cu conştiinţ'a — omul', în starea fir'i, este numaĭ cu legea ce natur'a 'i o însuflă în inim'a luĭ — Pre un' înţelept', întrebîndul' oare cine, ce este maĭ greŭ, a răspuns': a se-cunoaşte pre sine.

IV. Un' adjectiv' aŭ o partiţipie urmate de complinirea lor', se-despart de o virgulă, fie la începutul', fie la sfîrşitul' frasuluĭ; cum: „Urmînd' adevărul' şi lucrînd' dreptatea, nu săvîrşeştĭ, de cît' împăcarea conştiinţ'i cu tine — Tot'd'auna mergĭ înaintea slaveĭ, urmînd' ea faptele tale."

V. Cînd din două propoziţiĭ un'a va-fi condiţionelă au ypotetică, atunci se-despart' printr'o virgulă; cum: „daca zicerile al' mieŭ şi al' tăŭ ar'-fi fost' necunoscute, ar'-fi fost' asemenea necunoscute şi zicerea războiŭ."

Se-pune asemenea virgulă şi după fieşte-care zicere Ellyptică, la începutul' frasuluĭ; cum: „cu toate acestea, să trăim' în pace, iubiţ'i meĭ săvîrşind' datoriile noastre — în sfîrşit', toate sînt' pentru un' scop' făcute, şi nicĭ un'a nu este care să nu aĭbă cuvîntul' de săvîrşit' în sine."

Se-despart' asemenea prin virgulă şi toate zicerile care sînt' în apostrofă aŭ în chemare de vor'-fi la începutul' frasu-luĭ, jar' de vor'-fi la mijloc', se-pun între două virgule; cum:

„Florĭ

[1] arătă.

„Флорї, а кімпілор подоабъ, - - - - ші пр: асквлтацї, норецделор, дрептъціле воастре.“

IV. Ынаінтє де зічеріле кънд, пентрв, къ, фііндъ къ, де кът, прекум, (кънд компліниріле лор нв вор-фі свбтъмпърціте прін вірґвле), ші жнтр ын квжнт жнтребвінцъм вірґвла двпъ орї-че адъогаре каре логічеще компліненце пе оаре каре дін пърціле пропозіцїі; дака ачѣста адъогаре ва-фі ла-жнчепвт, пр де ва-фі ла міжлок, се-пвне жнтре доъ вірґвле.

2. Пентрв Пънт ші Вірґвлъ аў Семіколон.

Пънтвл ші вірґвла арат о жнчетаре маї мяре ші се-жнтребвінцѣзъ:

I. Ка съ деспърцѣскъ маї мвлте пърцї але періодвлвї; квм: „Фіі сенчер пріетенвлвї тъў ші те фереще де лінґвшіторї; каре сънт пріетенї нвмаї аї месї; жнтр а ле кърор квзе адевър нв поцї афла; карі патім о фак віртвте, ші жнтр але кърор фацъ лакръмї нв вей ведеа ын ненорочіріле тале.“

Чea двпъ врмъ парте а ачествї періоа се-деспарте де вірґвлъ къчї аре конжвґатівва ші.

II. Се-жнтребвінцѣзъ жнтре доъ пропозіцїі, дін каре чea врмътоаре есте релатівъ къ-тре чea дінтжї; ші каре жнаінте аре конжвґатівеле жнсъ, дар, квтоате ачестea, квтоате къ, къчї, пентрв къ, фііндъ къ ші алте; квм: „Чеї векї зічea къ тоатъ машінa черв-лвї се-жмвъртеще жнпрежврва ѡъ-

„Floriĭ, a cîmpilor'[1] podoabă, ... şi iar: ascultaţĭ, noroadelor[2], dreptăţile voastre."

IV. Înainte de zicerile cînd, pentru, că, find că, de cît', precum, (cînd' complinirile lor' nu vor'-fi subtîmpărţite prin' virgule), şi într' un cuvînt' întrebuinţăm virgul'a după orĭ-ce adăogare care loghiceşte complineşte pe oare care din părţile propoziţii; daca acĕasta adăogare va-fi la-început', iar de va-fi la mijloc, se-pune între doă virgule.

2. Pentru Punt' şi Virgulă aŭ Semicolon'.

Puntul' şi virgul'a arată o încetare maĭ mare şi se-întrebuinţează:

I. Ca să despărţească maĭ multe părţĭ ale periodului; cum: „Fiĭ sencer' prietenului tăŭ şi te fereşte de linguşitorĭ, care sînt' prietenĭ numaĭ aĭ mesi; într' a le căror' buze adevăr' nu poţĭ afla; cari patim'a o fac' virtute, şi într' ale căror' faţă lacrămĭ nu veĭ vedea în nenorocirile tale."

Cea după urmă pàrte a acestuĭ period se-desparte de virgulă căcĭ are conjugativul şi.

II. Se-întrebuinţează între doă propoziţiĭ, din care cea următoare este relativă către cea dintîiŭ; şi care înainte are conjugativele însă, dar, cu toate acestea, cu toate că, căcĭ, pentru că, fiind' că şi alte; cum: „Ceĭ vechĭ zicea că toată maşin'a ceru-luĭ se-îmvîrteşte înprejurul pămîn-

[1] chimpilor'.
[2] noreadelor.

мынтвлуї; инсъ дескоперіріле челор ноі арътарь къ пъмынтул нъ есте де кът зече планете."

III. Кынд маї мулте пърцї а унеї пропозиції вор фі свътъмпърцїте прін віргуле, атунчї пропозіцііле се-деспарт прін пункт ші віргулъ; кум: „Германіа се-отъраще, ла а міазъ-ноапте кътрă Прусіа, марea Балтікъ Данемаркa ші марea Германъ; ла апусъ кътрă локуріле де жос, Франціа ші Елвеціа; ла міазъ-зі кътрă Італіа, голфул Венеції ші Търчіа, ші ла ръсъріт кътрă Русіа ші Полоніа."

3. Доъ Пунтурї.

Еле арът о анчетаре ші маї маре ші семнтребуінцăзъ.

I. Дупъ унї фрасе сфършіт, дар урмат де алтул каре ар лумінăзъ маї біне де каре ар маї унтінде кум: „Нічї одатъ нъ требуе съ ръдем соарта челор ненорочіцї: пентру къ? чіне есте ункредінцат къ тоатă унеа ва-фі норочіт."

II. Унаінте де о нумераціе, каре есте о парте пропозіції; кум: „Монархіile Европеі сунт: а Русіі, а Австріі ші а Търчіі."

III. Ші кынд адаугем вorбіле оаре кунї, кум Соломон а зіс: „ун локу некредінчошілор свспінъ дрепцї; iар унтру пердере-а лор сепор умплуцї дрепцї."

Унсемнаре.

Ачестea се-унтребуінцăзъ аттунчї кынд Стилул ва-фі періодік; кынд инсъ есте кърмат; чea маї мултъ парте нъ се-унтребуінцăзъ.

4.

mîntuluĭ; însă descoperirile celor' noĭ arătară că pămîntul' nu este de cît' un' planet'."

III. Cînd maĭ multe părţi a uneĭ propoziţiĭ vor'-fĭ subtîmpărţite prin virgule, atunci propoziţiile se-despart' prin punt' şi virgulă; cum: „Ghermani'a se-otărăşte, la a miază-noapte cu Prusi'a, marea Baltică Danemarc'a şi marea Ghermană; la appus cu locurile de jos, Franţ'a şi Elveţi'a; la amiază-zi cu Itali'a, golful' Veneţii şi Turci'a, şi la răsărit' cu Rusi'a şi Poloni'a."

3. Doă Punturĭ.

Ele arăt' o încetare şi maĭ mare şi se-întrebuinţează.

I. După un' fras' sfîrşit', dar' urmat' de altul' care îl luminează maĭ bine aŭ care îl' maĭ întinde cum: „Nicĭ odată nu trebue să rîdem' soart'a celor' nenorociţĭ: pentru că? cine este încredinţat' că tot'd'aun'a va-fi norocit'."

II. Înainte de o numeraţie, care este o parte propoziţii; cum: „Monarşiile Europi sînt' a Rusii, a Austrii şi a Turcii."

III. Şi cînd adducem' vorbile oare cuĭ, cum Solomon' a zis': „în locul' necredinčoşilor' suspină drepţ'i; iar întru pierdere-a lor' sevor' îmmulţi drepţ'i."

Însemnare.

Acestea se-întrebuinţează attuncĭ cînd Stylul va-fi periodic'; cînd însă este curmat'; cea maĭ multă parte nu se-întrebuinţează.

4.

4. Пентрѫ Пънтѣ

Пънтъл' арать о жнчетаре ші маї маре ші се-пъне дъпъ ън' жнцелес' жнтрег' ші десъвъшіт': кѫм: „рѫшінеа есте чea маї дін тъіѳ аін тоате граціїле.“

Кънд жнцелесъл' есте жнтрег' ші десъвършіт', се-маї жнтребъінцеазъ жнкъ ші алте доъ Семне, каре сънт': Пънтъл ае жнтребаре ші пънтъл' ае міраре.

Пънтъл' де жнтребаре се-жнтребъінцѣзъ пе ърм'а фрасъріlор' каре арать' вре о жнтребаре; кѫм: „Чe есте маї фрѫмос' де кът' віртътea?“

Лнс. Пентрѫ семнъл' жнтребърі ар'-фі мълт' маї-біне жнтребаторї съ се-жнтръдъкъ а се-пъне жнаінте, маї вѣртос' кънд фрасъріле ші періоделе сънт мері; кѫм: ? „Чe есте маї фрѫмос' де кът' віртътea.“

Семнъл' мірърі се-жнтребъінцѣзъ пе ърм'а фрасъріlор' че арать' спаймъ, фрікъ, мілъ, де мълте орї ші дъпъ о жнтребаре; кѫм: Ах! Мademoазелъ, ? кѫм се-афлъ фрате міеѳ . . . . Кѫетъл' еї кѫ жндръзнѣце съ мѣргъ маї департе. — Мадамъ, елѳ мърце фоарте біне кѫ рanaс'a, дар фіъл меѳ! . . . Нъї ръспънде німінї . . . ах! мademoазелъ, фіъл міеѳ! скѫмпѫ-л' міеѳ копіл! ръспънде-мї, че? ел есте морт'? н'а маї авът' нічї ѳн мінът'? Ах! Дѫмнезеѫле! че жъртфъ!

Семн' ае старе авем' жнкъ ші пауз'а (—), каре арать' а маї маре жнчетаре ші каре се-жнтребъінцѣзъ: 1. Кънд ораторъл коаце съ стea атът'а, пънъ кънд съ 'шї ія ръсъффлареа, ші

пе

4. Pentru Puntŭ

Puntul' arată o încetare şi mai mare şi se-pune după un' înţeles' întreg' şi desăvîrşit'; cum: „ruşinea este cea mai din tîiŭ din toate graţiile."

Cînd înţelesul' este întreg' şi desăvîrşit', se-mai întrebuinţează încă şi alte doă Semne, care sînt': Puntul de întrebare şi puntul' de mirare.

Puntul' de întrebare se-întrebuinţează pe urm'a frasurilor' care arăt' vre o întrebare; cum: „Ce este mai frumos' de cît' virtutea?"

Ins. Pentru semnul' întrebăr'i ar'-fi mult' mai-bine între noi să se-întruducă a se-pune înainte, mai vîrtos' cînd frasurile şi periodele sînt mari[1]; cum:? „Ce este mai frumos' de cît' virtutea."

Semnul' mirăr'i se-întrebuinţează pe urm'a frasurilor' ce arăt' spaimă, frică, miă, de multe ori şi după o întrebare; cum: Ah! Mademoazelă,? cum se-află frate mieŭ.... Cugetul' ei nu[2] îndrăzneaşte să meargă mai departe. — Madamă, elŭ merge foarte bine cu ran'a sa[3], dar fiul meŭ!... Nuĭ răspunde nimini ...ah! mademoazelă, fiul mieŭ! scumpu-l' mieŭ copil'! răspunde'mĭ, ce? el este mort'? n'a mai avut' nicĭ un minut'? Ah! Dumnezeule! ce jărtfă!

Semn' de stare avem' încă şi pauz'a (—), care arată a mai mare încetare şi care se-întrebuinţează: 1. Cînd oratorul voeşte să stea atîta, pînă cînd să 'şĭ ia răsufflarea, şi

pe

[1] merĭ.
[2] cu.
[3] (ra-)nas'a.

пе асквлтъторїї съ́ї фак҃ъ съ҃ жвдіче пентрв челе зісе. 2. Се-жнтребвінцеазъ жн діалогврї жнтре жнтребърї ші ръспвнсврї, ка съ не депъртъм де атот репетї пе а-зіс, а-ръспвнс, двпъ квм се-вede жн ексемплв де сvс.

5. Пентрв Пвнтврї.

Пвнтвріле се-жнтребвінцеазъ ка съ арате о тъчере де ворбе, каре ръмжн незісе саv пентрв рвшжне, саv къ се-свктжнцелеґ, саv къ сжнт прекврмате де алтв чінева каре жнчепе а ворбі, саv жн сфършіт кжнд ворба аратъ жн сіне пътімї прекврмате де алтеле.

Се-жнтребвінцеазъ жнкъ ші ка съ арате вн шір де лвкрврї че врмеазъ ші каре ръмжн тъкврте; квм: 1 2 3 4 5 . . . . . ші алте асеменеа.

Сфършіт.

pe ascultătorĭ să' ĭ facă să judice pentru cele zise. 2. Se-întrebuinţează în dialoguri între întrebărĭ şi răspunsurĭ, ca să ne depărtăm' de atot' repeti pe a-zis, a-răspuns', după cum se-vede în ecsemplul[1] de sus'.

5. Pentru Punturĭ.

Punturile se-întrebuinţează ca să arate o tăcere de vorbe, care rămîn' nezise saŭ pentru ruşîne, saŭ că se-subtînţeleg', saŭ că sînt' precurmate de altŭ cineva care începe a vorbi, saŭ în sfîrşit cînd vorb'a arată în sine pătimĭ precurmate de altele.

Se-întrebuinţează încă şi ca să arate un' şîr' de lucrurĭ ce urmează şi care rămîn' tăcute; cum: 1 2 3 4 5..... şi alte asemenea.

Sfîrşit'.

---

[1] ecsemplu.